

رام: تابستان

پژوهش و نگارش: شروین وکیلی

ویرایش و پردازش: بهنوش عافیت طلب

پیشکش بہ مادرم؛ آذردخت

و بہ یاد پدرم؛ انوشیروان

شیوه نامه

کتابی که در دست دارید هدیه ایست از نویسنده به مخاطب. هدف غایی از نوشته شدن و انتشار این اثر آن است که محتوایش خواننده و اندیشیده شود. این نسخه هدیه ای رایگان است، بازپخش آن هیچ ایرادی ندارد و هر نوع استفاده‌ی غیرسودجویانه از محتوای آن با ارجاع به متن آزاد است. اگر می‌خواهید از روند تولید و انتشار کتابهای این نویسنده پشتیبانی کنید، مبلغ مورد نظرتان را به این حسابها واریز کنید:

شماره کارت: ۸۳۸۳ ۹۴۴۹ ۳۳۷۸ ۶۱۰۴

شماره حساب نزد بانک ملت شعبه دانشگاه تهران: ۴۰۲۷۴۶۰۳۴۹

شماره شبا: 49 4603 4027 0000 0100 0120 IR30

به نام: شروین وکیلی

و در پیامی تلگرامی (به نشانی @sherwin_vakili) اعلام نمایید که مایل هستید آن سرمایه صرف انتشار (کاغذی یا الکترونیکی) چه کتاب یا چه رده‌ای از کتابها شود. نوشتارهای دیگر دکتر شروین وکیلی و فایل صوتی و تصویری کلاسها و سخنرانی‌هایشان را می‌توانید در تارنمای شخصی یا کانال تلگرامشان در این نشانی‌ها دنبال کنید:

www.soshians.ir

(https://telegram.me/sherwin_vakili)

پیش درآمد

طرح رام کوششی است برای معنادار کردن تقویم سالانه‌ی ایرانیان. نام این طرح سرواژه‌ایست که از «روزشمار ایرانی معنادار» گرفته شده و اشارتی به رام‌یشت هم دارد، یعنی بخشی از اوستا که به ستایش ایزد باد اختصاص یافته و به پیوندش با یاد نیاکان و همدستی‌اش با زمان گذرنده تاکید دارد.

یکی از ویژگی‌های روزگار ما، معنازوده شدن تقویم سالانه است. بدان معنا که آمد و رفت ماهها و فصلها و روزهای تکرار شونده در سالها، معنایی را به ذهن متبادر نمی‌کند و چرخه‌های زمان خطی و گاهشمارانه به توالی‌ای بی سر و ته و تهی از مفهوم بدل شده است. این در حالی است که گاهشماری سالانه‌ی ایرانیان از دورترین دورانها به خاطر جشنهای ماهانه، مناسبتهای اساطیری و آیینهای شادخوارانه و سرزنده‌اش شهرت و اهمیتی داشته است.

معنازدایی از تقویم سالانه‌ی ایران، چندین دلیل دارد. یکی، فشار آوردن تاریخچه‌های ایدئولوژیک و ساختگی است که توسط نهادهای سیاسی تولید شده و بر زبان منعکس می‌شود. تاریخچه‌هایی که برای تثبیت اهمیت ناچیز خود، ناگزیرند چیزهای مهم و برجسته را کتمان کنند و برای دیرپا نمودن پیشینه‌ی کوتاه و شکننده‌ی خویش، در فراموشکاری تاریخ می‌کوشند. این شیوه از سیاست‌زده کردن و معنازدایی از تاریخ امری ویژه‌ی ایران نیست و پدیداری مدرن است که از گره خوردن صنعت فرهنگ با رسانه‌های انبوه و جریانهای سیاسی مدرن ناشی شده است. در ایران اما، این روند تأثیری متمایز با سایر فرهنگها داشته است. چرا که وزن تاریخ و تناوری یادهای انباشته شده در تمدن ایرانی چندان است که به چنین کتمان‌هایی میدان نمی‌دهد و سیاست فراموشی را با شکست روبرو می‌کند. به این ترتیب طی چند دهه‌ی گذشته ایرانیان با برنامه‌ای فعال و پردامنه برای تاریخ‌زدایی و فراموش‌سازی روبرو بوده‌اند که تاریخ دیرپای گذشته‌شان را نادیده می‌انگاشته، پنهان می‌ساخته و تحریف می‌کرده است. با این حال این برنامه‌ای

ناموفق و ناکام بوده که همچون موجی بر صخره‌های تاریخ ضربه‌ای زده و پس نشست است، و نتیجه‌اش فقط پوشاندن کتیبه‌های گذشته با گل و لای بوده، بی آن که نقشی تازه پدید آورد. یعنی گذشته تا حدودی فراموش شده، بی آن که جایگزین دروغین سیاسی‌اش باور شود.

یکی از پیامدهای آشکار این روند، معنادردگی از گاهشماری سالانه بوده است. روزهای سال دیگر یادآور چیزها و معناها نیستند، چون پیوندشان را با زنجیره‌ای از رخداد‌های معنادار و تاریخ‌ساز که در همان جایگاه تقویمی قرار می‌گیرند، گسسته‌اند. این خالی شدن ظرف روزها از محتوای رخدادها و سالگردها، پیامد یک سیاست فراموشی بدوی و ناموفق است. از این رو راه درمان‌اش به یاد آوردن است و باز زاییدن عقلانی و خردمندانه‌ی معنا در زمان. طرح رام کوششی در این راستاست. این کار نخست در ابتدای دهه‌ی ۱۳۹۰ خورشیدی همچون پژوهشی در حوزه‌ی جامعه‌شناسی تاریخی انجام شد و هدفش آن بود که ببینیم تراکمی معنادار از رخدادها بر روزها وجود دارد یا نه؟ یعنی آیا از چینش تصادفی رخدادها در روزهای سال می‌توان الگوهای منظم استخراج کرد که به شکلی مستند و مستدل مناسبت‌ها را بر روزهای سال مستقر سازد؟

پرسش در واقع این بود که مثلاً چه روزی باید برای بزرگداشت مقام معلم، یادآوری دلیری ارتشیان، و جشنهای ملی تعیین شود؟ آشکارا برای کشوری مثل ایران که پنج هزار سال تاریخ و بیست و شش قرن پیشینه‌ی سیاسی یگانه دارد و برای بیست قرن یکی از سه بزرگترین و مقتدرترین کشورهای دنیا و مرکز اندیشه و فرهنگ بوده، انتخاب مناسبتها بر مبنای رخداد‌های سه چهار دهه‌ی گذشته کاری نابخردانه و ساده‌لوحانه است. به همین خاطر است که مناسبت‌های وضع شده طی دوران مدرن - چه در عصر پهلوی و چه در دوران جمهوری اسلامی - هرگز به کرسی نشستند و از تقویم‌هایی که با خرج دولت چاپ می‌شد گامی بیرون نهادند و در میان مردم پذیرش پیدا نکردند.

طرح رام همچون پژوهشی برای ردیابی نقاط تراکم رخداد‌های هم‌سنخ بر روزهای سال آغاز شد. قدم نخست در این مسیر، پژوهشی تاریخی و گردآوری رخداد‌های مهم تاریخی و بازنشانی‌شان بر تقویم خورشیدی ایرانیان بود.

این کاری بود که پیشتر هم به صورت ذوقی انجام پذیرفته بود که تارنمای «روزنامک» دکتر انوشیروان کیهانی‌زاده در میانشان مشهورتر و غنی‌تر از همه است که بر مبنای همان سالها برنامه‌ی «تقویم تاریخ» در رادیو را تولید می‌کردند. این آثار البته با هدف معنادار کردن تقویم سالانه پدید نیامده بود و بیشتر کاری ذوقی و آموزشی در زمینه‌ی تاریخ بود، و در این مقام بسیار ارجمند.

در پژوهش رام به خاطر هدف متفاوتی که دنبال می‌شد، نوعی نظام رده‌بندی برای تشخیص رخدادهای مهم و اثرگذار تاریخی در سطح ایران و جهانی ابداع شد و حدی‌چهل‌تایی برای هر روز در نظر گرفته شد که معمولا بیست و اندی رخداد مهم و حدود ده مورد از زایش و مرگ نامداران را شامل می‌شد. اهمیت این رخدادهای بر اساس دستگاه نظری «زُروان» تعیین می‌شد که رویکرد سیستمی نگارنده برای مدل‌سازی نظامهای اجتماعی و انسانی است. بر این مبنای رخدادهای بسته به تعلقشان به سطوح زیستی، روانی، اجتماعی یا فرهنگی (فراز) رده‌بندی شدند و اهمیتشان بر مبنای تاثیرشان بر افزودن یا کاستن از قدرت و لذت و بقا و معنا (قلبم) سنجیده شد. حاصل کار به متنی تبدیل شد که پیش رو دارید.

این متن نخست در سال ۱۳۹۶ به صورت روزشمار بر کانال تلگرامی و تارنمای شخصی‌ام منتشر شد. آنگاه در سال ۱۳۹۷ از همکاری گرانبهای دوست گرامی خانم بهنوش عافیت‌طلب برخوردار شدم و ایشان برای یک سال دیگر آن را بر کانال یاد شده منتشر کرد و بازخوردها را گردآوری کرد و متن رام را ویراست و خطاهایش را رفع کرد و با همت او بود که متن پیراسته شد و به شکل کنونی درآمد. به این ترتیب پژوهش رام به متنی چهارجلدی تبدیل شد که مناسبتهای مهم را به شکلی روزانه فهرست می‌کند. در این متن تاریخ‌هایی که شناسه‌ی میلادی (م.) یا پیشامیلادی (پ.م.) ندارند به هجری خورشیدی محاسبه شده‌اند. مناسبتهای پیشنهادی را هم در ابتدای هر ماه آورده‌ام و با خواندن متن می‌توان دریافت که چرا بزرگداشت و یادآوری چنین معناهایی در چنان روزهایی پیشنهاد شده است.

مناسبت‌های پشهادی تابستان

اول تیر، هرمزد روز: روز رصدخانه و اخترشناسی تجربی، سالگرد درگذشت غیاث‌الدین جمشید کاشانی،

بنیانگذار رصدخانه‌ی سمرقند و بزرگ‌ترین اخترشناس و ریاضی‌دان جهان در روزگار خویش (۸۰۸ خورشیدی)

چهارم تیر، شهریور روز: روز بزرگداشت راه ابریشم، سالگرد کشف متون باستانی تورفان در سال ۱۲۷۹

توسط راهبی تائویی به نام وانگ یوان‌لو در غاری در منطقه‌ی دون‌هوانگ.

پنجم تیر، اسفند روز: یادبود هجوم‌های بیگانگان به ایران. در این روز خواجه نصیرالدین طوسی درگذشت

(۶۵۳) که سیاست نزدیکی به مهاجمان مغول و رام کردن و متمدن ساختن‌شان را در پیش گرفته بود. نهمصد سال قبلش

(در ۳۶۳ میلادی) امپراتور روم یولیانس در جریان حمله به ایران شکست خورد و کشته شد. در سال ۱۱۰۲ هم

روس‌ها پس از بمباران شدید باکو این شهر را که به ویرانه‌ای تبدیل شده بود فتح کردند. اینها سه شیوه‌ی رویارویی

ایرانیان با مهاجمان بیگانه بوده است: رام‌سازی، نابودسازی، و شکست‌یابی.

هفتم تیر، امرداد روز: روز منع سلاح‌های شیمیایی؛ در این روز به سال ۱۳۶۶ برای نخستین بار در تاریخ جهان

مردم غیرنظامی یک شهر -سردشت- به فرمان صدام حسین توسط بمب‌های شیمیایی مورد حمله قرار گرفتند. هفت

سال بعد (۱۳۷۳) اعضای فرقه‌ی اوم شین‌ریکیو در ژاپن هم با گاز سمی سارین در متروی توکیو به شهروندان حمله

کردند.

سیزدهم تیر، تیر روز: جشن تیرگان، روز بزرگداشت مدافعان ایران زمین در برابر مهاجمان بیگانه: در دوران

اساطیری آرش کمانگیر که بر تورانیان چیره شد، و در دوران تاریخی (به سال ۵۶۶) صلاح‌الدین ایوبی که در نبرد

حطین بر سپاهیان گای لوسینان صلیبی و قوای فرنگی غلبه کرد.

پانزدهم تیر، دی‌به‌مهر روز: روز جهانگردی دریایی؛ در این روز به سال ۵۹۰ در یاسالار نامدار ایرانی تبار چینی ژنگ‌هه از سومین سفر ماجراجویانه‌اش بازگشت.

نوزدهم تیرماه، فروردین روز: بزرگداشت هند، در این روز به سال ۱۱۸۵ اولین شورش مسلحانه‌ی سازمان‌یافته‌ی هندیان بر ضد اشغالگران انگلیسی در دژ ولور آغاز شد و چون ارتشی‌های هندی در آن نقش اصلی را بر عهده داشتند، شورش «سپاهی‌ها» (sepoy) نام گرفت.

بیست و سوم تیر، دی‌به‌دین روز: روز بزرگداشت ختن، در این روز به سال ۱۳۵ هجری خورشیدی سپهسالاری ایرانی‌تبار و سغدی که به چینی آن لوشان نامیده می‌شود، با محاصره‌ی پایتخت دودمان تانگ امپراتور شوان‌زونگ را به گریز وادار کرد و دولتی در ختن بنیاد کرد که چینی‌ها آن را یان نامیده‌اند.

بیست و پنجم تیر، ارد روز: روز هجرت پیامبر اسلام از مکه به مدینه (سال ۶۲۲ میلادی) همین روز با نابودی قلعه‌های اسماعیلیه به دست هلاکو خان مغول (۶۳۲) و تولد ناصرالدین‌شاه (۱۲۱۰) هم مصادف است.

بیست و ششم تیرماه، اشداد روز: بزرگداشت دودمان صفوی. در این روز به سال ۸۶۶ هجری خورشیدی شاه اسماعیل بنیانگذار سلسله‌ی صفوی زاده شده است

بیست و هفتم تیر، آسمان روز: روز اندلس، در این روز به سال ۹۰ هجری خورشیدی سردار ایرانی‌تبار مسلمان طارق بن زیاد در جنوب اسپانیا قوای ویزیگوت به رهبری رودریک را شکست داد و اندلس را فتح کرد.

بیست و هشتم تیر، زامیاد روز: روز حدیث و محدثان، سالگرد تولد محمد بخاری محدث نامدار ایرانی (۱۸۹).

سی‌ام تیر، انیران روز: بزرگداشت نهضت ملی‌گرایی مدرن. در سال ۱۳۲۹ پنجاه هزار نفر از مردم مشهد به پشتیبانی از ملی‌شدن صنعت نفت راهپیمایی کردند و یک سال بعد در ۱۳۳۰، وقتی مصدق از قدرت کنار زده شد و قوام‌جانشینش شد، مردم تهران در مقیاسی بزرگ‌تر چنین کردند و در نتیجه قوام سرنگون و بار دیگر مصدق در مقام صدارت استوار شد.

سوم امرداد، اردیبهشت روز: روز عرفان باختری: زادروز ابن عربی (۵۴۴) اسحاق لوریا عارف یهودی قلمرو عثمانی (۹۱۳) که بنیانگذار جریانی نو در عرفان دین اسلام و یهود هستند.

چهارم امرداد، شهریور روز: سالگرد جنگ صفین (سال ۳۶ هجری خورشیدی)

ششم امرداد، خرداد روز: بزرگداشت قوم پشتون، در چنین روزی به سال ۱۲۵۹ نیروهای افغان به رهبری ایوب‌خان در نبرد میوند بر سپاهیان مهاجم انگلیسی به رهبری جرج باروز چیره شدند و حدود هزار تن از دو هزار و پانصد انگلیسی مهاجم را کشتار کردند.

هفتم امردادماه، امرداد روز: جشن امردادگان، سالگرد پیروزی ارتش بابل بر اورشلیم (۵۸۷ پیش از میلاد) و غلبه‌ی نیروهای مسلمان بودند بر مهاجمان صلیبی که دمشق را در محاصره گرفته بودند (در ۵۲۷ هجری خورشیدی).

هشتم امرداد، دی‌به‌آذر روز: بزرگداشت شهرسازی ایرانی، روز تاسیس شهر بغداد

دوازدهم امرداد، ماه روز: بزرگداشت آیین مسیحیت نستوری، در چنین روزی به سال ۴۳۵ میلادی نستوریوس اسقف اعظم کنستانتینوپل که به فرمان امپراتور بیزانس تئودوسیوس از مقام خود خلع شده بود به مصر تبعید شد و روند شکل‌گیری کلیسای ایرانی در برابر کلیسای رومی آغاز شد.

سیزدهم امرداد، تیر روز: بزرگداشت اندیشه‌ی اشراقی و روز شهاب‌الدین سهروردی؛ یکشنبه سیزدهم امردادماه سال ۵۷۰ هجری خورشیدی (۴ رجب ۵۸۷ ق.) شیخ شهاب‌الدین سهروردی معروف به شیخ اشراق به دست متعصبان مذهبی و نیروهای سیاسی مخالفش کشته شد.

پانزدهم امرداد، دی‌به‌مهر روز: روز سپاه‌جامگان و بزرگداشت خراسان، در این روز به سال ۱۲۹ هجری خورشیدی مروان دوم خلیفه‌ی اموی پس از شکست‌های پیاپی سردارانش از ابومسلم خراسانی در جنگ زاب از سفاح عباسی شکست خورد و به مصر گریخت و در آنجا کشته شد، و به این ترتیب سلسله‌ی اموی برچیده شد.

بیستم امرداد، وره‌رام روز: روز بزرگداشت دشمنان دلیر؛ در این روز به سال ۴۸۰ پیش از میلاد یک رسته از سپاهیان ایرانی که برای فتح آتن در یونان پیشروی می‌کردند، در تنگه‌ی ترموپولای (ترموپیل) با مقاومت یونانی‌هایی روبرو شدند که به روایتی رهبری‌شان را اسپارته‌ها بر عهده داشتند. ایرانیان دشمنان را کشتند و به راهشان ادامه دادند، اما آوازه‌ی دلیری ایشان در اسناد دوران هخامنشی ثبت شد.

بیست و سوم امرداد، دی‌به‌دین روز: بزرگداشت مهدی صاحب‌الزمان (همتای نیمه‌ی شعبان). به روایت منابع شیعی، روز دوشنبه بیست و سوم امرداد سال ۲۴۷ هجری خورشیدی مهدی بن حسن عسکری زاده شد که امام زمان است و میلادش بنا بر تقویم قمری در پانزدهم شعبان جشن گرفته می‌شود.

بیست و چهارم امرداد ماه، دین روز: روز بزرگداشت فتوحات مسلمانان. در چنین روزی به سال پانزدهم هجری خورشیدی سپاهیان اسلام به رهبری خالد بن ولید در نبرد یرموک با قوای بیزانس جنگیدند و پیروز شدند و آسورستان را تصرف کردند. در ۳۰۶ سپاهیان اسلام تارانتو^۱ در جنوب ایتالیا را فتح کردند، در ۳۶۱ اوتوی دوم فرمانروای امپراتوری مقدس روم از سپاهیان مسلمان که زیر فرمان ابوالقاسم امیر سیسیل می‌جنگیدند در نبرد کاپو کولوناشکست خورد. در ۸۴۰ هم دولت ترابوزان تسلیم سلطان محمد دوم عثمانی شد و امپراتوری روم شرقی در عمل از میان رفت. در ضمن در روز شنبه بیست و چهارم امرداد سال ۵۴۳ (۱۷ رمضان ۵۵۹ ق.) امام حسن دوم نزاری پیشوای اسماعیلیان اعلام قیامت کرد و گفت که روز قیامت رسیده و شریعت پس از این منسوخ شده است!

بیست و پنجم امرداد، ارد روز: یادبود جنبش قرمطیان؛ روز دوشنبه بیست و پنجم امرداد سال ۳۰۲ هجری خورشیدی ابوطاهر سلیمان جنبی رهبر قرمطی‌های بحرین با چهارصد سوار و پانصد پیاده به بصره حمله کرد و در

---

^۱ Taranto

جنگی سبک مفلحی والی بصره را کشت و همه‌ی وفاداران به خلیفه را از دم تیغ گذراند. در همین روز به سال ۱۲۸۸ مشروطه‌خواهان تهران را فتح کردند.

بیست و هفتم امرداد، آسمان روز: روز حقوق زنان، در سال ۱۳۰۷ گرفتن شناسنامه‌ی مستقل برای زنان -سه سال پس از مردان- اجباری شد. زنان البته پیشتر هم می‌توانستند شناسنامه بگیرند و پس از تأسیس اداره‌ی سجل احوال در سال ۱۲۹۷، اولین شناسنامه‌ی جدیدی که در ایران صادر شد به یک زن تعلق داشت و به تاریخ ۱۲۹۷/۱۰/۳ برای دختری به نام فاطمه ایرانی مهر خورد. در ۲۷ امرداد ۱۲۹۹ اصل نوزدهم قانون اساسی آمریکا تصویب شد و بر مبنای آن زنان حق رأی به دست آوردند.

سی و یکم امرداد، آورداد روز: بزرگداشت نبرد چالدران، که در سال ۸۹۳ رخ داد.

اول شهریور، هرمزد روز: روز بزرگداشت ابن سینا، که در همین روز به سال ۳۵۹ هجری خورشیدی در بخارا زاده شد. در همین روز به سال سیزدهم هجری خورشیدی ابوبکر هم درگذشت و عمر به خلافت رسید، و امام رضا هم در ۱۹۷ هجری خورشیدی درگذشت.

سوم شهریور، اردیبهشت روز: بزرگداشت کتابخانه‌های جدید، در این روز به سال ۱۳۱۶ رضا شاه همراه با دکتر مهدی بیانی در مراسمی تأسیس کتابخانه‌ی ملی ایران را اعلام کردند.

چهارم شهریور، شهریور روز: جشن شهریورگان و بزرگداشت مردان و جنگاوران

پنجم شهریور، اسفند روز: روز بزرگداشت پهلوانان: سالگرد درگذشت قحطبه بن شیب طای سردار ابومسلم خراسانی (۱۲۸)، و همچنین زادروز عباس میرزا (۱۱۶۸) و غلامرضا تختی (۱۳۰۹).

هشتم شهریور، دی‌به‌آذر: روز هشدار درباره‌ی نیروهای استعمارگر؛ سالگرد ترور اتابک امین‌السلطان صدراعظم ایران (۱۲۸۶)، و همزمان امضا شدن قرارداد بدنام ۱۹۰۷ بین انگلستان و روسیه در سن‌پترزبورگ، که یکی از مفادش تشکیل پلیس جنوب به دست انگلیسی‌ها بود که در همین روز (۱۲۹۵) انجام شد. در همین روز به سال

۱۲۹۹ هم کنفرانس ملل شرق در باکو ختم شد و این یکی از اولین گردهمایی‌های کمونیست‌های ایرانی بود که به شوروی وابسته شده بودند

سیزدهم شهریور، تیر روز: بزرگداشت جنبش تنباکو و روز تحریم دخانیات. در این روز به سال ۱۲۷۰ ناصرالدین‌شاه تلگراف شاه‌الغای امتیاز تنباکو را اعلام کرد، و جنبش تحریم تنباکو به پیروزی رسید.

چهاردهم شهریور، گوش روز: بزرگداشت مذهب حنفی، سالگرد تولد امام ابوحنیفه (۷۸ هجری خورشیدی)

نوزدهم شهریور، فروردین روز: بزرگداشت مذهب اسماعیلی، در این روز به سال ۴۶۹ هجری خورشیدی حسن صباح بر قلعه‌ی الموت در قزوین استیلا یافت.

بیست و یکم شهریور، رام روز: روز دروغ‌زدایی از تاریخ، سالگرد نبرد ماراتون (۴۹۰ پ.م)، کشتار یونانی‌ها و ارمنی‌ها (۲۵ تا ۱۰۰ هزار نفر) در ازبیر به دست قوای پان‌ترک وفادار به آتاتورک (سال ۱۳۰۱). اولی که درگیری ساده‌ای بود به جنگی تمام عیار تحریف شد و دومی که کشتاری تمام عیار بود به درگیری‌ای کوچک.

بیست و سوم شهریور، دی‌به‌دین روز: بزرگداشت خلافت عباسی؛ شب سه خلیفه (به سال ۱۶۵ هجری خورشیدی)، هارون‌الرشید پس از مرگ برادرش هادی به خلافت رسید و در همین روز پسرش مأمون هم زاده شد.

روز بیست و نهم شهریور، مانتره‌سپند روز: بزرگداشت مدینه، در این روز در سال صفر هجری حضرت محمد و ابوبکر به مدینه رسیدند و هجرت پایان یافت و دوران مدنی در تاریخ صدر اسلام شروع شد.

سی و یکم شهریور، اورداد روز: یادبود دفاع از کشور، به سال ۱۳۵۹ عراق به ایران حمله کرد.

اول تیر

اول تیرماه در ایران معاصرمان بیشتر با تولد و مرگ افراد پیوند خورده است. چون در سال ۱۲۵۱ محمدعلی شاه قاجار در تبریز زاده شد و درست شصت سال بعد در ۱۳۱۱ هم ملکه ثریا اسفندیاری در اصفهان به دنیا آمد و هشت سال بعد (۱۳۱۹) عباس کیارستمی متولد شد. اما مهم‌تر از همه آن که در این روز به سال ۸۰۸ خورشیدی غیاث‌الدین جمشید کاشانی، بنیانگذار رصدخانه‌ی سمرقند و بزرگ‌ترین اخترشناس و ریاضی‌دان جهان در روزگار خویش، درگذشت.

ملکه ثریا

محمدعلی شاه

در همین روز به سال ۱۲۳۷ هم ناصرالدین شاه اعلام کرد فرزند خردسالش محمدقاسم‌میرزا ولیعهدش خواهد بود و این امر تنشی در دربار پدید آورد که با مرگ زودهنگام این شاهزاده رفع شد. از رخدادهای حاشیه‌ای این روز

هم این که در سال ۱۳۲۱ که به خاطر اشغال ایران توسط متفقین کمبود و دشواری در زندگی مردم رخ داده بود، دولت اعلام کرد سیگار جیره‌بندی می‌شود و قرار شد از طرف دولت هر روز به هرکس دو نخ و نیم سیگار بدهند!

اگر در مقیاس جهانی به این روز بنگریم آن را با چند جنگ مهم در جهان باستان مصادف خواهیم یافت. در اول تیرماه ۲۱۷ پیش از میلاد بطلمیوس چهارم فیلوپاتر^۱ فرمانروای مصر در جنگ رافیا^۲ آنتیوخوس سوم^۳ از دودمان سلوکی را شکست داد. شمار سربازان بطلمیوس به هشتاد هزار تن و بزرگی سپاهیان آنتیوخوس هفتاد هزار تن بود و از این عده حدود پانزده هزار سرباز سلوکی و دو هزار سرباز بطلمیوسی به قتل رسیدند. نزدیک پنجاه سال بعد نیروی تازه‌ای بر صحنه‌ی سیاست جهان پدیدار شد و آن هم روم بود. در ۱۶۸ رومیان زیر فرمان لوکیوس ایمیلیوس پاولوس^۴ در جنگ پیدنا^۵ بر پرسئوس^۶ آخرین شاه مقدونیه غلبه کردند و او را اسیر کردند. به این ترتیب دولت مقدونیه در خاک روم ادغام شد و پرسئوس را هم بعدتر با بی‌خوابی دادن مداوم زجرکش کردند.

در دوران جدید هم این روز با جنگی مهم پیوند خورده و آن عملیات بارباروسا^۷ است که در ۱۳۲۰ آغاز شد و طی آن آلمان نازی به روسیه‌ی شوروی حمله کرد و جنگ سرنوشت‌ساز آلمان و روس آغاز شد. مردم لیتوانی هم در همین روز به هواداری از آلمانی‌ها سر به شورش برداشتند و بلشویک‌ها را کشتار کردند. گذشته از بیرون راندن مهاجمان فرنگی، یک شیوه‌ی دیگر مقابله با استعمارگران که بیشتر هم کارساز از آب در آمد، البته مهاجرت به سرزمین مادری مستعمره‌چیان بود که آن هم در همین روز آزموده شد. چون در اول تیرماه سال ۱۳۲۷ بود که ۴۹۲ تن از مردم جامائیکا با کشتی به انگلستان مهاجرت کردند و در نزدیکی لندن در خاک این کشور پیاده شدند. این آغاز موج مهاجرت به انگلستان پس از جنگ جهانی دوم بود.

^۱ Ptolemy IV Philopator

^۴ Lucius Aemilius Paullus

^۷ Operation Barbarossa

^۲ Battle of Raphia

^۵ Battle of Pydna

^۳ Antiochus III

^۶ Perseus

سکه‌ی سیف‌الدوله ابوالحسن بن حمدان امیر حلب

اول تیرماه با چند رخداد فرهنگی و اجتماعی نیز قرین است. در ۱۰۱۲ کلیسای مقدس رم گالیله را وادار کرد توبه کند و اعلام کند که زمین ثابت است و دور خورشید نمی‌گردد. در ۱۲۰۴ پارلمان انگلستان سیستم فئودالی‌ای را که از طرف انگلستان در آمریکای شمالی پیاده‌سازی شده بود الغا کرد و روابط ارباب و رعیتی را غیرقانونی شمرد و در ۱۲۴۹ کنگره‌ی آمریکا وزارت دادگستری این کشور را تأسیس کرد. در زمانه‌ی ما هم در همین روز به سال ۱۳۶۵ بود که دیگو مارادونا^۱ در بازی فوتبال آرژانتین و انگلستان دو گل مشهور زد که به نام «دست خدا» و «گل قرن» شهرت یافت!

اول تیرماه در ضمن زادروز این افراد هم هست: سیف‌الدوله ابوالحسن بن حمدان امیر حلب (۲۹۵)، جرج ونکوور^۲ ماجراجو و جهانگرد انگلیسی که نام خود را به شهری در کانادا داده (۱۱۳۶)، ویلهلم فون هومبولت^۳

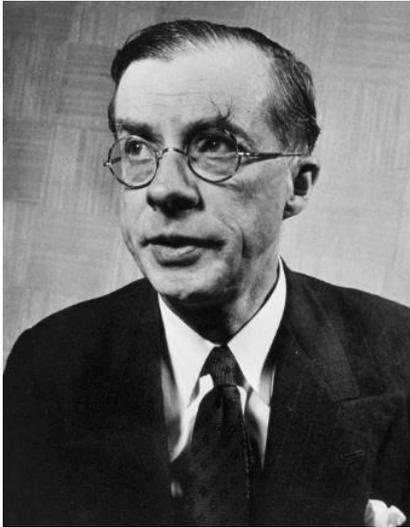
---

^۱ Diego Maradona

^۲ George Vancouver

^۳ Wilhelm von Humboldt

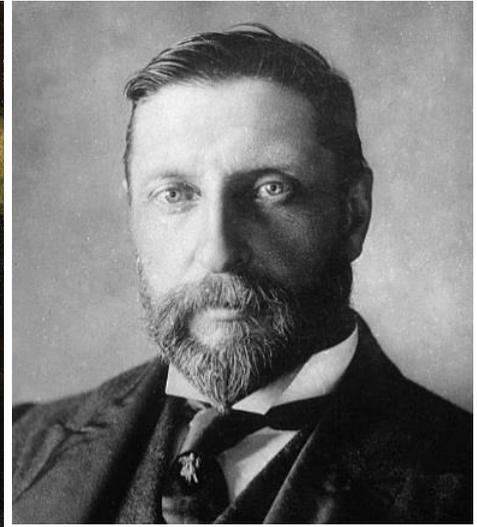
زبان‌شناس و فیلسوف آلمانی (۱۱۴۶)، هنری رایدِر هگارد^۱ داستان‌نویس نامدار انگلیسی (۱۲۳۵)، جولین هاکسلی^۲
زیست‌شناس انگلیسی (۱۲۶۶) و دن براون^۳ نویسنده‌ی آمریکایی داستان‌هایی مانند راز د/وینچی^۴ (۱۳۴۳).

جولین هاکسلی

(احتمالاً) جرج ونکوور

هنری رایدِر هگارد

---

^۱ Henry Rider Haggard

^۲ Julian Huxley

^۳ Dan Brown

^۴ *The Da Vinci Code*

دوم تیر

این روز در تاریخ استعمار با یکی از جنگ‌های مهم در هند شمالی پیوند دارد و آغازگاه روندی است که ایرانی‌زدایی از شمال هند و ویرانی فرهنگ این سرزمین را به دنبال داشت. در دوم تیرماه سال ۱۱۳۶ خورشیدی سپاهیان انگلیسی در جنگ پالاشی بر ارتش پنجاه هزار نفری میرزا محمد سراج‌الدوله فرماندار بنگال غلبه یافتند و این منطقه را به قلمرو خویش افزودند و به این ترتیب جای پای استوار در بخش‌های ایرانی‌شده‌ی هند پیدا کردند.

دیدار لرد کلایو و میرجعفر نماینده‌ی دولت گورکانی پس از جنگ پالاشی

رخدادهای دیگر این روز در تاریخ معاصرمان عبارت‌اند از آغاز بحث درباره‌ی بحث تغییر خط فارسی در روزنامه‌ی اختر که از شماره‌ی ۲۸ این روزنامه به تاریخ دوم تیر ۱۲۵۹ آغاز شد و در آن پیشنهاد میرزا یوسف‌خان مستشارالدوله به بحث گذاشته شد. این بحث‌ها خوشبختانه به جایی نرسید و بلایی که مستعمره‌چیان در هند و

قوم‌گرایان در ترکیه بر سر مردم آوردند در ایران تکرار نشد. رخدادهای جالب دیگر این روز آن که در ۱۳۰۳ بانک سپه ایران تأسیس شد و در ۱۳۰۶ کلاه جدیدی بنام کلاه پهلوی معمول و استفاده از آن اجباری شد. هدف هم آن بود که مردم کلاه‌ها و دستارهای سنتی را - که قومیتشان را نشان می‌داد و مایه‌ی تعصب‌ها و گاه درگیری‌های قوم‌گرایانه می‌شد- از سر بردارند که چنین هم شد.

دیدار هیتلر از پاریس، در کنارش مارتین بورمان و کنار او اشپیر ایستاده‌اند

دوم تیرماه در سطح جهانی روزی به نسبت آرام بوده است. یکی از معدود جنگ‌های اروپایی این روز در ۱۲۹۸ در گرفت و آن زمانی بود که اهالی استونی قوای امپراتوری اتریش را در جنگ چسپس^۱ شکست دادند و ادعای استقلالشان را به کرسی نشاندند. سالگرد این رخداد روز ملی استونی است. کاترین دوم^۲ امپراتریس روسیه هم

^۱ Battle of Cēsis

^۲ Catherine II

در همین روز (۱۱۷۳) اجازه داد یهودیان در کیف سکونت کنند و این شهر به تدریج به یکی از مراکز بزرگ تجمع مهاجران یهودی تبدیل شد و خشونت‌های بعدی مسیحیان متعصب روسی و نازی‌ها را به دنبال داشت.

در ۹۵۰ هجری خورشیدی میگوئل لوپز دِ لگازپی^۱ ماجراجوی اسپانیایی اردویی نظامی در فیلیپین تأسیس کرد که امروز به شهر مانیلا پایتخت این جزیره تبدیل شده است و در ۱۳۱۸ نخست‌وزیر انقلابی سیام نام این کشور را در پیروی از نام رایج میان استعمارگران به تایلند تغییر داد! در ۱۳۴۲ هم انگلستان استقلال زنگبار را پذیرفت.

در این روز چند رخداد اجتماعی و فرهنگی هم رخ داده است. در ۱۲۷۳ کمیته‌ی بین‌المللی المپیک در سوربون پاریس تأسیس شد و در ۱۳۱۹ هیتلر به همراه دوست معمارش آلبرت اشپیر^۲ از آثار معماری پاریس دیدن کردند. این تنها دیدار هیتلر از پایتخت مهم‌ترین کشوری بود که فتح کرده بود.

در ۱۳۳۹ مجوز پخش انوید^۳ که نخستین داروی ضدبارداری خوراکی بود در آمریکا صادر شد و در ۱۳۴۸ شرکت آی‌بی‌ام اعلام کرد از این به بعد نرم‌افزارهایش را مستقل از سخت‌افزارها به فروش می‌رساند و به این ترتیب بازار نرم‌افزار آفریده شد. در ۱۳۹۲ نیک والندا^۴ برای اولین بار سراسر گراند کانیون^۵ را با راه رفتن از روی طناب طی کرد! از رخدادهای جالب این روز هم آن که در ۱۳۲۶ کنت آرنولد^۶ برای نخستین بار گزارشی از مشاهده‌ی بشقاب پرنده را در واشنگتن منتشر کرد.

نیک والندا بر روی طناب

^۱ Miguel López de Legazpi

^۲ Albert Speer

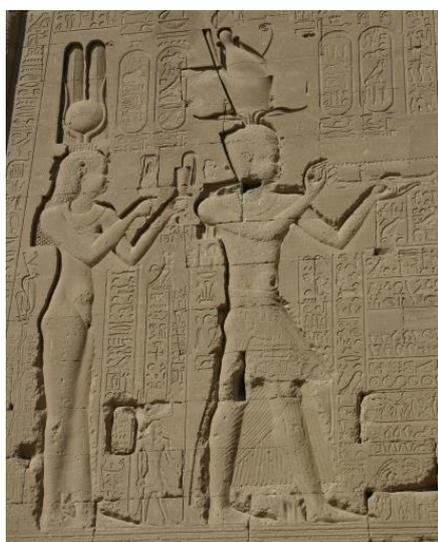
^۳ Enovid

^۴ Nik Wallenda

^۵ Grand Canyon

^۶ Kenneth Arnold

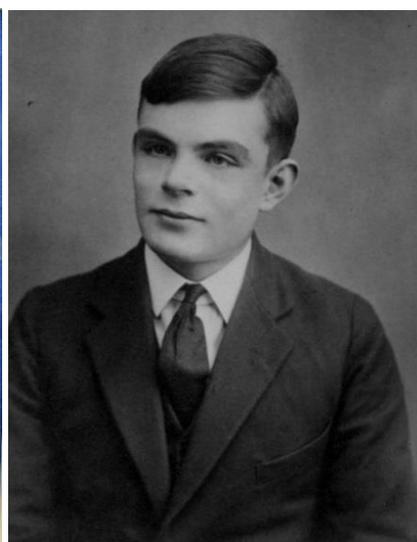
زادگان نامدار این روز عبارت‌اند از فرزند یولیوس سزار و کلئوپاترا یعنی سزاریون^۱ (۴۷ پیش از میلاد)، آنا آخمتووا^۲ شاعر روس (۱۲۶۸)، آلن تورینگ^۳ ریاضی‌دان و مبدع نظریه‌ی رایانه‌ها (۱۲۹۱)، ریچارد باخ^۴ نویسنده‌ی آمریکایی که آثارش در ایران محبوبیتی دارد (۱۳۱۵) و زین‌الدین زیدان^۵ فوتبالیست فرانسوی. (۱۳۵۱) درگذشتگان این روز هم عبارت‌اند از وِسپاسیانوس^۶ امپراتور روم که در سال ۷۹ میلادی فوت کرد و پدر و مندوزا^۷ ماجراجوی اسپانیایی که در ۹۱۶ خورشیدی جان باخت.

سزاریون

آنا آخمتووا

آلن تورینگ

^۱ Caesarion

^۲ Anna Akhmatova

^۳ Alan Turing

^۴ Richard Bach

^۵ Zinedine Zidane

^۶ Vespasianus

^۷ Pedro de Mendoza

سوم تیر

درباره‌ی سوم تیرماه از دورترین زمان‌ها بایگانی‌ای از رخدادهای تاریخی را در دست داریم. در قلمرو ایران‌زمین، یکی از کهن‌ترین رخدادهای این روز نبردی است که در سال ۱۳۱۲ پیش از میلاد میان مورشلیس سوم^۱ شاه آریایی دولت هیتی (ترکیه‌ی امروز) و حاکم قلمرو آزی‌هایاسا^۲ در همسایگی‌اش در گرفت. هیتی‌ها به قلمرو آزی‌هایاسا حمله بردند و این قدرت محلی کوچک را مطیع ساختند. در سوم تیر ۱۲۸۶ صدها نفر روحانی به رهبری شیخ فضل‌الله نوری علیه مشروطه‌طلبان در حرم عبدالعظیم تحصن کردند. در سوم تیر سال ۱۳۰۰ هم زد و خورد شدیدی بین حاج بابای اردبیلی و اتباع وی و گردان ژاندارمری زنجان رخ داد. در نتیجه عده‌ی زیادی از پیروان حاج بابا کشته و عده‌ای هم دستگیر و اعدام شدند.

در سطح جهانی هم رخدادهای سیاسی این روز به همین ترتیب از قدمت چشمگیری برخوردارند. در ۲۱۷ پیش از میلاد ارتش روم به رهبری گایوس فلامیونیوس^۳ در جریان شیبخون نیروهای زیر فرمان هانیبال^۴ در جنگ دریاچه‌ی تراسیمنه^۵ شکست خورد و همه‌ی سی هزار سربازش کشته شدند. در ۱۳۶۸ جیانگ زمین^۶ به رهبری چین رسید و در ۱۳۹۲ سیلویو برلوسکونی^۷ نخست‌وزیر ایتالیا به جرم سوءاستفاده از قدرت و ارتباط جنسی با روسپی‌ای نابالغ به هفت سال زندان محکوم شد و در ۱۳۹۵ هم مردم انگلستان با نسبت ۵۲٪ به ۴۸٪ به خروج این کشور از اتحادیه‌ی اروپا رأی دادند.

---

^۱ Mursili III

^۴ Hannibal

^۷ Silvio Berlusconi

^۲ Azzi-Hayasa

^۵ Battle of Lake Trasimene

^۳ Gaius Flaminius

^۶ Jiang Zemin

رخدادهای پراکنده و جالب دیگری نیز در این روز رخ داده‌اند. نمونه‌اش آن که در سال ۱۰۹ میلادی ترایانوس امپراتور روم آبراهه‌ی مشهور خود را در رم ساخت در ۷۵۳ خورشیدی هم شیوع رقص سنت جان^۱ که احتمالاً از سمی توهم‌زا ناشی می‌شد، باعث شد مردم شهر آخن در آلمان ساعت‌ها در خیابان جست و خیز کنند و «برقصند». همچنین در سوم تیرماه ۱۲۸۹ باله‌ی «پرنده‌ی آتشین»^۲ اثر ایگور استراوینسکی^۳ در پاریس به نمایش در آمد و مایه‌ی شهرت او شد.

سکه‌ی ترایانوس امپراتور روم

در سوم تیر ۱۰۹۶ لژ بزرگ انگلستان که نخستین انجمن فراماسون اروپا بود در این شهر تشکیل شد؛ در ۱۲۴۷ کریستوفر لاتام شولز^۴ اختراع خود را به اسم **type-writer** به ثبت رساند. این روز در ضمن برای زنان هم فرخنده بوده است؛ چون در ۱۲۹۵ مری پیکفورد^۵ اولین ستاره‌ی زن سینما بود که قراردادی یک میلیون دلاری را امضا کرد. در ۱۳۲۸ هم اولین فیلم وسترن - هوپالانگ کاسیدی^۶ - از شبکه‌ی ان‌بی‌سی تلویزیون پخش شد.

^۱ St. John's Dance

^۳ Igor Stravinsky

^۵ Mary Pickford

^۲ The Firebird

^۴ Christopher Latham Sholes

^۶ Hopalong Cassidy

مری پیکفورد

رقص سنت جان

زادگان این روز عبارت‌اند از جیامباتیستا ویکو^۱ فیلسوف ایتالیایی (۱۰۴۷) و جورج مایکل خواننده‌ی انگلیسی

(۱۳۴۲).

---

^۱ Giambattista Vico

چهارم تیر

این روز با مجموعه‌ای از رخداد‌های پراکنده و واگرا گره خورده است. از نظر تاریخی مهم‌ترین رخداد آن بود که در سال ۱۲۷۹ راهبی تائویی به نام وانگ یوان‌لو^۱ در غاری در منطقه‌ی دون‌هوانگ^۲ مجموعه‌ای از متون باستانی را کشف کرد که نفوذ فرهنگی ایران در چین باستان (از عصر ساسانی تا قرن چهارم هجری) را نشان می‌داد. این متون مجموعه‌ای از رساله‌های دینی بودایی و مانوی و مسیحی نستوری و تائویی را در کنار نامه‌های شخصی و متونی درباره‌ی ریاضیات و شعر و رقص در بر می‌گرفت. به احتمال زیاد همه‌ی متون توسط مهاجران ایرانی پراکنده در راه ابریشم به زبان‌های مادری‌شان نوشته شده یا به چینی برگردانده شده‌اند. گذشته از چینی در این مجموعه متونی به خط سغدی، مانوی، سریانی، پهلوی، سانسکریت و عبری می‌توان یافت.

نمونه‌ای از متون به زبان پارسی و خط عبری

وانگ یوان‌لو

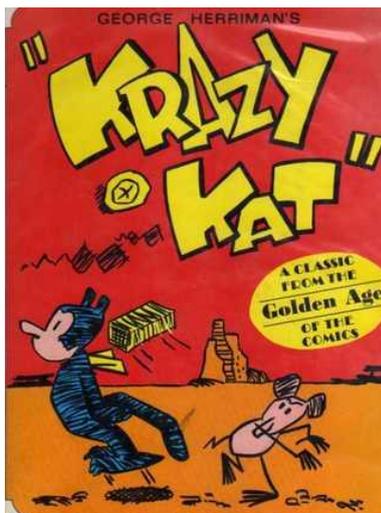
^۱ Wang Yuanlu

^۲ Dunhuang

رخداد دیگر آن که در روز چهارم تیر سال ۱۳۰۷ انتخابات مجلس در تهران انجام پذیرفت و به شکل پایدارش در دوران رضاشاه دست یافت. در این انتخابات تقریباً همه‌ی رجال مهم عصر مشروطه (وثوق‌الدوله، پیرنیا، مستوفی‌الممالک، بنکدار، امین‌الضرب و...) انتخاب شدند و موقعیت‌هایی سیاسی را در اداره‌ی کشور و پایتخت بر عهده گرفتند. در این انتخابات حدود پنجاه و دو هزار نفر رأی دادند.

سلطان عبدالمجید

گره خله

مری تودور

در ۱۱۷۲ هم اولین قانون مشروطه در فرانسه تصویب شد که شالوده‌اش بر آرای روشنگران و فراماسون‌ها تکیه داشت. در ۱۲۵۹ هم سرود «ای کانادا»^۱ که امروز سرود ملی این کشور است برای اولین بار اجرا شد. در ۹۰۱ عثمانیان برای بار دوم رودس^۲ را محاصره کردند. اما رخدادهای این روز در پیوند با سیاست جهانی در دهه‌های اخیر پررنگ‌تر بوده است. در ۱۳۲۹ کره شمالی به کره جنوبی حمله برد و جنگ کره آغاز شد، در ۱۳۴۲ جان اف

^۱ O Canada

^۲ Rhodes

کندی^۱ سخنرانی مشهور «من یک برلینی هستم»^۲ را ایراد کرد و در آن در واکنش به ساخت دیوار در برلین شرقی، بر حمایت آمریکا از آلمان غربی تأکید کرد. در ۱۳۵۴ موزامبیک استقلال پیدا کرد و ایندیرا گاندی^۳ در هند اعلام وضعیت فوق‌العاده کرد، در ۱۳۷۰ کرواسی بعد از همه‌پرسی از یوگسلاوی استقلال یافت و در ۱۳۷۲ کیم کمپبل^۴ اولین نخست‌وزیر زن در کانادا شد.

چندین رخداد فرهنگی و فنی نیز با این روز قرین هستند. در ۱۲۸۵ اولین مسابقه‌ی اتومبیل‌رانی در گران پری^۵ فرانسه برگزار شد، در ۱۳۲۳ انتشار اولین دوره از داستان کمیک استریپ «گره خله»^۶ دو ماه پس از درگذشت نویسنده‌اش به پایان رسید، در ۱۳۵۷ برای نخستین بار در رژه‌ی مردان همجنس‌گرای سان‌فرانسیسکو پرچم رنگین‌کمانی‌شان به اهتزاز درآمد و در ۱۳۶۲ هند قهرمان جهانی کریکت شد.

زادگان نامدار این روز عبارت‌اند از داریوش شکوف^۷ کارگردان و هنرمند ایرانی‌تبار آلمانی (۱۳۳۳) و سیف‌الاسلام قذافی پسر دیکتاتور لیبی (۱۳۵۱). از میان درگذشتگان نامدار هم می‌تواند به مری تودور^۸ ملکه‌ی انگلیس (۹۱۲)، سلطان عبدالمجید اول عثمانی (۱۲۴۰)، میشل فوکو^۹ فیلسوف فرانسوی (۱۳۶۳) و مایکل جکسون^{۱۰} خواننده‌ی آمریکایی (۱۳۸۸) اشاره کرد.

---

^۱ John F. Kennedy

^۲ "Ich bin ein Berliner"

^۳ Indira Gandhi

^۴ Kim Campbell

^۵ Grand Prix

^۶ Krazy Kat

^۷ Daryush Shokof

^۸ Mary Tudor

^۹ Michel Foucault

^{۱۰} Michael Jackson

پنجم تیر

پنجم تیر در تاریخ ایران و جهان روزی پر ماجرا بوده است. مهم‌ترین رخداد این روز آن است که خواجه نصیرالدین طوسی اندیشمند و سیاستمدار بزرگ ایرانی در این روز به سال ۶۵۳ خورشیدی درگذشته است. یکی دیگر از رخداد‌های مهم این روز به سال ۳۶۳ میلادی رخ داد و آن زمانی بود که امپراتور روم یولیانیوس^۱ در جریان حمله به ایران شکست خورد و کشته شد. هجوم بعدی به ایران زمین که در این روز انجام گرفت اما موفق‌تر بود و پس از درنوردیدن کل فلات ایران در گوشه‌ی باختری این قلمرو واقع شد در ۶۲۲ هجری خورشیدی رخ داد؛ در این زمان مغول‌ها به رهبری بایجو^۲ در نبرد کوسه‌داغ^۳ بر سپاهیان سلجوقی به رهبری کیخسروی دوم غلبه کردند. هجوم سومی هم در این روز رخ داده که آن پیامدی فاجعه‌بارتر در بر داشت. در پنجم تیرماه سال ۱۱۰۲ روس‌ها پس از بمباران شدید باکو این شهر را که به ویرانه‌ای تبدیل شده بود فتح کردند.

در این روز فراز و نشیب‌هایی در زندگی شخصیت‌های تاریخی ایرانی را هم داشته‌ایم. مثلاً در ۱۲۵۴ حاج سیاح جهانگرد ایرانی اولین شهروند کشورمان شد که تابعیت کشور آمریکا را هم به دست آورد و در مراسمی در شهر کالیفرنیا تبعه‌ی آمریکا شد. در ۱۳۲۹ هم حاجعلی رزم‌آرا که در آن هنگام دوستی صمیمانه‌ای با اشرف پهلوی داشت به مقام نخست‌وزیری رسید. ولی دولتش سست و ضعیف بود و در کابینه‌اش وزیر امور خارجه، وزیر راه، وزیر پست و تلگراف، وزیر کار و وزیر دارایی نداشت!

پنجم تیر از نظر سیاست جهانی هم روزی پر حادثه بوده است. در این روز چند انتصاب مهم داشته‌ایم. در سال چهارم میلادی آگوستوس^۴ امپراتور روم تیبریوس^۵ جانشین خود را به فرزندخواندگی گرفت. در ۲۲۱ میلادی

^۱ Julianus

^۲ Battle of Köse Dağ

^۵ Tiberius

^۲ Baiju (Baycu Noyan)

^۴ Augustus

الاگابالوس^۱ امپراتور روم پسرعمو و جانشین خود الکساندر سوروس^۲ را به ولیعهدی برگزید و به او لقب سزار داد. در ۷۸۸ خورشیدی شورای پیزا^۳ الکساندر پنجم را به مقام پاپی رساند، در شرایطی که در همان هنگام دو پاپ دیگر -گریگوری دوازدهم^۴ در رم و بندیکت دوازدهم^۵ در آوینیون- هم مدعی چنین عنوانی بودند. در کنار این نصب‌ها، چند عزل هم داریم که خشونت‌آمیز بوده‌اند. در ۹۲۰ خورشیدی فرانسیسکو پزارو^۶ جهانگشای اسپانیایی و نابودکننده‌ی پادشاهی سرخپوستان آمریکا به دست پسر دوست قدیمی و دشمن بعدی‌اش دیگو د‌آلماگرو^۷ در لیما کشته شد. در ۱۰۹۷ پتر کبیر^۸ پسرش آلکسی^۹ را به جرم دسیسه‌چینی محاکمه کرد و پنهانی کشت. در ۱۳۳۲ لاورنتی بریا^{۱۰} همدست جنایت‌های استالین به فرمان خروشچف^{۱۱} دستگیر شد و در ۱۳۷۴ حمد بن خلیفه در کودتایی آرام پدرش خلیفه بن حمد الثانی را از قدرت کنار زد و امیر قطر شد.

فرانسیسکو پیزارو

آلکسی پسر پتر

حمد بن خلیفه

^۱ Elagabalus

^۲ Alexander Severus

^۳ Council of Pisa

^۴ Gregory XII

^۵ Benedict XII

^۶ Francisco Pizarro

^۷ Diego de Almagro

^۸ Peter the Great

^۹ Tsarevich Alexei Petrovich

^{۱۰} Lavrentiy Beria

^{۱۱} Nikita Khrushchev

در این روز چندین رخداد جنگی و سیاسی مهم رخ داده است. در ۱۲۲۲ انگلیسی‌ها طی معاهده‌ی نانکینگ^۱ بندر هنگ‌کنگ را به قلمرو خود منضم کردند و در ۱۳۲۳ آلمانی‌ها در نبرد اوسوچی^۲ بر نیروی مقاومت لهستان غلبه کردند.

در ضمن این روز با فناوری هوانوردی هم پیوندی دارد که باز با جنگ هم پیوند خورده است. در سال ۱۱۷۳ در جنگ فلوروس^۳ که میان فرانسه‌ی انقلابی و کشورهای اروپایی دیگر در گرفت، برای نخستین بار از هواپیما استفاده‌ی جنگی شد، در ۱۳۰۲ برای نخستین بار سوختگیری هواپیمایی در حال پرواز انجام شد و در ۱۳۱۵ فوک وولف^۴، اولین بالگرد جهان که اختراع آلمان‌ها بود، به پرواز درآمد.

چپ: ۱۳۱۴؛ کنگره‌ی حزب کمونیست قفقاز؛ از راست به چپ: لاورنتی بریا، میر جعفر باقروف، فیلیپ ماخارادزه

راست: ۱۳۱۵؛ مراسم گشایش متروی مسکو، از راست به چپ: آقاسی خانجیان، لاورنتی بریا، نیکیتا خروشچف و نستور لاکوبا رهبران

کمونیست‌های قفقاز چند ماه پیش از آن که بریا خانجیان و لاکوبا را به قتل برساند!

---

^۱ The Treaty of Nanking
(Nanjing)

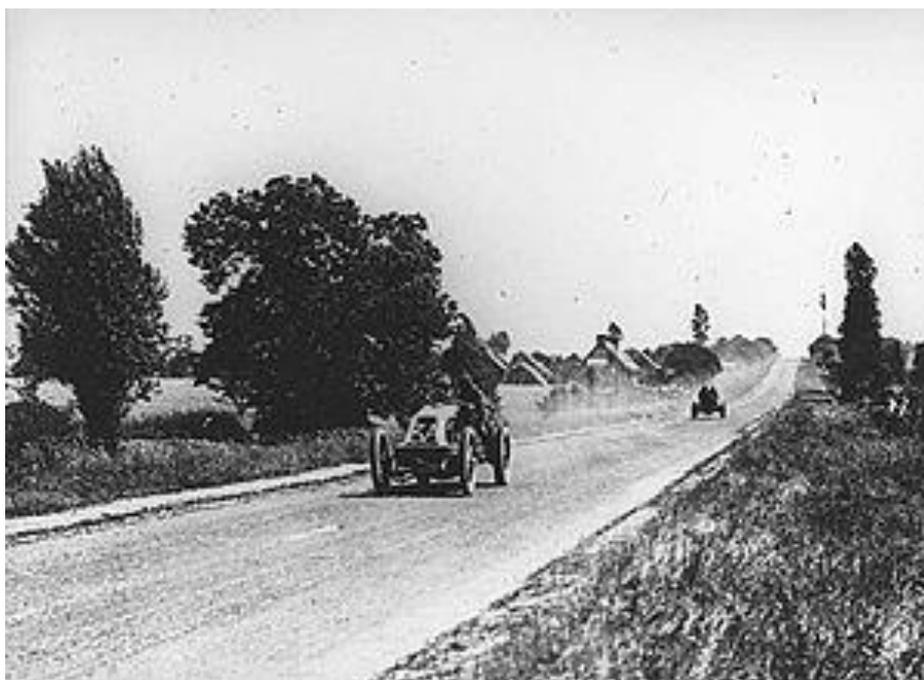
^۲ Battle of Osuchy

^۳ Battle of Fleurus

^۴ Focke-Wulf

طی دهه‌های اخیر هم رخدادهای سیاسی دیگری در پنجم تیر واقع شده که نمونه‌هایی از آن چنین است: در ۱۳۳۹ ماداگاسکار از فرانسه استقلال یافت و در همین روز سومالی از انگلستان با نام سومالی‌لند مستقل شد. در ۱۳۹۲ هم شورش در ترکستان چین (استان سین‌کیانگ) دست کم ۳۶ کشته و ۲۱ زخمی به جا گذاشت.

از رخدادهای اجتماعی و فرهنگی مهم این روز هم یکی تأسیس موزه‌ی علوم لندن (۱۳۰۸) است و دیگری این که در ۱۰۵۷ نیز زنی ونیزی به نام النا کورنارو پیسکوپیا^۱ از دانشگاه-صومعه‌ی پادوا مدرک دکترا (اجتهاد مسیحی) دریافت کند و این نخستین بانویی بود که در اروپا به چنین مقامی می‌رسید. در ۱۳۹۴ هم دادگاه عالی آمریکا ازدواج همجنس‌گرایان را قانونی شمرد!

اولین مسابقه اتومبیل‌رانی

---

^۱ Elena Cornaro Piscopia

زادگان نامدار پنجم تیرماه عبارت‌اند از والتر نرنست^۱ شیمی‌دان و فیزیک‌دان آلمانی (۱۲۴۳)، ویلی مسراشمیت^۲ مهندس آلمانی سازنده‌ی هواپیماهایی به همین نام (۱۲۷۷) و سالوادور آلنده^۳ سیاستمدار شیلیایی (۱۲۸۷). رفتگان این روز هم عبارت‌اند از بطلمیوس سوم^۴ حاکم مقدونی مصر (۱۱۶ پیش از میلاد)، سایچو^۵ راهب بودایی ژاپنی (۲۰۱ خورشیدی) و ژوزف میشل مونگولفیه^۶ یکی از دو برادر مخترع بالون (۱۱۸۹).

سایچو

ویلی مسراشمیت

بطلمیوس سوم

کورنارو پيسکوپيا

^۱ Walther Nernst

^۳ Salvador Allende

^۵ Saichō

^۲ Willy Messerschmitt

^۴ Ptolemy III

^۶ Joseph-Michel Montgolfier

ششم تیر

ششم تیرماه با چند رخداد فرعی و حاشیه‌ای تاریخ ایران مصادف است. یکی آن که روز دوشنبه ششم تیر سال ۵۷۳ خورشیدی ابوالقاسم شاطبی معروف به امام‌القرءاء عالم و قاری مشهور درگذشت. شاطبی با وجود آن که نابینا بود، از هوش و استعداد سرشاری بهره داشت و از راویان مشهور حدیث بود. حدود هفت قرن بعد در ۱۲۴۷ صبح ازل که جانشین علی محمد باب و رهبر جنبش بابیه بود به فرمان عثمانی‌ها به قبرس تبعید شد. در ششم تیر ۱۳۰۰ هم واپسین بقایای قدرت سید ضیاءالدین طباطبایی از سپهر سیاسی ایران رخت بر بست و این زمانی بود که در نشست مجلس شورای ملی اعتبارنامه‌ی عدل‌الملک و سلطان محمد عامری را به علت همکاری با او رد کردند.

جوزف اسمیت

رانجیب سینگ

ششم تیر به شکل غریبی با رخدادهای خشن مذهبی در سایر جاهای دنیای مصادف بوده است. در این روز به سال ۹۳۵ هجری خورشیدی سیزده پروتستان را در لندن به جرم مذهبشان بر تیرک بستند و سوزاندند. در ۱۲۲۳ جوزف اسمیت^۱ بنیانگذار مذهب مورمونی^۲ به همراه برادرش هیروم^۳ در یک غوغای خیابانی در ایلینویز به دست مردم کشته شد. در ۱۳۲۰ هم دولت رومانی در یکی از خونین‌ترین پوگروم‌های تاریخ ۱۳۲۶۶ یهودی ساکن شهر لاشی^۴ را به قتل رساند.

در این روز چندین رخدادها سیاسی هم واقع شده که بیشترش به نوعی با روس‌ها و کمونیست‌ها مربوط می‌شود. در ۱۲۸۴ در میانه‌ی جنگ روس و ژاپن شورش ملاحان در کشتی روسی پوتمکین^۵ آغاز شد که مورخان آن را جرقه‌ی آغازین سرنگونی نظام تزاری می‌دانند. در ۱۳۳۳ اولین نیروگاه اتمی روسیه در اوبنینسک^۶ نزدیک مسکو راه‌اندازی شد؛ در ۱۳۵۳ نیکسون^۷ از شوروی دیدار کرد که گامی بزرگ در راستای تنش‌زدایی بود. در سایر جاهای دنیا هم فرانسه به جیبوتی استقلال داد (۱۳۵۶) و کمیته‌ی مرکزی حزب کمونیست چین طی بیانیه‌ای فاجعه‌ی انقلاب فرهنگی چین را محکوم کرد و گناه آن را متوجه مائو دانست (۱۳۶۰).

در ششم تیر ۱۲۹۳ آرشیدوک فرانتس فردیناند^۸ و همسرش در سارایه‌وو به دست صرب‌ها ترور شدند و این مهم‌ترین رخداد منتهی به جنگ جهانی نخست بود که تلفاتی سهمگین داشت و زمانی پایان یافت که طرف‌های پیروز در همین روز (هفتم تیر ۱۲۹۸) عهدنامه‌ی ورسای^۹ را امضا کردند.

---

^۱ Joseph Smith

^۲ Mormonism

^۳ Hyrum Smith

^۴ Iași

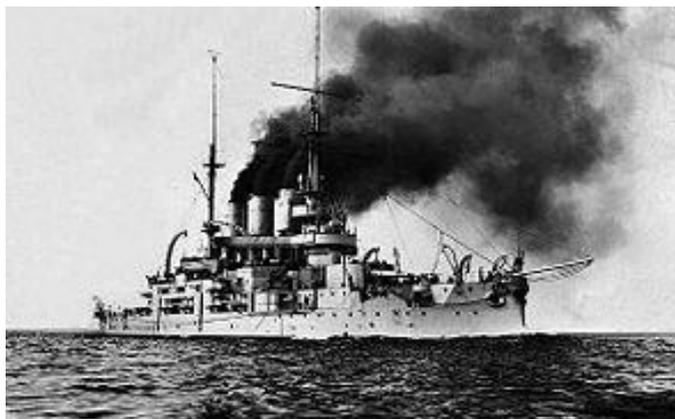
^۵ Potemkin

^۶ Obninsk

^۷ Richard Nixon

^۸ Archduke Franz Ferdinand of Austria

^۹ Treaty of Versailles

بالا: رزمنو پوتمکین

چپ: ماتوشنکو رهبر شورشیان پوتمکین

در ۱۳۰۵ گوتلیب دایملر^۱ و کارل بنز^۲ شرکت‌هایشان را با هم ادغام کردند و کمپانی مرسدس-بنز را تأسیس کردند. در ۱۳۷۹ مرحله‌ی نخست پروژه‌ی ژنوم که نخستین خوانش کلی از محتوای ژنتیکی انسان را تکمیل کرد پایان یافت. در همان روزی که پروژه‌ی نقشه‌برداری از ژنوم انسان در ۱۳۷۹ تکمیل می‌شد، به فرمان پاپ ژان پل دوم^۳ متن سه راز فاطیما^۴ هم انتشار یافت. این متن پیشگویی‌هایی را شامل می‌شد که سه کودک چوپان پرتغالی همچون الهامی طی اردیبهشت تا آبان ۱۲۹۶ دریافت کرده بودند و در شکل نهایی‌اش به سال ۱۳۲۰ توسط یکی از ایشان نوشته شده بود. بنا به تفسیر واتیکان این پیشگویی جنگ جهانی اول و دوم و سرکوب مسیحیت در قرن بیستم در کشورهای کمونیستی را پیشگویی می‌کند.

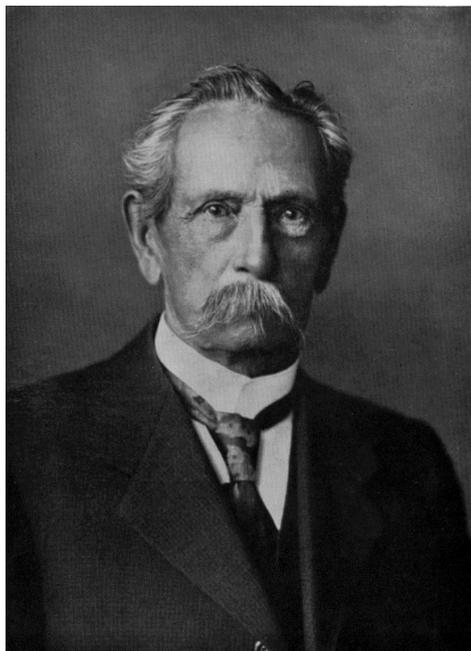
^۱ Gottlieb Daimler

^۲ Pope John Paul II

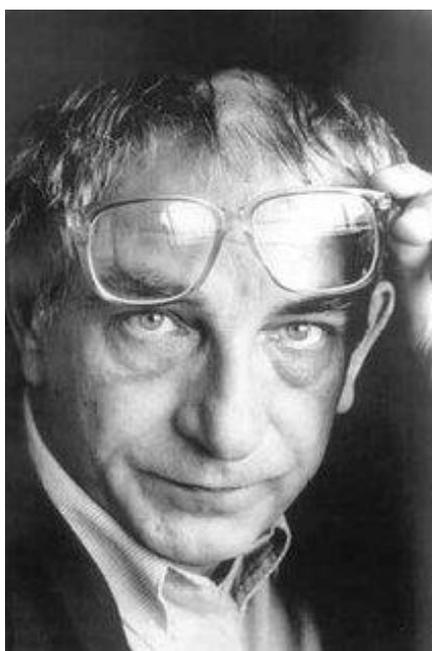
^۳ Carl Benz

^۴ *The Three Secrets of Fátima*

زادگان نامدار این روز عبارت‌اند از ابواسحاق ابراهیم دوم فرمانروای اغلیبی (۲۲۹)، لویی دوازدهم^۱ شاه فرانسه (۸۴۱)، کریژتوف کیشلوفسکی^۲ کارگردان لهستانی (۱۳۲۰) و جی جی آبرامز^۳ کارگردان آمریکایی (۱۳۴۵). رانجیت سینگ^۴ بنیانگذار دولت سیک هم در این روز به سال ۱۲۱۸ درگذشته است.

کارل بنز

کریژتوف کیشلوفسکی

---

^۱ Louis XII

^۲ Krzysztof Kieślowski

^۳ J.J. Abrams

^۴ Ranjit Singh

هفتم تیر

هفتم تیرماه در تاریخ ایران زمین با مجموعه‌ای از رخداد‌های متنوع مصادف بوده است. در سال ۴۷۷ مهاجمان

صلیبی کربغا اتابک موصل را شکست دادند و به حد نهایی پیشروی جنگاوران مسیحی در قلمرو آسیا رسیدند؛ در تاریخ قرن اخیرمان هم چند رخداد فرهنگی در این روز واقع شده است. یکی آن که در ۱۳۰۱ از نیروی کار زندانیان استفاده شد تا زمین محوطه‌ی قلعه مرغی پاکسازی و تسطیح شود و این فضا برای برگزاری نمایشگاه‌ها و همچنین فرودگاه مورد استفاده قرار گرفت. دو سال بعد در ۱۳۰۳ نیما یوشیج آخرین نامه‌اش به میرزاده عشقی را نوشت و شکایت کرد که چرا شعر امروز مشهور شده‌اش -افسانه- را در روزنامه‌ی قرن بیستم چاپ نمی‌کند؟ عشقی که پیشتر چند بیتی از این مجموعه را منتشر کرده بود، گویی قصد نداشت این کار را تداوم دهد و از پاسخش خبری نداریم. اما در همین روز آخرین شماره‌ی روزنامه‌ی قرن بیستم را منتشر کرد که پر بود از هجو و کاریکاتور درباره‌ی رضاخان و به روایتی به ترور شدنش منتهی شد.

حالا که سخن به اینجا کشید این را هم بگوییم که این روز با ترور و عملیات خشونت‌آمیز تروریستی هم پیوندی برقرار می‌کند. در هفتم تیر سال ۱۳۶۰ بود که بمبی که در دفتر حزب جمهوری اسلامی کار گذاشته شده بود شمار زیادی از دولتمردان را که عضو این حزب بودند از میان برد. شش سال بعد شکل دیگری از تروریسم دولتی مردم ایران زمین را تهدید کرد و آن در هفتم تیر سال ۱۳۶۶ رخ داد، زمانی که برای نخستین بار در تاریخ جهان مردم غیرنظامی یک شهر توسط بمب‌های شیمیایی مورد حمله قرار گرفتند. این رخداد زمانی واقع شد که صدام حسین به شهر سردشت حمله‌ی شیمیایی کرد. راهی که مجاهدین و صدام حسین گشوده بودند بعدتر نیز تداوم یافت. طوری

که در ۱۳۷۳ اعضای فرقه‌ی اوم شین‌ریکیو^۱ در ژاپن گاز سمی سارین را در متروی توکیو پراکندند و باعث مرگ هفت نفر و آسیب دیدن ۶۶۰ تن دیگر شدند.

نبرد پولتاوا

در سطح جهانی این روز با رخداد‌های سیاسی و نظامی فراوانی پیوند خورده است. در ۱۰۱۴ فرانسویان گوادلوپ^۲ را مستعمره ساختند؛ در ۱۰۸۸ پتر کبیر^۳ در نبرد پولتاوا^۴ سوئدی‌ها را شکست داد، در ۱۱۸۶ دریاسالار دمیتری سنیاوین^۵ فرماندهی نیروی دریایی روسیه ناوگان عثمانی را در نبرد آتوس^۶ از میان برد و در ۱۲۱۷ ملکه ویکتوریا در انگلستان تاجگذاری کرد. این روز در ضمن با رخداد‌های مربوط با جنبش سیاسی کمونیست‌ها هم مربوط بوده است. در هفتم تیر ۱۳۲۷ دعوای میان تیتو^۷ و استالین^۸ باعث شد حزب کمونیست یوگسلاوی از کمینفرم^۹ اخراج شود. در ۱۳۲۹ سربازان کمونیست کره‌ی شمالی شهر سئول را اشغال کردند و به کشتار مخالفان روی آوردند. در بیمارستان ملی سئول حدود هزار پزشک و پرستار و بیمار که حدس زده می‌شد با سربازان زخمی کره‌ی جنوبی

^۱ Aum Shinrikyo

^۴ Battle of Poltava

^۷ Josip Broz Tito

^۲ Guadeloupe

^۵ Dmitry Senyavin

^۸ Joseph Stalin

^۳ Peter the Great

^۶ Battle of Athos

^۹ Cominform

ارتباطی دارند کشتار شدند. از سوی دیگر سربازان کره‌ی جنوبی هم در همین روز به خشونت روی آوردند و بین صد تا دویست هزار تن که مشکوک به هواداری از کمونیست‌ها بودند در کره‌ی جنوبی کشتار شدند. این هم جالب است که در همین روز به سال ۱۳۳۵ کارگران در پوزنان^۱ لهستان در خیابان‌ها به تظاهرات پرداختند و اولین جنبش ضدکمونیستی پس از جنگ در اروپا را پدید آوردند.

آدولف ساکس
و ساکسیفونش

هفتم تیرماه در ضمن با دو نوآوری فنی و صنعتی هم پیوند خورده است. یکی این که در ۱۲۲۵ آدولف ساکس^۲ حق اختراع ساکسیفون را به نام خود ثبت کرد. در این روز گرهارد فون شارنهورست^۳ سردار بزرگ پروسی (۱۱۹۲)، جیمز مدیسون^۴ دولتمرد آمریکایی (۱۲۱۵) و باروفسکی (۱۲۱۷) در گذشته‌اند. شمار زادگان نامدار این روز بیشتر است و این نام‌ها را شامل می‌شود: پیتر پاول روبنس^۵ نقاش فلاندری (۹۵۶)، جان وسلی^۶ متأله و فیلسوف انگلیسی (۱۰۸۲)، ژان ژاک روسو^۷ فیلسوف سوئیسی-فرانسوی (۱۱۱۳) (۱۰۹۱)، پاول بروکا^۸ عصب‌شناس فرانسوی

^۱ Poznań

^۲ Adolphe Sax

^۳ Gerhard von Scharnhorst

^۴ James Madison

^۵ Peter Paul Rubens

^۶ John Wesley

^۷ Jean-Jacques Rousseau

^۸ Paul Broca

(۱۲۰۳)، لوئیجی پیراندلو^۱ نمایشنامه‌نویس ایتالیایی (۱۲۴۶)، هلن کلر^۲ نویسنده‌ی نابینا و ناشنوای انگلیسی (۱۲۵۹)،

گاستون باشلار^۳ فیلسوف فرانسوی (۱۲۶۳) و کارل فریدریش فون وایتساکر^۴ فیلسوف آلمانی (۱۲۹۱).

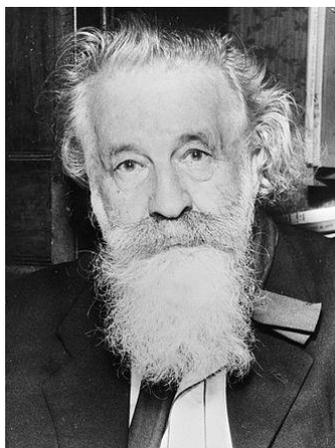
هلن کلر

شارنهورست

روبنس

گاستون باشلار

---

^۱ Luigi Pirandello

^۲ Helen Keller

^۳ Gaston Bachelard

^۴ Carl Friedrich von Weizsäcker

هشتم تیر

هشتم تیرماه در تاریخ معاصرمان به این خاطر اهمیت دارد که در سال ۱۳۲۵ قوام السلطنه حزب دموکرات ایران را در این روز تأسیس کرد و این سازمانی بود در مقابل حزب دموکرات آذربایجان که توسط شوروی هدایت می‌شد و هدفش تجزیه‌ی آذربایجان بود. حدود یک قرن پیش از آن در ۱۲۲۷ هم محمدقاسم میرزا فرزند خردسال ناصرالدین‌شاه که ولیعهدش هم بود به طور ناگهانی بیمار شد و درگذشت، که مورخان حدس می‌زنند به دست مادر بزرگش مهد علیا مسموم شده باشد.

یک جنگجوی سودانی هوادار مهدی

کابینه‌ی سوم قوام، ۱۳۲۵: هژیر، اقبال و سیاح همراه قوام دیده می‌شوند.

در تاریخ جهان این روز با رخدادهای سیاسی پر جنب و جوشی مصادف بوده است. در ۷۳۹ محمد ششم پس از کشتن برادر خوانده‌اش اسماعیل دوم به حکومت دودمان ناصری گرانادا رسید و این در آن هنگام مرز پیشروی مسلمانان در اروپا محسوب می‌شد، در ۱۳۰۱ طی عهدنامه‌ای آمریکا جمهوری دومینیک را به خاک خود منضم کرد، در ۱۲۶۰ محمد احمد سودانی خود را مهدی موعود خواند و قیام کرد، در ۱۳۵۳ ایزابل پرون^۱ اولین رئیس‌جمهور زن آرژانتین شد و در ۱۳۹۳ ابوبکر بغدادی به نمایندگی از داعش اعلام خلافت کرد. در ۱۳۹۵ هم حمله‌ی تروریستی به فرودگاه آتاتورک استانبول به مرگ ۴۲ تن و زخمی شدن ۲۳۰ نفر انجامید.

هشتم تیرماه در ضمن با نوآوری‌های شرکت اپل هم قرین بوده است. چون در ۱۳۷۴ استیو وُزنیاک^۲ اولین نمونه از رایانه‌ی اپل را ساخت و در ۱۳۸۶ شرکت اپل اولین تلفن همراهش – آی‌فون – را به بازار عرضه کرد. زادگان نامدار این روز عبارت‌اند از سلطان مراد اول عثمانی (۷۰۵)، آنتوان دو سنت اگزوپری^۳ نویسنده‌ی فرانسوی (۱۲۷۹) و اورینا فالاجی^۴ خبرنگار ایتالیایی (۱۳۰۸). سید احمد ادیب پیشاوری اندیشمند ایرانی (۱۳۰۹) و توماس هنری هاکسلی^۵ زیست‌شناس انگلیسی هم در چنین روزی به سال ۱۲۷۴ درگذشت.

---

^۱ Isabel Martínez de Perón

^۲ Antoine de Saint-Exupéry

^۵ Thomas Henry Huxley

^۲ Steve Wozniak

^۴ Oriana Fallaci

نهم تیر

نهم تیرماه به خاطر تراکم رخدادهای سیاسی و علمی در آن اهمیت دارد. در این روز به سال ۸۹۹ هجری خورشیدی هرنان کورتز^۱ و اسپانیایی‌های همراهش پس از کشتار غافلگیرانه‌ی سرخپوستان بی‌سلاح در یکی از جشن‌هایشان، در حالی که شاهشان را گروگان گرفته بودند پایتخت ایشان تنوچیتلان^۲ را ترک کردند. در ۱۳۱۳ شب خنجرهای بلند، هیتلر در پیروی از خواست سیاستمداران میانه‌رو که خواهان محدود شدن قدرت نیروهای پیراهن قهوه‌ای شبه‌نظامی اس.آ بودند، سران این نیرو را دستگیر و رهبرشان ارنست روهم^۳ را اعدام کرد. نیروهای اس.آ نازی و هوادار هیتلر بودند و شمارشان در این مقطع به چهار میلیون نفر می‌رسید، اما روحیه‌ای خشن داشتند و به شکلی فراقانونی با مخالفانشان درگیر می‌شدند.

ارنست روهم

هایله سلاسی

^۱ Hernán Cortés

^۲ Tenochtitlan

^۳ Ernst Röhm

این روز برای کوشندگان هوادار مقاومت در برابر استعمار و سیطره‌ی قدرت هم پر ماجرا بوده است. در ۱۳۱۵ امپراتور حبشه هایله سلاسی در مجمع ملل حضور یافت و به حمله‌ی ایتالیا به کشورش اعتراض کرد و سخنرانی‌اش بسیار مورد توجه قرار گرفت. در ۱۳۳۹ کنگو از بلژیک استقلال یافت، در ۱۳۴۵ سازمان ملی زنان که بزرگ‌ترین انجمن زن‌گرای آمریکاست تأسیس شد، در ۱۳۶۸ کودتای نظامی در سودان دولت صادق المهدی سرنگون شد و در ۱۳۶۹ بعد از چهار دهه جداسازی زورمدارانه‌ی دوران جنگ سرد، اقتصاد آلمان شرقی و غربی ادغام شد. در ۱۳۷۶ هم انگلستان حاکمیت هنگ کنگ را به دولت چین بازگرداند. در ۱۲۵۹ هم فرانسه تاهیتی را به قلمرو خود افزود.

هجوم اسپانیایی‌ها به تنوچتیتلان

نهم تیرماه به خاطر دو رخداد علمی مشهور هم اهمیت دارد. یکی که در ۱۲۳۹ رخ داد، بحث مشهوری بود درباره‌ی حقانیت نظریه‌ی تکامل در موزه‌ی تاریخ طبیعی آکسفورد انجام پذیرفت. در این بحث توماس هنری هاکسلی^۱ سخنگوی نظریه‌ی تکاملی بود و اسقف ساموئل ویلبرفورس^۲ به آن حمله می‌کرد. این بحث بر خلاف تصور عمومی یک نشست مستقل با دو سخنگوی مخالف و موافق تکامل نبود، بلکه بحثی خودجوش بود که بعد از سخنرانی جان ویلیام درپیر^۳ (استاد دانشگاه نیویورک) درگرفت و افراد دیگری -از جمله بنجامین برودی^۴ فیزیولوژیست، جوزف دالتون هوکر^۵ گیاهشناس و روبرت فیتزروی^۶ ناخدای کشتی بیگل^۷ که آب‌وهواشناس هم بود- هم در آن شرکت داشتند. دیگری به سال ۱۲۸۴ با سر و صدایی اندک وقوع یافت و آن این که انشتین مقاله‌ی «درباره‌ی الکترودینامیک اجسام متحرک» را برای انتشار در سالنامه‌ی فیزیک فرستاد. این مقاله‌ای بود که در آن نسبت خاص را معرفی می‌کرد. در ۱۳۳۸ آمریکا و انگلستان نیز توافق کردند که یکاهای انگلیسی (یارد، اینچ، پوند، فوت، مایل، اونس) به جای معیار متریک فرانسوی رایج در جهان رسمیت داشته باشد. گذشته از این‌ها، چند رخداد جالب توجه دیگر هم در این روز واقع شده است. یکی آن که در ۱۲۳۸ شارل بلوندن^۸ بندباز فرانسوی از روی طنابی که بر آبشار نیاگارا بسته شده بود گذشت، دیگری آن که در ۱۲۶۵ اولین قطار میان‌قاره‌ای کانادا که عرض قاره را می‌پیمود از مونترئال به مقصد پورت مودی به حرکت درآمد. در ۱۲۸۲ اولین مسابقه‌ی دوچرخه‌سواری تور دو فرانس^۹ انجام شد، در ۱۳۱۶ اولین شماره تلفن امدادرسانی اضطراری (۹۹۹) در لندن به کار افتاد. در ۱۳۲۲ شهر توکیو در استان توکیو ادغام شد. از این تاریخ تا به امروز در ژاپن شهری به نام توکیو نداریم! (جایی که امروز به آن توکیو می‌گویند به طور رسمی شهر نیست). در ۱۳۲۶ نیروی هوایی مستعمره‌ی فیلیپین تأسیس شد، در ۱۳۳۸ حزب فدراسیون آفریقا^{۱۰} نخستین

^۱ Thomas Henry Huxley

^۵ Joseph Dalton Hooker

^۹ Tour de France

^۲ Samuel Wilberforce

^۶ Robert FitzRoy

^{۱۰} Party of the African Federation

^۳ John William Draper

^۷ Beagle

^۴ Benjamin Brodie

^۸ Charles Blondin

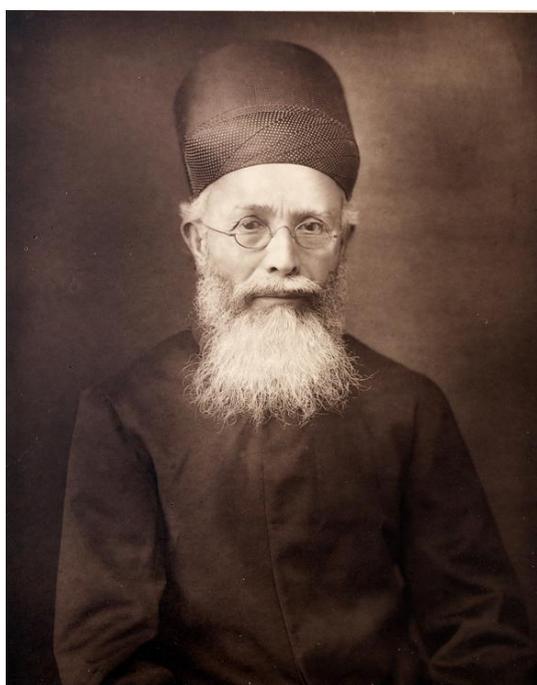
کنفرانس خود را تشکیل داد و اعلام موجودیت کرد و در نهایت در نهم تیر ۱۳۵۰ بود که سرنشینان سفینه‌ی سویوز ۱۱ به خاطر نشست هوای کابینشان به فضا کشته شدند. در ۹۰۲ خورشیدی هم یوهان اش^۲ و هاینریش ووس^۳ نخستین شهدای پروتستان شدند و به امر پاپ بر تیرک بسته و سوزانده شدند.

شارل بلوندن و مدیر برنامه‌هایش!

تمبر یادبود فضانوردان سویوز ۱۱

زادگان نامدار این روز: وو امپراتور دودمان هان^۴ (۱۵۶ پیش از میلاد)، جوزف دالتون هوکر^۵ گیاه‌شناس و طبیعی‌دان نامدار انگلیسی و دوست نزدیک داروین که در بحث تکامل دانشگاه آکسفورد حضور داشت (۱۱۹۶ هجری خورشیدی). در این روز دادابایی ناوروجی^۶ سیاستمدار و دانشمند پارسی هندی (۱۲۹۶) هم در گذشته‌اند.

ناوروجی

^۱ Soyuz 11

^۲ Johannes Esch

^۳ Heinrich Vos

^۴ Emperor Wu of Han

^۵ Joseph Dalton Hooker

^۶ Dadabhai Naoroji

دهم تیر

دهم تیرماه روزی پر حادثه و پربار در تاریخ جهان بوده است. در عرصه‌ی جنگ و کشمکش‌های سیاسی این روز برجستگی چشمگیری دارد. نمونه‌های مربوط به حوزه‌ی تمدن ایرانی آن که در ۵۵۲ میلادی نرسه^۱ سردار ارمنی بیزانسی در ایتالیا طی جنگ تاگینای^۲ اوستروگت‌ها^۳ را شکست داد و شاهشان توتیلا^۴ در این میان زخمی مرگبار برداشت. حدود پانصد سال بعد در ۴۷۶ هجری خورشیدی هم صلیبی‌هایی که زیر فرمان بوهموند اهل تاران^۵ می‌جنگیدند در نبرد دوریلايوم^۶ (جایی نزدیک اسکي شهر) بر سپاهیان قلیج‌ارسلان اول^۷ غلبه کردند.

جنگ دوریلايوم

^۱ Narses

^۲ Battle of Taginae

^۳ Ostrogoths

^۴ Totila

^۵ Bohemond of Taranto

^۶ Battle of Dorylaeum

^۷ Kiliç Arslan I

در ۹۴۸ دوک‌نشین لیتوانی و پادشاهی لهستان با هم متحد شدند و «مشترک‌المنافع لهستانی-لیتوانی» را تشکیل دادند. در ۱۲۴۲ طی جنگ‌های داخلی آمریکا، نبرد گتیسبورگ^۱ در آمریکا بین قوای شمالی و جنوبی آغاز شد. در این جنگ که سه روز به درازا کشید بیش از پنجاه هزار تن از هر دو طرف کشته شدند. نیم قرن بعد در ۱۲۹۵ در نخستین روز از نبرد سوم که از بخش‌های خونین جنگ جهانی اول بود، شانزده هزار سرباز انگلیسی کشته و چهل هزار زخمی شدند!

آغازگاه جنگ گتیسبورگ و سربازان شمالی که گرداگرد آبراهام لینکلن (پیکان سرخ) جمع شده‌اند

---

^۱ Battle of Gettysburg

در دهم تیر سال ۱۳۰۰ حزب کمونیست چین تأسیس شد، در ۱۳۲۱ اولین جنگ العلمین که بخشی سرنوشت‌ساز از جنگ جهانی دوم بود در شمال آفریقا آغاز شد و با فرماندهی فیلدمارشال رومل^۱ (تصویر روبرو) با پیشروی آلمانی‌ها ادامه یافت، و دو دهه بعد به دنبال در هم شکستن اروپا به خاطر جنگ و فروپاشی استعمار کلاسیک، استقلال کشورهای آفریقایی آغاز شد. طوری که در ۱۳۳۹ سومالی استقلال یافت، غنا استقلال یافت و قوام نکرومه^۲ اولین رئیس‌جمهورش شد. در ۱۳۴۱ هم رواندا و بوروندی استقلال یافتند.

این روز در ضمن با خشونت‌های برخاسته از تعصب دینی مسیحیان هم پیوندی دارد. در ۱۰۲۲ اولین نشست شورای وست‌مینستر^۳ برای بازسازی مانده‌ی کلیسا در انگلستان تشکیل شد و این کلیسا را زیر فرمان شاه انگلستان قرار داد و زمینه را برای بگیر و ببند فرقه‌های مسیحی غیرمطیع هموار ساخت. در ۱۱۴۵ هم فرانسوا ژان دولابار^۴ نجیب‌زاده‌ی فرانسوی به خاطر آن که در یکی از مراسم مذهبی کاتولیکی درست ادای احترام نکرده بود، در حالی که کتاب فرهنگ‌نامه‌ی فلسفه^۵ نوشته‌ی ولتر^۶ که نزدش یافته بودند با میخ به ساق پایش کوبیده شده بود، یک روز از صبح تا غروب شکنجه شد و چون «همدستانش» را لو نمی‌داد، گلویش را بریدند و بر تیرک بدنش را سوزاندند و خاکسترش را در رود سوم^۷ ریختند. ولتر و چارلز دیکنز^۸ داستان شهادت او را در آثارشان روایت کرده‌اند.

^۱ Erwin Rommel

^۴ François-Jean de la Barre

^۷ Somme River

^۲ Kwame Nkrumah

^۵ *Dictionnaire philosophique*

^۸ Charles Dickens

^۳ Westminster Assembly

^۶ Voltaire

این روز با تأسیس نهادهای گوناگونی هم مقارن است. در ۱۲۱۶ سیستم ثبت احوال در انگلستان شکل گرفت، در ۱۲۴۱ کتابخانه‌ی ملی روسیه در موزه‌ی مسکو تأسیس شد، در ۱۲۴۹ وزارت دادگستری آمریکا به طور رسمی تأسیس شد. در ۱۲۸۷ علامت یاری‌خواهی جهانی SOS قرارداد شد.

این دگرگونی‌های نهادین تنها به غرب مربوط نمی‌شود و در سرزمین‌های نیمکره‌ی شرقی نیز نمایان بوده است. در ۱۳۲۷ محمد علی جناح بانک مرکزی پاکستان را تأسیس کرد، در ۱۳۲۸ دولت هند قلمرو کوچین^۱ و تیروکوچی^۲ را با هم ادغام کرد و استان امروزی کرالا^۳ را پدید آورد. به این ترتیب خاندان شاهزادگان کوچین پس از هزار سال فرمانروایی در این قلمرو منقرض شد. در ضمن در ۹۳۴ تورگوت رئیس^۴ دریاسالار عثمانی شهر پائولا در ایتالیا را گرفت و غارت کرد و در ۱۲۰۲ برزیل با بیرون راندن نیروهای پرتغالی استقلال یافت.

مجموعه‌ای از قرار و مدارهای دیگر در راستای استانه‌سازی امور در سطح ملی و جهانی هم در این روز تحقق یافته است. در ۱۳۵۹ سرود «ای کانادا» در مقام سرود ملی این کشور رسمیت یافت، در ۱۳۶۹ آلمان شرقی واحد پول دوپچه‌مارک^۵ را پذیرفت و در عمل اقتصاد دو کشور با هم ادغام شد، در ۱۳۷۰ در گردهمایی پراگ پیمان ورشو^۶ رسماً منحل شد، در ۱۳۸۱ دادگاه جنایی بین‌المللی برای پیگیری جنایت‌ها در سطح جهانی تأسیس شد، در ۱۳۸۲ بیش از نیم میلیون نفر در هنگ‌کنگ در اعتراض به قانونی که این منطقه را زیر سیطره‌ی نظارت حزب کمونیست چین می‌برد راهپیمایی کردند. در ۱۳۸۶ در انگلستان سیگار کشیدن در همه‌ی مکان‌های عمومی ممنوع شد و ۱۳۹۲ کرواسی به عنوان عضو بیست و هشتم به اتحادیه‌ی اروپا پیوست.

---

^۱ Cochin

^۲ Kerala

^۵ deutschmark

^۲ Thiru-Kochi

^۴ Turgut Reis

^۶ Warsaw Treaty

چپ: راهپیمایی سال

۱۳۸۲ هنگ‌کنگ

راست: ماشین تایپ

شولز و گلیدن

نکته‌ی جالب آن که نوآوری‌هایی فراوان در زمینه‌ی فناوری ارتباطات در این روز به انجام رسیده است. در ۱۲۵۳ شولز و گلیدن^۱ اولین ماشین تایپ با مصرف عمومی را به بازار عرضه کردند، در ۱۲۶۰ اولین تماس تلفن بین دو کشور میان آمریکا و کانادا انجام شد، در ۱۲۶۹ کانادا و برمودا با خط تلگراف به هم وصل شدند، در ۱۳۱۱ سازمان خبررسانی ملی استرالیا شروع به کار کرد، در ۱۳۴۵ اولین برنامه‌ی رنگی تلویزیونی در کانادا پخش شد و در ۱۳۵۸ کمپانی سونی نخستین نمونه از واکمن را به بازار عرضه کرد.

در دهم تیر سال ۱۳۶۳ سیستم رده‌بندی PG-13 توسط اتحادیه‌ی تصویر متحرک آمریکا^۲ معرفی شد. این سیستم در اصل یک نظام سانسور است که انتشار فیلم‌هایی در رده‌هایی خاص از رسانه‌هایی خاص را ممنوع می‌سازد. در ۱۳۶۶ رادیو WFAN در نیویورک اولین رادیویی شد که فقط محتوای ورزشی پخش می‌کرد. یک مناسبت بی‌ربط به این بحث‌ها هم این که در همین روز در ۱۳۹۲ ماه نیتون به اسم S/2004 N 1 کشف شد!

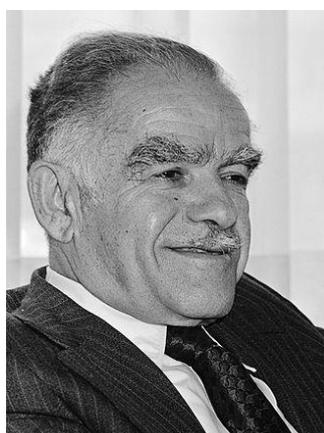
^۱ Sholes and Glidden

^۲ Motion Picture Association of America (MPAA)

نامداران زاده‌شده در دهم تیرماه عبارت‌اند از: لایب‌نیتس^۱ فیلسوف آلمانی (۱۰۲۵)، ژرژ ساند^۲ نویسنده و نمایشنامه‌نویس فرانسوی (۱۱۸۳)، ایگناز زمل‌وایز^۳ پزشک مجارستانی و مبلغ ضدعنفونی کردن (۱۱۹۷)، آلیس گای‌بلانش^۴ فرانسوی اولین کارگردان زن جهان (۱۲۵۲)، سیدنی پولاک^۵ کارگردان آمریکایی (۱۳۱۳) و عزت ابراهیم‌الدوری سردار عراقی ایران‌ستیز (۱۳۲۱). از میان در گذشتگان نامدار این روز هم به این نام‌ها بر می‌خوریم: چاگاتای‌خان^۶ مغول (۶۲۱)، احمد سوم عثمانی (۱۱۱۵)، محمود دوم عثمانی (۱۲۱۸) و اسحاق شامیر^۷ دولتمرد اسرائیلی (۱۳۹۱).

آلیس گای‌بلانش

اسحاق شامیر

^۱ Gottfried Wilhelm Leibniz

^۴ Alice Guy-Blaché

^۷ Yitzhak Shamir

^۲ George Sand

^۵ Sydney Pollack

^۳ Ignaz Semmelweis

^۶ Chagatai Khan

یازدهم تیر

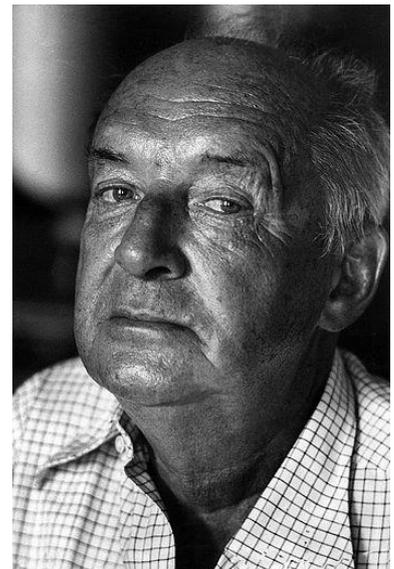
فوزیه اولین عروس رضاشاه در این روز به سال ۱۳۹۲ فوت کرد. در سطح جهانی این روز با کوشش قدرت‌های دریایی برای جهانگستری مصادف بوده است. جالب‌تر از همه این که در ۸۷۳ خورشیدی عهدنامه‌ی توردسیلاس^۱ بین پرتغال و اسپانیا بسته شد و این دو کشور با تکیه بر نیروی دریایی نیرومندان کره‌ی زمین را میان خود تقسیم کردند! با این همه قدرتشان چندان هم که گمان می‌کردند بی‌کران نبود. چنان که به زودی نیروی دریایی عثمانی همچون رقیبی برایشان جلوه نمود. این روز با جنگ‌های زمینی هم پیوندی دارد و مهم‌ترینش در دوران معاصر آن که در ۱۲۳۲ ارتش روسیه از رود پروث^۲ در منطقه‌ی مولداوی عبور کرد و این آغازگاه جنگ کریمه^۳ بود.

سویاس چاندرا بوز

ژوزف سنک

ولادیمیر نابوکوف

^۱ Treaty of Tordesillas

^۲ River Pruth

^۳ Crimean War

یازدهم تیرماه با کوشش‌های بردگان و مستعمره‌شدگان برای رهایی نیز تقارنی دارد. در ۱۲۰۱ سی و هفت برده در کارولینای جنوبی با این اتهام که قصد شورش و فرار داشته‌اند به دار آویخته شدند. در ۱۲۱۸ رخداد مشابهی با فرجامی خوش‌تر تکرار شد. در نزدیکی ساحل کوبا یک دسته‌ی پنجاه و سه نفره از بردگان با رهبری ژوزف سنک^۱ در کشتی اسپانیایی حامل برده‌ی آمیستاد^۲ شورش کردند و تاجران برده را کشتند و به آمریکا پناهنده شدند. آمریکایی‌ها که با اسپانیایی‌ها درگیر کشمکش بودند، آن‌ها را محاکمه کردند اما به خاطر غیرقانونی بودن تجارت برده در اقیانوس آتلانتیک آزادشان کردند و اجازه دادند که به آفریقا بازگردند. در ۱۳۱۹ سوباس چاندرا بوز^۳ رهبر جنبش استقلال هند در کلکته دستگیر و زندانی شد و در ۱۳۴۳ لیندون جانسون^۴ رئیس‌جمهور آمریکا قانون منع جدایی نژادی در مکان‌های عمومی را امضا کرد.

این روز با نوآوری‌هایی فنی نیز قرین بوده است. در ۱۲۷۶ گویلیمو مارکونی^۵ ایتالیایی حق اختراع رادیو را در لندن به ثبت رساند و در ۱۲۷۹ اولین هوانورد زپلین^۶ در آلمان به پرواز در آمد. فناوری تازه‌ی هواپیمایی تلفات خاص خود را هم داشت و در همین روز بود که به سال ۱۳۱۶ آملیا ارهارت^۷ که یک زن خلبان ماجراجو بود هنگام پرواز در اطراف خط استوا ناپدید شد.

---

^۱ Joseph Cinqué

^۴ Lyndon Johnson

^۷ Amelia Earhart

^۲ Amistad

^۵ Guglielmo Marconi

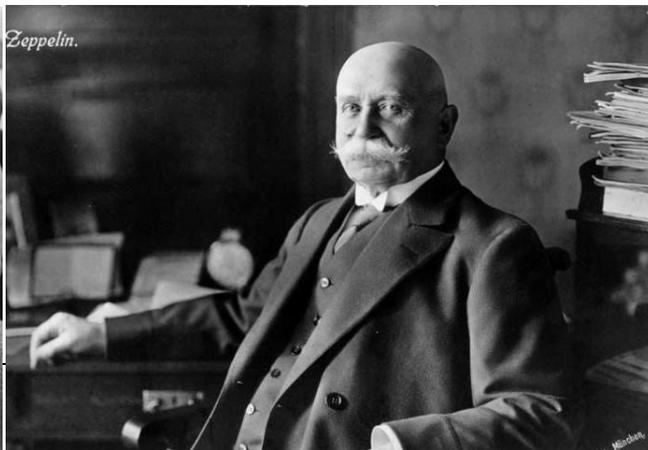
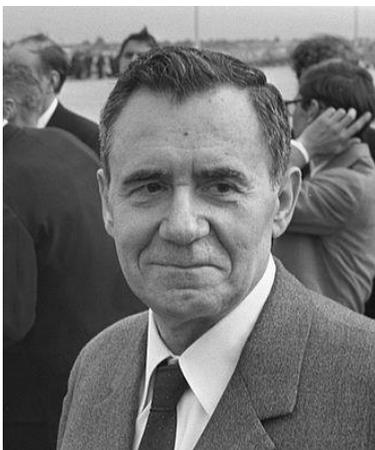
^۳ Subhas Chandra Bose

^۶ Zeppelin

مارکنی در حال آزمودن رادیوی بیسیم در ۱۹۰۱

در یازدهم تیر ۱۱۹۸ «بانک پس انداز» که اولین بانک سپرده گذاری آمریکا بود در نیویورک تأسیس شد، در ۱۳۴۱ اولین فروشگاه زنجیره ای والمارت^۱ در آرکانزاس گشایش یافت، در ۱۳۸۰ اولین قلب مصنوعی آبیوکور^۲ در سینه‌ی بیماری کاشته شد و در ۱۳۸۴ کنسرت خیریه‌ی live 8 با حضور بیش از هزار موسیقی دان آغاز شد. این برنامه در کشورهای جی-۸ و آفریقای جنوبی اجرا شد و ۱۸۲ کانال تلویزیونی و دو هزار شبکه‌ی رادیویی آن را پوشش دادند.

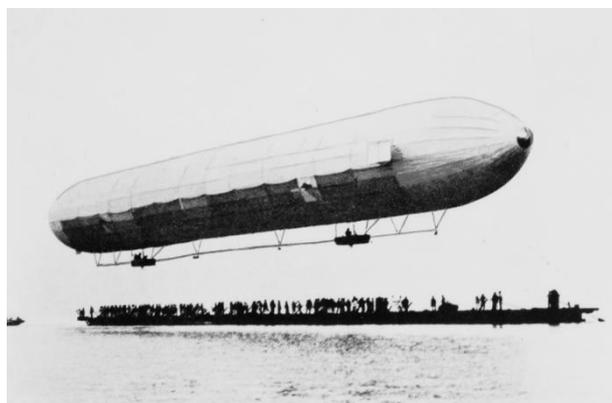

لویی یازدهم

فردیناند زپلین

آندرئی گرومیکو

زادگان نامدار این روز عبارت‌اند از لویی یازدهم^۱ شاه فرانسه (۸۰۲)، پاتریس لومومبا^۲ رهبر استقلال کنگو (۱۳۰۴) و دارن شان نویسنده‌ی داستان‌های تخیلی انگلیسی (۱۳۵۱). سیاهه‌ی درگذشتگان اما طولانی‌تر است: بیبرس^۳ سلطان مصری (۶۵۶)، نوستراداموس^۴ (۹۴۵)، ژان ژاک روسو^۵ فیلسوف فرانسوی (۱۱۵۷)، سلطان محمد پنجم عثمانی (۱۲۹۷)، ارنست همینگوی^۶ نویسنده‌ی آمریکایی (۱۳۴۰)، ولادیمیر نابوکوف^۷ نویسنده‌ی روس (۱۳۵۶) و آندرئی گرومیکو^۸ سیاست‌مدار شوروی (۱۳۶۸) در این روز جان سپردند.

اولین پرواز کشتی هوایی زپلین

کنسرت بزرگ Live 8

^۱ Louis XI

^۲ Patrice Lumumba

^۳ Baibars

^۴ Nostradamus

^۵ Jean-Jacques Rousseau

^۶ Ernest Hemingway

^۷ Vladimir Nabokov

^۸ Andrei Gromyko

دوازدهم تیر

این روز در تاریخ معاصرمان بیش از هرچیز به خاطر کشته شدن عشقی همدانی شاعر انقلابی اهمیت دارد که در سال ۱۳۰۳ و در آستانه‌ی تغییر دودمان از قاجار به پهلوی رخ داد. درست یک سال بعد در دوازدهم تیر ۱۳۰۴ میرزا جواد آقا ملکی تبریزی هم در قم درگذشت و او استاد آیت‌الله خمینی بود. در ۱۳۰۷ نظامنامه‌ی بانک ملی ایران به تصویب مجلس شورای ملی رسید و در چنین روزی به سال ۱۳۲۴ اولین کنگره‌ی نویسندگان ایران با ریاست ملک‌الشعراى بهار که وزیر فرهنگ ایران هم بود، پایان یافت.

مراسم خاکسپاری عشقی همدانی

میرزا آقا ملکی تبریزی

در تاریخ جهان دوازدهم تیرماه سالگرد جنگ‌هایی خونین است. در ۳۲۴ میلادی کنستانتین^۱ که مدعی تاج و تخت روم بود در نبرد آدریانوپل^۲ بر سپاهیان مدعی دیگری که رقیبش بود و لیکینیوس^۳ نام داشت غلبه کرد. در ۱۲۲۸ خورشیدی سپاهیان فرانسوی برای بازگرداندن پیوس نهم^۴ به تخت پاپی به رم وارد شدند و این شهر را اشغال کردند و نیروهای هوادار وحدت ایتالیا را سرکوب کردند و در ۱۲۴۵ سپاهیان پروسی در نبرد کونیگ‌گراتز^۵ بر اتریشی‌ها غلبه کردند و به این ترتیب دولت پروس حاکم و نماینده‌ی مناطق آلمانی نشین شد.

^۱ Constantine

^۲ The Battle of

در جریان جنگ جهانی دوم در دوازدهم تیر ۱۳۲۳ ارتش سرخ در جریان عملیات باگراتیون^۱ شهر مینسک را از آلمانی‌ها پس گرفت و در ۱۳۵۸ جیمی کارتر^۲ فرمان کمک‌رسانی به مجاهدین ضد کمونیست در کابل را امضا کرد. در ۱۳۹۲ هم کودتا در مصر به برکناری محمد مرسى از قدرت انجامید.

مجموعه‌ای از رخدادهای پراکنده اما مهم دیگر هم در این روز واقع شده است. در ۱۰۷۷ توماس ساوری^۳ اختراع اولین موتور بخار را به نام خود ثبت کرد، در ۱۱۴۶ اولین شماره از قدیمی‌ترین روزنامه‌ی نروژ (Andresseavisen) که هنوز چاپ می‌شود انتشار یافت، در ۱۱۸۲ دولت آمریکا اعلام کرد که لوئیزیانا را خریداری کرده است و در ۱۲۶۵ روزنامه‌ی نیویورک تریبون^۴ اولین نشریه‌ای بود که با ماشین لیتوتایپ^۵ چاپ می‌شد. در ۱۲۲۳ آخرین نمونه از پنگوئن بزرگ (Pinguinus impennis) منقرض شد و در ۱۲۸۲ دوروتی لویت^۶ اولین زن انگلیسی شد که در مسابقه‌ی موتورسواری شرکت کرد. ۱۳۱۸ راهبی به اسم هیون فو سو^۷ فرقه‌ی بودایی هوا هائو^۸ را تأسیس کرد و در ۱۳۳۰ هم ویلیام شاکلی^۹ در اختراع ترانزیستور کامیاب شد.

زادگان نامدار این روز عبارت‌اند از جوزپه گاریبالدی^۱ سردار ایتالیایی (۱۱۸۶)، فرانتس کافکا^۲ نویسنده‌ی آلمانی‌زبان (۱۲۶۲)، روبرت مرتون^۳ جامعه‌شناس آمریکایی (۱۲۸۹) و جولین آسانژ^۴ بنیانگذار ویکی‌لیکس (۱۳۵۰). در ضمن در همین روز به سال ۱۲۵۴ فردیناند زائربروخ^۵ جراح نامدار آلمانی هم زاده شد. او بنیانگذار ساخت اعضای پروتز بدن و به خصوص دست و پای مصنوعی متحرک است، و در ضمن هوادار حزب نازی و از مدیران آزمایش‌های پزشکی بر زندانیان بود و همان کسی است که ذبیح‌الله منصوری کتاب *جراح دیوانه* را با تخیل زیاد درباره‌اش نوشته است.

درگذشتگان این روز عبارت‌اند از جیمز مونروئه، رئیس‌جمهور آمریکا (۱۲۱۰)، حسن تحسینی^۶ ریاضی‌دان و منجم آلبانیایی (۱۲۶۰)، تئودور هرتسل^۷ ریاضی‌دان و منجم (۱۲۸۳)، جیووانی شیاپارلی^۸ منجم و مورخ ایتالیایی (۱۲۸۹)، و علاءالدین آزاد شاعر و نویسنده‌ی بنگلادشی (۱۳۸۸).

---

^۱ Giuseppe Garibaldi

^۴ Julian Assange

^۷ Theodor Herzl

^۲ Franz Kafka

^۵ Ferdinand Sauerbruch

^۸ Giovanni Schiaparelli

^۳ Robert K. Merton

^۶ Hasan Tahsini

سیزدهم تیر

سیزدهم تیرماه روزی پر جنب و جوش با رخدادهایی واگرا بوده است. نمونه‌اش آن که در غروب روز سیزدهم تیرماه سال ۴۳۳ هجری خورشیدی نور ناشی از انفجار ستاره‌ی گاو-زتا در سحابی خرچنگی به زمین رسید و اخترشناسان ایرانی و چینی آن را در رساله‌های خود ثبت کردند. این روز در ایران زمین و فرهنگ‌های برآمده از آن با چند رخداد سیاسی و نظامی مصادف است. در ۵۶۶ صلاح‌الدین ایوبی در نبرد حطین سپاهیان گای لوسینان شاه اورشلیم را شکست داد و همه‌ی ارتش بیست هزار نفره‌اش را کشتار کرد و حدود هفتاد سال بعد ۸۳۵ قوای عثمانی بلغراد را محاصره کردند. در ۱۲۶۶ محمدعلی جناح به مدرسه اسلامی سند در کراچی پیوست و در ۱۳۳۰ دکتر فرکنر از آمریکا آمد ایران و آپاندیس یا تومور روده‌ی شاه را عمل جراحی کرد. در ۱۳۶۱ هم سه دیپلمات و یک روزنامه‌نگار ایرانی در لبنان توسط فالانژها ربوده شدند و سرنوشتشان تا به امروز نامعلوم مانده است.

این روز در کل تاریخ جنگ نیز اهمیت داشته است. در ۳۶۲ پیش از میلاد سپاهیان دولت‌شهر تبس در یونان که رهبرشان اپامینونداس^۱ بود بر مهاجمان اسپارتی غلبه کردند، در ۱۲۵۸ هجری خورشیدی انگلیسی‌ها^۲ شهر اولوندی پایتخت زولوها^۳ را گرفتند و آنجا را با خاک یکسان کردند و دست به کشتار ساکنانش گشودند. به این ترتیب جنگ زولوها با استعمارگران بریتانیایی با شکست بومیان پایان یافت. در دوران معاصرمان هم به سال ۱۳۶۶ کلاوس باربی^۴ رئیس پیشین گشتاپو^۵ در فرانسه محاکمه شد و به حبس ابد محکوم شد. در ۹۸۷ هم شهر کبک توسط ساموئل دو شامپلن^۶ بنیان نهاده شد.

---

^۱ Epaminondas

^۲ Zulu

^۵ Gestapo

^۳ Ulundi

^۴ Klaus Barbie

^۶ Samuel de Champlain

نبرد حطین در یک نقاشی قرون وسطایی اروپایی

محاصره‌ی بلگراد، برگ‌گی از کتاب هنرنامه نوشته‌شده

به سال ۹۶۳ خورشیدی

روز سیزدهم تیرماه با رخدادهایی مهم در کشور آمریکا پیوند خورده است. در ۱۱۸۱ مدرسه‌ی نظامی وست پوینت^۱ در نیویورک تأسیس شد. در ۱۲۰۵ توماس جفرسون^۲ و جان آدامز^۳ دومین و سومین رئیس‌جمهور آمریکا در سالگرد استقلال این کشور در یک روز درگذشتند. شاید به خاطر همین بسامد بالای مرگ رؤسای دولت آمریکا در این روز بود که در سیزدهم تیر ۱۳۲۵ فیلیپین بعد از ۳۸۱ سال استعمار از آمریکا استقلال یافت و در این بین در در

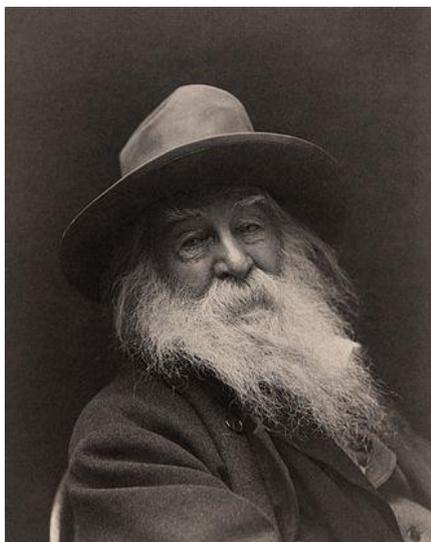
^۱ West Point

^۲ Thomas Jefferson

^۳ John Adams

سیزدهم تیر ۱۱۹۰ ونزوئلا اعلام استقلال کرد و از اسپانیا جدا شد. این روز علاوه بر سیاست آمریکا، با صنعت و ادب انگلستان نیز پیوندی برقرار می‌کنند. در ۱۲۱۶ اولین راه‌آهن در مسافت طولانی بین بیرمنگام و لیورپول به حرکت در

آمد

والت ویتمن

لوئیس کارول

آلیس لیدل

در ۱۲۳۴ دفتر شعر برگ‌های علف از والت ویتمن^۱ انتشار یافت و در ۱۲۴۱ دختری ده‌ساله به نام آلیس لیدل^۲ که همراه پدر کشیشش برای گردش سوار بر قایقی شده بود، در راه از یکی دیگر از مسافران که کشیشی ریاضی‌دان به نام چارلز دادسون^۳ (با اسم مستعار لوئیس کارول^۴) بود و دوست خانوادگی‌شان محسوب می‌شد، خواست تا قصه‌ای برایش بگوید. قصه‌ای که او برایش تعریف کرد بعدتر بسط یافت و به کتاب آلیس در سرزمین عجایب^۵ تبدیل شد.

---

^۱ Walt Whitman

^۳ Charles Dodgson

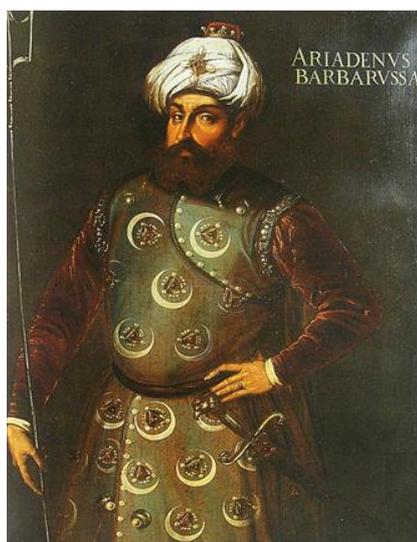
^۵ *Alice in Wonderland*

^۲ Alice Liddell

^۴ Lewis Carroll

این روز در ضمن با صنایع نوین و یافته‌های علمی جدید هم ارتباطی دارد. در ۱۳۱۳ لئو زیلارد^۱ نخستین موتور متکی بر واکنش زنجیره‌ای را اختراع کرد که مبنای ساخت بمب اتمی شد و در ۱۳۷۶ رهیاب ناسا بر سطح مریخ فرود آمد.

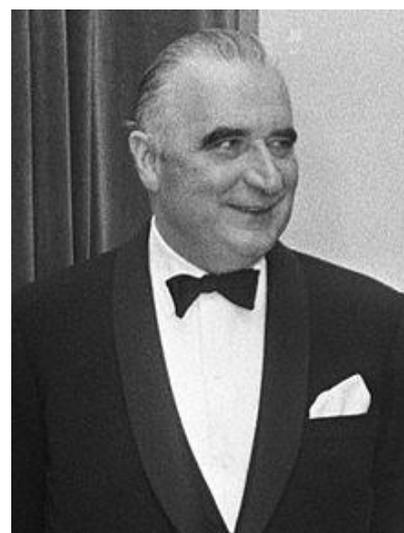
همچنین در چنین روزی مجدالدین اسامه بن منقذ شاعر و شهسوار نامدار در ۴۷۴ در شیزر سوریه زاده شد، در ۹۲۵ سلطان مراد سوم عثمانی و در ۱۱۸۳ ناتانیل هاوثرن^۲ نویسنده‌ی آمریکایی و ژرژ پمپیدو^۳ سیاستمدار فرانسوی (۱۲۹۰) زاده شدند. در مقابل خیرالدین بارباروسا^۴ در یاسالار عثمانی (۹۲۵)، فرانسوا رنه شاتوبریان^۵ نویسنده‌ی فرانسوی (۱۲۲۷) در این روز درگذشتند.

خیرالدین بارباروسا

فرانسوا شاتوبریان

ژرژ پمپیدو

---

^۱ Leo Szilard

^۲ Nathaniel Hawthorne

^۳ Georges Pompidou

^۴ Hayreddin Barbarossa

^۵ François-René de Chateaubriand

چهاردهم تیر

این روز در تاریخ قرن‌های اخیرمان با کشمکش‌های سیاسی پیوند خورده است. در چنین روزی به سال ۱۱۵۵ آمریکایی‌ها استقلال خود را از انگلستان در کنگره‌ی قاره‌ای اعلام کردند. و در ۱۳۱۹ با روی کار آمدن دولت ویشی در فرانسه که هوادار نازی‌ها بود روابط دیپلماتیک فرانسه و انگلستان قطع شد. یک سال بعد حمله‌ی آلمانی‌ها به روسیه آغاز شد و در چنین روزی (۱۳۲۰) ارتش آلمان در جریان عملیات بارباروسا^۱ به رود دنیپر^۲ رسید. در ۱۳۲۴ متفقین فیلیپین را از متحدین گرفتند، در ۱۳۴۱ الجزایر از فرانسه استقلال یافت و در ۱۳۵۶ ذوالفقار علی بوتو طی کودتایی از قدرت کنار زده شد.

طی سال‌های اخیر سه رخداد در حقوق سیاسی را هم در این روز داشته‌ایم: در ۱۳۵۰ قانونی جدید در آمریکا سن رأی دادن را از ۲۱ به ۱۸ سال کاهش داد و در ۱۳۷۴ قانون اساسی ارمنستان بازنویسی شد و از بقایای محتوای کمونیستی قدیمی‌اش پیراسته شد. در ۱۳۷۸ هم آمریکا تحریم‌های اقتصادی بر ضد طالبان اعمال کرد. گذشته از این‌ها در ۱۳۸۸ شورش مردم ترکستان از اورومچی آغاز شد که به سختی توسط دولت چین سرکوب شد.

ذوالفقار علی بوتو

^۱ Barbarossa

^۲ Dnieper

این روز در تاریخ علم هم از این نظر اهمیت دارد که در چهاردهم تیرماه سال ۱۰۶۶ اسحاق نیوتون

Philosophiæ Naturalis Principia Mathematica را منتشر کرد. در ۱۳۹۱ هم در شتاب‌دهنده‌ی سِرِن^۱

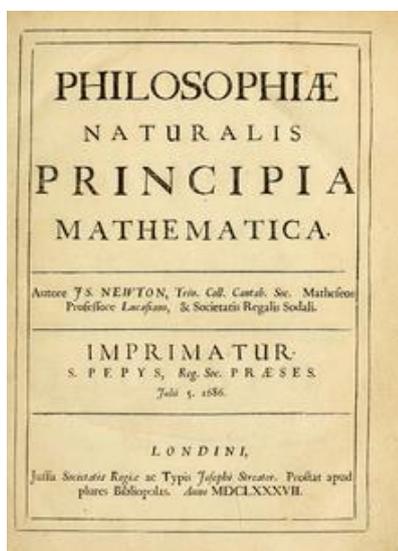
آثاری از ذره‌ی هیگز^۲ کشف شد. در ۱۳۹۵ هم کاوشگر یونو^۳ به برجیس رسید.

نوآوری دیگری که در خوب بودنش تردیدهایی هست آن که در چنین روزی در ۱۳۲۶ میخائیل کالاشنکوف^۴

که افسر ارتش سرخ بود تفنگ مشهور به کلاشینکف را اختراع کرد. او که در زمان کودکی با خانواده‌اش به خاطر

قتل‌عام‌های استالینی آواره شده بود، بعدتر به مقام ژنرالی رسید و پس از فروپاشی کمونیسم به مسیحیت ارتدوکس

بازگشت و در پایان عمر نامه‌ای نوشت و گفت که بابت اختراع این سلاح عذاب وجدان شدیدی دارد.

چهاردهم تیرماه از نظر فرهنگ عامه و سبک زندگی هم روز مهمی

است. نشانه‌اش آن که در ۱۳۲۵ اولین بیکنی به بازار عرضه شد، در ۱۳۳۳

بی‌بی‌سی اولین بولتن خبری‌اش را از تلویزیون پخش کرد و در همان سال الویس

پریسلی^۵ "That's All Right" را ضبط کرد.

این روز در ضمن با نارواداری عقیدتی انگلیسی‌ها هم تقارنی دارد. چون

در پانزدهم تیر ۷۹۴ ژان هوس^۶ به جرم بدعت دینی به تیرک بسته شد و سوزانده

شد و در ۹۱۴ سر توماس مور^۷ به خاطر مخالفتش با ازدواج مجدد هنری هشتم^۸ شاه انگلستان به جرم خیانت اعدام

شد.

^۱ CERN

^۲ Higgs boson

^۳ Juno

^۴ Mikhail Kalashnikov

^۵ Elvis Presley

^۶ Jan Hus

^۷ Sir Thomas More

^۸ Henry VIII

والتر گروپیوس در ۱۲۹۸

لباس شنای بانوان آمریکایی در حدود ۱۲۸۰

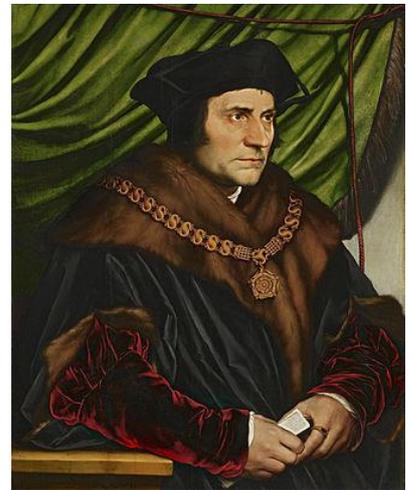
در روز چهاردهم تیرماه المستنصر بالله خلیفه‌ی فاطمی (۴۰۸) و بارنوم^۱ بنیانگذار سیرک مشهور (۱۱۸۹)، فریدا کالو نقاش مکزیکی (۱۲۸۶) و تنزین گیاتسو^۲ چهاردهمین دالای لاما (۱۳۱۴)، زاده شدند و والتر گروپیوس^۳ فیلسوف روابط بین‌الملل (۱۳۴۸) درگذشت.

میخائیل کالاشنکوف

سوزانده شدن ژان هوس بر اساس نقاشی‌ای از قرن ۱۵

توماس مور

^۱ Phineas Taylor Barnum

^۲ Tenzin Gyatso

^۳ Walter Gropius

پانزدهم تیر

پانزدهم تیرماه با رخدادهایی مصادف است که ماهیت جهانی تمدن ایرانی را به خوبی نشان می‌دهد. در سال ۱۹ هجری خورشیدی در چنین روزی سپاهیان اسلام به رهبری عمرو عاص بر قوای بیزانسی در نبرد هلیوپولیس^۱ غلبه کردند. در روز آدینه پانزدهم تیر سال ۳۷۷ محمد بن یحیی بوزجانی از مفاخر علمی ایران و اسلام درگذشت، که احتمالاً در دوران حیاتش برجسته‌ترین ریاضی‌دان جهان محسوب می‌شد.

در پانزدهم تیرماه سال ۵۹۰ در یاسالار نامدار ایرانی تبار چینی ژنگ‌هه^۲ از سومین سفر ماجراجویانه‌اش به نانجینگ^۳ بازگشت. او فرزند «حاجی ما» و نواده‌ی سید اجل شمس‌الدین عمر خوارزمی (زاده‌ی بخارا) حاکم ایرانی تبار استان یوننان^۴ در دوران حاکمیت سلسله‌ی یوان^۵ بود. او در کودکی به دست سرداران سلسله‌ی مینگ^۶ اسیر و اخته شده بود و با این همه در دربار مینگ اقتداری به دست آورد و رهبری نیروی دریایی این دولت را بر عهده گرفت. او در قلمرو وسیعی سفر کرد و تا مومباسا^۷ در پایین شاخ آفریقا پیشروی کرد. در سریلانکا هم ستون یادبودی سه زبانه از سفرهایش برافراشت و بر آن به زبان‌های چینی و پارسی و تامیلی دستاوردهایش را نگاشت.

---

^۱ Battle of Heliopolis

^۴ Yunnan

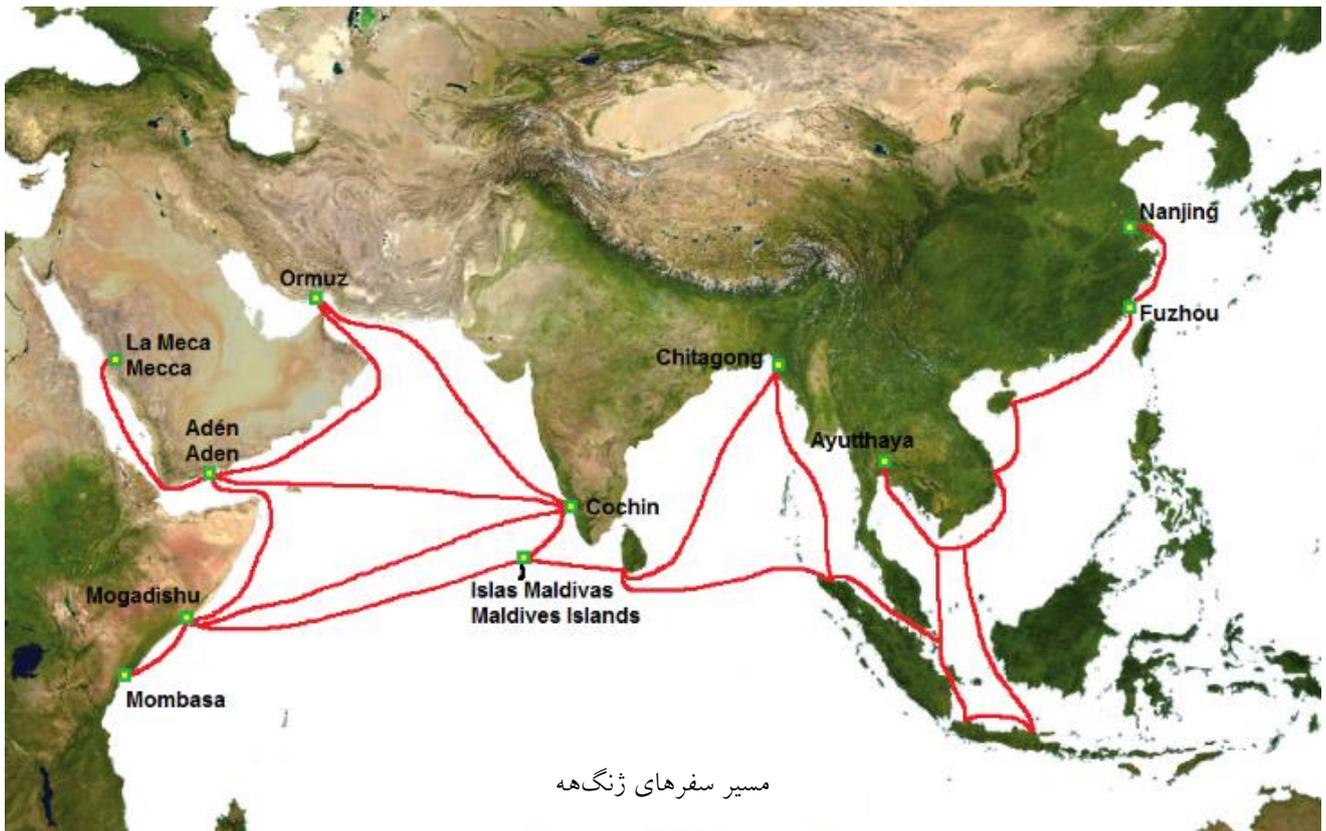
^۷ Mombasa

^۲ Zheng He

^۵ Yuan

^۳ Nanjing

^۶ Ming

در ۱۲۹۶ دسته‌ای از اعراب که رهبرشان لورنس عربستان^۱ بود به عقبه حمله کردند و آنجا را از دست عثمانی‌ها خارج کردند و این مقدمه‌ی سپردن حاکمیت عربستان به دست وهابی‌ها و تشکیل دولت سعودی بود. در ۱۳۰۴ محمدعلی فروغی اندیشمند و سیاستمدار برجسته‌ی ایرانی در ترکیه به عنوان سفیرکبیر مأموریت یافت و پس از برخورد با فضای سیاسی این کشور درباره‌ی ظهور موج خشونت‌های پان‌ترک‌ها به ایرانیان اعلام خطر کرد. در ۱۳۰۶ هم به دنبال الغای کاپیتولاسیون به دستور رضاشاه کلیه کارگزاری‌های حقوقی خارجی منحل شدند و همگی با بودجه‌ی خود به وزارت عدلیه منتقل شدند. در همین روز به سال ۱۳۲۴ استالین^۲ یادداشت خطی نوشت و آن را به امضای پولیت بوروی^۳ دولت شوروی رساند و برای تجزیه‌ی ایران و جدا کردن آذربایجان یک میلیون روبل بودجه در نظر گرفت.

^۱ Lawrence of Arabia

^۲ Joseph Stalin

^۳ Politburo

ریچارد شیردل

در سطح جهانی نیز این روز با رخداد‌های متنوعی قرین بوده است. در ۵۶۸ ریچارد شیردل^۱ به تاج و تخت انگلستان دست یافت، در ۱۱۸۶ عهدنامه‌ی تیلسیت^۲ میان روسیه و فرانسه و پروس بسته شد، در ۱۲۶۳ آلمان کامرون را مستعمره‌ی خود ساخت، در ۱۳۰۹ هنری کایسر ساخت سد بولدر^۳ را آغاز کرد. این سد امروز سد هوور^۴ نامیده می‌شود و از مهم‌ترین نیروگاه‌های آبی آمریکاست. در ۱۳۲۶ واقعه‌ی رزول^۵ رخ داد. بنا به شایعه‌ها، یک بشقاب پرنده در آمریکا سقوط کرد و بقایایش به همراه جسد بیگانه‌های فضایی در اختیار دولت آمریکا قرار گرفت. حقیقت آن است که آنچه در رزول سقوط کرد یک ماهواره‌ی جاسوسی آمریکایی بود که به همین خاطر با لاپوشانی مقامات روبرو شد و به شایعه‌های خیال‌انگیزی دامن زد که هنوز تا به امروز و پس از انتشار اسناد این ماجرا همچنان ادامه دارد. در ۱۳۴۳ مالوای از انگلستان استقلال یافت و در ۱۳۴۶ ارتش نیجریه وارد بیافرا^۶ شد و جنگ در این منطقه آغاز

---

^۱ Richard the Lionheart

^۲ Boulder Dam

^۵ Roswell

^۲ Treaties of Tilsit

^۴ Hoover Dam

^۶ Biafra

شد. در ۱۳۸۳ اولین انتخابات ریاست جمهوری در اندونزی برگزار شد. در ۱۳۹۱ هم برج شارد^۱ لندن با ۳۱۰ متر بلندا افتتاح شد و مرتفع ترین ساختمان اروپا شد.

ژوزف میستر

RECORD PHONES
Business Office 2288
News Department
2287

Roswell Daily Record

ROSWELL, NEW MEXICO, TUESDAY, JULY 6, 1942

14 PAGES, COPY.

Leased Wire Associated Press

CL. 41, NUMBER 99 REGISTERED 1944

Novies as Usual

GRAND

Claims Army Is Stacking Courts Martial

Indians Senator Lays Protest Before Patterson

House Passes Tax Slash by Large Margin

Defeat Amendment By Demos to Remove Many from Rolls

Security Council Paves Way to Talks On Arms Reductions

No Details of Flying Disk Are Revealed

Ex-King Carol Weds Mme. Lupescu

Some of Soviet Satellites May Attend Paris Meeting

Roswellians Have Differing Opinions On Flying Saucers

American League Wins All-Star Game

RAAF Captures Flying Saucer On Ranch in Roswell Region

House Passes Tax Slash by Large Margin

Defeat Amendment By Demos to Remove Many from Rolls

Security Council Paves Way to Talks On Arms Reductions

No Details of Flying Disk Are Revealed

Ex-King Carol Weds Mme. Lupescu

Some of Soviet Satellites May Attend Paris Meeting

Roswellians Have Differing Opinions On Flying Saucers

American League Wins All-Star Game

گزارش روزنامه رزول از سقوط بشقاب پرنده

در مقابل این روز با معدودی رخداد نوآرانه‌ی خوب هم مصادف بوده است. نمونه‌اش آن که در ۱۲۶۴ لویی پاستور^۲ با موفقیت واکسن هاری را بر کودکی به نام ژوزف میستر^۳ که دچار گزیدگی سگ بیمار شده بود آزمود و در ۱۳۳۶ جان لنون^۴ و پاول مک‌کارتنی^۵ برای اولین بار با هم دیدار کردند و دوست شدند و سه سال بعد گروه بیتل‌ها^۶ را تأسیس کردند. یک دستاورد مهم علمی دیگر در این روز تحقق یافت و آن زمانی بود که به سال ۱۳۷۵ دالی گوسفند^۷ کلون شد و این نخستین پستانداری بود که با روش همانندسازی پدید می‌آمد.

- ^۱ The Shard
- ^۲ Louis Pasteur
- ^۳ Joseph Meister
- ^۴ John Lennon
- ^۵ Paul McCartney
- ^۶ Dolly the Sheep
- ^۷ The Beatles

اما نوآوری شگفت‌انگیز دیگر این روز به کشف یا اختراع اسنادی تاریخی مربوط می‌شود که سر و صدای زیادی طی سال‌های اخیر به پا کرده است. بر اساس روایت مشهور در پانزدهم تیرماه سال ۱۳۲۱ دختر بچه‌ای به نام آن فرانک^۱ در آمستردام همراه خانواده‌اش که یهودی بودند در پستوی پشت خانه‌شان پنهان شدند تا از تعقیب نازی‌هایی که تازه هلند را گرفته بودند در امان بمانند. بر اساس این روایت آن فرانک طی دو سال مطالبی در دفترچه خاطراتش نوشت که بعدها به یکی از پرخواننده‌ترین و مشهورترین متون بازمانده از جنگ جهانی دوم تبدیل شد. بنا به همین روایت آن فرانک و خانواده‌اش در شهریور ۱۳۲۳ توسط گشتاپو دستگیر شدند و به اردوگاه کار اجباری فرستاده شدند و چند ماه بعد در زمستان همان جا در اثر تیفوس درگذشتند.

تنها بازمانده‌ی خانواده پدرش اتو فرانک^۲ بود که در سال ۱۳۲۶ بلافاصله پس از پایان جنگ این دفترچه را نخست به آلمانی و در ۱۳۳۱ به انگلیسی منتشر کرد. این کتاب به سرعت شهرت یافت و ثروت و اعتبار فراوانی برای فرانک به همراه آورد و به صورت کتاب مقدس تبلیغاتی برای بازنمودن جنایات‌های نازی‌ها مورد استفاده قرار گرفت و بر مبنای آن فیلم‌ها و نمایشنامه‌های زیادی پدید آمد. اتو فرانک باقی عمرش را صرف بهره‌مندی از این ثروت و سخنرانی‌های پیاپی درباره‌ی اردوگاه‌های کار اجباری نازی‌ها کرد. فعالیت مهم دیگرش شکایت از پژوهشگرانی بود که این دفترچه خاطرات را جعلی می‌دانستند. تمام دادگاه‌هایی که برای شکایت‌های او برگزار می‌شد به نفع او رأی می‌دادند، اما درباره‌ی مدعیان جعلی بودن این سند هم نرم‌خویی جالب توجهی نشان می‌دادند و فقط اصرار بر این بود که چنین حرفی دیگر تکرار نشود. با این همه شواهد فراوانی در دست است که نشان می‌دهد کل ماجرای این دفترچه خاطرات تبلیغاتی سیاسی بوده و به احتمال زیاد دختری با نام و نشان آن فرانک مشهور هرگز وجود نداشته است.

---

^۱ Anne Frank

^۲ Otto Frank

تصویر منسوب به آن فرانک

شعبه‌ای از مؤسسه‌ی بزرگ و متمول انتشار آثار آن فرانک

زادگان نامدار پانزدهم تیرماه عبارت‌اند از مارک بلوخ^۱ فیلسوف و مورخ فرانسوی و آنت کلرمن^۲ هنرپیشه‌ی استرالیایی (هر دو در ۱۲۶۵)، روبرت هینلین^۳ نویسنده‌ی آمریکایی داستان‌های علمی-تخیلی (۱۲۸۶) و نورسلطان نظربایف^۴ اولین رئیس‌جمهور قزاقستان (۱۳۱۹). گی دو موپاسان^۵ نویسنده‌ی فرانسوی (۱۲۷۲)، سر آرتور کنان دویل^۶ خالق انگلیسی شرلوک هولمز (۱۳۰۹) و عزیز نسنین طنزنویس ترکیه هم در این روز (۱۳۷۴) درگذشته‌اند.

^۱ Marc Bloch

^۳ Robert A. Heinlein

^۵ Guy de Maupassant

^۲ Annette Kellermann

^۴ Nursultan Nazarbayev

^۶ Arthur Conan Doyle

عزیز نسین

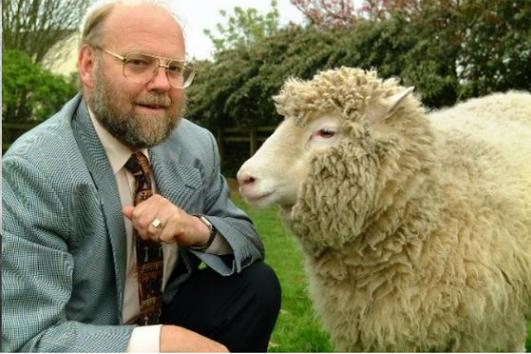
مارک بلوخ

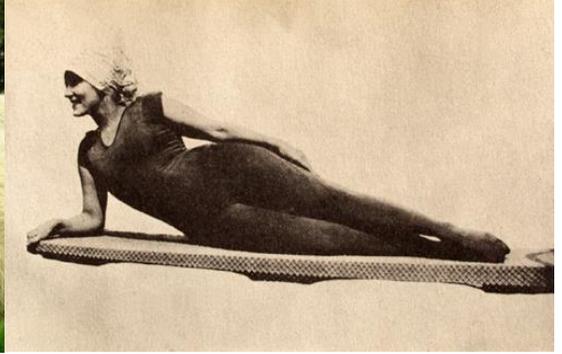
گی دو موپاسان

آرتور کنان دوویل

دالی گوسفند

آنت کلرمن

شانزدهم تیر

شانزدهم تیرماه در ایران معاصر با دو رخداد مهم مصادف است. یکی آن که در سال ۱۳۰۰ امیرمؤید سوادکوهی در مازندران سر به طغیان برداشت و علم مخالفت با حکومت مرکزی را برافراشت، میرپنج محمد احمدآقاخان مأمور سرکوبی نامبرده شد و این کار طی چند روز بعد انجام پذیرفت. دیگر آن که در ۱۳۵۹، در دنباله‌ی پیروزی انقلاب اسلامی، قوانین قضایی ایران به شریعت اسلامی دگردیسی یافت.

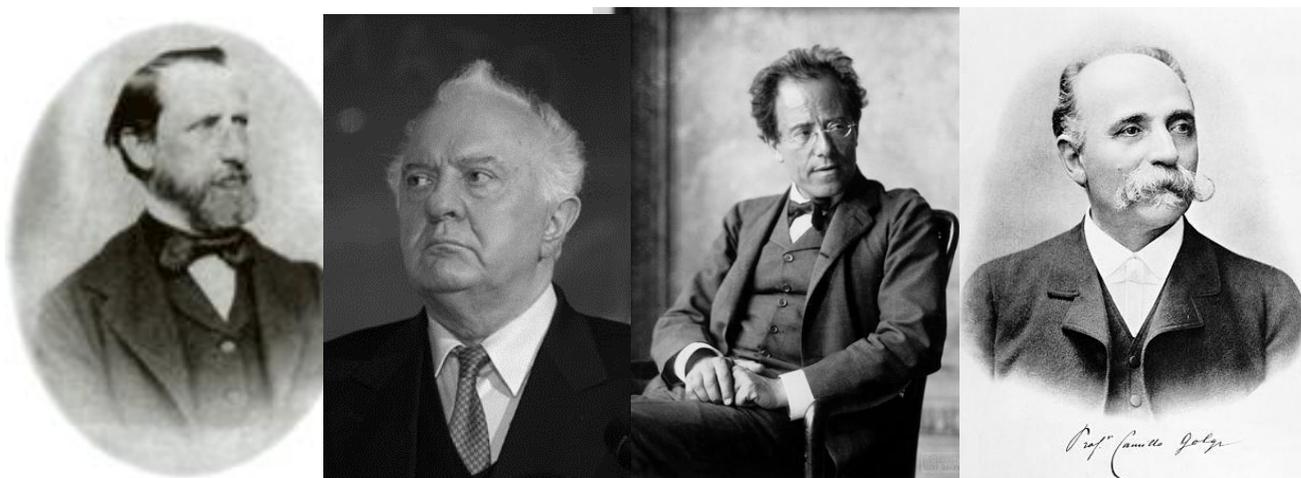
در سطح جهانی چند حادثه‌ی نظامی و سیاسی را در این روز داشته‌ایم: در ۵۰۳ خورشیدی صلیبی‌ها صور را فتح کردند، در ۸۹۹ مهاجمان اسپانیایی بر یک ارتش بزرگ آزتک در جنگ اوتومبا^۱ غلبه کردند، در ۱۲۷۱ دادابایی نائوروجی^۲، از پارسیان هند، نخستین غیراروپایی بود که به عضویت پارلمان انگلستان درآمد و او همان کسی است که پدر فکری جنبش استقلال هند و نویسنده‌ی آثاری مهم درباره‌ی نقد استعمار انگلیس در هند هم هست. در ۱۳۲۰ ارتش فرانسه و انگلیس بیروت را اشغال کردند و در شانزدهم تیر سال ۱۳۳۲ چه گوآرا برای عملیات چریکی به سوی بولیوی و اکوادور و السالوادور حرکت کرد و در همین روز به سال ۱۳۵۸ جزایر سلیمان از انگلستان استقلال یافت. در ۱۳۸۴ هم چهار انفجار انتحاری در سیستم ترابری لندن به مرگ ۵۶ نفر و زخمی شدن هفتصد تن انجامید. در ضمن در همین روز در ۱۳۰۷ بود که برای اولین بار نان ورقه‌شده به بازار عرضه شد!

چپ: جنگ اوتومبا

راست: ناپلئون و تزار!

زادگان نامدار این روز عبارت‌اند از کامیلیو گلژی^۱ طبیعی‌دان ایتالیایی (۱۲۲۲)، گوستاو ماهر^۲ موسیقیدان اتریشی (۱۲۳۹)، یانکا کوپالا^۳ شاعر و ادیب کمونیست بلاروسی (۱۲۶۱)، مارک شاگال^۴ نقاش فرانسوی (۱۲۶۶) و از میان درگذشتگان مشهور این روز نیز می‌توان از این افراد یاد کرد: هنری نستله^۵ مؤسس کمپانی نستله (۱۲۶۹)، ماکس هورکهایمر^۶ جامعه‌شناس و فیلسوف و بنیانگذار حلقه‌ی فرانکفورت (۱۳۵۲) و ادوارد شواردنادزه^۷ سیاستمدار کمونیست گرجی (۱۳۹۳).

هنری نستله

ادوارد شواردنادزه

گوستاو ماهر

کامیلیو گلژی

^۱ Camillo Golgi

^۴ Marc Chagall

^۷ Eduard Shevardnadze

^۲ Gustav Mahler

^۵ Henri Nestlé

^۳ Yanka Kupala

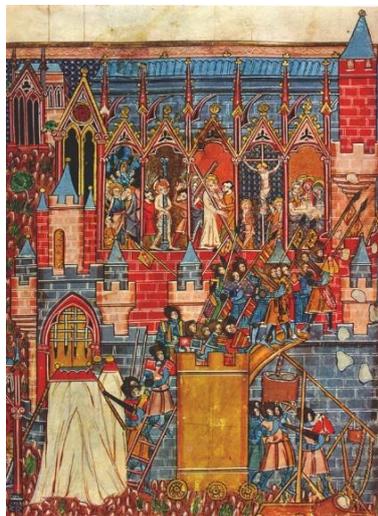
^۶ Max Horkheimer

هفدهم تیر

در تاریخ معاصرمان سه اتفاق در این روز افتاده که هر سه پیامد رخدادهایی بزرگ‌تر و مهم‌تر بوده‌اند. مهم‌تر از همه آن که در روز دوشنبه هفدهم تیر سال ۱۲۲۹ خورشیدی علی محمد باب اعدام شد. دیگر آن که در ۱۳۰۳ ملک الشعرا بهار دربارهی به قتل رسیدن دوستش عشقی همدانی در مجلس نطق کوبنده‌ای کرد و عصرگاه همان روز واعظ قزوینی که برای کاری به مجلس رفته بود ترور شد. برخی می‌گویند او را اشتباهی به جای بهار کشته‌اند، اما این احتمال هم وجود دارد که ترور او امری مستقل بوده باشد. در ۱۳۱۶ هم به دنبال آشکار شدن ایران‌ستیزی شوروی‌ها در آسیای میانه و قفقاز و کشتار مردم این سامان، دولت‌های ایران، عراق، ترکیه و افغانستان پیمان سعدآباد را برای مقابله با نفوذ کمونیسم امضا کردند.

شمایل بانوی قازان

محاصره‌ی اورشلیم

کیم ایل سونگ

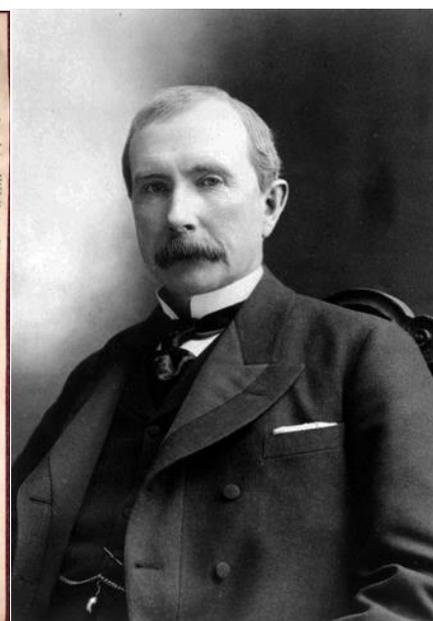
در تاریخ جهان این روز با رخدادهای اثرگذار مهم‌تری گره خورده است. در ۴۷۸ هجری خورشیدی پانزده هزار سرباز صلیبی قحطی‌زده که اورشلیم را محاصره کرده بودند گرداگرد شهر مراسمی مذهبی برگزار کردند و مایه‌ی وحشت ساکنان شهر شدند. در ۸۷۶ واسکو دو گاما^۱ نخستین سفر مستقیم اروپاییان به قصد رسیدن به هند را آغاز کرد، در ۱۱۹۴ شارل موریس دو تالیران پریگور^۲ اولین نخست‌وزیر فرانسه شد و در ۱۳۴۹ نیکسون^۳ به سرخپوستان آمریکا حق خودمختاری داد و البته این پس از آن بود که تقریباً همه‌شان کشتار شده بودند و جمعیتشان به اقلیت کوچکی بی‌خطر تبدیل شده بود. در ۱۳۷۳ هم پس از درگذشت کیم ایل سونگ^۴، پسرش کیم جونگ ایل^۵ به رهبری کره‌ی شمالی رسید.

الیهو ییل

والاستریت جورنال

راکفلر

^۱ Vasco da Gama

^۲ Richard Nixon

^۳ Charles Maurice de Talleyrand-Périgord

^۴ Kim Il-sung

^۵ Kim Jong-il

دو واقعه‌ی فرهنگی مهم هم در این روز رخ داده است. یکی که مذهبی است آن که در ۹۵۸ شمایل مقدس «بانوی قازان»^۱ که بنا بر افسانه‌ها صد و چهل سال پیش در قسطنطنیه گم شده بود، در شهر قازان یافته شد. این شمایل را کلیسای ارتدوکس و بعدتر کلیسای کاتولیک تقدیس کرد و به یکی از نمادهای مهم دینی در روسیه تبدیل شد. دیگری آن که در ۱۲۶۸ اولین شماره از روزنامه‌ی *وال‌استریت جورنال*^۲ منتشر شد و به مرجعی در زمینه‌ی تبادلات اقتصادی بدل شد.

زادگان نامدار این روز عبارت‌اند از فردیناند فون زپلین^۳ مخترع آلمانی کشتی هوایی (۱۲۱۷)، و جان دی راکفلر^۴ مؤسس آمریکایی کمپانی استاندارد اویل^۵ (۱۲۱۸). آلفرد بینه^۶ روانشناس و مبتکر فرانسوی تست هوش و مفهوم هوش‌بهر (۱۲۳۶)، و ارنست بلوخ^۷ مورخ و فیلسوف آلمانی (۱۲۶۴). کریستین هویگینس^۸ منجم و ریاضی‌دان هلندی (۱۰۷۴)، الیهو ییل^۹ تاجر نیکوکار و مؤسس دانشگاه ییل (۱۱۰۰) و کیم ایل سونگ (۱۳۷۳) هم در این روز در گذشته‌اند. به دنبال مرگ کیم ایل سونگ^۹ روز عزای عمومی در کره اعلام شد و موسیقی، بازی، ورزش، سرگرمی و خندیدن در این ایام ممنوع شد!

---

^۱ Our Lady of Kazan

^۴ John D. Rockefeller

^۷ Ernst Bloch

^۲ *The Wall Street Journal*

^۵ Standard Oil

^۸ Christiaan Huygens

^۳ Ferdinand von Zeppelin

^۶ Alfred Binet

^۹ Elihu Yale

هجدهم تیر

هجدهم تیر در تاریخ معاصرمان به خاطر دو شورش اهمیت دارد. در ۱۳۰۰ به دنبال طغیان خان‌های مازندران جنگ شدید بین امیرمؤید سوادکوهی و قوای قزاق درگرفت. در ۱۳۷۸ هم یکی از بزرگ‌ترین شورش‌های دانشجویی سال‌های اخیر در کوی دانشگاه امیرآباد آغاز شد که به سرعت و شدت سرکوب شد. در ضمن مردم ترکیه هم در میانه‌ی این دو رخداد در سال ۱۳۴۰ در همه‌پرسی به قانون اساسی‌شان رأی دادند.

تالیران

نبرد سونسکوند

در مقیاس جهانی این روز با جنگ‌هایی بزرگ مصادف بوده است. در ۱۱۶۹ بزرگ‌ترین نبرد دریایی که تا به حال در دریای بالتیک رخ داده میان سوئد و روسیه واقع شد. سوئدی‌ها در نبرد سونسکوند^۱ در نزدیکی خلیج فنلاند

---

^۱ Battle of Svensksund

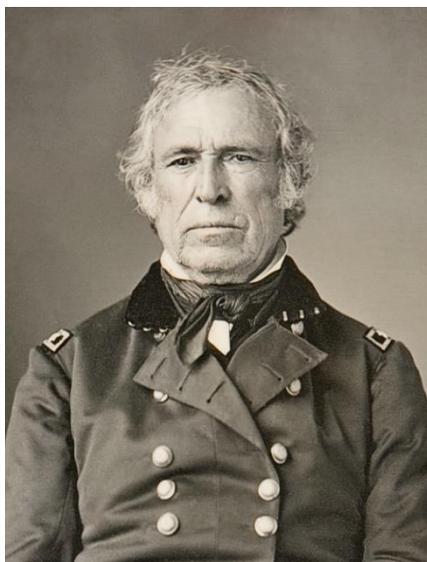
به سختی روس‌ها را شکست دادند و یک سوم ناوگانشان را نابود کردند. هریک از دو ناوگان نزدیک به ۲۷۰ کشتی داشتند و روس‌ها هجده هزار سرباز داشتند که ده هزار تنشان کشته و زخمی شدند.

رخدادهای سیاسی دیگر این روز آن که در ۱۱۹۵ آرژانتین از اسپانیا استقلال یافت، در ۱۲۵۴ مردم هرزگوین در برابر حاکمیت عثمانی‌ها سر به شورش برداشتند و در ۱۲۲۹ زاکاری تیلور^۱ رئیس‌جمهور آمریکا پس از یک سال زمامداری به خاطر خوردن شیر یخزده و میوه‌ی خام درگذشت!

هجدهم تیرماه در ضمن با خشونت‌های مذهبی هم گره خورده است. در ۹۵۱ هجری خورشیدی نوزده کاتولیک به خاطر عقایدشان در شهر گورکوم^۲ هلند به دست سربازان کالوینیست کشته شدند، در ۱۲۰۰ چهارصد و هفتاد تن از بزرگان قبرسی از جمله سراسقف این جزیره به خاطر پشتیبانی قبرس از شورش یونانیان به دست عثمانی‌ها اعدام شدند و در ۱۲۷۹ به دستور حاکم استان شان‌شی^۳ در شمال چین چهل و پنج نفر از اعضای یک هیئت تبلیغی مسیحی اروپایی و پیروانشان -از جمله چند کودک- اعدام شدند.

وان آیک

زاکاری تیلور

شهدای گورکوم

^۱ Zachary Taylor

^۲ Gorkum

^۳ Shanxi

در این روز چند شخصیت نامدار در گذشته‌اند که مهم‌ترینشان عبارت‌اند از یان وان آیک^۱ نقاش هلندی (۸۲۰)،

آمادئو آووگادرو^۲ شیمی‌دان ایتالیایی (۱۲۳۵)، کینگ کمپ ژیلت^۳ بنیانگذار آمریکایی کمپانی ژیلت (۱۳۱۱) و ژرژ

باتای^۴ فیلسوف فرانسوی (۱۳۴۱).

کینگ کمپ ژیلت

آمادئو آووگادرو

ژرژ باتای

---

^۱ Jan van Eyck

^۲ Amedeo Avogadro

^۳ King Camp Gillette

^۴ Georges Bataille

نوزدهم تیر

این روز با جنبش نیروهای ایرانی تبار در هند مصادف است. در نوزدهم تیرماه سال ۱۱۸۵ خورشیدی اولین شورش مسلحانه‌ی سازمان‌یافته‌ی هندیان بر ضد اشغالگران انگلیسی آغاز شد. در این شورش «سپاهی‌ها» -سربازان هندی در خدمت بریتانیا که با همین نام پارسی‌شان در انگلیسی *sepoys* خوانده می‌شوند- سر به شورش برداشتند و با سربازان انگلیسی مستقر در دژ ولور^۱ جنگیدند و دویست تن از ایشان را کشتند. ارتش انگلستان به سرعت واکنش نشان داد و شورش را سرکوب کرد و ۳۵۰ سپاهی را در جنگ کشت و صد تن را بعدتر اعدام کرد. در همین روز به سال ۱۳۰۴ مهربابا پیشوای پارسی آیینی نو در هند، که در اصل مروان ایرانی نام داشت، روزه‌ی سکوت چهل و چهار ساله‌اش را آغاز کرد.

مهر بابا

هارولد بلوم

در حاشیه‌ی محاکمه‌ی میمون!

^۱ Vellore

این روز با رخدادهای سیاسی ریز و درشتی هم قرین است. در ۱۲۰۰ آمریکا فلوریدا را از اسپانیا گرفت، در ۱۳۲۵ به دنبال پیاده‌سازی سیاست کمونیستی در بلغارستان تورم در این کشور به رکوردی جهانی دست یافت. نرخ تورم در این روز به ۳۴۸/۴۶ رسید. یعنی هر یازده ساعت قیمت‌ها دو برابر می‌شد! در ۱۳۵۲ مجلس پاکستان استقلال بنگلادش را به رسمیت پذیرفت و در ۱۳۷۰ بوریس یلتسین^۱ نخستین رئیس‌جمهور روسیه شد. این روز به شکل جالب توجهی با گرما هم پیوند برقرار می‌کند. چون در ۱۲۹۲ دمای دره‌ی مرگ در نوادا به ۵۷ درجه رسید که بالاترین دمای ثبت شده در سطح زمین است!

ژان کالون

ماهاتیر محمد

ماهواره‌ی تلستار

مضمون دیگر روز نوزدهم تیر نظریه‌ی تکامل است. در این روز به سال ۱۳۰۴ دادرسی مشهور به «محاکمه‌ی میمون^۲» در شهر دیتون^۳ در تنسی^۴ آغاز شد. در این محکمه معلمی به نام جان اسکوپس^۵ به خاطر تدریس نظریه‌ی تکامل در مدرسه محاکمه می‌شد. با این همه، بگیر و ببند بنیادگرایان مسیحی آمریکایی اثری در پیشرفت علم نداشت

^۱ Boris Yeltsin

^۲ Dayton

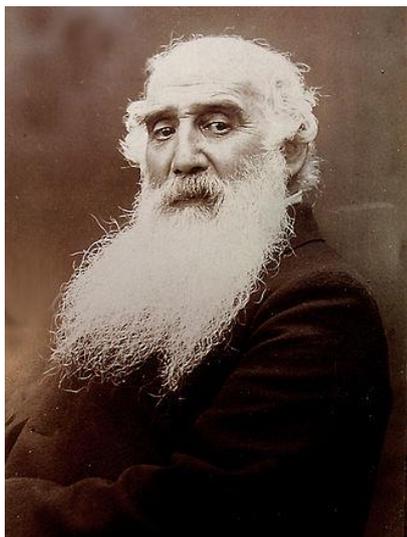
^۵ John Thomas Scopes

^۲ Monkey Trial

^۴ Tennessee

و در ۱۳۷۶ تحلیل ماده‌ی وراثتی بازمانده از نئاندرتال‌ها نشان داد که خاستگاه انسان کنونی آفریقا است و حوای تکاملی یعنی مادر مشترک هوموساپینس‌های کنونی بین صد تا دویست هزار سال پیش در آفریقا می‌زیسته است! در این بین اولین ماهواره‌ی مخابراتی جهان به نام تلستار^۱ هم در ۱۳۴۱ به فضا پرتاب شد.

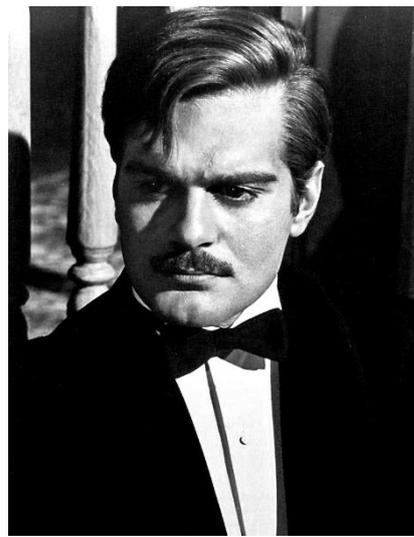
زادگان نامدار این روز عبارت‌اند از ژان کالون^۲ الهی‌دان فرانسوی (۸۸۸)، کامیل پیسارو^۳ نقاش دانمارکی (۱۲۰۹)، نیکولا تسلا^۴ مخترع صربی‌تبار (۱۲۳۵)، مارسل پروست^۵ نویسنده‌ی فرانسوی (۱۲۵۰)، ماهاتیر محمد نخست‌وزیر مالزی (۱۳۰۴) و هارولد بلوم^۶ منتقد ادبی آمریکایی (۱۳۰۹). هادریان^۷ امپراتور روم (۱۳۸ میلادی)، تای زونگ^۸ امپراتور دودمان تانگ^۹ چین (۲۸ هجری خورشیدی)، زبیده بنت جعفر دخترعمو و همسر هارون‌الرشید (۲۱۰)، پل بروکا^{۱۰} عصب‌شناس فرانسوی (۱۲۵۹) و عمر شریف هنرپیشه‌ی مصری (۱۳۹۴) هم در این روز درگذشته‌اند.

کامیل پیسارو

مارسل پروست

عمر شریف در نقش دکتر ژیاگو

^۱ Telstar

^۲ John Calvin

^۳ Camille Pissarro

^۴ Nikola Tesla

^۵ Marcel Proust

^۶ Harold Bloom

^۷ Hadrian

^۸ Taizong

^۹ Tang

^{۱۰} Paul Broca

بیستم تیر

بیستم تیر با روندهایی پیوند خورده که تباری ایرانی دارد، اما در خارج از مرزهای سیاسی و رسمی ایران تحقق می‌پذیرد. در ۷۸۴ دریا سالار دولت مینگ^۱ موسوم به ژنگ‌هه^۲ که یک جهانگرد ایرانی تبار بود سفر دریایی‌اش به دور دنیا را آغاز کرد، در ۱۳۲۹ پاکستان به صندوق جهانی پول و نظام پولی بین‌المللی پیوست و در ۱۳۳۶ پرنس کریم حسین آقاخان چهارم پس از مرگ پدرش سلطان محمدشاه به رهبری اسماعیلیان نزاری رسید.

بازی بوریس اسپاسکی در برابر بابی فیشر

آقاخان محلاتی

بیستم تیرماه با سیاست جهانی به این ترتیب ارتباط برقرار می‌کند که در این روز به سال ۵۹۱ هجری خورشیدی آتش‌سوزی بزرگ لندن این شهر را با خاک یکسان کرد. نیم هزاره بعد، در ۱۱۸۳، آرون بر^۳ معاون

^۱ Ming

^۲ Zheng He

^۳ Aaron Burr

رئیس‌جمهور ایالات متحده در دوئل مشهور وزیر خزانهداری الکساندر همیلتون^۱ را کشت. در ۱۲۶۱ در جریان جنگ‌های انگلیس و مصر ناوگان بریتانیا بندر اسکندریه را به توپ بست و در ۱۳۰۰ ارتش سرخ شوروی مغولستان را از روس‌های سفید گرفت و جمهوری خلق مغولستان را آنجا تأسیس کرد. در سال‌های اخیر هم در بیستم تیر ۱۳۷۴ ارتش صربستان در شهر سربرنیتسا^۲ و حوالی آن به کشتار مسلمانان بوسنیایی دست گشود و بیش از هشت هزار تن از مردم بی‌دفاع محلی را کشتار کرد. کشتگان اغلب مرد و پسر بچه بودند و در مقابل زنان و دختران مورد تجاوز قرار می‌گرفتند.

قربانیان کشتار سربرنیتسا

دوئل آرون بر و الکساندر همیلتون

نوآوری‌های مهم واقع شده در این روز عبارت‌اند از گشایش نخستین ایستگاه قطار (ایستگاه واترلو^۳ در لندن) در سال ۱۲۲۷، تولید نخستین مروارید پرورشی توسط کویچی میکیموتو^۴ (۱۲۷۲)، و رونمایی از نخستین فناوری فیلمبرداری و پخش فیلم در محفلی از دانشمندان که توسط برادران لومیر^۵ انجام پذیرفت (۱۲۷۴).

^۱ Alexander Hamilton

^۳ Waterloo

^۵ The Lumière brothers

^۲ Srebrenica

^۴ Kokichi Mikimoto

در همین روز در ۱۳۳۹ رمان کشتن مرغ مقلد^۱ به قلم هارپر لی^۲ منتشر شد، در ۱۳۴۱ اولین برنامه‌ی تلویزیونی به فراسوی اقیانوس آتلانتیک مخابره شد، در ۱۳۵۱ اولین بازی مسابقات شترنج جهانی بین بابی فیشر^۳ و بوریس اسپاسکی^۴ برگزار شد، و در ۱۳۵۸ اولین ایستگاه فضایی آمریکا - اسکای لب^۵ - هنگام ورود به جو زمین بر فراز اقیانوس هند منفجر شد.

محمد عبده

کوکيچی میکیموتو

مهم‌ترین زاده‌ی این روز بردیسان اخترشناس و دانشمند ایرانی است که به سال ۱۵۴ میلادی در شهر رها (ادسا) در استان خسروان در سوریه‌ی امروزی زاده شد. او احتمالاً تباری پارسی داشته، اما به زبان سریانی کتاب می‌نوشته و اثر مشهوری درباره‌ی هند داشته که گم شده است. آیینی که او تأسیس کرد آمیخته‌ای از مسیحیت و زرتشتی‌گری است و کیش بردیسانی نامیده می‌شود. در دوران معاصرمان هم محمد عبده مفتی مصری (۱۲۸۴)،

^۱ *To Kill a Mockingbird*

^۳ Bobby Fischer

^۵ Skylab

^۲ Harper Lee

^۴ Boris Spassky

گرتروود بل^۱ باستان‌شناس و جاسوس انگلیسی و معمار تجزیه‌ی میان‌رودان و تأسیس کشور عراق (۱۳۰۵) و آلفرد دریفوس^۲ سرهنگ یهودی فرانسوی که محاکمه‌اش به جرم خیانت آغازگاه جنبش روشنفکران در فرانسه بود (۱۳۱۴) در این روز درگذشتند.

آلفرد دریفوس یک سال پیش از فوت

گرتروود بل

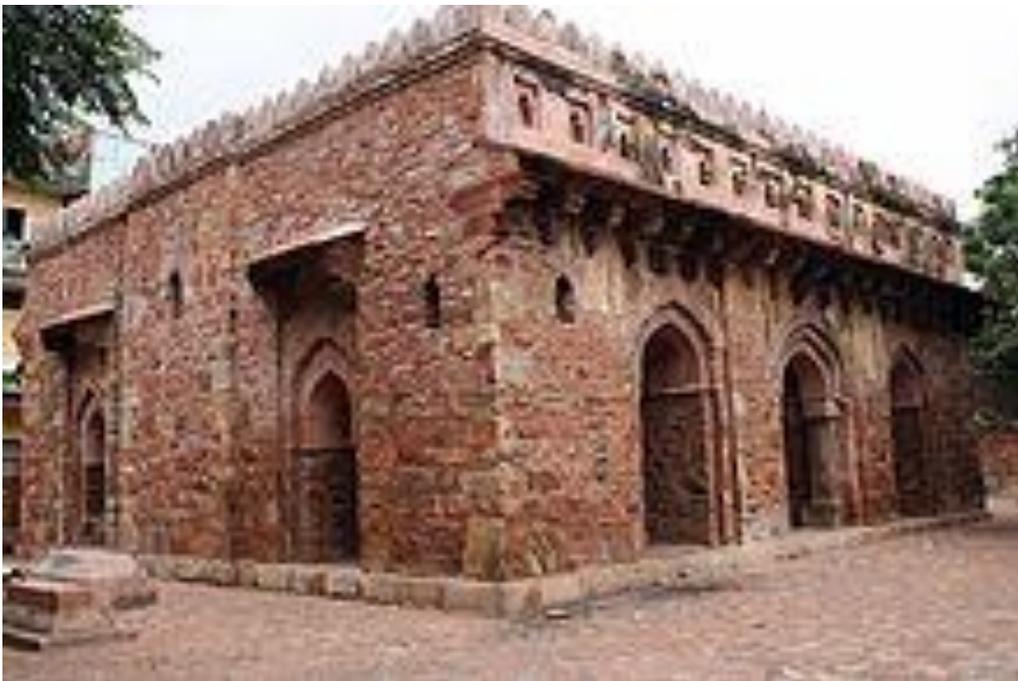
---

^۱ Gertrude Bell

^۲ Alfred Dreyfus

بیت ویکم تیر

در چنین روزی به سال ۵۷۰ هجری خورشیدی عکا تسلیم نیروهای صلیبی به رهبری فیلیپ آگوستوس^۱ شد و این شهر پس از دو سال محاصره سقوط کرد. به این ترتیب صلیبی‌ها پایگاهی استوار در قلمرو صلاح‌الدین ایوبی پیدا کردند. ششصد و اندی سال بعد در گوشه‌ی دیگری از قلمرو ایران زمین رانجیت سینگ^۲ لاهور را گرفت و در مقام رهبر سیک‌ها مهاراجه‌ی پنجاب شد (۱۱۷۸).

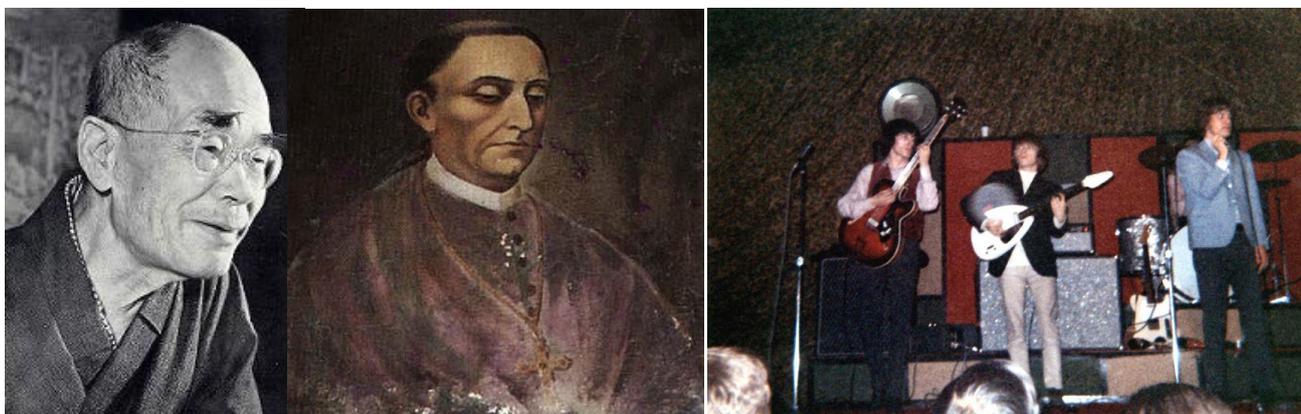
آرامگاه بهلول لودی در دهلی

---

^۱ Philip Augustus

^۲ Ranjit Singh

در بیست و یکم تیر ۱۱۸۵ شانزده دولت وابسته به امپراتوری مقدس روم از این نظام سیاسی بریدند و کنفدراسیون راین^۱ را تأسیس کردند. در ۱۳۲۷ بن گوریون^۲، نخست‌وزیر اسرائیل، فرمان اخراج فلسطینی‌ها از خانه‌هایشان در لود و رمله را صادر کرد و نتیجه‌اش آن شد که درگیری میان اعراب و یهود در این سرزمین ادامه یافت تا آنجا که در همین روز به سال ۱۳۸۵ حزب‌الله عملیات وعده‌ی صادق را در اسرائیل آغاز کرد و به این ترتیب جنگ لبنان و اسرائیل آغاز شد. در سال ۱۳۰۲ هم در چنین روزی علامت مشهور هالیوود^۳ بر تپه‌های مشرف به این شهر نصب شد. در این هنگام این نشانه Hollywoodland را نشان می‌داد که در جریان بازسازی سال ۱۳۲۸ چهار حرف آخرش را حذف کردند.

د. ت. سوزوکی

دیگو دلاندا

اجرای گروه رولینگ استونز در دهه‌ی ۱۳۴۰

دو رخداد مذهبی هم در این روز رخ داده که اولی‌اش گشایش کلیسای جامع بازیل مقدس^۴ در مسکو است به سال ۹۴۰ و دیگری – که درست یک سال بعد (۹۴۱) رخ داد- آن که دیگو دلاندا^۵ اسقف یوکاتان^۶ کتاب‌های

^۱ Confederation of the Rhine

^۲ Hollywood

^۵ Fray Diego de Landa

^۲ David Ben-Gurion

^۴ Saint Basil's Cathedral

^۶ Yucatán

مقدس و متون بازمانده از تمدن مایا^۱ را به خاطر آن که به کفار تعلق داشت در آتش سوزاند. در میان آیین‌های مدرن توده‌ای که بر محور گروه‌های آوازخوان شکل گرفته، باید به این نکته اشاره کرد که در همین روز به سال ۱۳۴۱ گروه راک رولینگ استونز^۲ اولین کنسرت خود را در لندن اجرا کرد.

این روز هرچند از نظر رخدادها چندان غنی نیست، اما زایش‌ها و مرگ‌های مهمی در آن واقع شده است. در میان زادگان این روز باید از این نام‌ها یاد کرد: لی شی‌زن^۳ پزشک و شیمی‌دان چینی (۸۹۷)، هنری دیوید ثورو^۴ اندیشمند و مصلح اجتماعی آمریکایی (۱۱۹۶)، پابلو نرودا^۵ شاعر شیلیایی (۱۲۸۳) و دکتر محمد معین (۱۲۹۳).

آرنولد شوئنبرگ

دسیدریوس اراسموس

هنری دیوید ثورو

---

^۱ Maya

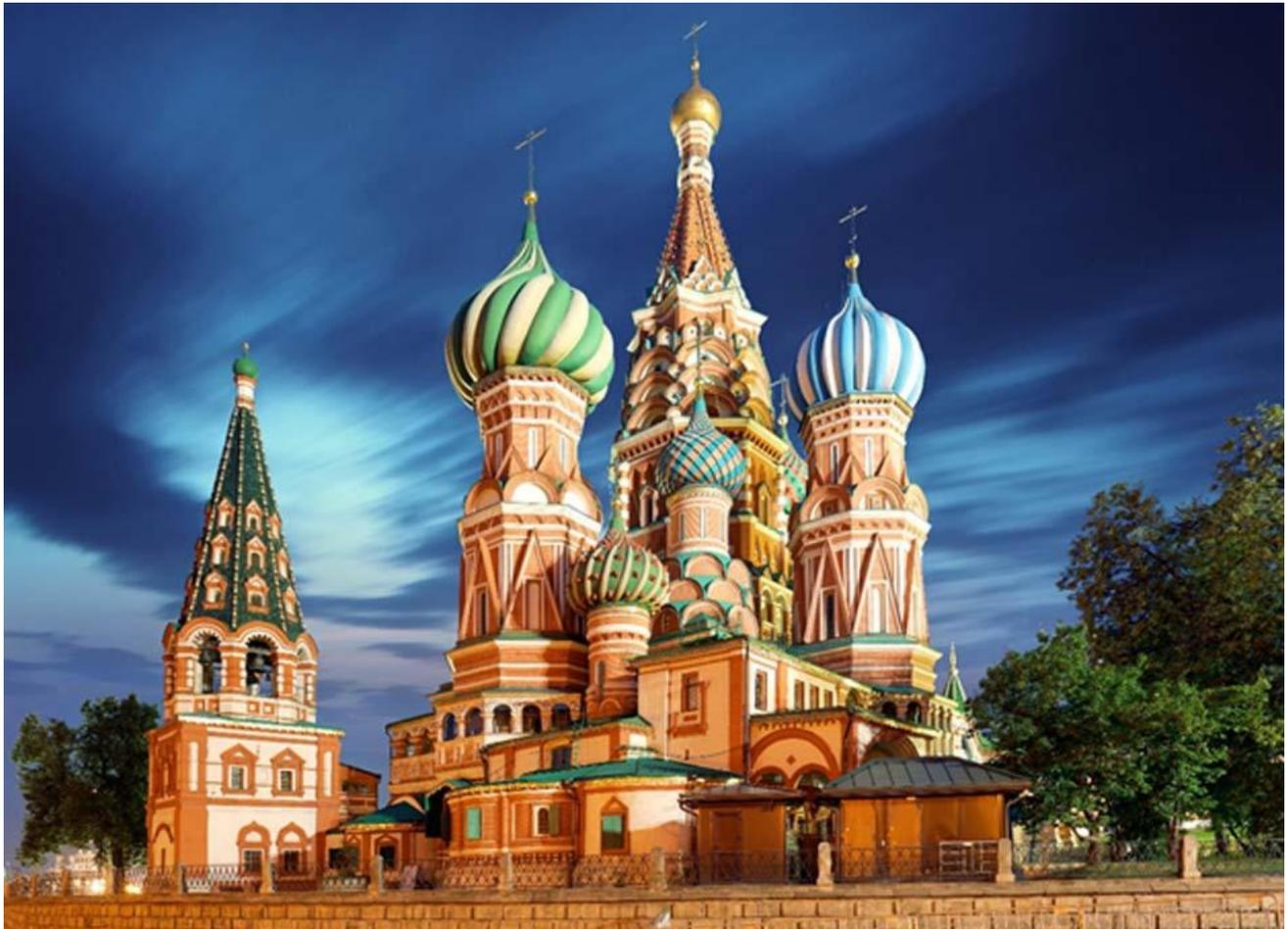
^۲ rolling Stones

^۳ Li Shizhen

^۴ Henry David Thoreau

^۵ Pablo Neruda

درگذشتگان نامدار این روز هم عبارتند از: بهلول لودی^۱ سلطان دهلی (۸۶۷)، دسیدریوسِ اراسموس^۲ فیلسوف و الاهی‌دان هلندی (۹۱۵)، آرنولد شوئنبرگ^۳ موسیقیدان و نقاش اتریشی (۱۳۳۰) و د. ت. سوزوکی^۴ استاد ژاپنی ادیان شرقی و نویسنده‌ی بانفوذ درباره‌ی فلسفه‌ی ذن (۱۳۴۵).

کلیسای بازیل مقدس در مسکو

---

^۱ Bahlul Lodi

^۲ Desiderius Erasmus

^۳ Arnold Schoenberg

^۴ D. T. Suzuki

بیست و دوم تیر

بیست و دوم تیرماه روزی به نسبت پرازدحام از رخدادهای به نسبت پراکنده بوده است. به عنوان نمونه‌ای از تاریخ باستان ایران زمین باید به سال ۵۸۷ پیش از میلاد اشاره کرد که در چنین روزی نبوکدنصر، شاه بابل، پس از دو سال محاصره اورشلیم را فتح کرد و طبقه‌ی حاکم این شهر را که شمارشان به ۴۲۰۰ تن بالغ می‌شد به بابل تبعید کرد. در دوران معاصر هم نمونه‌ای از این واگرایی‌ها آن که در ۱۳۲۱ دکتر محمود حسابی به ریاست دانشکده‌ی علوم انتخاب شد و در همین روز سرهنگ نیرومند رئیس سابق زندان مرکزی به مناسبت آزار واذیت به زندانیان بازداشت شد.

در ۱۲۹۴ روند نامه‌نگاری موسوم به حسین- مک‌ماهون آغاز شد و با تبادل ده نامه تا سال بعد به توافقی انجامید که بر اساس آن حسین بن علی شریف مکه قول داد با عرب‌های زیر فرمانش بر دولت عثمانی شورش کند و در مقابل، هنری مک‌ماهون^۱ نماینده‌ی انگلیس قول داد انگلیسی‌ها بعد از پایان جنگ جهانی اول دولت مستقل عربستان را به رسمیت بشناسند.

---

^۱ Henry McMahon

نبوکدنصر دوم

در ۱۱۶۸ به دنبال عزل وزیر مالیهی فرانسه خبرنگاری انقلابی به نام کامیل دموگن^۱ سخنرانی آتشینی ایراد کرد که دو روز بعد به سقوط باستیل منتهی شد. حدود نود سال بعد در همین روز (۱۲۵۷) کنگرهی برلین آغاز شد و یک روز بعد با توافق دولت‌های مهم اروپایی پایان یافت. نتیجه آن شد که امپراتوری شکست خوردهی عثمانی را تجزیه کردند و به صربستان، مونته‌نگرو و رومانی استقلال بخشیدند و بخش‌های بزرگی از آن را کشورهای اروپایی به قلمرو خود افزودند. بیسمارک^۲ که شخصیت اثرگذار این کنگره بود ترتیبی داد تا تعادلی میان نیروهای غارتگر سرزمین عثمانی برقرار شود. از این رو روس‌ها بالکان و بسارابی و قفقاز، اتریشی‌ها بوسنی، انگلیسی‌ها قبرس و فرانسوی‌ها تونس را به دست آوردند. حدود صد سال بعد از تدوین این نظم جهانی، (۱۳۵۶) جنگ اوگادن^۳ بین سومالی و اتیوپی آغاز شد.

^۱ Camille Desmoulins

^۲ Otto von Bismarck

^۳ Ogaden War

در ۱۳۵۶ هم در جریان خاموشی نیویورک برق برای ۲۴ ساعت رفت و در نتیجه زنجیره‌ای از جنایت‌ها و

غارت و آتش‌افروزی در شهر رخ داد.

این روز سالگرد تولد یولیوس سزار^۱ (۴۴ پیش از میلاد)، آمادئو مودیلیانی^۲ نقاش و مجسمه‌ساز ایتالیایی

(۱۲۶۳)، ایساک بابل^۳ نویسنده و ادیب روس (۱۲۷۳) و اینگمار برگمان^۴ کارگردان مشهور سوئدی (۱۲۹۷) است.

سالروز مرگ فریدا کالو نقاش مکزیکی (۱۳۳۳)، و سید مصطفی عدل منصورالسلطنه (۱۳۲۹) هم در این رو قرار

می‌گیرد.

ایساک بابل

اینگمار برگمان

آمادئو مودیلیانی

^۱ Julius Caesar

^۳ Isaac Babel

^۲ Amedeo Modigliani

^۴ Ingmar Bergman

بیت و سوم تیر

این روز با رخدادهایی در گرداگرد حوزه تمدن ایرانی پیوند خورده که دامنه‌اش به فعالیت ایرانی تباران خارج از قلمرو جغرافیایی تمدنشان هم کشیده می‌شود. در ۱۳۵ هجری خورشیدی سپهسالار چینی آن لوشان^۱، که مردی ایرانی تبار و سغدی بود، در چین سر به شورش برداشت و در این روز با محاصره‌ی پایتخت دودمان تانگ^۲ امپراتور شوانزونگ^۳ را به گریز وادار کرد. نام خانوادگی «آن» و «کونگ» (اسم پدر آن لوشان) در چینی شناسه‌ی مردم سغد است. آن لوشان ختن را در اختیار داشت و دولتی به نام یان^۴ را بنیان نهاد که به زودی پس از کشته شدنش فروپاشید.

پیروزی شورشیان بر امپراتور تانگ

^۱ An Lushan

^۲ Xuanzong

^۳ Tang

^۴ Yan

چهره‌ی آن‌لوشان با نشانه‌های چهره‌ی ایرانیان در چشم
هنرمندان چینی: چشم درشت و بینی خمیده و ریش بلند

رخدادهای واقع شده در این روز یکی گواهانی است
که نشان می‌دهد کشور تراشی‌های اروپاییان در قلمرو ایران و
عثمانی تجزیه شده چقدر فاجعه‌بار بوده و به چه زنجیره‌ای از

خشونت‌ها و جنگ‌ها دامن زده است. یک نمونه از این ناآرامی‌ها که در همین روز رخ داد کودتای عبدالکریم قاسم
در سال ۱۳۳۷ بود. او انقلابی را رهبری کرد و شاه عراق را از قدرت برکنار کرد و خود به قدرت رسید و این روندی
بود که در نهایت به حکومت هولناک صدام حسین منتهی شد. در ۱۳۸۷ هم در جنگ و نات که در نورستان افغانستان
رخ داد، نزدیک دویست تن از اعضای القاعده و طالبان به حدود هفتاد تن در پایگاه آمریکایی‌ها حمله کردند و چهل
تن از ایشان را کشته و زخمی کردند. با این همه اخبار خوبی هم در این روز به گوش رسیده است. مثلاً در بیست و
سوم تیر سال ۱۳۴۶ راویه عطیه اولین زن در دنیای عرب شد که به نمایندگی مجلس رسید.

در داخل خاک ایران کنونی این روز بیشتر با رخدادهای سیاسی و ناآرامی‌های اجتماعی کم‌دامنه مصادف بوده
است. در ۱۳۱۵ علی اصغر حکمت در کرمانشاه با مصطفی فاتح دیدار کرد و به او پیشنهاد کرد برای تصفیه‌خانه‌ی
نفت کلمه‌ی «پالایشگاه» به کار گرفته شود و چنین هم شد. در ۱۳۹۴ هم گروه ۱+۵ و ایران بر سر کشمکش هسته‌ای
به نتیجه رسیدند و برجام شکل گرفت.

در همین روز به سال ۱۳۳۰ هریمن^۱ رئیس‌جمهور آمریکا به همراه پنج نفر دیگر به تهران سفر کرد. حزب توده به بهانه‌ی برگزاری مراسم سالگرد اعتصاب کارگران در سال ۱۳۲۵ که در همین روز رخ داده بود، تظاهراتی ده هزار نفره در تهران ترتیب داد که با تظاهرات مشابه حزب سومکا و زحمتکشان برخورد کرد. در نتیجه هواداران دو طرف با هم درگیر شدند و ارتش هم که برای سرکوب توده‌ای‌ها دنبال فرصت می‌گشت وارد میدان شد. تلفات درگیری‌های این روز را هجده تا پنجاه کشته و دویست تا دویست و هشتاد زخمی برآورد کرده‌اند.

ناآرامی‌هایی از این دست خارج از قلمرو ایران‌زمین نیز در این روز پیشینه داشته است. در همین بیست و سوم تیرماه به سال ۱۱۷۸ بود که مردم پاریس زندان باستیل^۲ را ویران کردند و زندانیان در بند را آزاد نمودند. در ۱۲۶۰ هم بیلی دکید^۳ راهزن و هفت‌تیرکش مشهور آمریکایی به دست کلانتر پت گرت^۴ کشته شد. در ضمن در همین روز به سال ۱۳۱۲ نازی‌ها در آلمان همه‌ی احزاب جز حزب خودشان را غیرقانونی دانستند. قانون به‌نژادی نازی‌ها تصویب شد و منع زادآوری و عقیم‌سازی شهروندان عقب‌مانده و

مبتلا به نقص ژنتیکی را اعمال کرد.

در بیست و سوم تیرماه سال ۱۱۷۲ هجری خورشیدی ژان پل مارا^۵ خیرنگار و انقلابی نامدار فرانسوی به دست شارلوت کوردی^۶ از حزب رقیب در حمام کشته شد و در ۱۳۰۱ حزب کمونیست ژاپن تأسیس شد.

نقاشی داوید از جسد مارا در وان حمام

^۱ William Averell Harriman

^۲ Billy the Kid

^۵ Jean-Paul Marat

^۳ Bastille

^۴ Sheriff Pat Garrett

^۶ Charlotte Corday

ناآرامی عجیب دیگر این روز آن بود که در ۱۳۴۸ پس از شکست هندوراس از السالوادور در بازی فوتبال، مردم هندوراس شورش کردند و کارگران السالوادوری کشورشان را مورد حمله قرار دادند. این واقعه مقدمه‌ی جنگ بین دو کشور شد!

اشغال و ویرانی باستیل

چند رخداد فرهنگی و علمی هم در این روز واقع شده که بیشترش به آمریکا مربوط می‌شود. در ۱۲۳۲ «نمایشگاه صنایع همه‌ی ملت‌ها» در نیویورک گشایش یافت که اولین جشنواره‌ی بین‌المللی آمریکا بود، در ۱۲۵۳ حریق شیکاگو به سوختن ۸۱۲ ساختمان و مرگ بیست نفر انجامید و صنعت بیمه‌ی آتش‌سوزی در آمریکا را دگرگون ساخت. در ۱۲۸۹ امیل کریپلین^۲ در کتاب روانپزشکی بالینی برای نخستین بار بیماری آلزایمر را توصیف کرد و نام همکارش الوئیس آلزایمر^۳ را بر آن نهاد، در ۱۳۳۹ جانورشناسی نامدار جین گودآل^۴ به کرانه‌ی گومبه^۵ رسید و پژوهش

^۱ Exhibition of the Industry of All Nations

^۲ Emil Kraepelin

^۴ Jane Goodall

^۳ Alois Alzheimer

^۵ Gombe

مشهور خود بر شامپانزه‌ها را آغاز کرد (تصویر زیر). در ۱۳۴۴ هم مارینر ۴^۱ از کنار بهرام گذشت و نخستین عکس‌های نزدیک را از سیاره‌ای دیگر گرفت.

زادگان نامدار بیست و سوم تیر عبارت‌اند از کاردینال مازارن^۲ دولتمرد بانفوذ فرانسوی (۹۸۱)، فردیناند سوم^۳ امپراتور روم مقدس (۹۸۷)، آرتور دو گوبینو^۴ نویسنده و مورخ فرانسوی (۱۱۹۵)، نورترپ فرای^۵ ادیب کانادایی (۱۲۹۱) و ژاک دریدا فیلسوف فرانسوی (۱۳۰۹). مریم میرزاخانی، ریاضی‌دان ایرانی و نخستین زن برنده‌ی مدال فیلدز هم در این روز (۱۳۹۶) در بیمارستانی در کالیفرنیا بر اثر سرطان درگذشت.

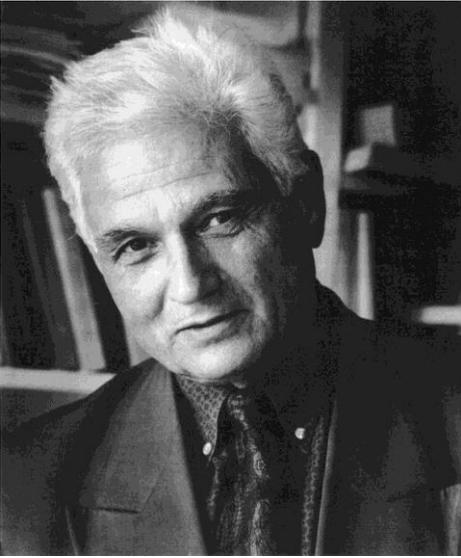
^۱ Mariner 4

^۲ Ferdinand III

^۵ Northrop Frye

^۲ Cardinal Mazarin

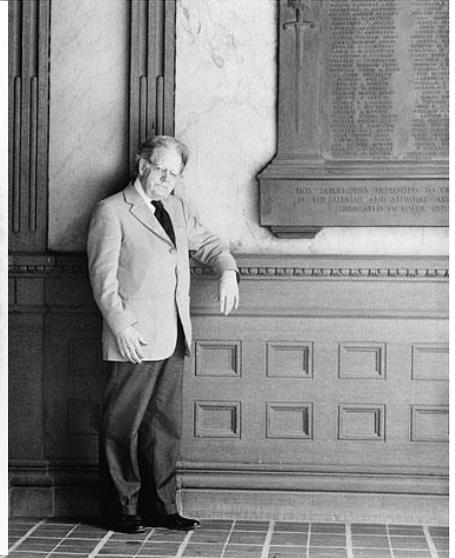
^۴ Arthur de Gobineau

ژاک دریدا

آرتور دو گوینو

نورتروپ فرای

امپراتور فردیناند سوم

کاردینال مازارن

بیت چهارم تیر

رخدادهای سیاسی واگرایی در این روز واقع شده است. در ۸۶۱ محمد دوازدهم به حکومت گرانادا رسید و آخرین شاه مسلمان این منطقه شد، در ۱۳۱۰ امپراتور هایله سلاسی^۱ فرمان مشروطه شدن دولت حبشه را امضا کرد و در ۱۳۲۵ انگلستان دولت بورنئو^۲ را از بین برد و این قلمرو را اشغال کرد. در سال ۱۳۹۵ هم حمله‌ی تروریستی در نیس^۳ فرانسه به مرگ ۸۶ نفر و زخمی شدن چهارصد نفر انجامید.

رخدادهای مذهبی این روز هم به همین ترتیب در جغرافیا و مضمون پراکندگی دارند. در ۲۴ تیر سال ۴۸۴ پیش از میلاد معبد کاستور و پولوکس^۴ که یکی از اولین بناهای عمومی رم بود ساخته شد. در ۱۲۱۳ هجری خورشیدی دستگاه تفتیش عقاید کلیسای کاتولیک به طور رسمی پس از ۳۵۶ سال منحل شد و در ۱۲۱۷ رالف والدو امرسون^۵ در هاروارد سخنرانی مشهوری کرد و در آن معجزه را ناممکن شمرد، عیسی مسیح را مردی نیکوکار و بزرگ دانست و در ضمن منکر الوهیت او شد. جامعه‌ی پروتستان آمریکا یکپارچه از این سخنان او به خشم آمد.

مجموعه‌ای از رخدادهای علمی و فنی هم با این روز مصادف شده‌اند. در ۱۱۷۸ ارتشیان ناپلئون سنگ رزت^۶ را در دهکده‌ی رشید مصر کشف کردند. این سنگ نام خود را از «الرشید» گرفت و متن پایه‌ای شد که خواندن متون هیروگلیف باستانی را ممکن ساخت. در ۱۲۹۵ ویلیام بوئینگ^۷ و شریکش وسترولت^۸ نیای کمپانی بوئینگ را در سیاتل تأسیس کردند و در سی و هشتمین سالگرد تأسیس شرکتشان (در ۱۳۳۳) اولین هواپیمای بوئینگ (۳۶۷-۸۰) به پرواز

---

^۱ Haile Selassie

^۴ Temple of Castor and Pollux

^۷ William Edward Boeing

^۲ Borneo

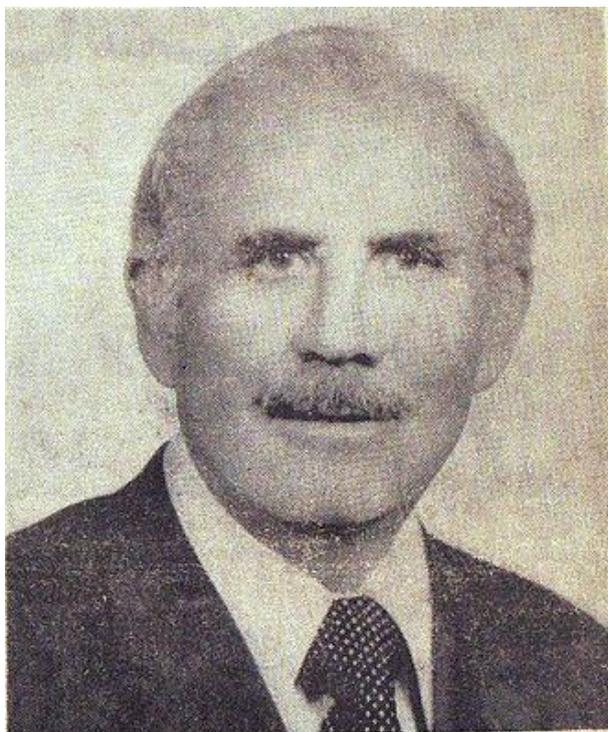
^۵ Ralph Waldo Emerson

^۸ Conrad Westervelt

^۳ Nice

^۶ Rosetta Stone

درآمد. در ۱۳۱۴ برای اولین بار پارکومتر در خیابان‌ها نصب شد و اوکلاهما در این زمینه فضل تقدم به دست آورد. در سال‌های اخیر رسانه‌های نو نیز در این روز شکوفایی یافتند. در ۱۳۸۲ سازمان netscape منحل شد و در همین روز Mozilla تأسیس شد و در ۱۳۸۵ تویترا^۱ آغاز به کار کرد.

نورمحمد ترکی

ویلفردو پارتو

زادگان نامدار بیست و چهارم تیرماه عبارت‌اند از رامبراند^۲ نقاش هلندی (۹۸۵)، ولفردو پارتو^۳ جامعه‌شناس ایتالیایی (۱۲۲۷)، گرتروید بل^۴ باستان‌شناس و جاسوس انگلیسی (۱۲۴۷)، نورمحمد ترکی سیاستمدار افغان (۱۲۹۶). مهم‌ترین رفته‌ی ایرانی این روز هم ابوالوفا بوزجانی است که در ۳۷۷ هجری خورشیدی درگذشت و پس از او علیرضا شاپور شهبازی ایران‌شناس و باستان‌شناس قرار می‌گیرد که در ۱۳۸۵ فوت کرد. آنتوان چخوف^۵ هم از رفتگان این روز است (۱۲۸۳).

^۱ Twitter

^۲ Wilfredo Pareto

^۵ Anton Chekhov

^۲ Rembrandt

^۴ Gertrude Bell

بیست و پنجم تیر

بیست و پنجم تیرماه روزی مهم است که چندین رخداد سرنوشت‌ساز و مهم در آن رخ داده است. مهم‌تر از همه آن که در سال ۶۲۲ میلادی پیامبر اسلام در چنین روزی از مکه به مدینه هجرت کرد و این ماجرای است که آغازگاه تقویم هجری قلمداد می‌شود. جالب آنجاست که در همین روز یعنی در سه شنبه ۲۵ تیر ۶۳۲ هجری خورشیدی یکی از شعبه‌های برخاسته از دین اسلام لطمه‌ای جدی دید و آن زمانی بود که هلاکو به اسماعیلیان امان داد، اما دستور داد همه‌ی قلعه‌هایشان ویران شود. در دوران معاصرمان این روز با تولد ناصرالدین‌شاه (۱۲۱۰) مصادف است و جمعه ۲۵ تیر ۱۲۸۸ (۲۷ جمادی‌الثانی ۱۳۲۷ ق.) هم روزی است که بعد از پیروزی مشروطه‌طلبان محمدعلی‌شاه به سفارت روسیه پناهنده شد. مشروطه‌خواهان در همین روز در جلسه‌ی فوق‌العاده‌ی مجلس شورای ملی محمدعلی‌شاه را از سلطنت عزل کردند و پسرش احمدمیرزای یازده‌ساله را به پادشاهی برداشتند. یکی از مشروطه‌خواهان جوان فعال در این روز محمد مصدق بود که چهل و سه سال بعد به صدارت رسید و در همین روز (به سال ۱۳۳۱) با شاه درگیری پیدا کرد و چون اداره‌ی وزارت جنگ را از او دریغ می‌کردند، از صدارت استعفا داد. در ضمن این روز سالگرد به قدرت رسیدن صدام حسین هم هست. چون در سال ۱۳۵۸ در چنین روزی احمد حسن البکر رئیس‌جمهور عراق استعفا کرد و صدام حسین به جایش نشست. در زمانه‌ی خودمان هم در ۱۳۹۵ کودتایی هدایت شده و دسیسه‌وار در ترکیه رخ داد که به تصفیه‌ی مخالفان اردوغان انجامید و نوعی تمرکز قدرت استبدادی را برایش به ارمغان آورد.

در دنیای مسیحیت هم این روز با رخداد‌های دینی مهمی مصادف است. روز یکشنبه ۲۵ تیر ۴۳۴ هجری خورشیدی چهار نماینده‌ی کلیسای رم فرمان لاک و مهر شده‌ی پاپ را به هنگام مراسم نیایش هفتگی به کلیسای هاگیا سوفیا^۱ در قسطنطنیه بردند و به این ترتیب جدایی کلیسای شرق و غرب و کشمکش میان رم و قسطنطنیه آغاز شد. دو قرن بعد در ۱۳۲۷ شهر ناصریه که زادگاه عیسی مسیح است در جریان جنگ اعراب و اسرائیل پس از مقاومتی شدید توسط نیروهای اسرائیلی تصرف شد.

صدام حسین

احمدشاه

پدرو موریلو

رخداد‌های سیاسی این روز به نسبت پراکنده هستند. در ۷۸۱ هجری خورشیدی امپراتور یونگ‌له^۲ در چین به قدرت دست یافت و سلسله‌ی مینگ^۳ را تأسیس کرد، در ۱۱۸۸ انقلابیون آمریکای لاتین به رهبری پدرو دومینگو موریلو^۴ در شهر لاپاز^۵ (در بولیوی امروزی) بر قوای اسپانیایی غلبه کردند و نخستین دولت آمریکای جنوبی شدند

^۱ Hagia Sophia

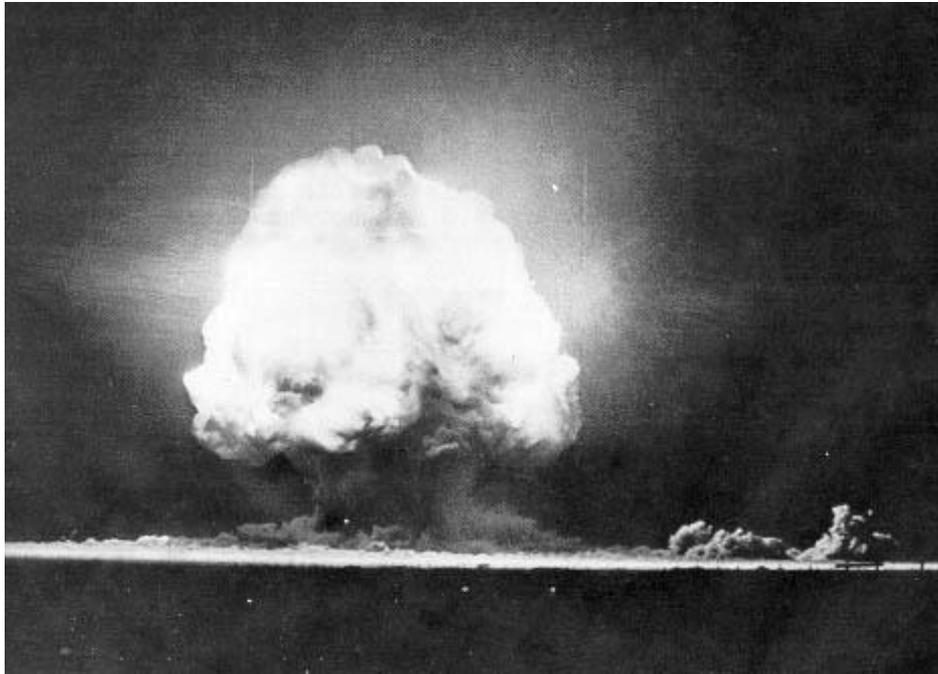
^۳ Ming

^۵ La Paz

^۲ Yongle

^۴ Pedro Domingo Murillo

که استقلال خود را از اسپانیا به دست می‌آورد. در ۱۲۹۷ تزار نیکولای دوم^۱ و خانواده‌اش به دست بولشویک‌ها کشته شدند و در ۱۳۲۴ آمریکا نخستین بمب اتمی‌اش را در صحرای آلاموگوردو^۲ در نیومکزیکو با موفقیت آزمایش کرد.

آزمایش نخستین بمب اتمی در آلاموگوردو

بیست و پنجم تیرماه در ضمن با نوآوری‌هایی متنوع مصادف بوده است. در ۱۲۸۱ ویلیس کاریر^۳ در نیویورک اولین سیستم تهویه مطبوع را عرضه کرد، در ۱۳۲۷ نخستین هواپیماربایی با دزدیده شدن هواپیمای میس ماکائو^۴ در تاریخ ثبت شد، در ۱۳۳۴ والت دیسنی^۵ تفریح‌گاه دیسنی‌لند^۶ را در آنهایم^۷ کالیفرنیا تأسیس کرد، در ۱۳۳۵ سیرک بارنوم و بیلی^۸ آخرین برنامه‌ی سیرک زیر خیمه‌ی بزرگ را در پیتسبورگ^۹ پنسیلوانیا برگزار کرد. پس از آن دگرگونی

---

^۱ Czar Nicholas II

^۲ Alamogordo

^۳ Willis Carrier

^۴ Miss Macao

^۵ Walt Disney

^۶ Disneyland

^۷ Anaheim

^۸ Barnum & Bailey Circus

^۹ Pittsburgh

اقتصادی به انتقال سیرک از خیمه به میدانگاه‌های گشوده انجامید. در ۱۳۴۴ تونل مون بلان^۱ کشورهای فرانسه و ایتالیا را به هم متصل کرد و در ۱۳۴۸ فضاییمای آپولو ۱۱^۲ به فضا پرتاب شد و نخستین ماه‌نوردان را به سوی ماه برد.

یونگ‌له

---

^۱ Mont Blanc Tunnel

^۲ Apollo 11

بیت و ششم تیر

مهم‌ترین مناسبت بیست و ششم تیرماه آن است که در سال ۸۶۶

هجری خورشیدی شاه اسماعیل بنیانگذار سلسله‌ی صفوی در چنین روزی زاده شده است. گذشته از این، رخداد‌های دیگر این روز که در زمانه‌ی معاصر رخ داده‌اند چندان فرخنده نیستند. چون در ۱۳۴۷ عبدالرحمن عارف به دنبال کودتای حزب بعث از قدرت فرو افتاد و احمد البکر به جای او رئیس‌جمهور عراق شد، در ۱۳۵۲ محمد ظاهرشاه زمانی که در ایتالیا برای عمل جراحی بستری بود با کودتای پسرعمویش محمد داوودخان از قدرت

برکنار شد و در ادامه‌ی این روند رخنه‌ی ایدئولوژی‌های انقلابی در قلمرو پاره پاره‌ی ایران‌زمین، در همین روز به سال ۱۳۹۴ به دنبال عملیات انتحاری در دیاله‌ی عراق ۱۲۰ تن کشته و ۱۳۰ تن زخمی شدند.

در تاریخ مسیحیت این روز با چهار واقعه روبروست؛ یکی آن که در سال ۱۸۰ میلادی نخستین اشاره به ورود مسیحیت در کارتاژ^۱ در تاریخ ثبت شد و این زمانی بود که دوازده مسیحی در شهر اسکیلیوم^۲ (نزدیک قاسرین در تونس) به خاطر مذهبشان اعدام شدند. حدود هزار سال بعد در ۵۸۲ هجری خورشیدی مسیحیت به قدری نیرومند شده بود که وضعیتی تهاجمی پیدا کرده بود. در این روز سربازان صلیبی که به بهانه‌ی دفاع از بیزانس و بیت‌المقدس در برابر مسلمانان از غرب به این سرزمین حمله برده بودند، بر مقاومت شدید مردم قسطنطنیه غلبه کردند و این شهر

^۱ Carthage

^۲ Scillium

را فتح کردند. امپراتور بیزانس آکسیوس سوم^۱ از چنگشان گریخت! در ۵۹۱ امیران مسیحی کاستیل، ناوار، پرتغال، آراگون، سانتیاگو و داوطلبان فرانسوی و معبدی‌ها با فرمان پاپ متحد شدند و قوای مسلمان دولت موحدون به رهبری محمد بن منصور ناصرالدین بالله را در جنگ لاس ناواس^۲ در تولوسا^۳ شکست دادند. در ۱۱۴۸ هم کشیشی به نام جونپرو سِرا^۴ نخستین میسیونری مسیحی کالیفرنیا را تأسیس کرد و سرخپوستان بومی را به مسیحیت گروانند. این اردوگاه بعدتر به شهر سان دیگو تکامل یافت.

سکه‌ی آکسیوس سوم

محمد ظاهر شاه

بیست و ششم تیرماه با رخدادهای سیاسی سترگ و مهمی هم مصادف بوده است. در ۱۰۴۴ پرتغالی‌ها در نبرد مونت کارلو^۵ بر اسپانیا چیره شدند و به این ترتیب استقلال خود را حفظ کردند، در ۱۱۴۱ کاترین دوم^۶ ملقب به کبیر پس از به قتل رسیدن شوهرش پتر سوم^۷ به مقام فرمانروایی روسیه دست یافت.

^۱ Alexios III

^۴ Junípero Serra

^۷ Peter III

^۲ Battle of Las Navas de Tolosa

^۵ Battle of Montes Claros

^۳ Andalusia

^۶ Catherine II

رخدادهای سیاسی جدیدتر این روز به نسبت خشن و خونین هستند. در ۱۳۲۳ برای نخستین بار بمب ناپالم^۱ در جنگ مورد استفاده قرار گرفت. آمریکایی‌ها در جریان جنگ با آلمان نازی این بمب‌ها را بر منطقه‌ی کوتانس در نزدیکی سن لو^۲ در فرانسه ریختند. در ۱۳۲۴ چرچیل^۳، استالین^۴ و روزولت^۵ در پوتسدام^۶ نشستی برای تصمیم‌گیری درباره‌ی جنگ با آلمان برگزار کردند که به سیطره‌ی شوروی در نیمی از دنیا و جنگ سرد انجامید و فجایع مهیبی را در دهه‌های بعدی به دنبال داشت. یکی از نمودهای کوچک این درگیری‌ها آن که در ۱۳۵۵ دولت اندونزی تیمور شرقی را همچون استانی به خود منضم کرد و به تدریج بخش مهمی از جمعیت سرکش این جزیره را به قتل رساند.

نشست پوتسدام

این روز در ضمن با نوآوری‌هایی برای بهبود زندگی بشر نیز مصادف بوده است. در ۱۰۴۰ اولین اسناد بانکی اروپا توسط بانک استکهلم صادر شد، در ۱۲۴۶ دانشکده‌ی دندانپزشکی هاروارد گشایش یافت. این نخستین مرکز

^۱ napalm

^۳ Winston Churchill

^۵ Franklin D Roosevelt

^۲ Saint-Lô

^۴ Joseph Stalin

^۶ Potsdam

آموزشی دانشگاهی مربوط به دندانپزشکی در آمریکا بود. در همین امتداد در سال ۱۳۶۳ سنّ مجاز برای نوشیدن

مشروب الکلی در آمریکا از هجده سال به بیست و یک سال افزایش یافت!

در ۱۲۹۳ هم نیروی هوایی در ارتش آمریکا تأسیس شد. در ۲۶ تیر ۱۳۷۳ دختران ایرانی برای اولین بار در

المپیاد جهانی شرکت کردند. در المپیاد ریاضی مریم میرزاخانی مدال طلا و رؤیا بهشتی مدال نقره گرفتند. از زادگان

این روز نیز می‌توان از نلسون ماندلا^۱ نخستین رییس‌جمهور آفریقای جنوبی (۱۲۹۷) نام برد.

از چپ به راست: حواری بومدین الجزایری، نورالدین عطاسی سوری، عبدالرحمن عارف عراقی، جمال عبدالناصر مصری، و اسماعیل

الاطهر سودانی در نشست مشترک ۱۳۴۷

---

^۱ Nelson Mandela

بیت و متهم تیر

این روز در تاریخ ایران با چند رخداد مصادف است. در سال ۹۰ هجری خورشیدی سردار ایرانی تبار مسلمان طارق بن زیاد در جنوب اسپانیا قوای ویزیگوت^۱ به رهبری رودریک^۲ را شکست داد و اندلس را فتح کرد. یکی که مهم‌تر از بقیه است آن که در ۷۷۰ هجری خورشیدی تیمور گورکانی تکتیمیش رهبر اردوی زرین را در جنوب روسیه شکست داد، اما پس از آن به گرانیگاه قدرتش یعنی ایران بازگشت و مقاومت‌های محلی را سرکوب کرد. اگر به راهش ادامه داده بود و قلمرو اردوی زرین را که به دست آورده بود نگه می‌داشت، احتمالاً مسیر تاریخ دگرگون می‌شد و پسرش شاهرخ قلمرو شمال دریای خزر را هم به ارث می‌برد و چه بسا دولت روسیه به شکلی که می‌شناسیم تشکیل نمی‌شد و همچون زیرسیستمی در دل سپهر بسط‌یافته‌ی ایرانی تعریف می‌شد. تصمیم تیمور برای رها کردن قلمروهای شمالی که در آن هنگام وحشی و بدوی بود بعدها دوقطبی ایران و روسیه را در منطقه تثبیت کرد.

در تاریخی نزدیک‌تر به ما، در این روز ماجرای کشته شدن کنسول ایمری^۳ (تصویر روبرو) در سال ۱۳۰۳ را داریم. این نماینده با دسیسه‌ای که مخالفان دولت برای سرنگونی صدراعظم چیده بودند برای عکاسی از معجزه‌ای ساختگی به محله‌ای در تهران رفت و با تحریک مردم متعصب به قتل رسید. این نکته هم جالب است که در ۱۳۲۱ به خاطر آن که متفقین پس از حمله به

^۱ Visigoths

^۲ Roderic

^۳ Robert Whitney Imbrie

ایران همه‌ی خودروهای موتوری را برای مقاصد جنگی‌شان مصادره می‌کردند، دولت بیانیه‌ای صادر کرد و از مردم خواست برای باربری و ترابری از اسب و الاغ استفاده کنند (تصویر زیر) و در ضمن مذاکره برای وارد کردن سه هزار شتر از هندوستان را آغاز کرد!

Iranian Historical Photographs Gallery : www.fotoman.com

بیست و هفتم تیرماه با تاریخ رم نیز پیوندی چشمگیر دارد. در چنین روزی به سال ۴۷۷ پیش از میلاد در جریان فرایند شکل‌گیری دولت روم -که به خطا به یک قرن پیش از این منسوب می‌شود- اهالی منطقه‌ی رم به سمت شمال پیشروی کردند اما از اهالی وئی^۱ که یکی از شهرهای پیشرفته‌تر اتروسک بود شکست خوردند. جمعیت سربازانی

---

^۱ Veii

که در این نبرد با هم جنگیدند حدود سیصد نفر در هر طرف بود! نزدیک نود سال بعد در ۳۹۰ پ.م رمی‌ها همچنان در کوشش برای تأسیس دولتی در ایتالیا بودند. اما همچنان کامیابی چندانی به دست نمی‌آوردند، چنان که در جنگ آلیا^۱ از قبایل مهاجم گل^۲ شکست خوردند و رم به دست ایشان غارت شد. دولت رم در واقع پس از فروپاشی دولت هخامنشی و همچون یکی از نظم‌های سیاسی پیرامونی این دولت جهانی شکل گرفت و تا قرون اولیه‌ی مسیحی به دولتی مقتدر تبدیل شد. در چنین مقطعی به سال ۶۴ میلادی باز در همین روز بود که آتش‌سوزی بزرگ رم نیمی از شهر را به خاکستر تبدیل کرد. رمی‌ها می‌گفتند این حریق عمدی بوده و مسیحیان آن را ایجاد کرده‌اند، اتهامی که احتمالاً راست بوده است. در ۱۳۲۲ شهر رم توسط پانصد هواپیمای آمریکایی به شدت بمباران شد. بمب‌افکن‌های آمریکایی ۱۱۶۸ تن بمب بر این شهر فرو ریختند و محله‌های کارگرنشینی مانند سان لورنزو^۳ را با خاک یکسان کردند. دست‌کم سه هزار شهروند غیرنظامی رم در این حمله کشته شدند. آمریکایی‌ها در جریان جنگ جهانی اول در کل طی ۷۸ روز ۱۱۰ هزار پرواز تهاجمی بر رم انجام دادند و در این جریان شصت هزار تن بمب بر این شهر فرو ریختند که حمله‌ی این روز یکی از بدترین‌هایش بود. چهار سال بعد در ۱۳۲۶ نخست‌وزیر برمه بوگیوک آنگ سان^۴ (پدر آنگ سان سوچی^۵) ترور شد و به قتل رسید.

سیصد سال بعد از این حریق، در ۳۶۲ میلادی امپراتور یولیانیوس^۶ به سودای فتح ایران با یک ارتش عظیم شصت هزار نفره به انطاکیه رفت و نه ماه آنجا ماند و نیروهای هوادار ساسانیان را در شهر سرکوب کرد تا برای حمله به قلمرو ایران آمادگی پیدا کند. امپراتور روم در جریان این حمله به ایران در جنگ کشته شد و بخش عمده‌ی سپاهیان از میان رفتند. کمتر از یک قرن بعد این بار روم در وضعیتی دفاعی قرار داشت و این زمانی بود که در ۴۵۲

^۱ Battle of the Allia

^۲ San Lorenzo

^۵ Aung San Suu Kyi

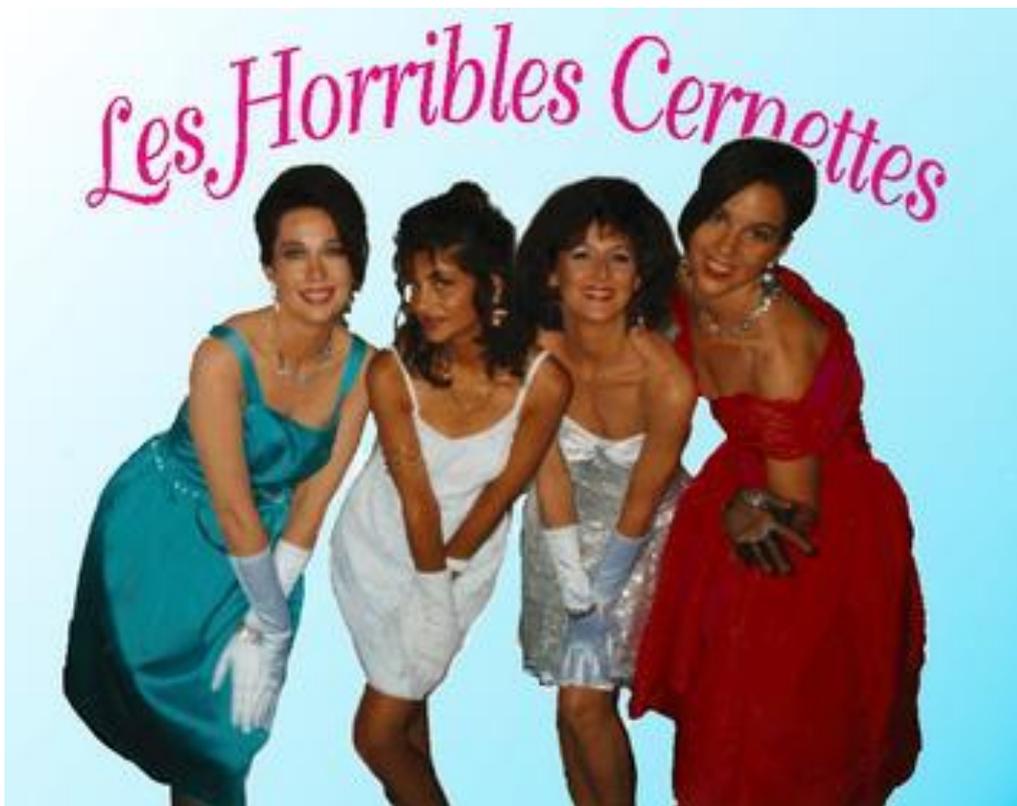
^۳ Gaul

^۴ Bogyoke Aung San

^۶ Julianus

م. آتیل^۱ و قوای زیر فرمانش که بسیاری شان سکاهاى ایرانی تبار بودند، شهر آکویلا^۲ در روم را گرفت و به باد تاراج داد. ناگفته نماند که در قرون اسلامی روز سه شنبه بیست و هفتم تیر سال ۲۷۵ هجری خورشیدی مهم‌ترین شاعر مداح امام حسن عسکری درگذشت که اسم او هم ابن رومی بوده است!

گذشته از درگیری‌های ایران و روم، این روز با درگیری‌های نظامی شرق و غرب بر محور مسیحیت نیز تقارنی دارد. در ۵۷۴ هجری خورشیدی ارتش موحدون در نبرد آلاکوس^۳ بر قوای کاستیل^۴ به رهبری آلفونسوی هشتم^۵ غلبه کردند و او را وادار کردند به تولدو^۶ بگریزد. در ۱۲۴۹ هم شورای اول واتیکان اعلام کرد که پاپ خطاناپذیر است و همه‌ی تصمیم‌هایش چون به نمایندگی از طرف خداوند است، قطعاً درست می‌باشد!

Les Horribles Cernettes

---

^۱ Attila

^۲ Aquileia

^۳ Battle of Alarcos

^۴ Castile

^۵ Alfonso VIII

^۶ Toledo

رخدادهای دیگری که در این روز واقع شده‌اند چنین‌اند: در ۱۲۸۲ در اولین دور مسابقات دوچرخه‌سواری تور دو فرانس^۱ مورس گرین^۲ برنده شد، در ۱۳۰۴ آدولف هیتلر^۳ کتاب *میرد من*^۴ را به چاپ رساند، در ۱۳۲۱ برای نخستین بار موتور جت در هواپیما زمانی به کار گرفته شد که نیروی هوایی آلمان نازی هواپیمای مسراشمیت می ۵۲۶۲ را تولید کرد، در ۱۳۴۷ کمپانی اینتل^۶ در کالیفرنیا تأسیس شد، در ۱۳۷۱ نخستین عکس بر شبکه‌ی جهانی اینترنت (world wide web) نهاده شد. این عکس به یک گروه خواننده‌ی زن به نام *Les Horribles Cernettes* تعلق داشت.

زاده شدگان نامدار این روز عبارت‌اند از آندری گرومیکو^۷ سیاست‌مدار شوروی و محمد داودخان اولین رئیس‌جمهور افغانستان (هر دو در ۱۲۸۸)، و توماس کوون^۸ فیلسوف و مورخ علم آمریکایی (۱۳۰۱).
برخی از کسانی که در این روز فوت کردند هم عبارت‌اند از عمادالدین محمد بن قاسم ثقفی سردار اموی فاتح سند و مولتان (۹۴)، ابوالحسن علی بن محمد ابن فرات وزیر دانشمند عباسی (۳۰۳)، کاراواجیو^۹ نقاش ایتالیایی (۹۸۹)، و رومن یاکوبسن^{۱۰} زبان‌شناس روسی (۱۳۶۱). در ۱۳۹۱ هم در پی یک بمب‌گذاری که شورشیان ارتش آزاد سوریه مسئولیتش را بر عهده گرفتند، داود راجحه وزیر دفاع سوریه، عاصف شوکت معاون وزیر دفاع، و حسن ترکمانی وزیر دفاع پیشین در دمشق کشته شدند و این یکی از عواملی بود که دولت سوریه را به سرکوب نظامی خشن مخالفان سوق داد.

---

^۱ Tour de France

^۲ Maurice Garin

^۳ Adolf Hitler

^۴ *Mein Kampf*

^۵ Messerschmitt Me 262

^۶ Intel

^۷ Andrei Gromyko

^۸ Thomas Kuhn

^۹ Caravaggio

^{۱۰} Roman Jakobson

مورس گرین

بوگیوک آنگ سان

بیست و هشتم تیر

در تاریخ ایران زمین بیست و هشتم تیرماه به ویژه از آن رو اهمیت دارد که سالگرد نبرد آنکارا به سال ۷۸۱ هجری خورشیدی است، که در آن امیر تیمور گورکانی بر بایزید اول عثمانی غلبه کرد. تیمور هرچند می توانست بخشی از آناتولی را با این پیروزی به قلمرو خود بیفزاید، چنین نکرد و بایزید را که از در اطاعت و سرسپردگی درآمده بود، در مقام خود ابقا کرد. پس از رویگردانی از دشت های روسیه به دنبال غلبه بر اردوی زرین، این دومین تصمیم سرنوشت ساز تیمور بود که باعث شد بذر دولت عثمانی در آناتولی باقی بماند و بعدها به امپراتوری بزرگ رقیب ایران تبدیل شود.

کشتی اس اس بریتانیای کبیر

نابودی محله سان لورنزوی رم با بمباران آمریکایی ها

این روز در تاریخ قدیم و جدیدمان با پیروزی‌های جنگاوران شرقی آغاز و با فتح غربی‌ها پایان می‌یابد. در ۳۷۷ ارتش فاطمی‌های مصر قوای بیزانس را شکست دادند و آپامیا^۱ در سوریه‌ی امروز را فتح کردند. همچنین در این روز (۱۳۳۰) ملک عبدالله اول، شاه اردن، وقتی در اورشلیم در نماز جمعه حضور یافته بود توسط یک فلسطینی به قتل رسید. در ۱۳۵۵ هم شورشیان ساندینیستا^۲ دولت سوموزا^۳ را در نیکاراگوآ سرنگون کردند. در ۱۳۷۵ هم ببرهای تامیل^۴ به پایگاهی نظامی در مولای تیوو^۵ حمله کردند و همه‌ی ۱۲۰۰ سرباز آن را کشتند.

با این همه نباید رخداد‌های این روز را به جنگ و خونریزی منحصر دانست. در ۱۱۸۶ ژوزف نیکفور نیپکه^۶ با نمایش اولین موتور درون‌سوز بر یک قایق موتوری در باربر ناپلئون مجوز ساخت آن را به نام خود به دست آورد، در بیست و هشتم تیرماه سال ۱۲۱۱ انجمن پزشکان بریتانیا تأسیس شد، در ۱۲۲۲ کشتی بخاری اس اس بریتانیای کبیر به آب انداخته شد که بزرگ‌ترین کشتی جهان در زمان خود بود و اولین کشتی آهنی پره‌دار اقیانوس پیما به حساب می‌آمد. در ۱۲۷۹ اولین خط متروی پاریس آغاز به کار کرد و در ۱۲۸۲ کمپانی فورد^۷ اولین خودرو را به خارج از

آمریکا صادر کرد. در ۱۳۶۰ هم در جریان دیدار میان میتران^۸ و ریگان^۹ طرف فرانسوی فاش کرد که پرونده‌ای به نام «دفتر بدرود»^{۱۰} نشان می‌دهد دولت شوروی مشغول دزدیدن فناوری پیشرفته‌ی آمریکایی‌هاست. در ۶۶۹ ادوارد اول^{۱۱} شاه انگلستان دستور داد سربازانش همه‌ی یهودیان را از قلمروش بیرون کنند. در نتیجه شانزده هزار یهودی از خانه‌هایشان رانده شدند.

ولادیمیر مایاکوفسکی

^۱ Apamea

^۲ Sandinista

^۳ Somoza

^۴ Tamil Tigers

^۵ Mulathivu

^۶ Joseph Nicéphore Niépce

^۷ Ford

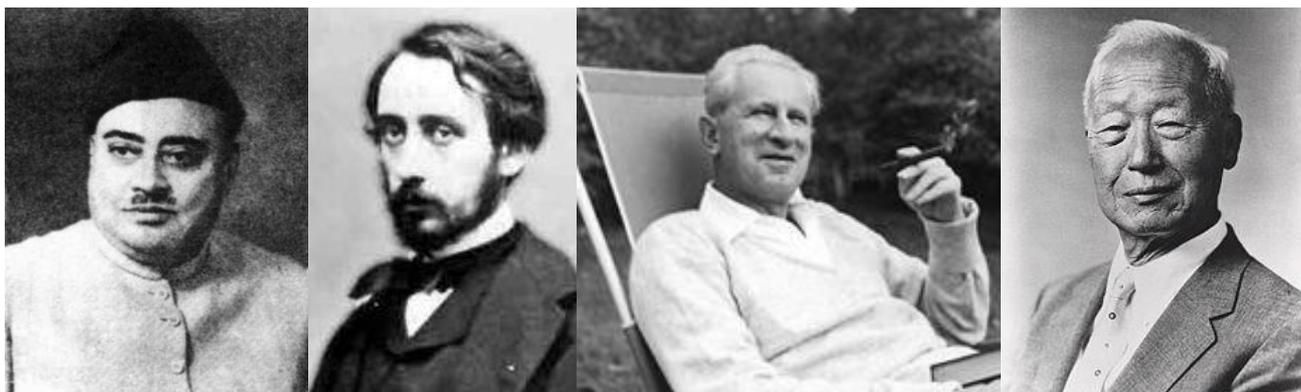
^۸ Francois Mitterrand

^۹ Ronald Reagan

^{۱۰} Farewell dossier

^{۱۱} Edward I

بیست و هشتم تیر زادروز نامداران بسیاری است. در میان ایرانی تباران مهم‌تر از همه محمد بخاری محدث و دانشمند ایرانی (۱۸۹) است، ایمانوئل هرمان فیشته^۱ فیلسوف آلمانی (۱۱۷۵)، خواجه نظام‌الدین دومین رئیس‌جمهور پاکستان (۱۲۷۳)، ادگار دگا^۲ نقاش فرانسوی (۱۲۱۳)، ولادیمیر مایاکوفسکی^۳ شاعر بلشویک روس (۱۲۷۲)، و هربرت مارکوزه^۴ فیلسوف آلمانی (۱۲۷۷) نیز در این روز زاده شده‌اند.

خواجه نظام‌الدین

ادگار دگا

مارکوزه

سینگ‌مان ری

رفتگان این روز هم عبارت‌اند از پترارک^۵ ادیب ایتالیایی (۷۵۳)، آندری مارکوف^۶ ریاضی‌دان روس (۱۳۰۱)، پانچو ویلا^۷ انقلابی مکزیک (۱۳۰۲)، سینگ‌مان ری^۸ اولین رئیس‌جمهور کره جنوبی (۱۳۴۴)، خسرو شکیبایی هنرپیشه‌ی ایرانی (۱۳۸۷) و محمد حسن گنجی جغرافی‌دان و آب و هواشناس (۱۳۹۱).

پانچو ویلا

^۱ Immanuel Hermann Fichte

^۴ Herbert Marcuse

^۷ Pancho Villa

^۲ Edgar Degas

^۵ Francesco Petrarca

^۸ Syngman Rhee

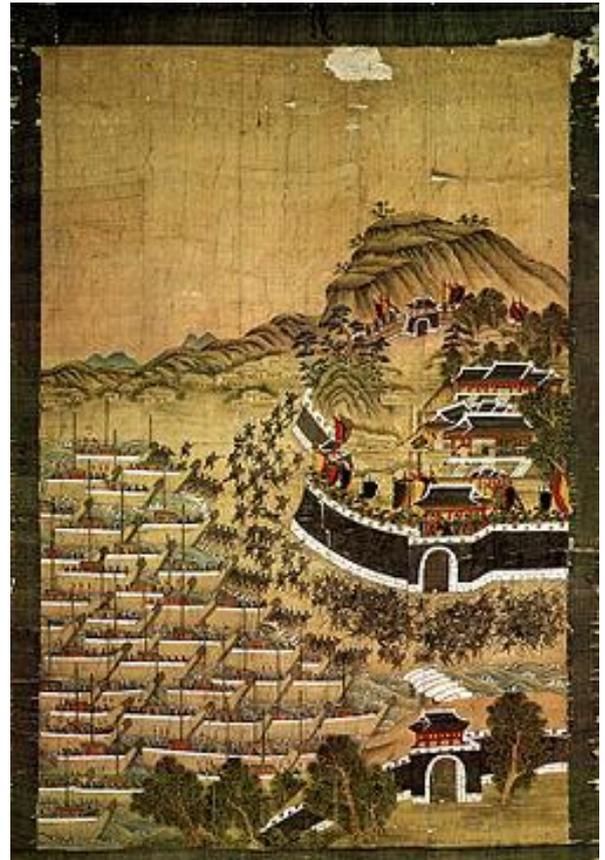
^۳ Vladimir Mayakovsky

^۶ Andrey Markov

بیت و نهم تیر

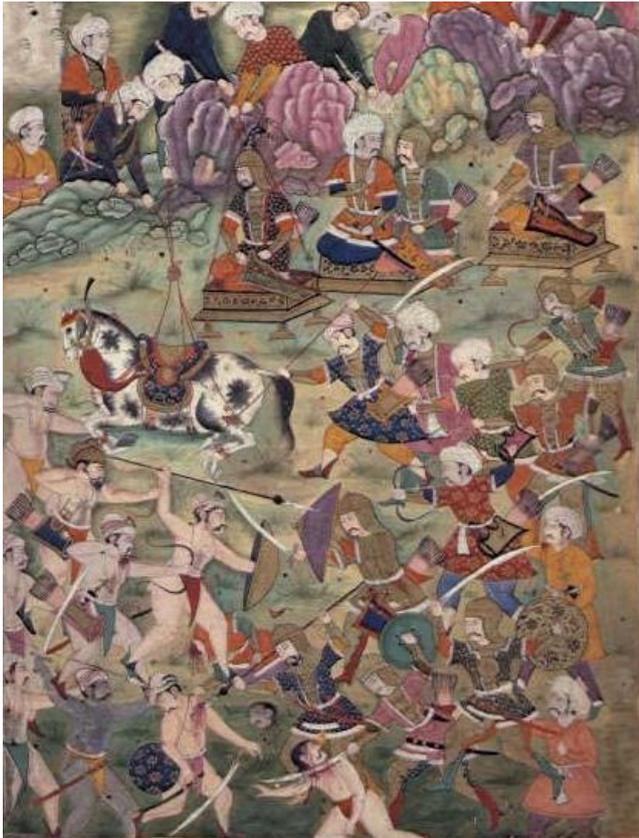

محاصره و نابودی اورشلیم، نقاشی مربوط به سال ۱۵۰۴ م.

پیاده شدن ژاپنی‌ها در دژ بوسان

این روز با درگیری ایران با نیروهای غارتگر خارجی مصادف بوده است. در ۲۹ تیر ۱۲۷۲ شیلات شمال ایران به استغان لیانازوف سرمایه‌دار روسی واگذار شد، در ۱۳۰۸ سید حسن تقی‌زاده والی خراسان به وزیرمختاری دربار لندن منصوب شد، در ۱۳۶۲ عملیات والفجر ۲ آغاز شد و چهار سال بعد از آن (۱۳۶۶) در همین روز قطعنامه‌ی ۵۹۸ شورای امنیت برای پایان دادن به جنگ ایران و عراق تصویب شد.

در تاریخ جهان باستان این روز با سقوط شهر اورشلیم در برابر نیروهای رومی مصادف است. در سال ۷۰ میلادی سردار رومی تیتوس^۱ و سپاهیان^۱ حصار اورشلیم را شکافتند و به شهر وارد شدند و به کشتار مردم روی آوردند. در ۹۷۱ هجری خورشیدی هم تویوتومی هیدهیوشی^۲ و سپاهیان ژاپنی به کره حمله کردند و پیونگیانگ را گرفتند. هرچند نتوانستند در دراز مدت آنجا را نگه دارند.

در قرن چهاردهم خورشیدی چندین رخداد

سیاسی مهم در بیست و نهم تیرماه رخ داده است. در نبرد آنکارا میان ارتش تیموری و عثمانی‌های برهنه

۱۳۲۰ استالین^۳ با ادغام دو وزارتخانه‌ی امنیت ملی و امور داخلی سیستم امنیتی مخوف ان.کا.و.د.^۴ را ساخت و ریاستش را به لاورنتی بریا^۵ سپرد و این همان است که بعدتر به کا.گ.ب.^۶ تبدیل شد. در ۱۳۲۳ هیتلر از سوءقصد سپهبدهایش به رهبری کلاوس فون اشتفنبرگ^۷ جان سالم به در برد، و در ۱۳۳۹ سیری ماوو باندارانایکا^۸ نخستین رئیس دولت زنی شد که با انتخابات به قدرت می‌رسید. او در این روز به عنوان نخست وزیر سریلانکا انتخاب شد. در ۱۳۷۸ هم دولت چین تعقیب و شکنجه‌ی پیروان فرقه‌ی فالون گونگ^۹ را آغاز کرد و در ۱۳۹۴ آمریکا و کوبا روابط دیپلماتیک خود را پس از پنج دهه از سر گرفتند.

^۱ Titus

^۲ Toyotomi Hideyoshi

^۳ Joseph Stalin

^۴ NKVD

^۵ Lavrentiy Beria

^۶ KGB

^۷ Claus von Stauffenberg

^۸ Sirimavo Bandaranaike

^۹ Falun Gong

هیتلر محل سوء قصد به خودش را به موسولینی نشان می دهد

مراسم تحلیف باندارانایکا

این روز با چندین نوآوری فنی و اجتماعی هم مصادف بوده است. از سویی در ۱۲۲۷ اولین کنوانسیون حقوق زنان که روز پیشش آغاز شده بود در نیویورک خاتمه یافت و از سوی دیگر این روز برای فناوری فضایی هم فرخنده بوده، چون در ۱۳۴۸ آپولو یازده^۱ بر سطح ماه نشست و نیل آرمسترانگ^۲ فضاورد آمریکایی نخستین انسانی شد که بر سطح ماه گام نهاد و در ۱۳۵۵ فضایی بی سرنشین آمریکایی وایکینگ^۳ بر سطح بهرام نشست. اما فناوری سویه های تیره ای هم دارد. چنان که در ۱۳۵۶ سیا به حکم قانون آزادی اسناد دولتی مدارکی را منتشر کرد که نشان می داد آزمایش هایی غیر انسانی برای کنترل ذهن بر زندانیان و بیماران انجام می شده است. این آزمایش ها که از آن هنگام تا به امروز دستمایه ی تولید فیلم ها و داستان های فراوانی شده به سودای مقابله با آزمایش های مشابه روس ها انجام می شد و انجام کارهایی غیر انسانی و وحشتناک را بر زندانیان و بیماران بستری شده در تیمارستان ها روا می دانست.

^۱ Apollo 11

^۲ Neil Armstrong

^۳ Viking 1

زاده شدگان این روز در ابتدای کار به ویژه از دید ایرانیان بسیار بدنام و منفور بوده‌اند، اما هرچه بیشتر می‌آییم

وضعیتشان بهتر می‌شود!

در سال ۳۵۶ پیش از میلاد اسکندر مقدونی زاده شد، و در سال ۲۶ هجری خورشیدی نوبت به یزید بن

معاویه رسید. بعد در ۶۸۳ نوبت به پترارک^۱ نویسنده‌ی ایتالیایی رسید و از اینجا به بعد دیگر شخصیت‌های بزرگ و

خوشنامی در این روز زاده شدند. در ۱۱۳۳ آنتوان دستوت دو تراسی^۲ فیلسوف فرانسوی و در ۱۱۸۳ ریچارد اوون^۳

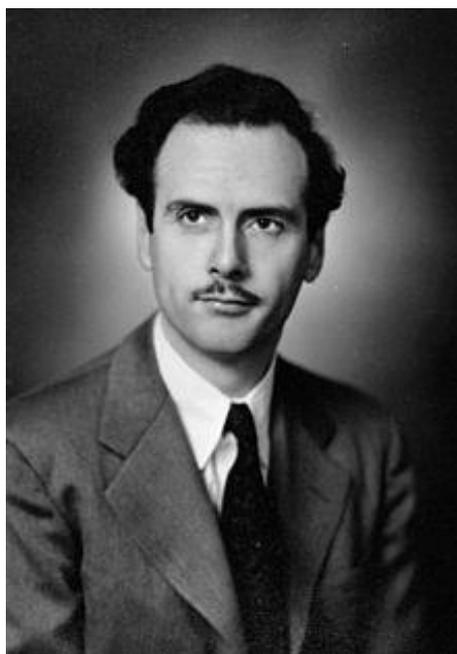
زیست‌شناس و دیرین‌شناس انگلیسی زاده شدند، و بعد از آن‌ها گرگور مندل^۴ کاشف چک قوانین ژنتیک (۱۲۰۱)،

مارشال مک لوهان^۵ جامعه‌شناس کانادایی (۱۲۹۰) و فرانتس فانون^۶ نویسنده‌ی فرانسوی (۱۳۰۴) قرار می‌گیرند.

درگذشتگان نامدار این روز هم عبارت‌اند از: محمد بن علی ابن مقله شیرازی وزیر و خوشنویس و نقاش

ایرانی (۳۱۹)، اوشین^۷ شاه ارمنی کیلیکیه (۶۹۹)، گولیلمو مارکنی^۸ مخترع ایتالیایی (۱۳۱۶) و پل والرئ^۹ شاعر فرانسوی

(۱۳۲۴).

مارشال مک لوهان

^۱ Francesco Petrarca

^۲ Antoine Destutt de Tracy

^۳ Richard Owen

^۴ Gregor Mendel

^۵ Marshall McLuhan

^۶ Frantz Fanon

^۷ Oshin

^۸ Guglielmo Marconi

^۹ Paul Valéry

سی‌ام‌تیر

سی‌ام‌تیر با نخستین نمونه‌ی تاریخی از تخریب عمدی آثار تاریخی مصادف است. در چنین روزی به سال ۳۵۶ پیش از میلاد معبد آناهیتای شهر افسوس^۱ واقع در استان ایونیه‌ی هخامنشی که یکی از عجایب هفتگانه‌ی جهان باستان بود و یونانیان آن را به یکی از ایزدبانوان همتای ناهید در فرهنگ خویش (آرتمیس یا دیانا) منسوب می‌کردند، به دست مردی یونانی به نام هروستراتوس^۲ در آتش سوخت. انگیزه‌ی این آتش‌افروز آن بود که نامی از خود در تاریخ به جا بگذارد. اهالی افسوس بعد از اعدام او قرار گذاشتند هیچکس نامش را بر زبان نیاورد. ولی تئوپومپوس^۳ و بعد از او استرابو^۴ نامش را آوردند و ما هم اینجا می‌آوریم، با این قصد که ناسزایی نثارش کنیم که همانا او پدر جد همه‌ی بی‌فرهنگ‌هایی است که آثار تاریخی را خراب می‌کنند و بر رویش یادگاری می‌کنند!

در دوران معاصرمان این روز با خیزش مردمی و تظاهرات گسترده‌ی مردم ایران در هواداری از نهضت ملی شدن صنعت نفت مصادف است. در سال ۱۳۲۹ پنجاه هزار نفر از مردم مشهد با این انگیزه راهپیمایی کردند و درست یک سال بعد در ۱۳۳۰، وقتی مصدق از قدرت کنار زده شد و قوام جانشینش شد، مردم تهران در مقیاسی بزرگ‌تر چنین کردند و در نتیجه قوام سرنگون و بار دیگر مصدق در مقام صدارت استوار شد. جالب آن که درست یک سال بعد جبهه‌ی مخالفان مصدق انسجامی یافت و در ۱۳۳۱ سرلشکر فضل‌الله زاهدی که نخست از هواداران مصدق بود پس از پایان تحصنش در مجلس به رهبری مخالفانش رسید.

---

^۱ Ephesus

^۲ Theopompus

^۳ Herodotus

^۴ Strabo

بازسازی معبد ناهید افسوس

رخدادهای دیگر این روز در مقیاس جهانی پراکنده اما جالب توجه بوده‌اند. در ۱۲۴۴ دو هفت‌تیرکش در بازار اسپرینگ‌فیلد^۱ میسوری با هم دوئل کردند و یکی دیگری را کشت. این اولین نمونه‌ی ثبت شده از دوئل با هفت‌تیر کلاسیک آمریکایی است. این رسم هفت‌تیرکشی به سرعت با راهزنی هم پیوند خورد و در نتیجه هشت سال بعد در همین روز (۱۲۵۲) جس جیمز^۲ و دسته‌ی راهزنان همراهش در آدیر^۳ در ایالت آیوا اولین دستبرد به قطار را انجام دادند. واقعه‌ی دیگر مهم در این روز عبارت‌اند از آن که در ۱۳۴۹ سد آسوان پس از یازده سال در مصر ساخته شد.

---

^۱ Springfield

^۲ Jesse James

^۳ Adair

جس جیمز

اشتفنبِگ (گوشه‌ی چپ) در کنار هیتلر

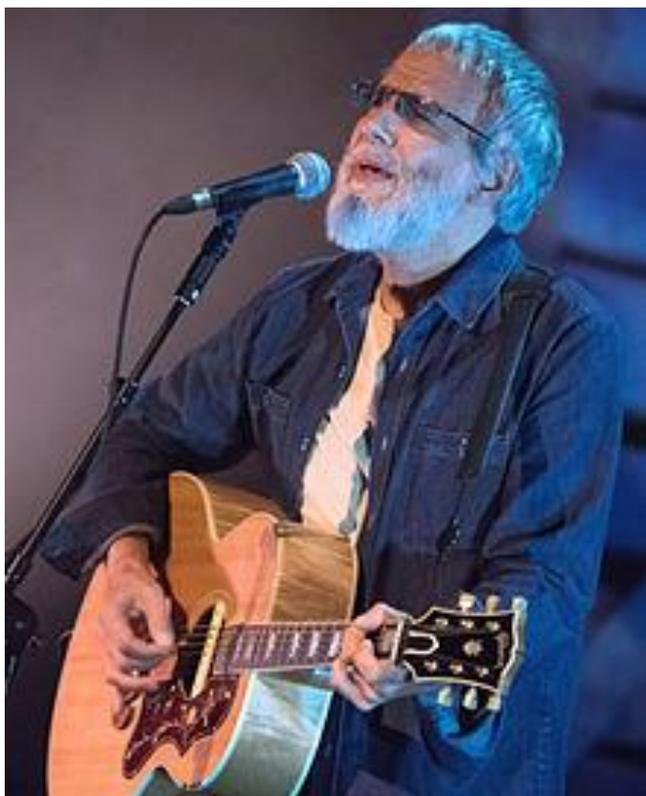
زادگان نامدار این روز عبارت‌اند از ابن انباری فقیه و محدث نامدار ایرانی که سه شنبه روزی به سال ۴۹۸ زاده شد و همچنین ارنست همینگوی^۱ داستان‌نویس آمریکایی (۱۲۷۸) و وِکْت استیونس^۲ خواننده که به اسلام گروید و نام خود را یوسف اسلام (۱۳۲۷) گذارد. روز پنجشنبه سی تیر سال ۳۴۲ هجری خورشیدی هم علی بن اسحاق بن خلف زاهی شاعر پرآوازه‌ی تازی‌گوی ایرانی درگذشت که احتمالاً از اهالی روستای زَه درحوالی نیشابور بوده و به خاطر مدح‌هایش از امامان شیعه شهرت دارد. در همین روز به سال ۱۳۲۳ کلاوس فون اشتفنبِگ^۳ قهرمان جنگی آلمان‌ها به جرم کوشش برای ترور هیتلر اعدام شد.

---

^۱ Ernest Hemingway

^۲ Cat Stevens

^۳ Claus von Stauffenberg

يوسف اسلام

نیل آرمسترانگ

سی‌ویکم‌تیر

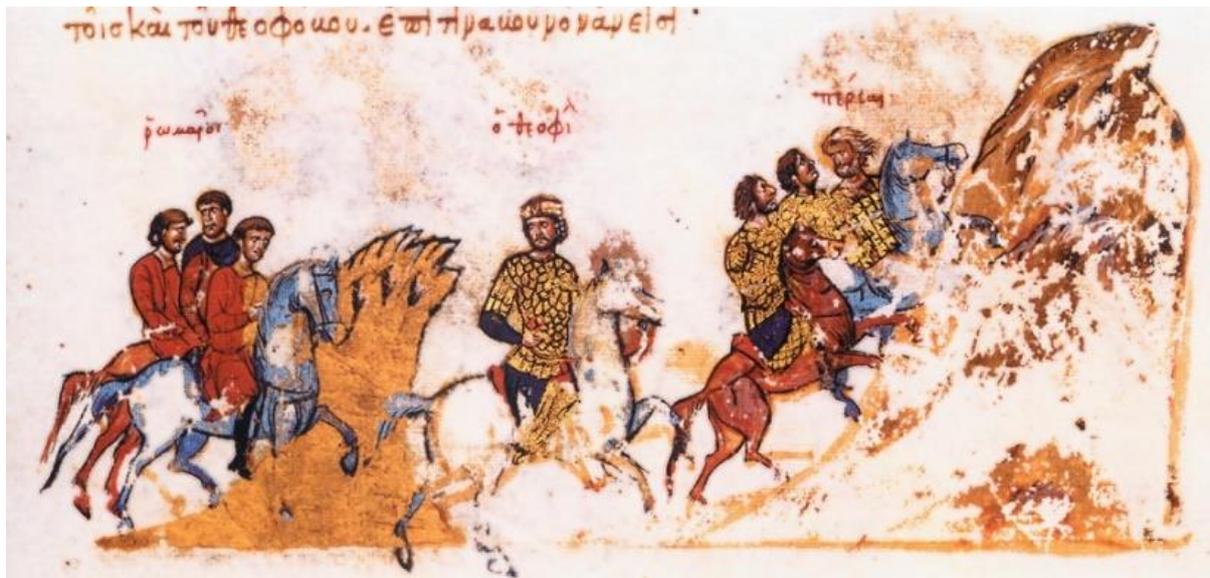
این روز به ویژه برای ایران شرقی روزی پرماجرا بوده است. یک رخداد قدیمی در ایران غربی آن بود که در ۲۱۷ هجری خورشیدی افشین سپهسالار عباسی در نبرد آنزن بر ارتش بزرگ‌تر روم شرقی به رهبری امپراتور تئوفیلوس^۱ غلبه کرد و او را فراری داد. اما پس از هزار سال ورق برگشت و ایرانیان در مرزهای شرقی‌شان در وضعیت دفاعی قرار گرفتند. در ۱۲۱۸ بارون کیان^۲ انگلیسی غزنه را گرفت و دوست‌محمدخان و پسرش را به بامیان و بخارا فراری داد. در ۱۲۵۷ نوبت به روس‌ها رسید که به زور هیئت نظامی را برای مقابله با شیرعلی‌خان به کابل فرستادند. در نتیجه چمبرلن^۳ انگلیسی هم چهل هزار سرباز را در سه ستون به استان ایرانی هرات یا همان افغانستان امروزی گسیل کرد. دو سال بعد در ۱۲۵۹ عبدالرحمن‌خان از محمد ایوب‌خان در نزدیکی قندهار شکست خورد و به ایران گریخت و نیروهای فاتح غلزی‌های مغلوب را به شمال کوچاند که با درانی‌ها همسایه شدند. در ۱۲۶۸ هم میرزا ملک‌خان امتیاز لاتاری را به دست آورد. در ۱۳۶۷ چند روز پس از اعلام آتش‌بس و پذیرش قطعنامه‌ی ۵۹۸ شورای امنیت از سوی ایران، روستاهای کردنشین زرده، نساوردیره در گیلانغرب و چند روستای دیگر در استان کرمانشاه در بامداد روز ۳۱ تیر به دست ارتش بعث عراق بمباران شیمیایی شدند و صدها نفر جان خود را از دست دادند و بسیاری دیگر زخمی شدند. در تاریخ جدیدمان نیز باید به آخرین روز تیرماه سال ۱۳۸۲ اشاره کرد، چون در این روز گروهی از تکاوران آمریکایی به کاخ صدام در بغداد حمله کردند و دو پسر دیوانه و خونخوارش عُدّی و قُصّی را به قتل رساندند.

---

^۱ Theophilos

^۲ Baron Keane

^۳ Joseph Chamberlain

نبرد انزان

در سایر نقاط جهان هم این روز به نسبت پرتلاطم بوده است. در ۱۰۸۵ با تصویب مجلس انگلستان و اسکاتلند این دو کشور در هم ادغام شدند و دولت بریتانیای کبیر را پدید آوردند، در ۱۳۲۳ کمیته‌ی ملی آزادی‌بخش لهستان مانیفستی صادر کرد و اعلام کرد که رهبرانش کمونیست هستند و نظامی کمونیستی در لهستان حاکم خواهد شد و در ۱۳۲۵ یک گروه تروریستی صهیونیست به نام ایرگون^۱ در هتل شاه‌داود در اورشلیم بمبی منفجر کردند و در نشستی از وزیران و رهبران نظامی فلسطینی در آن برقرار بود ۹۱ نفر را به قتل رساندند. در ۱۳۵۶ هم دنگ شیائوپینگ^۲ در چین به قدرت رسید و در ۱۳۸۷ رام باران یاداو^۳ اولین رئیس‌جمهور نپال شد. در ۱۰۲۴ هم دورگون^۴ امپراتور دودمان چینگ^۵ در چین فرمان داد همه‌ی مردان به سلک قوم مانچو^۶ موی پیشانی‌شان را بتراشند و در مقابل از پشت موهایشان را بلند کنند.

^۱ Irgun

^۳ Ram Baran Yadav

^۵ Qing

^۲ Deng Xiaoping

^۴ Dorgon

^۶ Manchu

لحظه‌ی انفجار

هتل شاه داود

این روز با ترابری و سفر هم تقارنی دارد. دلیلش هم آن است که در ۱۲۷۳ اولین مسابقه‌ی موتورسواری در فرانسه بین شهرهای پاریس و روئن برگزار شد. برنده‌ی این مسابقه کنت ژول آلبر دو دیون^۱ بود که جایزه‌اش را به کسی دیگر دادند!

در ۱۳۰۶ اولین برنامه‌ی شرکت خیرپراکنی هند در بمبئی پخش شد و در ۱۲۸۲ شرکت فورد اولین خودروی خود را فروخت. در همین روز به سال ۱۲۳۵ کامران میرزا پسر ناصرالدین شاه زاده شد و این دقیقاً بیست و چهارمین سالگرد درگذشت ناپلئون دوم^۲ (۱۲۱۱) بود. حدود هفتاد سال پیش از پسران صدام، یکی از همکارانشان به نام جان دیلینگر^۳ که گانگستر آمریکایی سرشناسی بود در ۱۳۱۳ به قتل رسید! در ۱۳۳۴ هم احمد قوام سیاستمدار و نخست وزیر دوره قاجار و پهلوی درگذشت.

---

^۱ Count Jules-Albert de Dion

^۲ Napoleon II

^۳ John Dillinger

ناپلئون دوم

جان دیلینگر

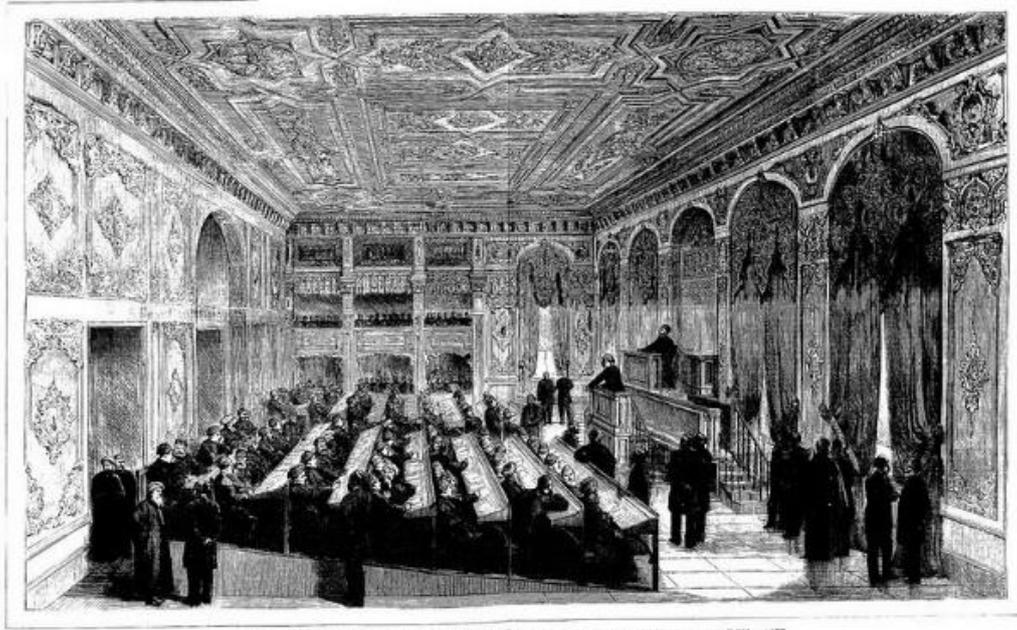
قصی حسین پسر صدام

اول امرداد

این روز در تاریخ معاصرمان با تلاش دولتمردان ایرانی برای حفظ منافع ملی کشور و مقابله با نیروهای استعماری پیوند دارد. روز یکشنبه اول امرداد ۱۲۱۶ (۱۹ ربیع‌الثانی سال ۱۲۵۳ ق.) در پی دسیسه‌چینی انگلیسی‌ها برای جدا کردن استان‌های ایران شرقی از ایران و سیطره بر آن‌ها، محمدشاه قاجار به سوی هرات لشکر کشید. کامران‌میرزا حاکم هرات با این که مردی علیل و معتاد و افیونی بود ولی با وعده‌هایی که از انگلیسی‌ها دریافت کرده بود تصمیم به مبارزه با محمدشاه گرفت. یازده سال بعد در ۱۲۸۷ دومین مجموعه‌ی قوانین مشروطه در عثمانی وضع شد و یک سال پس از آن این روسیه‌ی تزاری بود که کوشید با پشتیبانی از محمدعلی‌شاه قاجار و سرکوب آزادی‌خواهان از قدرت گرفتن ایران جلوگیری کند. اما مشروطه‌خواهان قوای شاه را درهم شکستند و در بامداد چنین روزی به سال ۱۲۸۸ امروز عضدالملک -نایب‌السلطنه‌ای که مجاهدان انتخابش کرده بودند- با دویست نفر قزاق به سفارت روس رفت تا شاه جدید، احمدمیرزای خردسال، را از سفارتخانه به سلطنت‌آباد ببرد. نُه سال پس از آن در روسیه انقلاب بلشویکی رخ داد و لنین^۱ در اعلامیه‌ای سیاست استعماری و امپریالیستی تزارهای روس را محکوم کرد. بلافاصله پس از آن در اول امرداد ۱۲۹۷ صمصام‌السلطنه صدراعظم ایران اعلامیه‌ای صادر کرد و در آن با تأکید بر این که قراردادهای ایران و روس طی صد سال گذشته به زور بسته شده و استان‌هایی از ایران توسط روس‌ها اشغال شده، همه‌ی این قراردادها را فسخ شده دانست.

---

^۱ Vladimir Lenin

MEETING OF THE FIRST OTTOMAN PARLIAMENT, CONSTANTINOPLE, MARCH, 1877

اولین نشست مجلس عثمانی

اول امرداد ماه در سطح جهانی با تأسیس نهادهای سیاسی تازه یا فروپاشی شان مصادف بوده است. در ۶۹۸

شوالیه‌های معبدی ناوگان دودمان آیدین^۱ در جزیره‌ی خیوس^۲ را به سختی شکست دادند و پایگاه خود در این جزیره را بنیان نهادند. در ۱۳۰۰ حزب کمونیست چین تأسیس شد و در ۱۳۰۸ دولت فاشیست ایتالیا استفاده از نام‌ها و کلیدواژه‌های غیربومی و غیرایتالیایی را ممنوع کرد.

در ۱۲۸۹ شورشی که در آلبانی برای جدا شدن از امپراتوری عثمانی برخاسته بود به شکست انجامید و قوای

سلطان شهر اشکودر^۳ را فتح کردند و مقاومت‌ها را فرو نشانند. در ۱۳۰۱ قلمرو فلسطینی تحت‌الحمایه‌ی انگلستان

همچون واحدی سیاسی به اتحادیه‌ی ملل پیوست و در ۱۳۰۲ عهدنامه‌ی لوزان^۴ در سوئیس امضا شد و مرزهای کشور

ترکیه‌ی امروزی را مشخص کرد. در ۱۲۰۲ هم برده‌داری در شیلی ممنوع شد.

^۱ Aydinids

^۲ Shkodër

^۳ Chios

^۴ Treaty of Lausanne

در چنین روزی به سال در ۱۱۷۲ الکساندر مکنزی^۱ اسکاتلندی نخستین انسانی بود که عرض قاره‌ی آمریکا را طی کرد و از غرب به ساحل اقیانوس آرام رسید. در ۱۲۹۰ ماجراجویی به نام هیرام بینگام^۲ شهر باستانی ماچوپیکو^۳ را کشف کرد و تحولی در نگاه مورخان درباره‌ی شهرهای تمدن‌های سرخپوستی پدید آورد. در ۱۳۲۲ هم عملیات گومورا^۴ در جنگ جهانی دوم انجام شد. طی این عملیات هواپیماهای انگلیسی و کانادایی در شب‌ها و آمریکایی‌ها در روزها به طور پیوسته تا یک هفته شهر هامبورگ را بمباران کردند. تا پایان این عملیات نه هزار تن بمب بر این شهر فرو ریخته شد که در نتیجه سی هزار تن از شهروندان آن کشته و ۲۸۰ هزار ساختمان در آن خراب شد. یعنی تقریباً شهر هامبورگ با خاک یکسان شد. در ۱۳۳۸ هم نیکسون^۵ و خروشچف^۶ در افتتاحیه‌ی نمایشگاه ملی آمریکا در مسکو به طور غیررسمی با هم مذاکره کردند و این گفتگوها بعدتر به «بحث در آشپزخانه»^۷ شهرت یافت.

اردوگاه تربلینکا

^۱ Alexander Mackenzie

^۲ Hiram Bingham

^۳ Machu Picchu

^۴ Operation Gomorrah

^۵ Richard Nixon

^۶ Nikita Khrushchev

^۷ Kitchen Debate

در ۱۳۱۵ حزب متحد سوسیالیستی کاتالونیا با پیوستن سوسیالیست‌ها به کمونیست‌ها در اسپانیا شکل گرفت و در ۱۳۲۱ اردوگاه مرگ تربلینکا^۱ توسط آلمان نازی تأسیس شد. ده سال بعد در ۱۳۳۱ افسران آزاد در مصر کودتا کردند و ملک فاروق را از قدرت کنار زدند. در ۱۳۴۰ هم جنبش ساندینیستا^۲ در نیکاراگوآ تأسیس شد و در ۱۳۴۹ قابوس بن سعید با دستگیری و عزل پدرش سعید بن تیمور به امیری عمان رسید. در چنین روزی به سال ۱۳۵۳ دولت نظامی یونان فرو پاشید، در ۱۳۷۱ ابخازیا از گرجستان استقلال یافت.

ویلیام آستین برت و تیپوگرافر

---

^۱ Treblinka extermination camp

^۲ Sandinista

در زمینه‌های فرهنگی و اقتصادی هم تأسیس نهادهایی را در این روز داشته‌ایم. در ۱۳۳۱ جامعه‌ی ذغال‌سنگ و فولاد اروپا^۱ شکل گرفت. این نخستین بار بود که فرانسه و آلمان شالوده‌ی اقتصادی خود را با هم گره می‌زدند و این نخستین گام در جهت تشکیل اتحادیه‌ی اروپا بود. اول امرداد در ضمن با اختراع‌ها و نوآوری‌هایی هم مصادف بوده است. در ۱۲۰۸ ویلیام آستین برت^۲ در آمریکا حق اختراع دستگاهی به نام تیپوگرافر^۳ را ثبت کرد که نیای دستگاه تایپ بعدی است، و در ۱۳۰۴ شرکت سینمایی فاکس حق استفاده از دستگاهی را خرید که می‌توانست روی فیلم صداگذاری کند. این مقدمه‌ی ساخت فیلم‌های گویا بود. آخرش هم این که محمدظاهرشاه افغان (۱۳۸۶) هم در این روز در گذشته‌اند.

نیکسون و خروشچف هنگام گفتگوی آشپزخانه

هیرام بینگام

^۱ European Coal and Steel Community

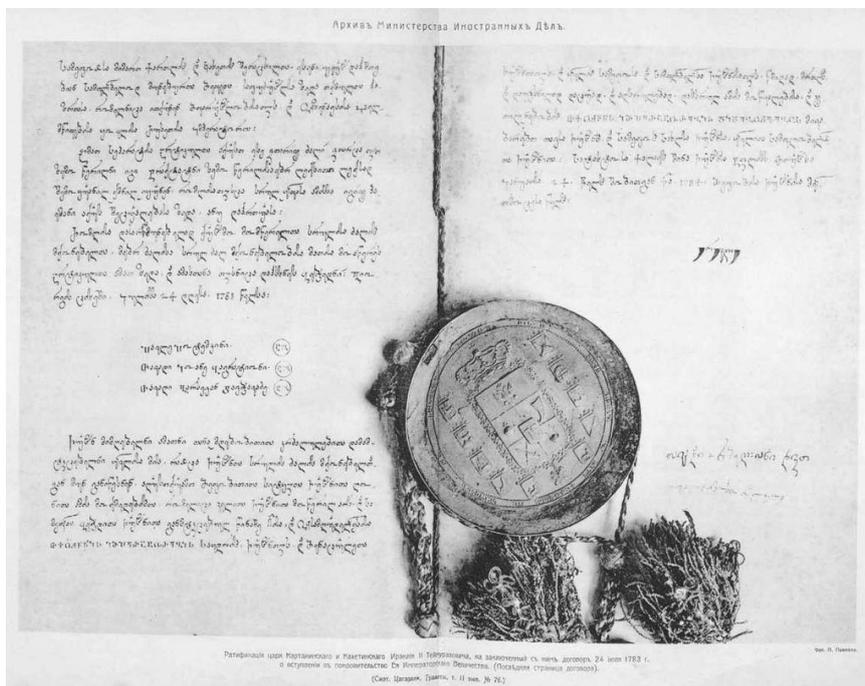
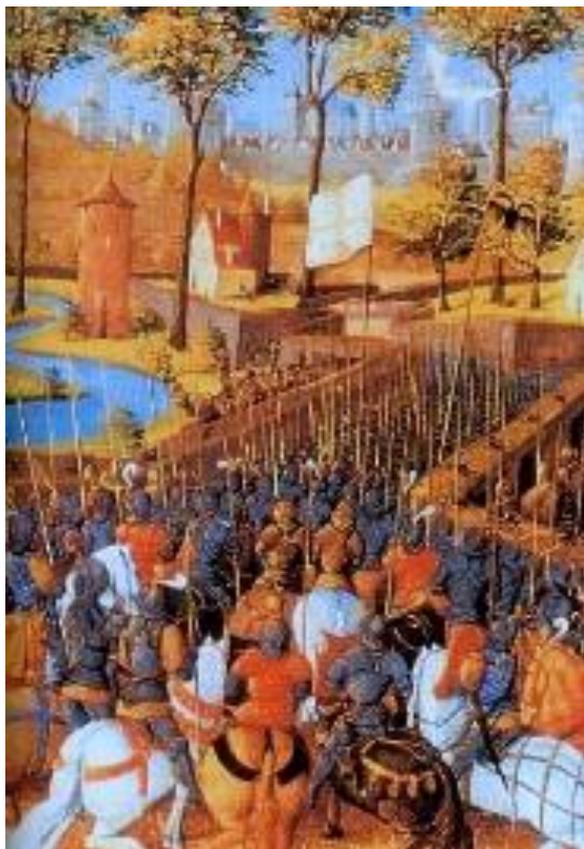
^۲ William Austin Burt

^۳ typographer

دوم امرداد

با مرور کتاب خاطرات رجال ایران معاصر می‌توان رخدادهایی کوچک و پراکنده را یافت که در دوم امرداد رخ داده‌اند و تا حدودی حال و هوای این عصر را نمایش می‌دهند. در دوم امرداد ۱۲۸۸ روزنامه‌ی ایران نو به مدیریت سید محمود شبستری آذربایجانی ملقب به ابوالضیاء در تهران انتشار یافت. این روزنامه ارگان حزب نوپای دموکرات بود. در دوم امرداد سال ۱۳۱۵ علی‌اصغر حکمت وزیر فرهنگ رضاشاه که برای سرکشی به برنامه‌ی مدرسه‌سازی در کشور سفر می‌کرد از دیدن این که آزمایشگاه‌های زیست‌شناسی مدارس قزوین به میکروسکوپ مجهز شده‌اند ابراز شادمانی کرد. در سال ۱۳۴۲ آیت‌الله میلانی که به سرکوب قیام پانزده خرداد معترض بود بیانیه‌ای تند بر ضد شاه صادر کرد و به سمت تهران حرکت کرد. اما به فرمان دولت هواپیمایش از میانه‌ی راه بازگشت و اجازه ندادند به تهران بیاید. او بعد از آن طی روزهای بعد سوار به خودرو به تهران آمد. در همین روز به سال ۱۳۵۱ هم خانم ویدا حاجبی که از چریک‌های کمونیست آموزش‌دیده در کوبا بود، توسط سازمان امنیت ایران دستگیر شد.

دوم امرداد در ضمن با دست‌اندازی‌های کشورهای غربی در قلمرو ایران زمین و مداخله‌های استعماری مصادف بوده است. یک واقعه‌ی مشابه که به پیش از دوران استعمار باز می‌گردد آن که در چنین روزی به سال ۵۲۷ خورشیدی لویی هفتم و سربازان صلیبی همراهش دمشق را محاصره کردند (روبرو)، اما کاری از پیش نبردند و کمی بعد شکست خوردند. در ۱۱۶۲ شاه گرجستان و تزار روس عهدنامه‌ی جورجیفسک^۱ را امضا کردند که در آن نشانه‌های تجزیه‌طلبی شاه گرجی از ایران نمایان بود.

عهدنامه‌ی جورجیفسک

^۱ Treaty of Georgievsk

در سال ۵۱۸ هجری خورشیدی سپاهیان زیر فرمان آلفونسو هنریک^۱ در اسپانیا موفق شدند در نبرد اوریک^۲ بر نیروهای مرابطون^۳ به رهبری علی بن یوسف غلبه کنند. این پیروزی به قدری برای مسیحیان مهم بود که بعدها این افسانه پدید آمد که سنت جیمز^۴ در میدان جنگ پدیدار شده و ایشان را یاری رسانده است. طبق همین افسانه‌ها آلفونسو پس از این نبرد خود را شاه قلمرو فتح شده اعلام کرد و به این ترتیب پادشاهی پرتغال زاده شد. در واقع اما این جنگ رخدادی در حاشیه‌ی دولت بزرگ مرابطون محسوب می‌شد و آلفونسو هم در اسناد تاریخی معاصر و تا قرن‌ها بعد پرنس آلفانتته نامیده می‌شد و نه چیزی بیشتر.

این روز در سطح جهانی هم با رخدادهای سیاسی و نظامی متنوعی گره خورده است. نمونه‌اش این که در ۱۳۵۶ جنگ چهار روزه‌ی لیبی و مصر پایان یافت. در ۱۳۹۵ دو بمب در جریان راهپیمایی شیعیان کابل منفجر شد و هشتاد تن از حاضران که بیشترشان هزاره‌ای بودند کشته و ۲۶۰ تن زخمی شدند.

ظهور سنت جیمز بر سپاهیان آلفونسو

^۱ Afonso Henriques

^۳ Almoravid

^۲ Battle of Ourique

^۴ Saint James

در ۱۳۶۲ شورش ضد تامیلی موسوم به تیرماه سیاه^۱ در سریلانکا آغاز شد و به کشته شدن چند هزار تامیلی انجامید. این آغازگاه جنگ داخلی سریلانکا بود. این درگیری‌ها باعث شد تا در سالگرد تیرماه سیاه در ۱۳۸۰ چهار تکاور از گروه ببرهای تامیل^۲ به یک پایگاه هوایی باندارانایکی^۳ در سریلانکا حمله کردند و پیش از آن که کشته شوند ۱۱ هواپیما را منهدم و ۱۵ هواپیمای دیگر را تخریب کردند. این حمله به رکود اقتصادی در سریلانکا انجامید.

این روز در ضمن با سخنرانی‌های تاریخ‌ساز هم پیوندی دارد. در ۱۳۴۶ ژنرال دوگل^۴ در دیدار رسمی‌اش از کانادا در برابر صد هزار تن از مردم کبک شعار «زنده باد کبک آزاد» را داد که مایه‌ی خشم دولت کانادا شد و در ۱۳۷۰ مانموهان سینگ^۵ اقتصاددان در کنگره‌ی هند سخنرانی‌ای درباره‌ی اقتصاد کرد که باعث شد نظام اقتصادی این کشور از حالت شبه‌سوسیالیستی‌اش به وضعیتی لیبرال دگرذیسی یابد.

جالب اینجاست که دوم امردادماه با شهر و شهرسازی و ویرانی شهرها ارتباطی تنگاتنگ دارد. در ۱۰۸۰ آنتوان دو لا موته کادیلاک^۶ یک ایستگاه تجاری را در برهوتی در آمریکا ساخت و این همان است که امروز به شهر دیترویت تبدیل شده است. در ۱۲۲۶ بریگام یانگ^۷ و ۱۴۸ پیرو مورمونش پس از هفده ماه سفر به منطقه‌ی سالت‌لیک^۸ رسیدند و شهر مهمی را آنجا تأسیس کردند. در ضمن به سال ۹۴۶ فاتح اسپانیایی دون دیگو دلوسادا^۹ شهر کاراکاس را در نزدیکی مرکز استقرار قدیمی سرخپوستان که ویران کرده بود بنیان نهاد و در ۱۳۲۲ شورای عالی حزب فاشیست ایتالیا موسولینی^{۱۰} را از قدرت برکنار کرد.

^۱ Black July

^۲ Tigers of Tamil

^۳ Bandaranaika

^۴ Charles de Gaulle

^۵ Manmohan Singh

^۶ Antoine de la Mothe Cadillac

^۷ Brigham Young

^۸ Salt Lake Valley

^۹ Don Diego de Losada

^{۱۰} Benito Mussolini

هامبورگ پس از عملیات گومورا

دو رخداد بی‌ربط ولی جالب دیگری هم در این روز واقع شده که اشاره بدان خالی از لطف نیست: یکی این که دوم امرداد سال ۱۲۸۰ او هنری^۱، ادیب مشهور، که به جرم اختلاس از بانک زندانی شده بود، پس از سه سال از بند آزاد شد! دیگری آن که در همین روز به سال ۱۳۴۸ سفینه‌ی آپولو^۲ ۱۱ پس از بازگشت از ماه در اقیانوس آرام فرود آمد.

الکساندر دوما

او هنری

---

^۱ O. Henry

^۲ Apollo 11

زادگان نامدار این روز عبارت‌اند از سیمون بولیوار^۱ انقلابی آمریکای لاتین (۱۱۶۲)، الکساندر دوم^۲ نویسنده‌ی فرانسوی (۱۱۸۱)، نیکلای چرنیشفسکی^۳ ادیب و منتقد روسی (۱۲۰۷)، هایله سلاسی^۴ آخرین امپراتور اتیوپی (۱۲۷۱)، آمریکا ارهارت^۵ بانوی خلبان و ماجراجو (۱۲۷۶) و جنیفر لویز^۶ خواننده‌ی آمریکایی (۱۳۴۸). محمد اخشید حاکم مصر (۳۲۵)، امیر نوح بن منصور سامانی (۳۷۶) و احمد شاملو (۱۳۷۹) هم در این روز در گذشته‌اند.

سکه‌ی نوح بن منصور سامانی

---

^۱ Simón Bolívar

^۲ Nikolay Chernyshevsky

^۵ Amelia Earhart

^۲ Alexandre Dumas

^۴ Haile Selassie

^۶ Jennifer Lopez

سوم امرداد

در تاریخ معاصرمان این روز با چند رخداد سیاسی کوچک مصادف بوده است. در سال ۱۲۸۹ پیرمخان ارمنی که از سرداران دلیر مشروطه‌خواه بود مجدالدوله را که از سران مستبدین بود دستگیر کرد و هرچند می‌بایست به خاطر جنایت‌هایش اعدامش می‌کردند، اما با اعمال فشار انگلیسی‌ها و به ویژه سر جرج باکلی سفیر انگلیس روند دادرسی‌اش متوقف شد و جان به در برد. یک سال بعد در ۱۲۹۰ در همین روز سردار اسعد از صدارت برکنار شد و صمصام‌السلطنه به جایش نشست. در ۱۳۲۱ کمتر از یک سال پس از سرنگونی دولت رضاشاه نخستین جلسه‌ی محاکمه‌ی سران شهربانی آغاز شد و دکتر جلال عبده دادستان این دادرسی بود. در این کشمکش حقوقی مشهور که پنجاه روز به درازا کشید متهمانی مانند رکن‌الدین مختاری و پزشک احمدی محاکمه شدند و پرونده‌ی مرگ دکتر تقی ارانی، سید حسن مدرس، سردار اسعد بختیاری و فرخی یزدی در آنجا مورد بحث قرار گرفت. هفت سال بعد در روز دوشنبه سوم امرداد سال ۱۳۲۸ حسن تقی‌زاده برای آخرین بار در مجلس نطق کرد و در سخنانش که در واقع وصیت‌نامه‌ی سیاسی‌اش هم بود نمایندگان مردم را اندرز داد که از بزرگ شدن دولت جلوگیری کنند و به ساختی کمینه برای دولت بسنده کنند.

در تاریخ جهان این روز با وقایع سیاسی مهم‌تری مصادف بوده است. در سال ۳۰۶ میلادی سپاهیان رومی کنستانتین^۱ را به امپراتوری برگزیدند و به این ترتیب زمینه برای مسیحی شدن مردم این قلمرو هموار شد. با این همه مسیحیت در اروپا کند و با تردید پیشروی کرد. طوری که تا سیصد سال بعد هنوز مسلمانان در اندلس دست بالا را

---

^۱ Constantine

داشتند و در ۶۵۷ هجری خورشید در نبرد دریایی القصیره^۱ ناوگان دولت غرناطه (گرانادا) که زیر فرمان سلطان یعقوب بن عبدالحق قرار داشت و از ۸۴ کشتی تشکیل می‌شد بر ناوگان پادشاهی کاستیل با صد کشتی غلبه کرد و همه‌ی کشتی‌های دشمن جز سه تا را غرق کرد. تا دویست سال بعد اما مسلمانان از اروپای غربی رانده شده بودند و نوبت به سرداران مسیحی بود که به جنگ با یکدیگر پردازند و نوآوری‌های فناورانه‌شان را بر هم بیازمایند. در این راستا بود که در سال ۸۴۶ در نبرد مولینا^۲ که در آن چهارده هزار سرباز از سوی ونیز با سیزده هزار سرباز از طرف فلورانس می‌جنگیدند، برای نخستین بار در ایتالیا سلاح آتشین به کار گرفته شد. استفاده از باروت فتوحات بعدی اروپاییان در آمریکا را ممکن ساخت و چنین بود که آخرش در ۱۱۷۸ ناپلئون در منطقه‌ی ابوقیر در مصر بر قوای ده هزار نفره‌ی مصطفی پاشا خدیو مصر غلبه کرد. سوم امرداد در تاریخ فرانسه به یک دلیل دیگر هم اهمیت دارد و آن این که در این روز به سال ۹۷۲ هانری چهارم^۳ شاه فرانسه در مراسمی عمومی از کیش پروتستانی برید و به کاتولیک‌ها پیوست و این تصمیم پیامدهای اجتماعی و سیاسی پر دامنه‌ای برای این کشور به دنبال داشت.

در دوران معاصر هم این روز از نظر نظامی و سیاسی پر جنب و جوش بوده است. در ۱۲۷۷ آمریکا طی جنگی پورتوریکو را از اسپانیا گرفت، در ۱۳۲۶ هری ترومن^۴ حکم تأسیس سازمان سیا را امضا کرد و در ۱۳۳۶ جمهوری تونس اعلام موجودیت کرد. در سال ۱۳۴۸ نیکسون در یک سخنرانی «دکترین نیکسون» را اعلام کرد و گفت متحدان آسیایی‌اش باید خود اداره‌ی جبهه‌های جنگشان را در دست بگیرند و در ۱۳۸۶ پراتیبا پاتیل^۵ اولین رئیس‌جمهور زن در هند شد.

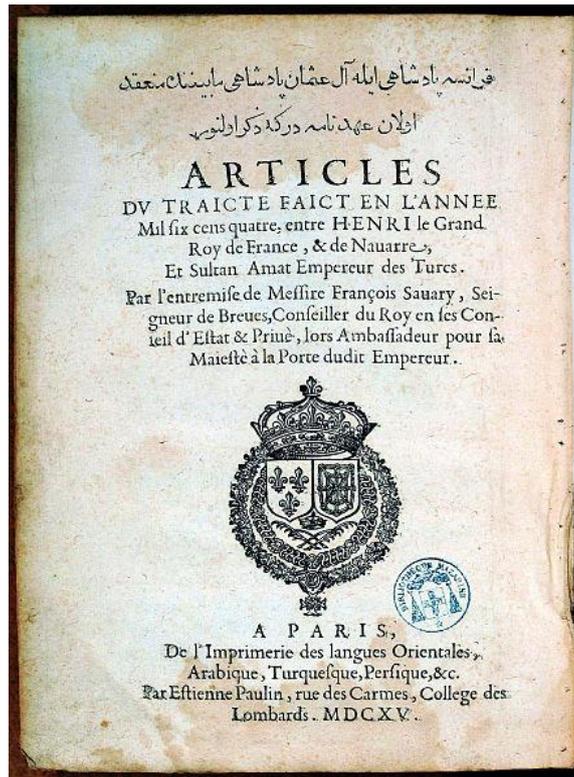
^۱ Algeciras

^۲ Henry IV

^۵ Pratibha Patil

^۲ Battle of Molinella

^۴ Harry Truman

عهدنامه‌ی هانری چهارم و

دولت عثمانی در ۹۹۴ (۱۶۱۵ م.)

سوم امرداد ماه از نظر دستاوردهای فرهنگی و فنی نیز اهمیت دارد. در ۱۱۸۲ راه آهن ساری که به تعبیری اولین خط قطار با مصرف عمومی است در لندن گشایش یافت، در ۱۲۱۶ نمایش اولین کاربرد تجاری تلگراف در لندن توسط ویلیام کوک^۱ و چارلز ویتستون^۲ انجام پذیرفت، و در ۱۳۰۴ شرکت تلگراف اتحاد جماهیر شوروی تأسیس شد. در ۱۳۳۰ والت دیسنی^۳ کارتون «آلیس در سرزمین عجایب»^۴ را نمایش داد و در ۱۳۸۹ هم اسناد مهمی درباره‌ی جنگ آمریکا و افغانستان توسط ویکی‌لیکس^۵ انتشار یافت.

^۱ William Fothergill Cooke

^۲ Walt Disney

^۵ WikiLeaks

^۲ Charles Wheatstone

^۴ Alice in Wonderland

الیاس کانتی

پاول لانگرهانس

شخصیت‌های نامداری که در این روز زاده شدند عبارت‌اند از ابن عربی (۵۴۴)، پاول لانگرهانس^۱ فیزیولوژیست آلمانی که جزیره‌هایش در لوزالمعده شهرت دارد (۱۲۲۶)، و الیاس کانتی^۲ داستان‌نویس و نمایشنامه‌نویس بلغاری-سوئیسی (۱۲۸۴). اسحاق لوریا^۳ عارف یهودی قلمرو عثمانی (۹۵۱)، ساموئل تیلر کولریج^۴

شاعر انگلیسی (تصویر روبرو) (۱۲۱۳)، حسینقلی خان نظام‌السلطنه دولتمرد آبادگر قاجار (۱۲۸۸) و عبدالرحمن بدایوی فیلسوف مصری (۱۳۸۱) در این روز در گذشته‌اند.

^۱ Paul Langerhans

^۳ Isaac Luria

^۲ Elias Canetti

^۴ Samuel Taylor Coleridge

چهارم مرداد

این روز با چندین رخداد مهم در تاریخ ایران گره خورده است. در چهارم مرداد سال ۳۶ هجری خورشیدی جنگ صفین میان سپاهیان حضرت علی و مخالفانش درگرفت که یکی از نبردهای سرنوشت‌ساز و مهم پس از درگذشت پیامبر اسلام بود و صف‌آرایی سیاسی و بعدتر مذهبی مسلمانان آغازین را شفاف ساخت. حدود یک قرن بعد، عباسیان که به تازگی سریر قدرت را در این میان به ارث برده بودند، همچنان مثل امویان در سرکوب نیروهای آزادی‌خواه ایرانی می‌کوشیدند و اندیشمندان را تعقیب می‌کردند که بسیاری‌شان به حاکمیت مسلمانان تن در داده بودند. یکی از ایشان عبدالحمید بن یحیی بود که به خاطر ترجمه کردن اندرزنامه‌های پهلوی به زبان عربی و آشنا کردن حاکمان عرب با آیین سیاست ایرانشهری شهرتی داشت و روز دوشنبه چهارم مرداد سال ۱۲۹ هجری خورشیدی به دستور خلیفه‌ی عباسی به شکل دردناکی زجرکش‌اش کردند.

در دوران معاصر هم این روز با رخداد‌های متنوع سیاسی مصادف بوده است. در ۱۲۷۶ فقیر (درویش) ملا مستان صیدالله در افغانستان ده هزار نیروی داوطلب پشتون را بسیج کرد و به مقر نظامی انگلیسی‌ها در ملاکند حمله کرد و آنجا را در محاصره گرفت. دوازده سال بعد (۱۲۸۸) در گرماگرم درگیری‌های میان مشروطه‌خواهان و مستبدین و چیرگی نیروهای آزادی‌خواه بر تهران، سردار محتشم بختیاری که از طرفداران محمدعلی‌شاه بود با افرادش به صف مجاهدین پیوست و با شکوه فراوان از نیاوران به تهران وارد شد. در همین روز مفاخرالملک وزیر تجارت و حاکم مستبد تهران در دوران استبداد صغیر توسط اعظام‌الدوله لاریجانی دستگیر و بابت دزدی‌هایش به دادگاه فرستاده شد.

در همین روز سلطان احمدشاه خردسال در اندرون به تخت نشست و مراسم سلام عام برای شاه تازه اجرا شد و خطبه توسط امام جمعه‌ی تازه‌ی تهران خوانده شد. سپهدار هم طی نامه‌ای به سفارت روس اولتیماتوم داد که پانصد قزاق همراه محمدعلی‌شاه در زرگنده باعث اغتشاش شده‌اند و باید خلع سلاح شوند. در همین روز ستارخان و باقرخان طی تلگرافی از سپهدار استفسار نمودند روس‌ها می‌خواهند آن‌ها را به عثمانی بفرستند، تکلیف چیست؟ سپهدار که می‌ترسید توطئه‌ای برای دستگیری یا کشتن ایشان در کار باشد، پاسخ داد: «روس‌ها خیلی حرام‌زاده هستند، به تهران بیایید!»

صمصام‌السلطنه بختیاری

مراسم سلام احمدشاه

حدود یک دهه پس از شکست نیروهای استبدادی در ایران، همین روس‌ها هم بر تزار شوریدند و انقلاب اکتبر آغاز شد. در آن هنگامه لنین^۱ که خواهان جلب نظر مردم استان‌های کنده‌شده از ایران بود، بیانیه‌ای صادر کرد و رفتارهای استعماری تزارها را سرزنش کرد و با قراردادهای امپریالیستی مخالفت کرد. در این هنگام (سال ۱۲۹۷) صدراعظم ایران نجفقلی‌خان صمصام‌السلطنه بختیاری بود که هوشمندانه از این فرصت بهره برد و اعلامیه‌ای رسمی

^۱ Vladimir Lenin

از طرف دولت ایران صادر کرد و گفت که به خاطر فروپاشی دولت روسیه‌ی تزاری تمام قراردادهای استعماری بین دو کشور از جمله ترکمنچای و گلستان از اعتبار افتاده‌اند. او همچنین کنسول‌های روس در شمال ایران را عزل کرد، بی آن که از بلشویک‌ها هواداری کند و نمایندگان ایشان را به عنوان سفیر روسیه به رسمیت بشناسد. صمصام‌السلطنه در ضمن به انگلیسی‌ها هم تاخت و گفت که باید جنوب ایران را تخلیه کنند. او همچنین دستور داد حکومت نظامی را لغو کنند. به دنبال این اعلامیه‌ها هیئت وزیران هم قرارداد لیانازف و کاپیتولاسیون خارجی‌ها را لغا کرد. با این همه، تا سه سال بعد موج شورش‌های بلشویکی به داخل ایران هم رسید و در همین روز به سال ۱۳۰۰ احسان‌الله‌خان که گرایش بلشویکی داشت و در صفوف جنگلی‌ها هم جای گرفته بود، به لنگرود حمله کرد و شهر را به تصرف خود درآورد.

معبد ویتالا ساخته‌ی
کریشنا دوه‌رایه

این روز در تاریخ معاصر ایران در ضمن به این دلیل اهمیت دارد که رضاشاه در آن درگذشته است. یکی از راه‌هایی که انگلیسی‌ها برای آزار شاه خلع‌شده‌ی ایران پیدا کرده بودند آن بود که در روزنامه‌های قلمروشان هر از چندی مقاله‌ای در حمله به او می‌نوشتند، در شرایطی که امکان پاسخ دادن نداشت و ضرورتی سیاسی هم برای این

کار وجود نداشت. در یازدهم تیر سال ۱۳۲۳ رضاشاه پس از خواندن یکی از این مقاله‌های پرافترا و توهین‌آمیز که در روزنامه‌ی محلی تبعیدگاهش منتشر شده بود سکتہ کرد و درگذشت.

تشییع جنازه‌ی رضا شاه

در مقیاسی جهانی نیز چهارم امرداد با رخداد‌های سیاسی گوناگون قرین بوده است. در سال ۸۸۸ هجری خورشیدی کریشنادوہ‌رایہ^۱ به پادشاهی دولت ویجایہ‌نگارہ^۲ در جنوب هند رسید و روند بازسازی و توسعه‌ی این قلمرو را آغاز کرد. در ۱۲۲۶ لیبریا در آفریقا اعلام استقلال کرد و در ۱۲۷۰ فرانسه تاهیتی را به قلمرو خود افزود. در

^۱ Krishnadevaraya

^۲ Vijayanagara

۱۳۲۴ مردم انگلستان با رأی دادن به حزب کارگر بلافاصله پس از پایان جنگ جهانی دوم وینستون چرچیل^۱ را از قدرت برکنار کردند.

در سال ۱۳۳۱ ملک فاروق، شاه مصر، از قدرت کناره‌گیری کرد و پسرش ملک فؤاد به سلطنت رسید و یک سال بعد در ۱۳۳۲ فیدل کاسترو^۲ با حمله‌ای ناموفق به پادگان مونکادا^۳ انقلاب کوبا را آغاز کرد. هوادارانش به یاد همین حادثه پس از آن خود را اعضای جنبش ۲۶ ژوئیه می‌دانستند. در ۱۳۳۴ اشغال نظامی اتریش توسط متفقین که از پایان جنگ جهانی دوم همچنان برقرار بود پایان یافت، در ۱۳۳۵ هم جمال عبدالناصر با الهام از نهضت ملی شدن صنعت نفت در ایران، کانال سوئز را ملی اعلام کرد.

چهارم امرداد با تأسیس و تحول‌های نهادی و فرهنگی گوناگونی نیز گره خورده است. در ۱۱۵۴ اداره‌ی پست آمریکا تأسیس شد، در ۱۱۶۷ موتسارت^۴ سمفونی شماره ۴۰ مشهور خود را تکمیل کرد، و در ۱۲۶۱ نخستین اجرای اپرای پاریسیال^۵ واگنر^۶ در بایروث^۷ انجام شد. در ۱۲۶۶ با انتشار کتاب *Una Libro* نهضت زبان اسپرانتو آغاز شد (تصویر روبرو).

^۱ Winston Churchill

^۲ Fidel Castro

^۳ Moncada Barracks

^۴ Wolfgang Amadeus Mozart

^۵ Parsifal

^۶ Richard Wagner

^۷ Bayreuth

مرگ آتاهوالپا

زادگان نامدار چهارم امردادماه عبارت‌اند از جرج برنارد شاو^۱ نویسنده‌ی ایرلندی (۱۲۳۵)، کارل گوستاو یونگ^۲ و آنتونیو ماچادو^۳ شاعر اسپانیایی (۱۲۵۴)، آلدوس هاکسلی^۴ نویسنده‌ی انگلیسی (۱۲۷۳) و استانلی کوبریک^۵ کارگردان آمریکایی (۱۳۰۷). در این روز به سال ۹۱۲ آتاهوالپا^۶ آخرین اینکا به دست فرانسیسکو پیزارو^۷ فاتح غارتگر اسپانیایی کشته شد، در ۱۳۰۳ محترم اسکندری صاحب‌امتیاز مجله‌ی *نسوان وطن‌خواه ایران* و در ۱۳۶۳ هم جورج گالوپ^۸ آماردان و ریاضی‌دان و مؤسس سازمان نظرسنجی گالوپ درگذشت.

^۱ George Bernard Shaw

^۲ Carl Gustav Jung

^۳ Antonio Machado

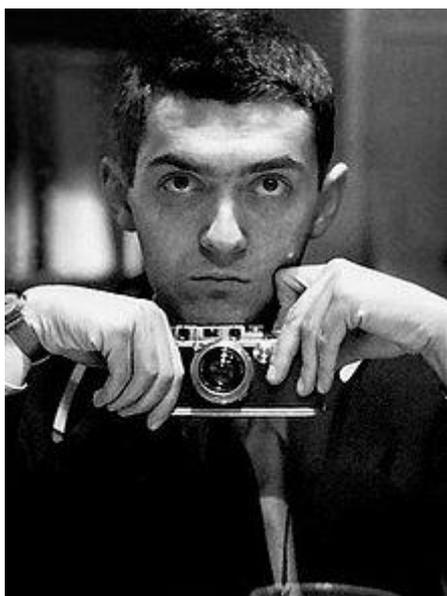
^۴ Aldous Huxley

^۵ Stanley Kubrick

^۶ Atahualpa

^۷ Francisco Pizarro

^۸ George Gallup

استانلی کوبریک

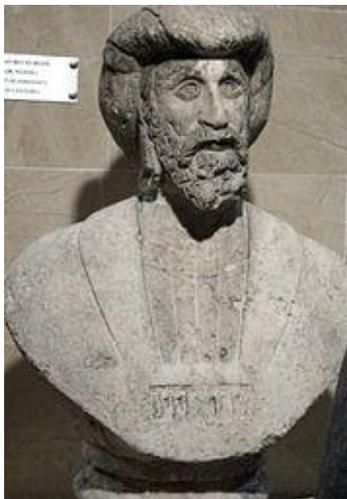
جرج گالوپ

موتسارت

پنجم مرداد

در پنجم مرداد سال ۵۸۱ هجری خورشیدی ارتش چهل هزار نفری گرجی‌ها بر سپاهیان بزرگ سلیمان‌شاه سلجوقی که سه برابرشان عده داشتند در نبرد باسیان (در نزدیکی ارزروم) غلبه کرد. یک قرن بعد در ۶۷۸ عثمان اول که در آن هنگام رهبری قبیله‌ای بود به نیکومدیا^۱ حمله کرد. ادوارد گیبون^۲ این رخداد را نقطه‌ی شروع تأسیس امپراتوری عثمانی می‌داند.

عثمان اول

در تاریخ معاصرمان سه نمونه از رخداد‌های این روز چنین است: در ۱۳۰۰ کلنل محمدتقی‌خان پس از یأس از تهران کلیه‌ی امور خراسان را زیر سلطه‌ی خود گرفت، در ۱۳۰۶ مجلس شورای ملی در جلسه‌ی خود اختیارات دکتر میلسپو^۳ رئیس کل مالیه را به حاج مخبرالسلطنه هدایت رئیس‌الوزراء واگذار نمود و در ۱۳۵۸ اولین امام جمعه‌ی تهران بعد از انقلاب در دانشگاه تهران مراسم نماز جمعه را اجرا کرد.

---

^۱ Nicomedia

^۲ Edward Gibbon

^۳ Arthur Millsbaugh

این روز در سایر کشورها با تلاطمی در سیاست مصادف بوده است. در ۴۳۳ هجری خورشیدی سیوارد ارل نورتومبریا^۱ به اسکاتلند حمله کرد و شاه این قلمرو را که مکبث^۲ نام داشت شکست داد. بعدها همین شاه شکست خورده به شخصیت مرکزی نمایشنامه‌ی شکسپیر تبدیل شد.

دیدار مکبث و جادوگران در نقاشی‌ای به سال ۹۵۶

در سال ۱۱۷۳ هجری خورشیدی و پس از فرو نشستن غوغای انقلاب فرانسه، رهبر تندروهای انقلابی روبسپیر^۳ که هفده هزار تن از ضدانقلابیون را در مدتی کوتاه با گیوتین اعدام کرده بود از قدرت سرنگون و دستگیر شد و خود کمی بعد پای گیوتین سر خود را از دست داد. حدود یک قرن بعد در ۱۲۷۹ قیصر ویلهلم دوم^۴ در سخنرانی‌ای آلمانی‌ها را با هون‌ها مقایسه کرد و این تعبیر را همچون دشنامی برای ژرمن‌ها بر سر زبان‌ها انداخت.

^۱ Siward, Earl of Northumbria

^۳ Maximilien Robespierre

^۲ Macbeth

^۴ Wilhelm II

در پنجم مرداد سال ۱۳۰۸ معاهده‌ی ژنو درباره‌ی خوش رفتاری با زندانیان جنگی توسط ۵۳ کشور امضا شد، و در ۱۳۶۹ بلاروس از اتحاد جماهیر شوروی استقلال یافت، در همین روز «جماعت مسلمین» در ترینیداد و توباگو اقدام به کودتا کرد اما شکست خورد.

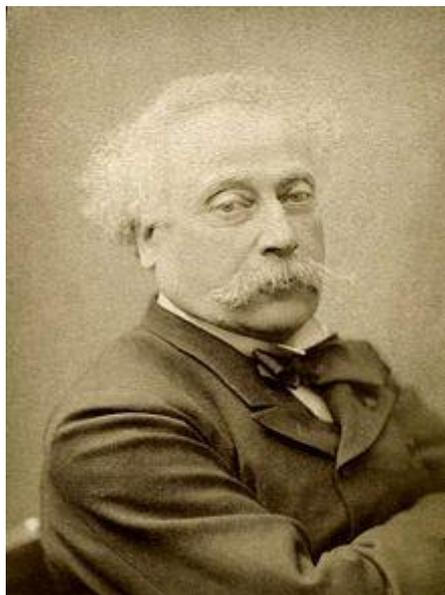
طی سال‌های اخیر دو رخداد واگرا در این روز واقع شده است. یکی آن که در ۱۳۸۷ حمله‌ی تروریستی در احمدآباد با انفجار ۲۱ بمب انجام شد که به مرگ ۵۶ نفر و زخمی شدن دویست نفر انجامید و دیگری آن که در ۱۳۹۵ هیلاری کلینتون^۱ اولین نامزد زن جدی ریاست‌جمهوری در آمریکا شد. پیش از او هم زنی نامزد این مقام شده بود، اما از حمایت حزبی برخوردار نبود و این حرکتش بیشتر عملی نمادین در راستای جنبش رهایی زنان بود.

گزاویه از
شاه پرتغال
مجوز تبلیغ
می‌گیرد

^۱ Hillary Clinton

از میان رخدادهای فرهنگی و اجتماعی این روز هم می‌توان به این موارد اشاره کرد: در پنجم امرداد ۹۲۸ فرانسیس گزاویه^۱ -مبلغ یسوعی پرتغالی- به ساحل ژاپن رسید و گرواندن ژاپنی‌ها به مسیحیت را آغاز کرد و این روندی بود که به زودی به واکنش شدید بودایی‌ها و پیروان شینتو انجامید و کشت و کشتار زیاد به دنبال داشت. در ۱۲۴۵ اولین خط تلگراف که از اقیانوس آتلانتیک عبور می‌کرد به کار افتاد و نیوفاندلند^۲ را به جزیره‌ی والتییا^۳ در ایرلند متصل ساخت و در ۱۳۰۰ فردریک بانتینگ^۴ از دانشگاه تورنتو اعلام کرد هورمون انسولین عامل تنظیم قند خون است. در ۱۲۶۹ هم ونسان ون‌گوگ^۵ نقاش مشهور خودکشی کرد. حدود هزار سال پیش از ون‌گوگ، عبدالله دوم امیر اغلی‌ی حاکم بر شمال آفریقا درگذشت (۲۸۲) و نود سال پس از او (۱۳۵۹) محمدرضاشاه پهلوی جان سپرد. زادگان نامدار این روز هم عبارت‌اند از الکساندر دومای پسر^۶ نویسنده‌ی فرانسوی (۱۲۰۳)، کارل ریموند پوپر^۷ فیلسوف اتریشی (۱۲۸۱) و ژان بودریار^۸ اندیشمند فرانسوی (۱۳۰۸).

الکساندر دومای پسر

سکه‌ی امیر ابراهیم اول، بنیانگذار دودمان اغلی‌ی

^۱ Francis xavier

^۲ Newfoundland

^۳ Valentia

^۴ Frederick Banting

^۵ Vincent van Gogh

^۶ Alexandre Dumas fils

^۷ Karl Raimund Popper

^۸ Jean Baudrillard

ششم مرداد

صبحگاه ششم مرداد سال ۱۲۸۸، به دنبال بر تخت نشستن احمدشاه خردسال و قطعی شدن چیرگی مشروطه‌خواهان بر سیاست ایران و برقراری آرامش در کشور، قیمت گوشت در قصابی‌ها از چارکی ۲۲ شاهی به چارکی ۱۸ شاهی کاهش یافت! با این همه، آشفتگی و انقلاب در سرزمین‌های ایرانی غصب‌شده توسط تزارها همچنان جاری بود و کمی بعد در پیوند با شورش روس‌ها به انقلاب روسیه انجامید. در این راستا بود که یازده سال بعد در همین روز (۱۲۹۷) بلشویک‌ها^۱ در انتخابات شورای باکو شکست خوردند و مخالفانشان تقریباً کل آرای مردم را به دست آوردند و این واکنشی بود به کشتار مردم باکو که بلشویک‌ها و پان‌ترک‌ها در آن نقش اصلی را ایفا کرده بودند. چپ‌های غیربلشویک باکو (منشویک‌ها^۲، داشناک‌ها^۳ و حزب انقلابی) کوشیدند با شکستن کاسه و کوزه‌ی گناه کشتار مردم بر سر شاهومیان^۴، خویشان را تطهیر کنند. به این ترتیب منشویک‌ها و داشناک‌ها هم‌زمان با پیروزی در انتخابات شورای باکو، بر ضد شاهومیان کودتا کردند و کوشیدند با دستگیری و محاکمه‌ی وی، از مردم شهر دلجویی کنند و گناه کشتار اهالی را از گردن خود بردارند. در همان ساعت‌هایی که این وقایع در باکو رخ می‌داد، وثوق‌الدوله رسماً کار خود را در مقام صدراعظم ایران آغاز کرد و از ورود نخست‌وزیر پیشین (صمصام‌السلطنه) و وزیران وی به ساختمان صدارت جلوگیری کرد. واقعه‌ی دیگری که در همین هنگام رخ داد آن بود که قوای انگلیس با چند زره‌پوش

---

^۱ Bolsheviks

^۲ Dashnaks

^۳ Mensheviks

^۴ Stepan Shaumian

به رشت حمله کردند و پس از زد و خوردی شدید جنگلی‌ها را وادار به خروج از شهر کردند و ایشان به جنگل پناه بردند.

سی و یک سال بعد در همین روز (۱۳۲۸) در واپسین روز کاری مجلس پانزدهم نمایندگان ملی‌گرا که مهم‌ترین سخنگویشان حسین مکی بود با انجام سخنرانی‌های طولانی وقت مجلس را طوری تلف کردند که وقتی برای مطرح شدن قرارداد شبه‌استعماری گس-گلشائیان باقی نماند و به این ترتیب جلوی قانونی شدن این قرارداد را گرفتند.

در ۱۲۵۹ هم نیروهای افغان به رهبری ایوب‌خان در نبرد میوند بر سپاهیان مهاجم انگلیسی به رهبری جرج باروز^۱ چیره شدند و حدود هزار تن از دو هزار و پانصد انگلیسی مهاجم را کشتار کردند. یکی از مجروحان انگلیسی این جنگ پزشکی بود به نام الکساندر فرانسیس پرستون^۲ که از دوستان آرتور کنان دویل^۳ نویسنده و خالق شخصیت

^۱ George Burrows

^۲ Alexander Francis Preston

^۳ Arthur Conan Doyle

شرلوک هلمز بود. کنان دوپیل بر مبنای خاطراتی که او تعریف می‌کرد سیمای دکتر واتسون را در داستان‌های خود آفرید. لنگ بودن پای واتسون در داستان‌های شرلوک هلمز بدان خاطر است که در جنگ می‌بوند زخمی شده است!

ایوب‌خان و سرداران پیروز در نبرد میوند

در سطح جهانی این روز با اعدام چند سیاستمدار نامدار اما بدنام گره خورده است. در ششم امرداد ۹۱۹ هجری خورشیدی هنری هشتم شاه انگلستان صدراعظم خود توماس کرامول^۱ را اعدام کرد و در ۱۱۷۳ روبسپیر^۲ و

---

^۱ Thomas Cromwell

^۲ Maximilien Robespierre

سن ژوست^۱ با گیوتین اعدام شدند. دو رخداد سیاسی دیگر این روز هم به حقوق مربوط می‌شود. در ۱۲۰۰ خوزه دو سان مارتین^۲ استقلال پرو از اسپانیا را اعلام کرد.

سرنوشت شهرها در این روز نوسانی چشمگیر داشته، چون در ۱۳۵۵ زلزله‌ی تانگ‌شان^۳ این منطقه را با خاک یکسان کرد و به کشته شدن ۲۴۲ هزار تن و زخمی شدن ۱۶۴ هزار نفر انجامید. در مقابل به سال ۱۳۵۲ نزدیک به ششصد هزار تن در جشنواره‌ی موزیک راک واتکینز گلن^۴ در نیویورک گرد آمدند و این نخستین رخداد از این جنس قلمداد می‌شود. در ضمن در ۱۱۶۸ هم وزارت امور خارجه‌ی آمریکا تأسیس شد.

ابوبکر بغدادی

لودویگ فوئرباخ

حسین‌خان نخجوانی

خوزه دو سان مارتین

زادگان نامدار این روز عبارت‌اند از سلطان مراد چهارم عثمانی (۹۹۱)، لودویگ فوئرباخ^۵ اندیشمند آلمانی (۱۱۸۳)، ارنست کاسیرر^۶ فیلسوف آلمانی (۱۲۵۳)، مارسل دوشان^۷ نقاش فرانسوی (۱۲۶۶)، و آن بوردا^۸ ناشر و صاحب مجله‌ی مشهور مد بوردا (۱۲۸۸). در قلمرو ایران‌زمین هم سه چهره‌ی نامدار در این روز به دنیا آمده‌اند که

^۱ Louis Antoine de Saint-Just

^۴ Watkins Glen

^۷ Marcel Duchamp

^۲ José de San Martín

^۵ Ludwig Feuerbach

^۸ Aenne Burda

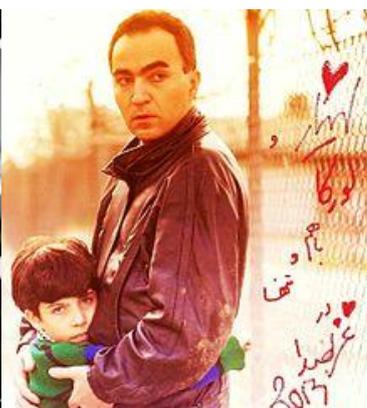
^۳ Tangshan

^۶ Ernst Cassirer

تفاوت‌های چشمگیری با هم دارند. یکی‌شان حسین‌خان نخبجوانی^۱ (نخبجوانسکی!)، او تنها آجدان ژنرال مسلمان ارتش تزاری روسیه بود (۱۲۴۲). دیگری شهیار قنبری خواننده (۱۳۲۹) است و سومی ابوبکر بغدادی خلیفه‌ی خودخوانده‌ی داعش (۱۳۵۰)! رفتگان نامدار این روز هم عبارت‌اند از آنتونیو ویوالدی^۲ آهنگساز ایتالیایی (۱۱۲۰)، یوهان سباستیان باخ^۳ موسیقی‌دان آلمانی (۱۱۲۹)، سلطان سلیم سوم عثمانی (۱۱۸۷) و صدیقه دولت‌آبادی، روزنامه‌نگار و فعال اجتماعی (۱۳۴۰).

آن بوردا

شهیار قنبری

آنتونیو ویوالدی

ارنست کاسیرر

صدیقه دولت‌آبادی

^۱ Huseyn Khan Nakhchivanski

^۲ Antonio Vivaldi

^۳ Johann Sebastian Bach

هفتم امرداد

هفتم امردادماه در تاریخ ایران زمین با رخدادهایی خرد و کلان گره خورده است. کهن‌ترینش آن که در ۵۸۷ پیش از میلاد ارتش بابل اورشلیم را تسخیر کرد و معبد یهودیان را ویران ساخت. بیش از هزار و هفتصد سال بعد (در ۵۲۷ هجری خورشیدی) جنگ دیگری در همان حوالی رخ داد و این بار نیروهای مسلمان بودند که با پاتکی مسیحیان صلیبی را که دمشق را در محاصره گرفته بودند، شکست دادند.

در تاریخ معاصرمان روز پنجشنبه هفتم امرداد سال ۱۲۸۸ خسروخان صنیع حضرت که از سرداران مهم هوادار محمدعلی شاه و دشمنان سرسخت مشروطیت بود، پس از جنگ تهران و محاکمه، اعدام شد. در ۱۲۹۹ میرزا کوچک خان و دویست سیصد جنگجوی جنگلی هوادارش به فومن رفتند و این شهر را گرفتند و جنبش خود را آغاز کردند. پنج سال بعد در هفتم امرداد ۱۳۰۴ سید حسن مدرس و شش نماینده‌ی همراهش رضاخان را در مجلس استیضاح کردند اما نتوانستند به موقعیتش خدشه‌ای وارد کنند. در نهایت هم در همین روز به سال ۱۳۵۹ نقش پرچم ایران از نماد باستانی شیر و خورشید به علامت امروزش تغییر یافت.

این روز در سطح جهانی با چندین رخداد سیاسی مهم مصادف است. یکی که به سال ۶۱۵ میلادی (هم‌زمان با صدر اسلام) در قاره‌ی آمریکا رخ داد، آن بود که کینیچ خَناب پاکال^۱ در دوازده‌سالگی به سلطنت دولت پالَنکه^۲ در آمریکای مرکزی رسید. او همان شاه مشهوری است که فون دنیکن^۳ تصویر بازمانده بر مقبره‌اش را به حضور موجودات فضایی در دوران‌های باستانی تفسیر کرده است که البته برداشتی بی‌ربط است و از ناآشنایی او با سبک هنری سرخپوستان پالَنکه ناشی می‌شود.

---

^۱ K'inich Janaab Pakal

^۲ Palenque

^۳ Erich von Däniken

کینیچ خناب پاکال

در ۱۲۴۷ اصل چهاردهم قانون اساسی آمریکا تصویب شد و دادن حق شهروندی به سیاهپوستان را ممکن ساخت، در ۱۲۷۵ شهر میامی در فلوریدا تأسیس شد، در ۱۳۰۹ هم در نخستین مسابقات فیفا در مونته‌نگرو اوروگوئه قهرمان جهان شد. رخداد دیگر این روز به قحطی بزرگ ایرلند مربوط می‌شود. در هفتم امرداد ۱۲۲۷ شورش ملی‌گرایانه‌ی ایرلندی‌ها در تیپیری^۱ به شدت توسط قوای انگلیسی سرکوب شد. این شورش در بحبوحه‌ی قحطی بزرگی رخ داد که حدود یک و نیم میلیون ایرلندی را کشت و یک میلیون نفر دیگر را به فرار از سرزمینشان وا داشت. شواهد زیادی در دست است که نشان می‌دهد دولت انگلستان که در این دوران سلطه‌ی سیاسی شکننده‌ای بر ایرلند

---

^۱ Tipperary

داشت با سیاست‌های خود قحطی را تشدید می‌کرده و با فشار ارتش نیرومندش خوراک باقی مانده در این سرزمین را به شهرهای انگلستان منتقل می‌کرد.

بنیتو موسولینی در میان کهنه‌سربازان حزب فاشیست

نیم قرن بعد از این وقایع، در ۱۲۷۹ اومبرتوی اول^۱ شاه ایتالیا به دست آنارشیستی به نام گایتانو برچی^۲ کشته شد و در ۱۳۰۰ هم هیتلر به رهبری حزب ناسیونال سوسیالیست رسید. هفتم امرداد از نظر نهادها و سازه‌های معماری هم روزی مهم بوده است. در ۱۲۱۵ ساخت تاق نصرت پاریس به انجام رسید و در ۱۳۳۶ آژانس بین‌المللی انرژی

---

^۱ Umberto I

^۲ Gaetano Bresci

اتمی تأسیس شد. در ۱۳۳۷ آیزنهاور^۱ طی فرمانی سازمان ناسا را تأسیس کرد و در ۱۳۶۶ تاچر^۲ و میتران^۳ قرارداد حفر تونل مانس را امضا کردند.

بر اساس روایت‌ها محمد بن حسن عسکری امام دوازدهم شیعیان در هفتم مرداد سال ۲۴۸ هجری خورشیدی زاده شد. نامداران دیگری که در این روز زاده شدند عبارت‌اند از گیورگو واساری^۴ نقاش و معمار ایتالیایی (۸۹۰)، آلکسی دو توکویل^۵ نویسنده و اندیشمند فرانسوی (۱۱۸۴)، بنیتو موسولینی^۶ بنیانگذار جنبش فاشیسم (۱۲۶۲) و آرنولد شوارتزنگر^۷ قهرمان بدنسازی آمریکایی (۱۳۲۶). برخی رفتگان این روز هم عبارت‌اند از روبرت شومان^۸ آهنگساز آلمانی (۱۲۳۵)، ونسان ون‌گوگ^۹ نقاش هلندی (۱۲۶۹) و هربرت مارکوزه^{۱۰} فیلسوف آلمانی تبار (۱۳۵۸).

^۱ Dwight D. Eisenhower

^۲ Margaret Thatcher

^۳ François Mitterrand

^۴ Giorgio Vasari

^۵ Alexis de Tocqueville

^۶ Benito Mussolini

^۷ Arnold Schwarzenegger

^۸ Robert Schumann

^۹ Vincent van Gogh

^{۱۰} Herbert Marcuse

ون گوگ

اومبرتوی اول

توکویل

گیورگو واساری

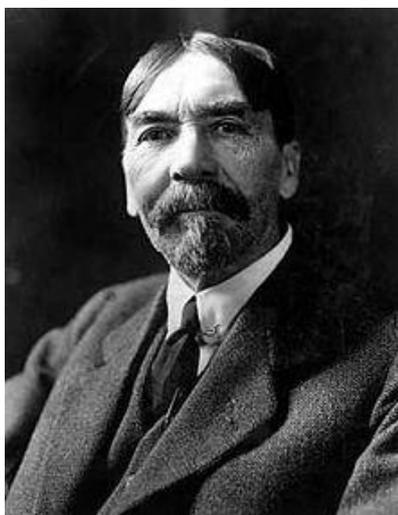
آرنولد شوارتزنگر

هشتم امرداد

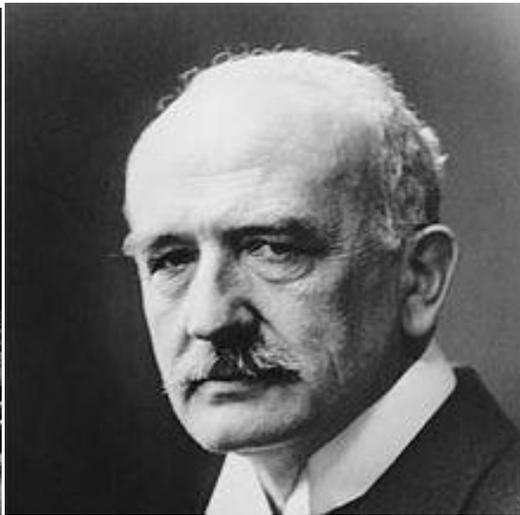
هشتم امردادماه سالگرد تأسیس شهر بغداد است و تاریخی نمادین است که احیای نظام سیاسی ایرانشهری به دست ابومسلم خراسانی و عباسیان و ریشه‌کن شدن امویان را نشانه‌گذاری می‌کند. در چنین روزی به سال ۱۴۱ هجری خورشیدی در ساعت و روزی که منجمان خاندان نوبختی بر اساس چارچوبی مغانه تعیین کرده بودند، منصور خلیفه‌ی عباسی شهر بغداد را بنیان نهاد و پایتخت ایران را برای نخستین بار پس از سرنگونی دولت ساسانی بار دیگر به منطقه‌ی تیسفون بازآورد. کمتر از یک قرن بعد، روز آدینه هشتم امرداد سال ۲۳۴ امام احمد بن حنبل که یکی از بنیانگذاران مذاهب چهارگانه‌ی اهل سنت بود درگذشت. او از مردم خراسان بود و مادرش که اهل مرو بود او را در همین شهر بغداد زاد.

بیش از هزار سال پس از این رخدادها، در دوران معاصر هم وقایع جالب توجهی در این روز رخ داد. در ۱۲۸۸ مشروطه‌خواهان پس از فتح تهران در این روز شیخ فضل‌الله نوری را دستگیر کردند و به دادگاه تحویل دادند. در همین روز دادگاه انقلاب دو تن از سرکردگان مستبدین به نام‌های صنیع‌حضرت و مفاخرالملک را محاکمه کرد و از آنجا که دستشان به خون آزادی‌خواهان بسیاری آلوده بود، هردو را به مرگ محکوم کرد و این دو در میدان توپخانه و باغشاه به دار آویخته شدند.

در سطح جهانی این روز با چند چرخش سیاسی هم‌زمان بوده است. در ۱۲۹۱ امپراتور میجی^۱ درگذشت و پسرش یوشیهیتو تایشو^۲ به مقام امپراتوری رسید، و در ۱۳۲۷ گاندی^۳ به دست ناتورام گودسی^۴ که مرید یک پیشوای هندو به نام مهاسَبَه^۵ بود، به قتل رسید. او هنگام مرگ هفتاد و نه سال سن داشت.

ویلن

زیمنس

میجی

رخدادهای پراکنده اما مهم دیگری هم در روز هشتم امرداد واقع شده‌اند. مثلاً در ۱۰۰۵ زلزله‌ی ناپل^۶ بیش از ده هزار کشته به جا گذاشت، در ۱۱۱۲ اولین گراند لژ فراماسون‌های آمریکایی در ماساچوست تأسیس شد، در ۱۲۹۸ جمهوری وایمار^۷ پس از پایان جنگ جهانی اول در آلمان تأسیس شد و در سال ۱۳۱۱ والت دیسنی کارتون «گل‌ها و درختان»^۸ را نمایش داد که اولین کارتون با رنگ‌بندی تکنی‌کالر و در ضمن اولین کارتون برنده‌ی جایزه‌ی آکادمی فیلم

^۱ Emperor Meiji

^۲ Yoshihito, Emperor Taishō

^۳ Mahatma Gandhi

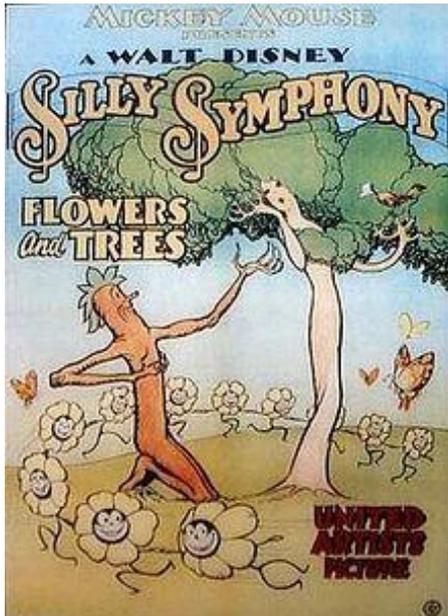
^۴ Nathuram Godse

^۵ Mahasabha

^۶ Naples earthquake

^۷ Weimar

^۸ Flowers and Trees

بود. در ۱۳۸۵ هم آخرین شماره از طولانی‌ترین برنامه‌ی رادیویی موسیقی دنیا (Top of the Pops) پس از ۴۲ سال پخش منظم در بی‌بی‌سی پایان یافت.

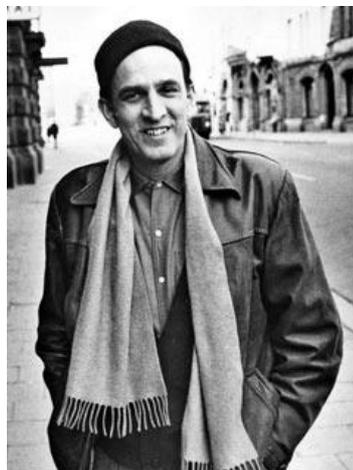
زادگان نامدار هشتم امرداد عبارت‌اند از: گئورگ ویلهلم فون زیمنس^۱ بنیانگذار آلمانی کمپانی زیمنس (۱۲۳۴)، تورستن ویلن^۲ جامعه‌شناس آمریکایی (۱۲۳۶)، هنری مور^۳ مجسمه‌ساز انگلیسی (۱۲۷۷)، و کریستوفر نولان^۴ کارگردان انگلیسی (۱۳۴۹).

در میان رفتگان برجسته‌ی این روز هم می‌توان از این افراد یاد کرد: اوتو فون بیسمارک^۵ نخستین صدراعظم

آلمان (۱۲۷۷) و اینگمار برگمن^۶ کارگردان سوئدی (۱۳۸۶).

بیسمارک

اینگمار برگمن

هنری مور

^۱ Georg Wilhelm von Siemens

^۲ Henry Moore

^۵ Otto von Bismarck

^۲ Thorstein Veblen

^۴ Christopher Nolan

^۶ Ingmar Bergman

نهم مرداد

نهم مرداد بیشتر در تاریخ معاصر ایران به خاطر مرگ افرادی نامدار شهرت دارد که در آن جان باختند. روز دوشنبه نهم مرداد ۱۲۶۷ فرهاد میرزا معتمدالدوله حاکم مقتدر شیراز درگذشت، بیست و یک سال بعد در بامداد شنبه نهم مرداد ۱۲۸۸ شیخ فضل الله نوری را در میدان توپخانه به دار آویختند و شش سال بعد، یکشنبه نهم مرداد ۱۲۹۴، میرزا محمودخان اشرافزاده تبریزی در نزدیکی صحنه به دست آل قباد کشته شد.

این روز در ضمن با وضع قوانین و رخدادهای سیاسی هم پیوند خورده است. مجلس شورای ملی ایران در همان روزی که شیخ فضل الله نوری اعدام شد قانونی تصویب کرد و بر مبنای آن فروش تریاک را ممنوع کرد و کشیدن مواد مخدر را جرم دانست. یازده سال بعد در ۱۲۹۹ احسان الله خان دوستدار که عضوی از جنبش جنگل بود با پشتگرمی بلشویکها کودتا کرد و پنجاه تن از یاران جنگلی خود را دستگیر کرد و تشکیل دولت کمونیستی گیلان را اعلام کرد. یک سال بعد کلنل پسیان که قدرت برتر خراسان بود و با منصوب شدن صمصام السلطنه به استانداری خراسان مخالفت داشت، برای او تلگراف تبریکی فرستاد ولی گوشزد کرد که پیش از ورودش به خراسان باید رایزنی‌هایی بکنند و در زمینه‌های مورد اختلاف به توافق برسند. او مشیرالدوله و مؤتمن‌الملک و مستوفی‌الممالک را دعوت به مخابره‌ی حضوری در تلگراف‌خانه کرد ولی آن‌ها که رفتار وی را تمرد و سرکشی می‌دیدند حاضر به مذاکره نشدند. در همین روز گروهی از مردم مشهد در محل دارالضیافه آستان قدس رضوی گرد آمدند و به انتصاب صمصام السلطنه به والیگری خراسان اعتراض کردند. هر دوی جریان‌های گیلان و خراسان تا یک سال بعد سرکوب شدند و نظم رضاشاهی جای این درگیری‌ها را گرفت که باعث شد در نهم مرداد ۱۳۰۷ قانون اصول تشکیلات جدید وزارت

عدلیه تدوین و تصویب شود. ده سال بعد در ۱۳۱۷ باستان‌شناسان در تخت‌جمشید گنجینه‌ای از زر و سیم مربوط به دوران داریوش بزرگ را کشف کردند. دوازده سال بعد در همین روز (۱۳۲۹) پدر فروغ فرخزاد قبول کرد دخترش با پرویز شاپور ازدواج کند و فروغ در نامه‌اش به وی برای نخستین بار تعبیر «پرویز همسر» را به کار برد.

مراسم عروسی فروغ فرخزاد و پرویز شاپور

در سطح جهانی این روز با تحولات سیاسی و نظامی مهمی مصادف بوده است. در سال ۳۰ پیش از میلاد مارک آنتونی^۱ در نبرد اسکندریه^۲ با دادن تلفات زیاد پیروزی ناچیزی بر اوکتاویان^۳ به دست آورد، اما سربازانش به

---

^۱ Mark Antony

^۲ Battle of Alexandria

^۳ Octavian

تدریج او را ترک کردند و به همین خاطر ناگزیر شد خودکشی کند. هفده قرن بعد در ۱۰۳۵ شارل دهم گوستاو شاه سوئد^۱ در نبرد ورشو^۲ بر قوای متحد لهستانی و لیتوانی غلبه کرد، در ۱۰۳۷ هجری خورشیدی اورنگ‌زیب به تاج و تخت دولت گورکانی هند دست یافت. حدود پنجاه سال بعد در ۱۰۸۲ دانیل دفو^۳ به خاطر انتشار جزوه‌ای طنز به جرم هتک حرمت مقامات و جریحه‌دار کردن عفت عمومی در غل و زنجیر و قید نهاده شد.

در ۱۲۸۳ ژاپنی‌ها در نبرد مهم شیموچنگ^۴ بر روس‌ها غلبه کردند و این نخستین پیروزی بزرگ یک دولت آسیایی بر یک دولت اروپایی بود. در ۱۲۸۶ اولین کمپ پیشاهنگی در جزیره‌ی براونسی^۵ شکل گرفت، این را نقطه‌ی شروع جنبش جهانی پیشاهنگی می‌دانند (نگاره‌ی روبرو). در همین روز به سال ۱۳۱۱ حزب نازی که مخالف دموکراسی و ایاماری بود در فرایندی دموکراتیک ۳۸٪ آرای مردم آلمان را به خود اختصاص داد و قدرت را به دست گرفت.

در ۱۳۷۱ گرجستان که پس از یک قرن اشغال نظامی

و ستم روس‌ها استقلال یافته بود به سازمان ملل پیوست. در ۱۳۸۵ فیدل کاسترو^۶ کناره‌گیری کرد و قدرت را به برادرش رائل^۷ سپرد و یک سال بعد در ۱۳۸۶ انگلستان ارتش خود را از ایرلند شمالی بیرون کشید. نیروی نظامی

^۱ Charles X Gustav of Sweden

^۴ Battle of Hsimucheng

^۷ Raul Castro

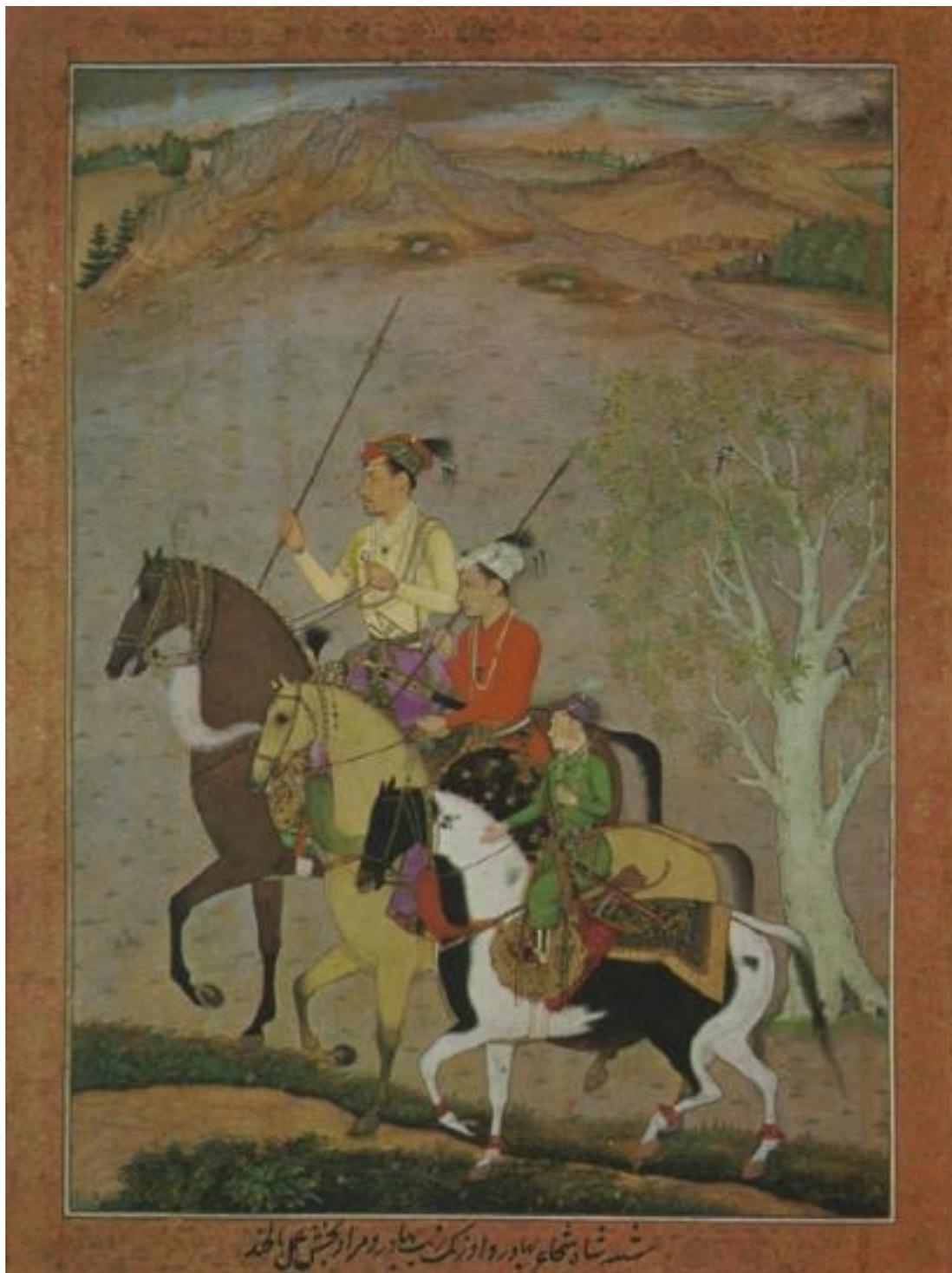
^۲ Battle of Warsaw

^۵ Brownsea Island

^۳ Daniel Defoe

^۶ Fidel Castro

این کشور در جریان مقابله با نیروهای ملی‌گرای ایرلندی در ۱۳۴۸ وارد ایرلند شمالی شد و به مدت چهل سال در این سرزمین حضوری سرکوبگرانه داشت.

نقاشی حدود ۱۰۱۶: سه برادر از چپ به راست: شاه شجاع، اورنگ‌زیب و مرادبخش

سربازان انگلیسی در ایرلند

از نوآوری‌های رخ نموده در این روز هم می‌توان به سه مورد اشاره کرد: کریستف کلمب^۱ در نهم امرداد ۹۶۷ هجری خورشیدی به جزیره‌ی ترینیداد رسید، در ۱۱۶۹ اداره‌ی ثبت اختراعات آمریکا اولین نوآوری یک آمریکایی را ثبت کرد که ابتکار ساموئل هاپکینز^۲ بود برای استفاده از پتاس در صنعت سفیدکاری پارچه. در ۱۳۴۳ هم کاوشگر رنجر^۳ برای نخستین بار تصویرهایی با هزار برابر دقت بیشتر از سطح ماه را به زمین مخابره کرد.

زادگان نامدار این روز عبارت‌اند از: فریدریش وُهلر^۴ شیمی‌دان آلمانی (۱۱۷۹)، هرمان ملویل^۵ خالق موبی‌دیک (۱۱۹۸)، میلتون فریدمن^۶ اقتصاددان (۱۲۹۱)، پیر بوردیو^۷ جامعه‌شناس فرانسوی (۱۳۰۹) و رابرت مرتون^۸ جامعه‌شناس آمریکایی (۱۳۲۳). در همین روز آنتوان دو سنت اگزوپری^۹ هنگام پرواز شناسایی در جنگ جهانی دوم در شرایطی پرابهام کشته شد؛ او در جبهه‌ی فرانسه‌ی آزاد (متفقین) پرواز می‌کرد اما بعدتر معلوم شد که دولت ویشی (متحد با

^۱ Christopher Columbus

^۴ Friedrich Wöhler

^۷ Pierre Bourdieu

^۲ Samuel Hopkins

^۵ Herman Melville

^۸ Robert Cox Merton

^۳ Ranger 7

^۶ Milton Friedman

^۹ Antoine de Saint-Exupéry

نازی‌ها) او را همکار خود را می‌دانسته و ژنرال دوگل^۱ هم او را به هواداری از آلمان متهم می‌کرد. گذشته از این نویسنده‌ی محبوب، این کسان نیز در نهم امرداد از دنیا رفتند: ابوالفرج گریگوریوس بار حبریا (هبرائئوس)^۲ مورخ و دانشمند ایرانی سوری (۶۶۵)، و فرانتس لیست^۳ آهنگساز مجارستانی (۱۲۶۵).

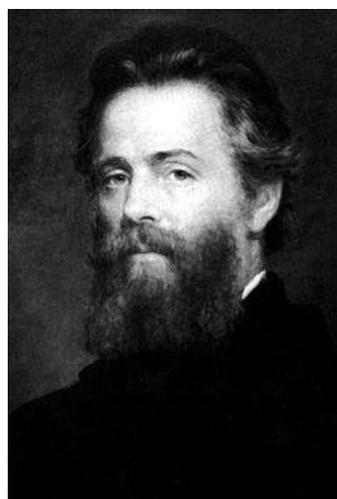
دنی دیدرو

رابرت مرتون

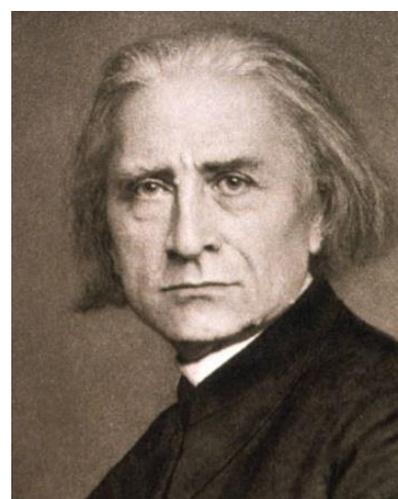
آنتوان دو سنت اگزوپری

هرمان ملویل

فریدریش وُهلر

فرانتس لیست

^۱ Charles de Gaulle

^۲ Gregory Bar Hebraeus

^۳ Franz Liszt

دهم مرداد

بیش از یک قرن پیش در چنین روزهایی نیروهای مشروطه‌خواه تازه تهران را فتح کرده و همچنان با هواداران استبداد در حال کشمکش بودند. روز یکشنبه دهم مرداد سال ۱۲۸۸ هم‌زمان با برگزاری مراسمی برای تدفین شیخ فضل‌الله نوری، اسماعیل خان آجودان‌باشی را که از نزدیکان وی بود و در قتل چند آزادی‌خواه دست داشت محاکمه و اعدام کردند. یک سال بعد درگیری به درون خود مشروطه‌خواهان انتقال یافته و به صف‌بندی‌های سیاسی منتهی شده بود. طوری که روز سه‌شنبه دهم مرداد ۱۲۸۹ محمدعلی تربیت و سید عبدالرزاق خان همدانی که از دموکرات‌های تندرو بودند به انتقام کشته شدن سید عبدالله بهبهانی به قتل رسیدند و در سرای حاج ملاعلی بازار هم دو مجاهد با هم دعوایشان شد و یکی‌شان دیگری را با تیر زد.

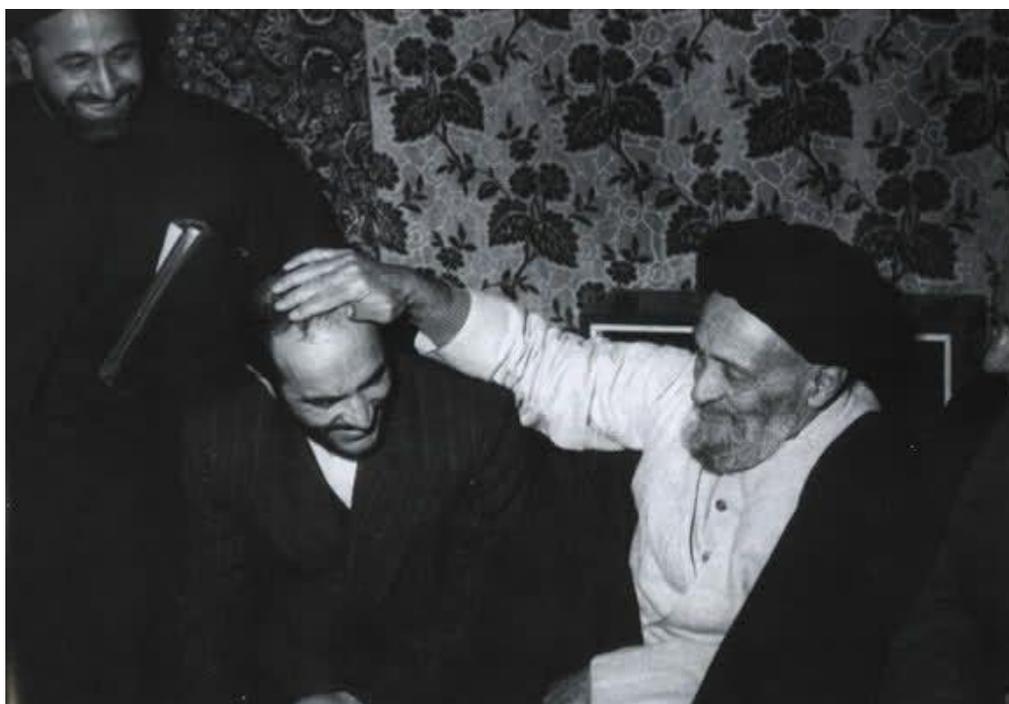
تا چند سال بعد که دامنه‌ی جنگ اول جهانی به درون ایران هم کشید، درگیری‌ها با حضور قوای خارجی تشدید شد. در چنین روزی در سال ۱۲۹۷ جنگ گوی‌چای که بیش از یک ماه به درازا کشیده بود خاتمه یافت و طی آن قوای دولتی بر نیروهای جنگلی که حالا دیگر کاملاً زیر فرمان بلشویک‌ها قرار داشتند، غلبه کردند. در همین میان جنگلی‌ها مسیر ترابری سپاهیان انگلیسی به رهبری دنسترویل^۱ را بریده بودند و یک سپاه کمکی با رهبری بیچراخوف^۲ از قزوین به سمت شمال حرکت می‌کرد.

---

^۱ Lionel Dunsterville

^۲ Lazar Bicherakhov

در دهم امرداد سال ۱۳۲۵ قوام السلطنه که سیاست نزدیکی به روس‌ها را در پیش گرفته بود و می‌کوشید با نرم‌خویی روس‌ها را از اشغال آذربایجان باز دارد، پذیرفت تا سه وزیر توده‌ای در کابینه‌اش ورود کنند. این‌ها عبارت بودند از ایرج اسکندری (وزارت پیشه و هنر)، کشاورز (وزارت بهداری) و اللهیار صالح (وزارت عدلیه). هفت سال بعد در ۱۳۳۲ در بحبوحه‌ی درگیری‌ها بر سر ملی شدن صنعت نفت وقتی دکتر مصدق تصمیم به برگزاری همه‌پرسی گرفت، آیت‌الله کاشانی در چنین روزی اعلامیه‌ای داد و گفت که «شرکت در رفراندوم خانه‌برانداز که با نقشه‌ی اجانب طرح‌ریزی شده، مبعوض حضرت ولی عصر عجل الله تعالی فرجه و حرام است.»

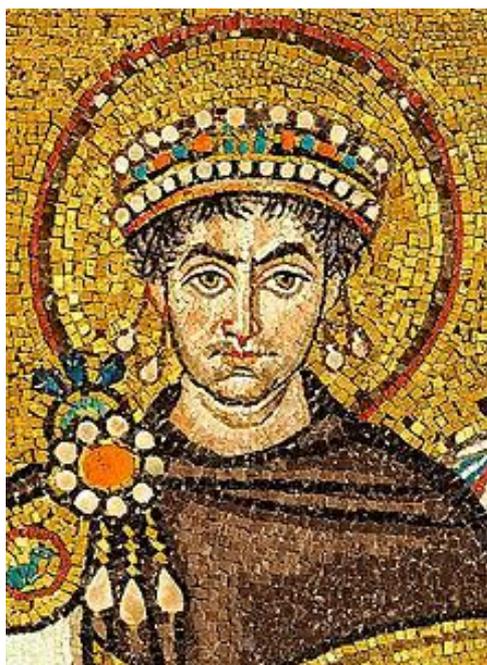

آیت‌الله کاشانی و نواب صفوی

دهم امردادماه در مقیاس جهانی با رخدادهای سیاسی ریز و درشتی گره خورده است. در سال ۳۰ پیش از میلاد اوکتاویانوس^۱ امپراتور روم به اسکندریه وارد شد و مصر را به قلمرو روم افزود، در ۵۲۷ میلادی یوستینیان^۲ به

^۱ Octavianus

^۲ Justinian

امپراتوری رم شرقی رسید (تصویر روبرو) و در ۲۸۱ هجری خورشیدی
اغلی‌ها آخرین پایگاه بیزانسی‌ها در سیسیل - شهر تاورمینا^۱ - را فتح
کردند و به این ترتیب این جزیره به قلمرو اسلام در پیوست.

در همین روز به سال ۱۰۹۳ جرج اول^۲ به پادشاهی انگلستان
رسید و صد و هشتاد سال بعد در ۱۲۷۳ اولین جنگ چین و ژاپن بر سر
حاکمیت بر کره آغاز شد. پنجاه سال بعدش هم در هیاهوی جنگ جهانی
دوم این روز با رخدادهایی مصادف شد که تا حدودی ماهیت سیاست
و قدرت در جمهوری سوسیالیستی شوروی را نشان می‌دهد. در این روز

به سال ۱۳۲۳ مردم ورشو بر قوای اشغالگر آلمانی شوریدند. ارتش سرخ شوروی که در دروازه‌های شهر قرار داشت
و قصد داشت پس از جنگ لهستان را به قلمرو شوروی ضمیمه کند، از ورود به شهر پرهیز کرد و به آلمانی‌ها اجازه
داد تا اهالی شهر را کشتار کنند. پس از این درگیری‌ها ۸۵٪ شهر ورشو ویران شده بود.

ورشو پس از شورش

در همین روز به سال ۱۳۲۵ رهبران «ارتش آزاد روسیه»^۱ در مسکو اعدام شدند. این‌ها فرماندهان نیروهای روس بودند که در اتحاد با آلمان نازی با شوروی‌ها می‌جنگیدند و اکثرشان زندانیان جنگی روسی بودند که با کمونیست‌ها و استالین دشمنی داشتند. جمعیت سربازان داوطلب این ارتش - که به شکل جالب توجهی در کتاب‌های تاریخی عمومی هرگز به نامشان اشاره نمی‌شود!- در پایان جنگ بین ۱۲۰ تا ۱۳۰ هزار نفر بود که تقریباً همه‌شان به دست ارتش سرخ کشته شدند. از جمله ژنرال آندری ولاسوف^۲ که پیشتر عضوی از ارتش سرخ بود رهبری ارتش آزاد روسیه را بر عهده داشت. به احتمال زیاد یکی از دلایل آن که استالین پس از پایان جنگ و بازگشت زندانیان جنگی روس به میهنشان، این سربازان را کشتار کرد، انتقام‌جویی از این جریان نظامی مهم بوده باشد.

سربازان روس در ارتش آزاد روسیه با یونیفرم آلمانی

^۱ Russian Liberation Army

^۲ Andrey Andreyevich Vlasov

این روز در ضمن با دگرگونی‌هایی نهادی هم مصادف است. در ۸۴۸ هجری خورشیدی لویی یازدهم فرقه‌ی شهسواران سن میشل^۱ را در امبواز^۲ تأسیس کرد (نگاره‌ی روبرو)، در ۸۷۷ کریستف کلمب^۳ به ونزوئلا رسید و در ۱۲۱۳ بردگی در قلمرو انگلستان لغو شد.

در دهم امرداد سال ۱۳۱۵ المپیک برلین با حضور آدولف هیتلر^۴ گشایش یافت، در ۱۳۳۹ داهومی^۵ (امروز: بنین) از فرانسه استقلال یافت و در همان سال اسلام‌آباد پایتخت پاکستان شد.

در ۱۳۴۵ انقلاب فرهنگی با رهبری مائو^۶ آغاز شد و موجی از کشتار و شکنجه‌ی روشنفکران و معلمان و تحصیل کرده‌ها چین را در نوردید. این جریان گذشته از نابودی طبقه‌ی متوسط مردم چین، تخریب آثار تاریخی و فرهنگی چین به دست جوانان گارد سرخ حزب کمونیست را هم به دنبال داشت. نمونه‌اش آن که در این روز بقایای پیکر امپراتور وان‌لی^۷ از دودمان مینگ^۸ را از آرامگاهش بیرون کشیدند و پس از «محاکمه» سوزاندند! (نگاره‌ی روبرو)

^۱ The Order of Saint Michael

^۲ Amboise

^۳ Christopher Columbus

^۴ Adolf Hitler

^۵ Dahomey

^۶ Mao Zedong

^۷ Wanli

^۸ Ming dynasty

از رخدادهای دیگر این روز یکی آن که در ۱۲۹۷ اولین اعتصاب عمومی تاریخ کانادا در ونکوور آغاز شد و دیگر آن که در ۱۳۰۱ توفان شان‌تو^۱ در چین پنجاه هزار نفر را از میان برد. دهم امرداد در ضمن با دو رخداد فرهنگی و علمی هم مصادف بوده است. یکی آن که در ۱۱۵۳ جوزف پریستلی^۲ انگلیسی اعلام کرد که گاز اکسیژن را کشف کرده است. این گاز البته پیشتر با همین روش توسط کارل ویلهلم شیله^۳ آلمانی کشف شده بود! اما چون کتاب‌های تاریخ علم را اغلب انگلیسی‌ها نوشته‌اند، امروز پریستلی را کاشف اکسیژن می‌شناسند. دیگر آن که در ۱۳۶۰ شبکه‌ی MTV پخش برنامه‌های خود را با ترانه‌ی Video killed the Video star از گروه Buggles آغاز کرد. در ۱۳۱۸ هم آلبرت انشتین^۴ و لئو زیلارد^۵ نامه‌ای به روزولت نوشتند و او را برانگیختند که برای نابودی متحدین بمب اتمی درست کند.

عبدالله بن عبدالعزيز

حفیظ‌الله امین

دنی دیدرو

^۱ Shantou

^۲ Carl Wilhelm Scheele

^۵ Leó Szilárd

^۲ Joseph Priestley

^۴ Albert Einstein

زادگان نامدار این روز عبارت‌اند از کلودیوس^۱ امپراتور روم (۱۰ پیش از میلاد)، عبدالله بن عبدالعزیز شاه سعودی (۱۳۰۳)، و حفیظ‌الله امین وزیر امور خارجه‌ی افغانستان (۱۳۰۸). در چنین روزی به سال ۳۰ پیش از میلاد مارک آنتونی سردار رومی خودکشی کرد. رفتگان نامدار دیگر این روز عبارت‌اند از اوزیوس مورخ کلیسا (۳۷۱ میلادی)، دُغای رومی حاکم عباسی مصر (۲۹۸ هجری خورشیدی)، علی بن عیسی جراح (۳۲۵)، کوزیمو د مدیچی (۸۴۳)، دنی دیدرو^۲ فیلسوف فرانسوی (۱۱۶۳)، ملک فهد شاه عربستان (۱۳۸۴) و گور ویدال^۳ سیاستمدار و نویسنده‌ی آمریکایی (۱۳۹۱).

---

^۱ Claudius

^۲ Denis Diderot

^۳ Gore Vidal

یازدهم مرداد

در دوران اوج نهضت مشروطه، روز چهارشنبه یازدهم مرداد سال ۱۲۸۹ دولت فرمانی صادر کرد و از همه‌ی مجاهدان که تهران را فتح کرده بودند خواست تا سلاح خود را تحویل دهند. بر مبنای این فرمان تنها بختیاری‌ها به عنوان گارد ملی مسلح باقی می‌ماندند. با این همه، هنوز نیروهای استبدادی فعال بودند و درست یک سال بعد در همین روز به سال ۱۲۹۰ سالارالدوله با نیروهای عشایری اش کرمانشاه را گرفت. شش سال بعد مستبدین سرکوب شده بودند ولی پشتیبانان خارجی‌شان همچنان در ایران نفوذ داشتند. به این شکل بود که در ۱۲۹۶ روزنامه‌ی نوبهار که به دست ملک‌الشعراى بهار منتشر می‌شد با اعمال نفوذ روس‌ها توقیف شد. یک سال بعد (۱۲۹۷) وثوق‌الدوله به صدارت رسید و موفق شد نظمی در کشور ایجاد کند. یکی از دستاوردهایش آن بود که انجمن مجازات را از بین برد و دو تن از تروریست‌های مهمشان -حسین‌الله و رشیدالسلطان- را اعدام کرد و منشی‌زاده و ابوالفتح‌زاده را به پانزده سال حبس محکوم کرد. دو سال بعد قوای انگلیسی هم ناگزیر شدند از شمال ایران خارج شوند و وقتی منجیل را تخلیه کردند بلشویک‌ها در رشت جشن بزرگی برگزار کردند.

در خارج از قلمرو ایران زمین این روز با درگیری‌ها و کشمکش‌های سیاسی گوناگونی قرین بوده است. در یازدهم مرداد سال ۳۳۸ پ.م. سپاهیان مقدونی که زیر فرمان فیلیپ می‌جنگیدند در نبرد خایرونیا^۱ بر قوای متحد آتن

---

^۱ Battle of Chaeronea

و تبس چیره شدند و به این شکل مقدونیه یونان را زیر نفوذ خود گرفت. در ۲۱۶ پ.م. ارتش کارتاژ^۱ با فرماندهی هانیبال^۲ (نگاره‌ی روبرو) بر ارتش بزرگ‌تر روم در نبرد کانای^۳ چیره شد و این یکی از بزرگ‌ترین شکست‌های رومیان از نیرویی مهاجم به قلمروشان بود.

در سال ۱۰۴۳ هجری خورشیدی قوای اتریشی در نبرد سنت گوتارد^۴ بر ارتش عثمانی غلبه کرد، در ۱۱۷۷ هجری خورشیدی قوای انگلیسی در نبرد نیل^۵ بر نیروهای انقلابی فرانسه چیره شدند و این یکی از مهم‌ترین جنگ‌های میان دو نیروی اروپایی بود که در مصر در می گرفت. در سال ۱۲۹۳

در جریان اولین جنگ جهانی اول، نخستین نبرد هوایی رخ داد که طی آن خلبانی فرانسوی به نام رولان ژرژ گارو^۶ هواپیمای خود را به یک کشتی هوایی (زپلین^۷) آلمانی کوبید و آن را منهدم کرد. در سال ۱۳۰۶ در جریان شورش نان‌چانگ اولین درگیری بزرگ میان حزب ملی‌گرای کومینگ‌تانگ و حزب کمونیست چین آغاز شد. هفت سال بعد در ۱۳۱۳ پس از درگذشت هیندنبورگ^۸ آدولف هیتلر که در این هنگام صدراعظم آلمان بود به مقام رهبری (فوهرر^۹) دست یافت. در زمانه‌ی ما هم در ۱۳۶۸ پاکستان به کشورهای مشترک‌المنافع ملحق شد و در ۱۳۶۹ عراق به کویت حمله کرد.

^۱ Carthage

^۲ Hannibal

^۳ Battle of Cannae

^۴ Battle of Saint Gotthard

^۵ Battle of the Nile

^۶ Roland Georges Garros

^۷ Zeppelin

^۸ Paul von Hindenburg

^۹ Führer Führer

جنگ دریایی نیل

حمله‌ی عراق به کویت

این روز با چند بازسازی نهادی و تحول اجتماعی نیز مصادف بوده است. در ۱۱۶۹ اولین سرشماری در این کشور نو بنیاد انجام گرفت. در ۱۲۴۸ سیستم طبقاتی ادو در ژاپن که نوعی نظام خان‌خانی بود توسط امپراتور میجی لغو شد. در ۱۲۴۹ اولین قطار زیرزمینی جهان (tower subway) در لندن گشایش یافت، در سال ۱۳۱۱ در چین روزی کارل اندرسون^۱ پوزیترون^۲ را کشف کرد و در ۱۳۸۳ آتش‌سوزی در یک سوپرمارکت در پاراگوئه به مرگ ۳۹۶ نفر و زخمی شدن پانصد نفر انجامید!

زادگان نامدار این روز عبارت‌اند از ژان باتیست لامارک^۳ زیست‌شناس فرانسوی (۱۱۲۳)، مانوئل آلبوکرک^۴ سردار استعمارگر اسپانیایی (۱۲۰۷)، ایزابل آئنده^۵ نویسنده‌ی شیلیایی (۱۳۲۱). الطائع بالله خلیفه‌ی عباسی (۳۸۲)، معین‌الدین سلیمان پروانه وزیر سلجوقیان روم (۶۰۶)، پاول فون هیندنبورگ^۶ رئیس‌جمهور آلمان و قهرمان جنگ جهانی اول (۱۳۱۳) و ریموند کارور^۷ داستان‌نویس آمریکایی (۱۳۶۷) هم در این روز در گذشته‌اند.

^۱ Carl Anderson

^۲ positron

^۳ Jean-Baptiste Lamarck

^۴ Manuel Pavia y Rodriguez de

Albuquerque

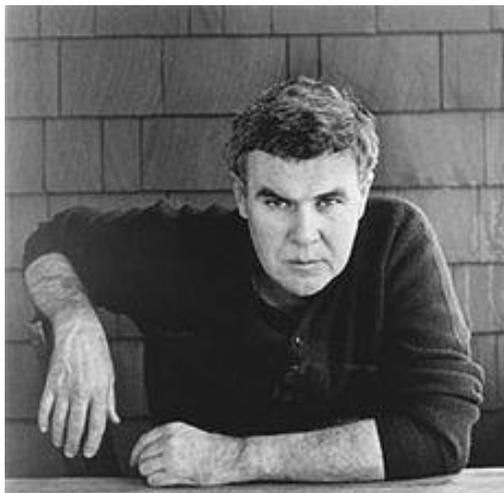
^۵ Isabel Allende

^۶ Paul von Hindenburg

^۷ Raymond Carver

پاول فون هیندنبورگ

ریموند کارور

ایزابیل آئنده

سردر مدرسه‌ی توقات، موقوفه‌ی پروانه

رولان ژرژ گارو

لامارک

دوازدهم مرداد

در چنین روزی به سال ۴۳۵ میلادی نستوریوس^۱ اسقف اعظم کنستانتینوپل که به فرمان امپراتور بیزانس تئودوسیوس^۲ از مقام خود خلع شده بود به مصر تبعید شد (تصویر روبرو). این آغاز انشعاب مسیحیت نستوری محسوب می‌شود که بزرگ‌ترین شاخه‌ی ایرانی مسیحیت است. نستوری‌ها بعدتر در تیسفون گرد آمدند و در تقابل با کلیساهای بیزانس و رم (ارتدوکس و کاتولیک) شاخه‌ی دیگری از مسیحیت را تأسیس کردند که تا دوران حمله‌ی مغول بزرگ‌ترین و گسترده‌ترین شاخه از مسیحیت محسوب می‌شد.

روز چهارشنبه دوازدهم مرداد سال ۲۵۲ هجری خورشیدی ابوالعباس محمد بن محمد نیشابوری که به

ایران شهری شهرت دارد، در کتاب مسائل الطبیعه‌اش با نگاهی کمابیش مانوی نوشت که «امروز تیرروز تیرماه سال ۲۴۲

یزدگردی است و کسوفی رخ داده که نشانه‌ی پیمان خداوند با نور و ظلمت است.»

در تاریخ معاصرمان در همین روز به سال ۱۲۹۹ از باکو هزار سرباز به رشت رفت تا به نیروهای بلشویک که

با جنگلی‌ها متحد شده بودند بپیوندد. میرزا کوچک‌خان هم در رشت اعلامیه‌ای صادر کرد و ضمن بیان مواضع

سیاسی‌اش از کلمه‌ای برای نامیدن مخالفانش بهره جست که به زودی رواج زیادی یافت. او در پایین اعلامیه‌اش

نوشت «پست باد منافقین!»

---

^۱ Nestorius

^۲ Theodosius

رخدادهای نهادی و سازمانی چندی هم در طی سال‌های بعد رخ داد: در ۱۳۰۶ دکتر میلسپو، رئیس سابق کل دارائی ایران، تهران را به سوی امریکا ترک کرد، در ۱۳۱۳ علی‌اکبر داور و دوست و معاونش علی و کیلی سازماندهی اقتصاد ایران را با پشتیبانی رضاشاه شروع کردند، در ۱۳۱۹ اسماعیل مرآت به وزارت پست و تلگراف رسید و کمیسیونی برای اداره‌ی رادیو تشکیل داد و خود به ریاستش رسید.

دوازدهم امرداد در تاریخ جنگ هم اهمیتی نسبی دارد. در ۱۳۱۹ ارتش ایتالیا به سومالی که مستعمره‌ی انگلستان بود حمله برد و در ۱۳۳۹ نیجریه از فرانسه استقلال یافت. در ۱۳۸۴ هم رئیس‌جمهور موریتانی معاویه ولد سید احمد الطایع زمانی که برای شرکت در مراسم خاکسپاری ملک فهد به عربستان رفته بود در کشور خودش به دنبال یک کودتا از قدرت برکنار شد.

این روز در ضمن با چند رخداد پراکنده ولی جالب دیگر هم مصادف بوده است. در دوازدهم امرداد سال ۱۱۵۵ اعلامیه‌ی استقلال آمریکا امضا شد، در ۱۲۳۸ انجمن دندانپزشکی آمریکا در کنار آبخار نیاگارا اعلام موجودیت کرد و در ۱۲۷۹ شرکت لاستیک و چرخ فایرستون^۱ تأسیس شد. در ۱۳۰۳ مکزیک با دولت شوروی روابط دیپلماتیک برقرار کرد، در ۱۳۱۵ جس اونز^۲ در مسابقه‌ی دوی صد متر در المپیک برلین قهرمان شد و خدشه‌ای بر تبلیغات نژادی نازی‌ها وارد آورد. در المپیک برلین آلمانی‌ها که میزبان بودند بسیار بر برتری نژادی آریایی‌ها تأکید داشتند و به واقع هم اکثر برندگان از میان آلمانی‌ها یا اهالی اسکاندیناوی برخاسته بودند و جس اونز در این میان استثنایی بود که به ویژه در جریان جنگ جهانی دوم اهمیتی سیاسی پیدا کرد. در ۱۳۲۶ دادگاه دیوان‌عالی ژاپن تأسیس شد و در ۱۳۵۶ هم شرکت تند^۳ اولین خط تولید انبوه رایانه‌های خانگی (مدل TRS-80) را راه‌اندازی کرد.

---

^۱ Firestone Tire and Rubber Company

^۲ Jesse Owens

^۳ Tandy Corporation

جسی اونز

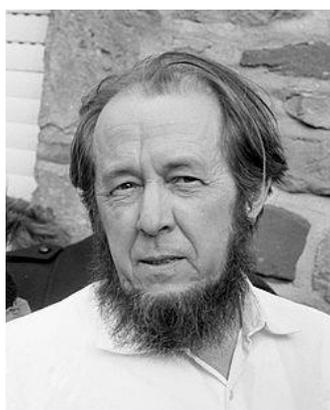

رایانه‌ی TRS-80

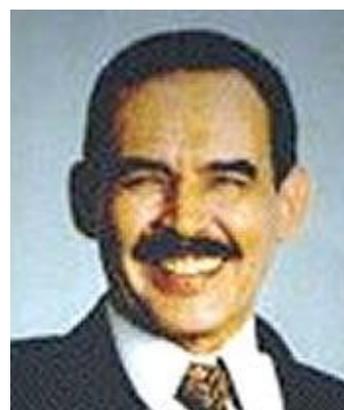
دوازدهم مرداد روز درگذشت این افراد است: سید جمال‌الدین اسدآبادی (۱۲۷۵)، و تورستین وبلن^۱ جامعه‌شناس آمریکایی (۱۳۰۸). از زادگان این روز نیز می‌توان از محمود اول سلطان عثمانی (۱۰۷۵) و آیت‌الله علی سیستانی (۱۳۰۹) نام برد.

آیت‌الله سیستانی

الکساندر سولزنیچسین

معاویه الطائح

^۱ Thorstein Veblen

سیزدهم مرداد

مهم‌ترین مناسبت این روز برای ایرانیان آن است که روز یکشنبه سیزدهم مردادماه سال ۵۷۰ هجری خورشیدی (۴ رجب ۵۸۷ ق.) شیخ شهاب‌الدین سهروردی معروف به شیخ اشراق به دست متعصبان مذهبی و نیروهای سیاسی مخالفش کشته شد. او در زمان مرگ تنها سی و چند سال داشت و با این همه بزرگ‌ترین فیلسوف و منطق‌دان جهان محسوب می‌شد. قاتلش حاکم حلب - پسر صلاح‌الدین ایوبی - بود که نخست مرید او بود اما زیر فشار رهبران دینی حلب و به فرمان پدرش دست به این جنایت زد.

در تاریخ معاصرمان این روز با چند رخداد سیاسی گره خورده است. روز پنجشنبه سیزدهم مرداد ۱۲۷۷ امین‌الدوله‌ی اصلاح‌طلب و متجدد عزل شد و اندکی بعد به شکلی مشکوک درگذشت. به جای او اتابک امین‌السلطنه به صدارت رسید که در آن هنگام دولتمردی محافظه‌کار بود. با این همه جناح امین‌الدوله نیرومندتر از آب در آمد و مظفرالدین‌شاه روز یکشنبه سیزدهم مرداد سال ۱۲۸۵ دستخط فرمان مشروطه را نوشت. یک سال بعد از آن وقتی مظفرالدین‌شاه درگذشت، سلطان‌العلماء تربتی در روز دوشنبه سیزدهم مرداد ۱۲۸۶ اولین شماره از روزنامه‌ی روح‌القدس را منتشر کرد که مشروطه‌خواه تندرو بود و به محمدعلی‌شاه فحاشی می‌کرد.

حدود ده سال بعد وقتی دولت قاجاری نفس‌های آخر را می‌کشید، در همین روز به سال ۱۲۹۷ میرزا کوچک‌خان به رشت حمله کرد ولی سرانجام شکست خورد و گریخت. هم‌زمان با این ناآرامی‌ها وثوق‌الدوله به صدارت رسید و کابینه‌ی خود را معرفی کرد. دو سال بعد در شنبه ۱۳ مرداد ۱۲۹۹ هم‌زمان با تعطیلی روزنامه‌ی

جنگل و انقلاب سرخ که خط مشی چپ‌گرایانه داشتند، نخستین شماره از روزنامه‌ی کامونیست منتشر شد که به طور رسمی کمونیسم روسی را تبلیغ می‌کرد. در همین بین کمونیست‌های روسی در استان‌های از دست‌رفته‌ی شمالی ایران به کشتار نیروهای ملی مشغول بودند و افسری پان‌ترک و بدنام به نام انور پاشا که در کشتار ارمنی‌ها هم دست داشت، چون به اشتباه مقاومت مردم این منطقه را با ترک بودنشان مربوط می‌دانست، برای کمک به مردم این منطقه به سغد و خوارزم رفت و همانجا در چنین روزی به سال ۱۳۰۱ کشته شد.

در دوران خودمان این روز با حادثه‌ی اتوبوس ارمنستان گره خورده است. در سال ۱۳۷۵ اتوبوسی که قرار بود گروهی از نویسندگان و شاعران ایرانی را به همایشی در ارمنستان ببرد از تهران حرکت کرد. راننده‌ی این اتوبوس اجیرشده‌ی آدمکشان بود و چند بار کوشید تا اتوبوس را به داخل دره‌ای بیندازد و همه را از بین ببرد. اما نویسندگان به شکل معجزه‌آسایی جان به در بردند و ماجرا را فاش کردند که رسوایی سیاسی‌ای هم به دنبال داشت.

انور پاشا

سباستین اول

دوم پیر پرینون

این روز از نظر سیاسی هم پر حادثه بوده است. در چنین روزی به سال ۸۸۵ دوک‌نشین لیتوانی در نبرد کلتسک^۱ بر خان‌های کریمه پیروز شد در ۹۱۱ هجری خورشیدی دوک‌نشین بریتانی در پادشاهی فرانسه ادغام شد. در ۹۵۷ قوای مراکش در نبرد سه شاه^۲ (یا معرکه وادی‌المخازن) بر مهاجمان پرتغالی غلبه کردند. پرتغالی‌ها سپاهی با

^۱ Battle of Kletsk

^۲ Battle of the Three Kings

بیش از بیست هزار نفر را به رهبری شاهشان سباستین^۱ اول وارد میدان کردند و بهانه‌شان هم یاری به ابو عبدالله محمد دوم شاه معزول مراکش بود. عبدالمالک عموی محمد دوم که با یاری عثمانی‌ها به قدرت رسیده بود همراه با برادرش احمد منصور با نیرویی دو برابر پرتغالی‌ها به رویارویی‌شان شتافت و کل ارتش پرتغالی را کشتار کرد و یا به اسارت گرفت، هرچند خود هم در جریان جنگ به قتل رسید. سباستین هم در میدان جنگ کشته شد و چون فرزندی نداشت دولت پرتغال از میان رفت و برای شصت سال در اسپانیا ادغام شد. در ۱۱۷۰ هم عثمانی و اتریش با امضای عهدنامه‌ی سیستوا^۲ به جنگ میان دو کشور خاتمه دادند.

در این میان چند فاجعه‌ی طبیعی و شهری هم رخ داد. مهم‌ترینش این که در ۱۱۶۲ قله‌ی آساما^۳ در ژاپن آتشفشانی کرد و ۱۴۰۰ تن را از بین برد. قحطی‌ای که در نتیجه‌ی این واقعه روی داد نیز به قیمت جان بیست هزار تن دیگر تمام شد. در ۱۲۶۸ هم آتش‌سوزی اسپوکین^۴ به نابودی ۳۲ بلوک از شهر واشینگتن انجامید و بازسازی کلی شهر را ایجاب کرد.

در زمانه‌ی معاصر این روز با چند رخداد سیاسی و اجتماعی حاشیه‌ای مصادف بوده است. در ۱۳۵۴ گروه کمونیستی ارتش سرخ ژاپن کنسول آمریکا و کاردار سوئد در کوالالامپور را به همراه پنجاه نفر دیگر به گروگان گرفتند و موفق شدند با فشار به دولت مالزی پنج همقطار خود را از زندان آزاد کنند. تروریست‌ها پس از این عملیات به لیبی گریختند. در ۱۳۶۳ جمهوری وُلتنای علیا نام خود را به بورکینا فاسو تغییر داد و در ۱۳۷۲ یک قاضی فدرال دو پلیسی را که راننده‌ی تاکسی سیاهپوستی به نام رادنی کینگ^۵ را به شدت کتک زده بودند و مایه‌ی برانگیختن خشم مردم شده بودند به سی ماه زندان محکوم کرد.

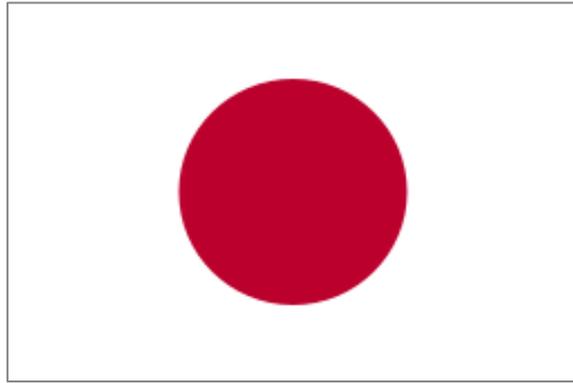
^۱ Sebastian

^۲ Asama

^۵ Rodney King

^۲ Treaty of Sistova

^۴ The Great Spokane Fire

سیزدهم امرداد در ضمن با چند نوآوری قرین شده است. یکی آن که در سال ۱۰۷۲ دوم پیر پرینون^۱ که کشیشی دومینیکن بود، روش ساخت شامپانی را کشف کرد! دیگری آن که در ۱۲۳۳ پرچم آفتاب تابان (موسوم به هیرونامو) رسمیت یافت و بر فراز دکل کشتی‌های ژاپنی جای گرفت. در ۱۳۵۶ هم جیمی کارتر^۲ فرمان تأسیس وزارت انرژی آمریکا را امضا کرد.

در ۱۲۹۳ اولین چراغ راهنمایی برقی در کلیولند^۳ اوهایو کار گذاشته شد و در ۱۳۰۵ هری هودینی^۴ مهم‌ترین شعبده‌بازی‌اش را اجرا کرده و پیش از آن که از درون تانکی انباشته از آب بگریزد به ظاهر ۹۱ دقیقه زیر آب ماند!

رادنی کینگ

---

^۱ Dom Pierre Pérignon

^۳ Cleveland

^۲ Jimmy Carter

^۴ Harry Houdini

زادگان نامدار این روز عبارت‌اند از: لوییس آرمسترانگ^۱ نوازنده‌ی مشهور ترومپت (۱۲۸۰)، کیشور کومار^۲ آهنگساز خلاق و هنرپیشه و خواننده‌ی هندی (۱۳۰۸)، و محمد اکبرخان پسر ظاهرشاه افغان (۱۳۱۲). الکساندر سولژنیتسین^۳ نویسنده‌ی روس (۱۳۸۷) نیز در این روز درگذشته است.

هری هودینی

لوییس آرمسترانگ

کیشور کومار

---

^۱ Louis Armstrong

^۲ Kishore Kumar

^۳ Aleksandr Solzhenitsyn

چهاردهم مرداد

روز پنجشنبه چهاردهم مرداد سال ۱۲۳۱ سه تن از پیروان باب ناصرالدین شاه را ترور کردند و این نقطه‌ی چرخش سیاست‌های او درباره‌ی بابی‌ها شد. با این همه مهم‌ترین رخداد چهاردهم مردادماه آن است که مظفرالدین شاه قاجار در سال ۱۲۸۵ هجری خورشیدی فرمان مشروطه را در آن امضا کرد و به این ترتیب تجدد سیاسی در ایران به کرسی نشست. دوازده سال بعد نشریه‌های مشروطه‌خواهان چندان رونق گرفته بود که وقتی روزنامه‌ی *نوبهار* را توقیف کردند، در همین روز به سال ۱۲۹۷ ملک‌الشعراى بهار با همان شکل و قطع روزنامه‌ی *زبان آزاد* را چاپ کرد که امتیازش به یکی از دوستانش تعلق داشت. بهار شعر «بث‌الشکوی» را در شرح توقیف روزنامه‌اش سرود و در همین جا چاپ کرد:

تا بر زبر ری است جولانم
آزرده و مستمند و نالانم...

در همین روز به سال ۱۳۳۴ پنجاهمین جشن سالگرد مشروطه‌ی ایران با شکوه زیاد برگزار شد که به مناسبتش تمبر هم چاپ کردند.

در سیاست جهان این روز با چندین تحول نظامی و نهادی مصادف بوده است. در سال ۲۵ میلادی گوانگ‌وو^۱ سلسله‌ی هان را پس از عصر فترتی که دودمان شین^۲ پدید آورده بود، احیا کرد. در ۱۳۵ میلادی سپاهیان رومی دژ بتار^۳ را در مرکز فلسطین فتح کردند و بعد از کشتار سهمناک مردم منطقه پس از چهار سال بر شورش شمعون بارکوخبا^۴ غلبه کردند. در ۲۸۹ هجری خورشیدی آخرین موج تاخت و تاز دانمارکی‌ها در انگلستان پس از شکست مهاجمان از قوای ادوارد مهتر^۵ و اتلرد در نبرد تاتن‌هال^۶ پایان یافت و در ۳۱۸ قوای زامورا^۷ به رهبری عبدالرحمن سوم اموی بر سپاهیان لئون^۸ به فرماندهی رامیروی دوم^۹ در نبرد آلاندیک^{۱۰} غلبه کردند و راه پیشروی مسیحیان در قلمرو مسلمانان را بستند.

نامه‌های پایروس بارکوخبا به سردارانش که در غاری در بتار کشف شده

^۱ Guangwu

^۲ Xin

^۳ Betar

^۴ Simon bar Kokhba

^۵ Edward the Elder

^۶ Battle of Tettenhall

^۷ Zamora

^۸ León

^۹ Ramiro II

^{۱۰} Battle of Alhandic

در سال ۱۲۰۳ کنستانتین کاناریس^۱ رهبر نیروهای استقلال طلب یونان در نبرد ساموس^۲ بر ناوگان متحد مصر و عثمانی غلبه کرد. در ۱۲۹۳ در پی ترور آرشیدوک اتریش در صربستان و در آغازگاه جنگ جهانی اول صربستان به آلمان و اتریش به روسیه اعلان جنگ داد و این دو روز پس از اعلان جنگ انگلستان به آلمان بود. در ۱۳۱۹ اتحاد جماهیر شوروی لاتویا را اشغال کرد و به قلمرو خود افزود و در ۱۳۲۰ آلمانی‌ها در نبرد اسمولنسک^۳ روس‌ها را شکست دادند و سیصد هزار سرباز ارتش سرخ را اسیر گرفتند!

در سال ۱۳۳۹ بورکینا فاسو از فرانسه مستقل شد، در ۱۳۴۴ با عبور سربازان پاکستانی از خط مرزی جنگ بین هند و پاکستان آغاز شد و در ۱۳۵۸ مائوئیست‌های افغانستان که سازمان رهایی افغانستان را با رهبری فیض احمد تأسیس کرده بودند، با همکاری مجاهدین اسلام‌گرا کوشیدند قدرت را با شورش نظامی به دست بگیرند ولی موفق نشدند. (تصویر روبرو آرم پرچم این گروه را نشان می‌دهد.)

این روز در ضمن با زندانیان و شورششان هم نسبتی داشته است. در ۱۳۲۳ و اواخر جنگ جهانی دوم ۱۱۰۴ زندانی جنگی ژاپنی در اقدامی هماهنگ از اردوگاهی در استرالیا گریختند و ۵۴۵ نفرشان موفق به فرار شدند. هرچند همه‌شان در نهایت کشته شدند یا خودکشی کردند و یا دوباره دستگیر شدند. دقیقاً در همین روز شورشیان لهستانی اردوگاه

کار اجباری گسیووسکا^۴ در نزدیکی ورشو را گرفتند و همه‌ی ۳۴۸ زندانیان یهودی‌اش را آزاد کردند. این اردوگاه کمتر از یک سال بعد به زندان و شکنجه‌گاه ن ک و د (پلیس سیاسی شوروی) و بعدتر به اردوگاه کار اجباری رژیم کمونیستی لهستان تبدیل شد. باز در همین روز، بنا به روایت‌های متفقین، نازی‌ها از این روز به مدت یک هفته بین چهل تا پنجاه هزار شهروند و زندانی جنگی و سیاسی را در محله‌ی وولا^۵ در ورشو لهستان کشتار کردند. بنا به این

^۱ Constantine Kanaris

^۲ Battle of Smolensk

^۵ Wola

^۳ Battle of Samos

^۴ Gęsiówka concentration camp

روایت، کل این انبوه اجساد سوزانده شده و خاکسترش در سوراخی در زمین دفن شد، در نتیجه جسد‌های این قربانیان هرگز کشف نشد و پذیرفتن این روایت به امری ایمانی و اعتقادی سیاسی وابستگی پیدا کرد! در ضمن نلسون ماندلا^۱ هم در چنین روزی به سال ۱۳۴۱ در آفریقای جنوبی زندانی شد و سی و هشت سال بعد را در زندان ماند.

محل منسوب به کشتار وولا

زندانیان اردوگاه کار اجباری گسیووسکا پس از آزادی

رخداد‌های پراکنده‌ی دیگری هم در این روز رخ داده‌اند. در ۹۱۷ گونزالو خیمِنز دِ کوئسادا^۲ در کلمبیای امروزین شهر بوگوتا را بنیان نهاد که در آغاز اردوگاه ماجراجویان و غارتگران اسپانیایی بود، در ۹۶۱ هجری خورشیدی سر همفبری گیلبرت^۳ اولین مهاجرنشین انگلیسی در آمریکا را در نیوفاندلند^۴ و لابرادور^۵ تأسیس کرد. در ۱۲۴۰ ارتش آمریکا رسم تازیانه زدن به سربازان را لغو کرد، در ۱۳۰۵ در نیویورک سیستم ویتافون^۶ که توسط برادران وارنر^۷ برای صداگذاری بر فیلم به کار گرفته شده بود، برای نخستین بار برای گذاشتن صدا بر فیلم «دون ژوان»^۸ مورد استفاده قرار

^۱ Nelson Mandela

^۴ Newfoundland

^۷ Warner Bros.

^۲ Gonzalo Jiménez de Quesada

^۵ Labrador

^۸ Don Juan

^۳ Sir Humphrey Gilbert

^۶ Vitaphone

گرفت. در ۱۳۶۰ هم رونالد ریگان^۱ به کارمندان خطوط کنترل هوایی که اعتصاب کرده بودند فرمان داد به سر کار خود برگردند و چون ایشان اطاعت نکردند، هر ۱۱۳۵۹ نفرشان را از کارشان اخراج کرد!

سویچیرو هوندا

سر همفری گیلبرت

گونزالو خیمنز د کونسادا

طاهر سیف‌الدین

زادگان نامدار این روز عبارت‌اند از گی دو موپاسان^۲ نویسنده‌ی فرانسوی (۱۲۲۹)، طاهر سیف‌الدین رهبر مذهبی فرقه‌ی شیعه‌ی داوودی در هند (۱۲۶۷)، آرتم ایوانویچ میکویان^۳ سیاستمدار روس (۱۲۸۴)، و نیل آرمسترانگ^۴ فضانورد آمریکایی (۱۳۰۹). عبیدالله بن یحیی بن خاقان مروزی وزیر خلیفه متوکل عباسی (۲۵۶)، قمرالملوک وزیر اولین خواننده‌ی زن ایرانی که صدایش ضبط شد (۱۳۳۸) و سویچیرو هوندا^۵ بنیانگذار شرکت هوندا (۱۳۷۰) هم در این روز درگذشته‌اند.

^۱ Ronald Reagan

^۳ Artem Ivanovich Mikoyan

^۵ Soichiro Honda

^۲ Guy de Maupassant

^۴ Neil Armstrong

نمایش اولین فیلم گویا در سینمای برادران وارنر

پانزدهم مرداد

روز پانزدهم مرداد سال ۱۲۸۸ سید حسن تقی‌زاده از رهبران مهم مشروطه‌خواهان آذربایجان از راه تبریز رسید و با استقبال پرشور مردم وارد تهران شد. عده‌ی زیادی از مردم تا کرج به استقبال وی رفته بودند و ورودش به تهران با نواختن موزیک و رژه‌ی مجاهدین همراه بود. در ۱۲۹۸ امان‌الله‌خان افغان در نبرد بر انگلیسی‌ها غلبه کرد و سال بعدش (۱۲۹۸) به دستور وثوق‌الدوله که تازه به صدارت رسیده بود، اداره‌ی نظمیه موظف شد کلیه‌ی اعضای کمیته‌ی مجازات را که در چند سال اخیر مرتکب چندین فقره قتل شده بودند دستگیر کند.

یک سال بعد در شب جمعه پانزدهم مرداد سال ۱۲۹۹ در بازار رشت آتش‌سوزی‌ای آغاز شد که سربازان روس به دلایل امنیتی موهومی مانع فرو نشاندن آن می‌شدند. در نتیجه هشت کاروانسرا و یک کلیسا و ۳۸۰ حجره بازار در آتش سوخت و شواهدی هست که نشان می‌دهد روس‌های بلشویک در این هنگامه کالاهای مردم را از بازار ربوده و به روسیه حمل می‌کرده‌اند.

نبرد بویاچا

فرانسیس دوم امپراتور مقدس روم

در چنین روزی به سال ۱۱۸۵ فرانسیس دوم^۱ کناره‌گیری کرد و به این ترتیب امپراتوری مقدس روم منحل شد و امپراتوری اتریش جای آن را گرفت. در ۱۱۹۸ سیمون بولیوار^۲ در نبرد بویاچا^۳ در ونزوئلا بر قوای اسپانیایی غلبه کرد و آزادی‌خواهان را بر این سرزمین چیره ساخت، در ۱۲۰۴ بولیوی از اسپانیا استقلال یافت و در ۱۲۴۰ انگلستان لاگوس در نیجریه را تسخیر کرد و به خاک خود منضم ساخت.

در ۱۳۳۴ مهندسان ارتباطات توکیو - که شرکت نیای سونی محسوب می‌شود - اولین رادیو ترانزیستوری‌اش را در ژاپن فروخت و در ۱۳۷۰ تیم برنرزی^۴ مقالاتی را منتشر کرد و در آن ایده‌ی شبکه‌ی جهانی اینترنت (world wide web) را پیشنهاد کرد و در همین روز تاکاکو دوئی^۵ اولین زنی بود که در ژاپن سخنگوی نمایندگان مجلس شد.

در ۱۳۲۴ یک بمب‌افکن آمریکایی اولین بمب اتمی موسوم به «پسر کوچولو» را بر شهر هیروشیما انداخت (عکس روبرو). در نتیجه هفتاد هزار نفر در جا کشته شدند و چند ده هزار نفر در اثر مسمومیت رادیواکتیو طی چند سال بعد جان باختند. در ۱۳۳۹ انقلابیون کوبا اموال شرکت‌های خارجی از جمله

آمریکایی‌ها را در اختیار دولت گذاشتند و آن‌ها را ملی اعلام کردند. در ۱۳۴۱ جامائیکا از انگلستان استقلال یافت و در ۱۳۶۹ انگلستان به دنبال حمله‌ی عراق به کویت این کشور را در خلیج فارس محاصره‌ی اقتصادی کرد.

^۱ Francis II

^۲ Battle of Boyacá

^۵ Takako Doi

^۲ Simón Bolívar

^۴ Tim Berners-Lee

^۱ Little Boy

چندین رخداد پراکنده‌ی مهم دیگر هم در این روز رخ داده‌اند که برخی نوآورانه و برخی غم‌انگیز هستند. در ۱۲۶۹ در زندان آوبورن^۱ در نیویورک برای نخستین بار یک محکوم به اعدام با صندلی الکتریکی کشته شد. او قصابی بیسواد بود به نام ویلیام کملر^۲ که با تبر زنش را به قتل رسانده بود! شامگاه پانزدهم مرداد سال ۱۳۰۹ آخرین لینچ

ستی سیاهپوستان در ایندیانا‌ی آمریکا انجام پذیرفت (تصویر روبرو). در جریان این حادثه توده‌ی مردم دو سیاهپوست (گویا بی‌گناه) را که به دزدی و قتل متهم بودند از زندان بیرون کشیدند و کتک زدند و به قتل رساندند. جالب آن که ۲۹ سال بعد (در ۱۳۳۸) در همین روز همان مردم نقش لینکلن^۳ را در مقام قهرمان مبارزه با نژادپرستی روی سکه‌های پنی جای دادند، که هنوز هم همان‌جاست.

رخداد غم‌انگیز این روز هم آن بود که در ۱۳۸۰ یک آتش‌سوزی در منطقه‌ی اروادی^۴ در تامیل‌نادوی^۵ هند به مرگ فجیع ۲۸ بیمار روانی انجامید. این بیماران در یک مؤسسه‌ی خیریه‌ی مذهبی بستری بودند که به یک شیخ سعودی اهل مدینه به اسم قطب‌السلطان سید ابراهیم شهید ولی‌الله تعلق داشت. در این مؤسسه بیماران را برای بیرون راندن ارواح خبیث از بدنشان کتک می‌زدند و شب‌ها با زنجیر به تخت‌هایشان می‌بستند. به همین خاطر در جریان آتش‌سوزی که شب رخ داد بیماران گرفتار ماندند و در آتش سوختند. این مؤسسه پس از این فاجعه مورد حمله قرار گرفت و تعطیل شد.

^۱ Auburn

^۲ Abraham Lincoln

^۵ Tamil Nadu

^۲ William Kemmler

^۴ Erwadi

ویلیام کملر

آتش‌سوزی اروادی

تیم برنرز لی

نیکولاس مالبرانش

دومینیک قدیس

آلفرد تینسون

برخی از زادگان نامدار این روز را می‌توان چنین برشمرد: نیکولاس مالبرانش^۱ فیلسوف فرانسوی (۱۰۱۷)،

لرد آلفرد تینسون^۲ شاعر انگلیسی (۱۱۸۸)، الکساندر فلمینگ^۳ کاشف انگلیسی آنتی‌بیوتیک (۱۲۶۰) و اندی وار هول^۴

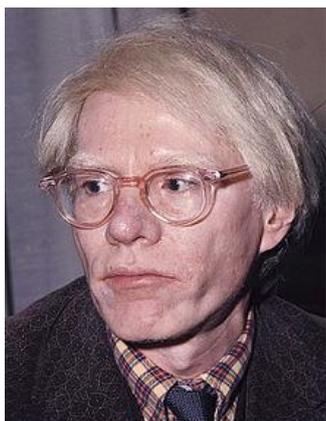
نقاش و هنرفروش مدرن آمریکایی (۱۳۰۷).

^۱ Nicolas Malebranche

^۲ Alexander Fleming

^۳ Alfred Tennyson

^۴ Andy Warhol

راست: فلمینگ هنگام گرفتن

نوبل از شاه سوئد گوستاو

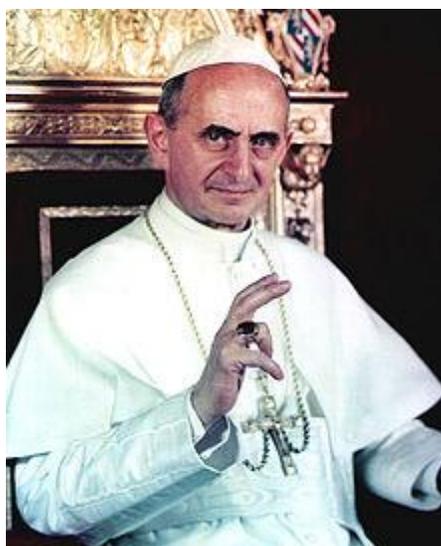
پنجم در ۱۳۲۴

چپ: اندی وار هول

در پانزدهم مرداد سال ۱۲۹ هجری خورشیدی مروان دوم خلیفه‌ی اموی پس از شکست‌های پی‌پی سردارانش از ابومسلم خراسانی در جنگ زاب از سفاح عباسی شکست خورد و به مصر گریخت و در آنجا کشته شد، در سال ۶۰۰ دومینیک قدیس^۱ اسپانیایی بنیانگذار فرقه‌ی دومینیکن درگذشت. او نیای فکری تفتیش عقاید قرون وسطا بود. باقی درگذشتگان نامدار این روز عبارت‌اند از تئودور آدورنو^۲ فیلسوف آلمانی (۱۳۴۸)، پاپ پل ششم^۳ (۱۳۵۷) و شاپور بختیار آخرین نخست‌وزیر دوران پهلوی (۱۳۷۰).

شاپور بختیار

پاپ پل ششم

تئودور آدورنو

^۱ Saint Dominic

^۲ Theodor W. Adorno

^۳ Pope Paul VI

شانزدهم مرداد

روز پنجشنبه شانزدهم مرداد سال ۱۲۳۰ هجری خورشیدی در شماره‌ی ۲۷ روزنامه‌ی وقایع اتفاقیه که امیرکبیر بنیانش نهاده بود، آگهی‌ای برای فروش کتاب انتشار یافت و این نخستین نمونه از این دست در مطبوعات ایران بود. بیش از نیم قرن بعد همین روند گسترش مطبوعات جدید و سازماندهی انجمن‌های مشروطه‌خواه باعث شد محمدعلی‌شاه نتواند مجلس را ببندد و آزادی‌خواهان را سرکوب کند. با این همه کشمکش‌های میان دو طرف همچنان باقی بود. روز شانزدهم مرداد ۱۲۸۸ سیدحسن کاشانی مدیر روزنامه‌ی *حبل‌المتین* به اتهام اهانت به قانون محمدی تحت تعقیب دادگستری قرار گرفت. درست یک سال بعد روز دوشنبه ۱۶ مرداد ۱۲۸۹ درگیری‌ای در پارک اتابک رخ داد و مجاهدین تبریزی که سلاحشان را تحویل دولت نمی‌دادند و نزد ستارخان سنگر بسته بودند به دست قوای دولتی به رهبری یی‌رم‌خان خلع سلاح شدند و ستارخان در این میان از ناحیه‌ی پا زخمی شد. یک سال بعد (۱۲۹۰) باز مستبدین برای به دست گرفتن قدرت خیز برداشتند و در چنین روزی که سه شنبه هم بود، ارشدالدوله توانست در نبردی بر قوای ملی غلبه کند؛ اما کارش پیش نرفت. در همین روز مورگان شوستر^۱ که در خدمت وزارت مالیه‌ی ایران بود مازور استوکس^۲ انگلیسی را استخدام کرد و ژاندارمری در شمال ایران مالیات ملاکان را گردآوری کرد. اما در همین حدود جنبش جنگل شروع می‌شد و کمی بعد که بلشویک‌ها در روسیه به پیروزی رسیدند از آن راه به شمال

---

^۱ William Morgan Shuster

^۲ Major C. B. Stokes

ایران رخنه کردند. در ۱۲۹۹ به همین خاطر استاروسلسکی^۱ که به مقام امیرتومانی رسیده بود مأمور پاکسازی گیلان از بلشویک‌ها شد.

با این همه تاریخ جهان در این روز شاهد رخدادهای خشونت‌بارتری بوده است. در سال ۳۲۲ پیش از میلاد دولت‌شهرهای یونان به رهبری آتن با آنتی‌پاتر^۲ سردار مقدونی جنگیدند و در نبرد کرانون^۳ شکست خوردند. یونانی‌ها پس از آن به اقتدار اسکندر گردن نهادند و خودمختاری دولت‌شهرهای یونانی که در عصر هخامنشی برقرار بود پایان یافت. در سال هشتم هجری خورشیدی آوارها^۴ و اسلاوها^۵ به محاصره‌ی کنستانتینوپل^۶ پایان دادند. حدود یازده قرن بعد همین اسلاوها در قالب کشور روسیه سازمانی سیاسی پیدا کردند و در سال ۱۰۹۳ نیروی دریایی نوپای روسیه در نبرد گانگوت^۷ بر ناوگان سوئد پیروز شدند و نخستین نمایش قدرت خود را انجام دادند.

نبرد گانگوت

---

^۱ Vsevolod Starosselsky

^۴ Avars

^۷ Battle of Gangut

^۲ Antipater

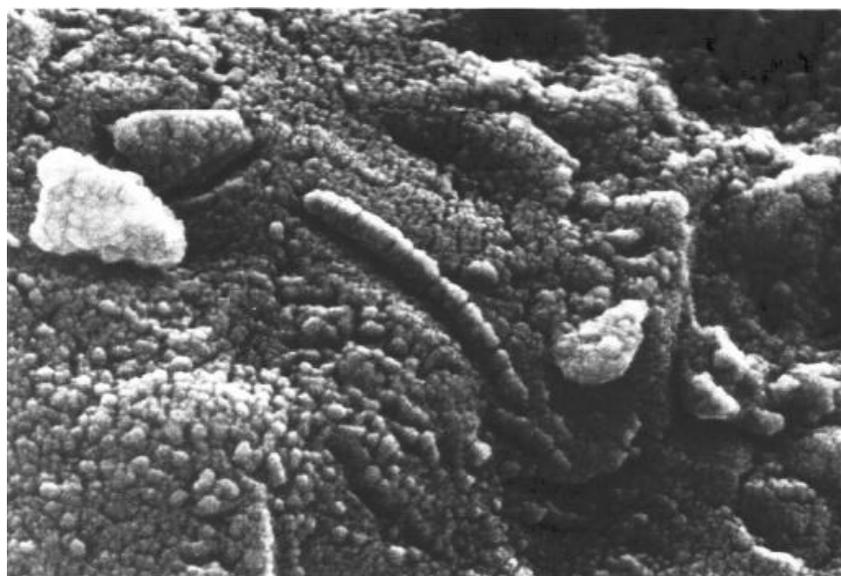
^۵ Slavs

^۳ Battle of Crannon

^۶ Constantinople

در ۱۳۱۲ قوای عراقی به رهبری بکر صدقی عسکری به منطقه‌ی سمیل در شمال موصل حمله بردند و بین پنج تا شش هزار تن از شهروندان آسوری این منطقه را کشتار کردند. بکر صدقی خود کُرد بود، اما به آرمان‌های پان‌عربی دولت نوپای عراق پیوسته بود و مبلغ این جریان بود. در ۱۳۷۷ هم بمب‌گذاری در سفارت آمریکا در دارالسلام تانزانیا و نایروبی کنیا به مرگ ۲۱۲ نفر انجامید. یک سال بعد (۱۳۷۸) هم سپاه بین‌المللی اسلام به رهبری مجاهد بن عبدالخطاب از چین خروج کرد و در داغستان با قوای روسی جنگید.

این روز با چند رخداد پراکنده هم مصادف بوده است. در ۱۳۱۹ دولت نازی منطقه‌ی آلزاس لورن^۱ را بدون جنگ بار دیگر به قلمرو آلمان بازگرداند و در ۱۳۳۹ ساحل عاج از فرانسه استقلال یافت. در ۱۳۲۳ شرکت آی.بی.ام. اولین ماشین حساب خود را ساخت در ۱۳۷۵ هم ناسا اعلام کرد شهاب‌سنگ ALH 84001 که احتمالاً از سیاره‌ی بهرام جدا شده نشانه‌هایی از حیات ابتدایی را در خود دارد.

ALH 84001 باکتری‌های احتمالی بر شهاب‌سنگ

---

^۱ Alsace-Lorraine

دو آدمکش صاحب سبک: بکر صدقی عسکری و الیزابت باتوری

در این روز دو شخصیت جالب توجه هم زاده شده‌اند. یکی شان ولید جنبلاط^۱ سیاستمدار و خبرنگار لبنانی و رهبر دروزی‌هاست (۱۳۲۸) و دیگری الیزابت باتوری^۲ زن اشراف‌زاده‌ی بلغاری (۹۳۹). الیزابت قاتل زنجیره‌ای بود و زنان را می‌زدید و بعد از شکنجه به قتل می‌رساند. کتاب گینس او را در میان قاتلان زن دارای بالاترین شمار قربانیان دانسته است و در برخی منابع شمار کشتگانش را ۶۵۰ نفر تخمین زده‌اند!

پل دیراک^۳ فیزیکدان انگلیسی در این روز (۱۲۸۱) زاده شد و بن جانسون^۴ شاعر انگلیسی (۱۰۱۶) و دیگو ولاسکوئز^۵ نقاش اسپانیایی (۱۰۳۹) هم در این روز درگذشته‌اند.

---

^۱ Walid Jumblatt

^۲ Paul Dirac

^۵ Diego Velázquez

^۴ Elizabeth Báthory

^۳ Ben Jonson

پل دیراک

دیگو ولاسکوئز

هفدهم مرداد

این روز با جنب و جوش‌هایی در دوران مشروطه قرین بوده است. روز شنبه هفدهم مرداد ۱۲۸۷ سپاهیان مستبدین به تبریز حمله کردند و محله‌ی امیرخیز را که کانون مشروطه‌خواهان بود محاصره کردند. اما ستارخان تنها با ۲۴ مجاهد از جان گذشته در پیچ و خم کوچه‌های این محله برابرشان ایستاد و راه پیشروی نیرویی دو هزار نفره را سد کرد!

یک سال بعد، روز یکشنبه هفدهم مرداد سال ۱۲۸۸ هجری خورشیدی مدیر روزنامه‌ی *حبل‌المتین* به خاطر مقاله‌ی «اذا فسد العالم فسد العالم» به جرم توهین به شریعت محمدی محاکمه شد. او در این مقاله به درخشش و شکوه ایران باستان اشاره کرده بود و نوشته بود که زمانی نیمی از جمعیت جهان شهروند دولت هخامنشی بودند و «اقتدارات سیروس کبیر» از هند تا بین‌النهرین جاری بود. از دید نویسنده‌ی این مقاله ایران در سراسر دوران پیش از اسلام با وجود فترت کوتاه پس از تازش اسکندر این اقتدار را حفظ کرده بود، اما پس از ظهور اسلام دورانی از زوال و سقوط را تجربه کرد و از این رو نویسنده انحطاط ایران را به اعراب و مسلمانان مربوط می‌دانست. انتشار این مقاله سر و صدای زیادی به پا کرد و رئیس عدلیه که مساوات و از مشروطه‌خواهان تندرو بود امتیاز *حبل‌المتین* را باطل کرد و مدیر مسئولش در دادگاه به دو سال زندان محکوم شد. اما کمی بعد او را با شفاعت دو تن آزاد کردند، که یکی‌شان دکتر ملکزاده فرزند ملک‌المتکلمین و (جالب آن‌که) دیگری سید عبدالله بهبهانی بود. در همین روز به سال ۱۲۹۸ هم قرارداد بدنام ۱۹۱۹^۱ بسته شد که ایران را زیر نفوذ انگلستان قرار می‌داد و به همین خاطر با مقاومت سیاستمداران روبرو شد و پس از مدتی باطل شد.

---

^۱ Anglo-Iranian Agreement

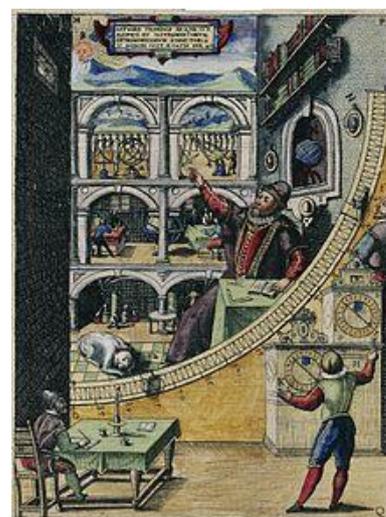
رخدادهای سیاسی و اجتماعی این روز به نسبت پراکنده‌اند. در ۸۸۸ هجری خورشیدی کریشنا دوه^۱ به تاج و تخت دولت چیتوری در جنوب هند دست یافت و در مقام سومین شاه دودمان تولووه^۲ بیست سال سلطنتش را آغاز کرد. در ۱۱۶۸ وزارت جنگ آمریکا با فرمان اولین رئیس‌جمهور آمریکا جرج واشینگتن^۳ تأسیس شد. در ۱۲۴۲ دستبرد بزرگ به قطار در انگلستان انجام گرفت و یک دسته‌ی پانزده نفره از راهزنان ۲/۶ میلیون پوند اسناد بانکی را از یک قطار به سرقت بردند. در ۱۳۵۳ ریچارد نیکسون^۴ در یک برنامه‌ی تلویزیونی پربیننده استعفای خود از ریاست جمهوری را اعلام کرد و در ۱۳۷۷ طالبان به کنسولگری ایران در مزارشریف حمله کردند و ده دیپلمات و یک خبرنگار ایرانی را به قتل رساندند.

ژاک بالما

کریشنا دوه‌راهه

تیکویراهه و رصدخانه‌اش

در تاریخ نوآوری‌های فنی و علمی، این روز پیوند شگفت‌انگیزی با هوانوردی برقرار می‌کند و با حرکت انسان در ارتفاع‌های زیاد مربوط می‌شود. قدیمی‌ترین در این میان به سال ۹۵۵ مربوط می‌شود و این روزی است که

^۱ Krishnadevaraya

^۳ George Washington

^۲ Tuluva

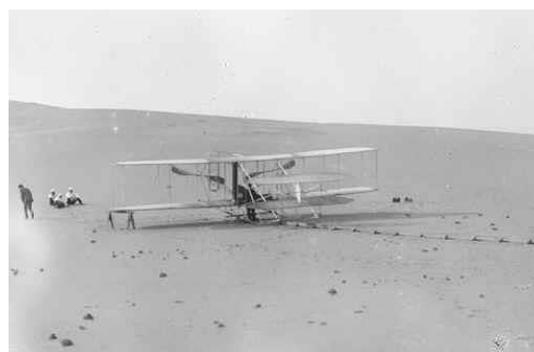
^۴ Richard Nixon

تیکو براهه^۱، ستاره‌شناس دانمارکی، ساخت رصدخانه‌ی اورانیبورگ^۲ را در جزیره‌ی هون^۳ آغاز کرد. نزدیک به دو‌یست سال بعد، در ۱۱۶۵، برای نخستین بار ژاک بالما^۴ و دکتر میشل گابریل پاکارد^۵ قله‌ی مون بلان^۶ را فتح کردند، که هوانوردی نبود، اما ارتفاع گرفتن از زمین محسوب می‌شد!

در هفدهم مرداد ۱۲۸۷ ویلبر رایت^۷ در لومَن^۸ اولین نمایش عمومی پرواز با هواپیمایش را اجرا کرد، در ۱۳۰۸ کشتی هوایی گراف زپلین^۹ سفرش به دور دنیا را آغاز کرد و در ۱۳۲۵ پرواز نخستین نمونه از بمبافکن‌های ب-۳۶ انجام گرفت که بزرگ‌ترین هواپیمای با موتور پیستونی و اولین هواپیمای قاره‌پیمای جنگی که در ضمن نخستین ماشین حمل بمب اتمی هم بود که به طور انبوه تولید صنعتی می‌شد.

بمبافکن ب-۳۶

هواپیمای ویلبر رایت

زادگان مشهور این روز عبارت‌اند از: سنت دومینیک^{۱۰} بنیانگذار فرقه‌ی دومینیکن (۵۴۹)، امیلیانو زاپاتا^{۱۱} انقلابی مکزیک‌یی (۱۲۵۸)، و در میان رفتگان این روز هم می‌توان از این نام‌ها یاد کرد: تریانوس^{۱۲} امپراتور روم

^۱ Tycho Brahe

^۲ Uraniborg

^۳ Hven

^۴ Jacques Balma

^۵ Michel-Gabriel Paccard

^۶ Mont Blanc

^۷ Wilbur Wright

^۸ Le Mans

^۹ Graf Zeppelin

^{۱۰} Saint Dominic

^{۱۱} Emiliano Zapata

^{۱۲} Traianus

(۱۱۷ میلادی)، امانوئل هرمان فیشته^۱ فیلسوف آلمانی (۱۲۵۸)، فریدون رهنما روشنفکر ایرانی (۱۳۵۴) و آیت الله ابوالقاسم خویی (۱۳۷۱).

محمد مُرسی

آیت الله خویی

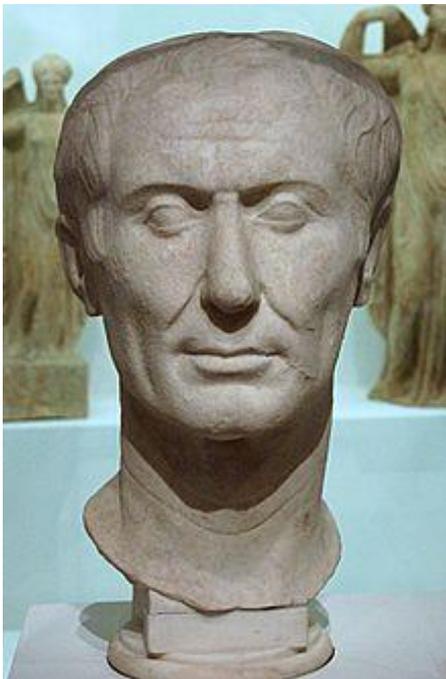
امیلیانو زاپاتا

---

^۱ Immanuel Hermann Fichte

هجدهم مرداد

این روز در تاریخ معاصر ایران با چند رخداد در زمینه‌ی مطبوعات مصادف بوده است. روز سه شنبه هجدهم مرداد سال ۱۲۹۴ ابراهیم پورداود نخستین شماره از روزنامه‌ی رستاخیز را که مضمونی ملی‌گرایانه و تندرو داشت منتشر کرد. این روزنامه در بغداد منتشر می‌شد! در همین روز به سال ۱۳۰۳ برادران سعادت در کرمانشاه چاپخانه‌ی سعادت را تأسیس کردند که تأثیر زیادی در ترویج کتابخوانی و نویسندگی مدرن در این شهر داشت. این چاپخانه با

تجهیزات آلمانی و پشتیبانی صاحب‌نظران این کشور راه‌اندازی شد. چهار سال بعد دولت رضاشاه با طی مسیری حقوقی قوانین مربوط به کاپیتولاسیون را که از دوران قاجار به یادگار مانده بود یک به یک لغو کرد. در چنین روزی به سال ۱۳۰۷ قرارداد لغو کاپیتولاسیون بین ایران و سوئد امضاء و مبادله شد. در تاریخ جهان این روز با جنگ‌هایی خونین قرین بوده است. در سال ۴۸ پیش از میلاد یولیوس سزار^۱ (تصویر روبرو) در نبرد فارسالوس^۲ بر پمپی^۳ غلبه کرد و او را از قدرت کنار زد.

^۱ Julius Caesar

^۲ Battle of Pharsalus

^۳ Pompey

در سال ۳۷۸ میلادی والنس امپراتور روم (تصویر زیر) در نبرد آدریانوپل^۱ از ویزیگت‌ها^۲ شکست خورد و به همراه نیمی از سپاهیان‌ش کشته شد. در ۸۷۹ هجری خورشیدی قوای عثمانی پس از شکست دادن ناوگان ونیز متونی^۳ در مسنیا^۴ را گرفتند و در ۱۱۸۹ ناپلئون وستفالی^۵ را گرفت و در قلمرو خود ادغام کرد.

در هجدهم امرداد سال ۱۳۲۱ مهاتما گاندی^۶ به خاطر دعوت مردم هند به اعتصاب دستگیر شد، سه سال بعد در ۱۳۲۴ آمریکا بمب اتمی ای به نام «مرد چاق»^۷ را روی ناگازاکی^۸ انداخت که به مرگ فوری ۳۵ هزار نفر منتهی شد. در میانشان بین ۲۳ تا ۲۸ هزار نفر کارگر وجود داشت و دو هزار نفرشان کره‌ای‌هایی بودند که برای بیگاری به ژاپن آورده شده بودند. دقیقاً در همین روز ارتش سرخ شوروی به منچوری حمله برد و با ژاپنی‌ها که آنجا را اشغال کرده بودند درگیر شد.

در هجدهم امرداد سال ۱۳۴۴ اتحادیه‌ی مالزی سنگاپور را از عضویت اخراج کرد و به این ترتیب این جزیره به نخستین کشوری تبدیل شد که استقلالش نادلخواه و تحمیلی بود! در ۱۳۷۲ حزب لیبرال دموکرات ژاپن پس از ۳۸ سال از قدرت کنار رفت و در ۱۳۷۸ بوریس یلتسین^۹ نخست وزیرش سرگئی استپاشین^{۱۰} را عزل کرد و برای چهارمین بار کل کابینه‌اش را برکنار کرد.

^۱ Battle of Adrianople

^۲ Visigoths

^۳ Methoni

^۴ Messenia

^۵ Westphalia

^۶ Mahatma Gandhi

^۷ Fat Man

^۸ Nagasaki

^۹ Boris Yeltsin

^{۱۰} Sergei Stepashin

به سال ۸۹۸ فردیناند ماژلان^۱ و پنج کشتی زیر فرمانش از سویل اسپانیا سفر خود را به دور دنیا آغاز کرد و

چرخشی را در فرایند استعمار رقم زد. مسیری را که ناوگان ماژلان پیمود در تصویر زیر می بینید.

این روز با چند رخداد پراکنده‌ی سطح فرهنگی هم مصادف بوده است. در ۱۲۳۳ هنری دیوید تورو^۲ کتاب

والدن^۳ را به چاپ رساند، توماس ادیسون^۴ است که در چنین روزی به سال ۱۲۵۵ حق اختراع میمئوگراف^۵ -کپی

دستی با استنسپیل - را به اسم خود ثبت کرد و در ۱۳۲۳ سازمان جنگل‌داری آمریکا نخستین پوستر «خرس دودی^۶» را

برای تبلیغ حفظ منابع طبیعی منتشر کرد.

^۱ Ferdinand Magellan

^۲ Walden

^۵ mimeograph

^۲ Henry David Thoreau

^۴ Thomas Edison

^۶ smoky bear

خرس دودی اصلی در باغ وحش و نسخه‌های تبلیغاتی‌اش

در ضمن در همین روز به سال ۱۳۴۸ پیروان یک مرشد معنوی به نام چارلز منسون^۱ به یک مهمانی هنرمندان حمله بردند و شارون تیت^۲ هنرپیشه را که باردار هم بود به همراه سایر حاضران به قتل رساندند. شارون تیت همسر رومن پولانسکی^۳ بود. (تصویر زیر)

در این روز چند نامدار درگذشته‌اند: مأمون خلیفه‌ی عباسی (۲۱۲)، نجم‌الدین ایوب سردار کُرد و پدر صلاح‌الدین ایوبی (۵۵۲)، هیرونیموس بوش^۴ نقاش هلندی (۸۹۵)، هرمان هسه^۵ ادیب آلمانی (۱۳۴۱)، و دمیتری

^۱ Charles Manson

^۲ Roman Polanski

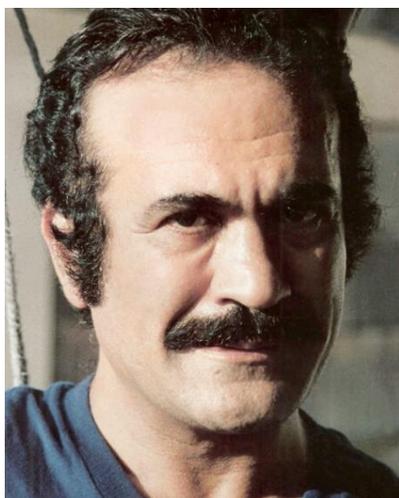
^۳ Hermann Hesse

^۴ Sharon Tate

^۵ Hieronymus Bosch

شوستاکوویچ^۱ آهنگساز روس (۱۳۵۴). در حوزه‌ی تمدن ایرانی هم فریدون فرخزاد به سال ۱۳۷۱ در شهر بن آلمان

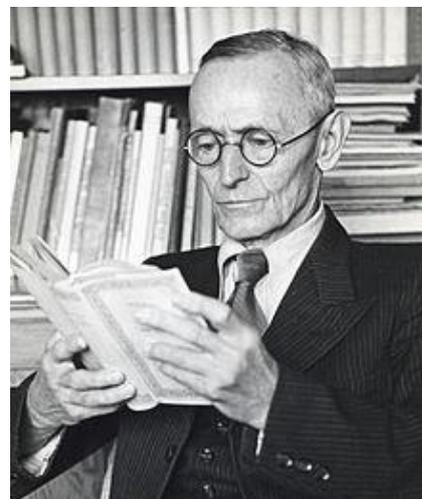
به قتل رسید.

فریدون فرخزاد

دمیتری شُستاکوویچ

هرمان هسه

---

^۱ Dmitri Shostakovich

نوزدهم ارداد

روز نوزدهم ارداد سال ۱۲۸۸ مشروطه خواهان پیروزمند میرهاشم دوه چی از مستبدین بدنام را که قاتل چندین آزادی خواه بود در میدان توپخانه اعدام کردند. این روز برای دولت عثمانی هم بدآختر بود، چون به سال ۱۲۹۲ دومین جنگ بالکان^۱ با امضای عهدنامه ی بخارست^۲ توسط یونان، رومانی، مونته نگرو، بلغارستان و صربستان خاتمه یافت و جدایی این کشورها از قلمرو امپراتوری عثمانی قطعیت یافت. هفت سال بعدش هم (در ۱۲۹۹) قوای متفقین که در جنگ جهانی اول پیروز شده بودند، ابتدا در معاهده ی پاریس و بعد در بندهای توافق نامه ی سور^۳ که در این روز امضا شد، استقلال دولت ارمنستان را نیز گنجانند. سلطان محمد ششم هم به ناچار عهدنامه ی سور را امضا کرد و به این ترتیب قلمرو عثمانی میان متفقین جنگ جهانی اول تقسیم شد (تصویر زیر).

^۱ Second Balkan War

^۲ Treaty of Bucharest

^۳ Treaty of Sèvres

اعدام میرهاشم دوهچی

در ۱۲۹۷ در جریان جنگ جهانی اول، نبرد آمین^۱ در این روز پایان یافت. این نبرد که چهار روز به درازا کشید، سپاهیان متحد انگلیسی و آمریکایی و فرانسوی در برابر قوای آلمانی که زیر فرمان مارشال لودندورف^۲ می‌جنگیدند صف آراستند و در همین زمان اندک آلمانی‌ها ۲۵ هزار نفر و متفقین ۴۴ هزار نفر تلفات دادند، اما متفقین پیروز شدند و پنجاه هزار سرباز آلمانی را اسیر گرفتند. با این نبرد مرحله‌ی ایستای خندق‌جی جنگ پایان یافت و با ورود خودروهای زرهی جنگ اول جهانی بار دیگر پویایی خود را به دست آورد.

در دوران معاصر ما این روز با یکی از صورت‌های تازه و مهیب دست‌اندازی ابرقدرت‌های غربی در شرق پیوند دارد. در نوزدهم امرداد سال ۱۳۴۰ ارتش آمریکا در جنگ ویتنام استفاده از «عامل نارنجی»^۳ را آغاز کرد. این

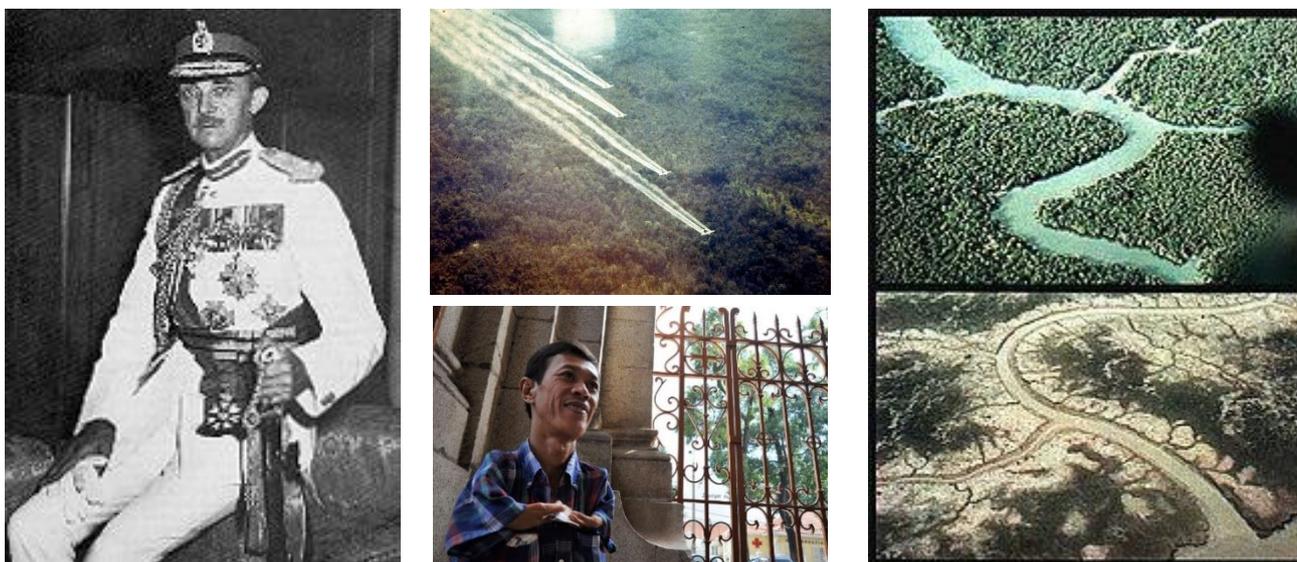
---

^۱ Battle of Amiens

^۲ Erich Ludendorff

^۳ Agent Orange

ماده‌ی سمی برای سمپاشی گلخانه‌ها مورد استفاده قرار می‌گرفت و به مدت ده سال (تا ۱۳۵۰) توسط نیروی هوایی آمریکا بر خاک ویتنام پاشیده می‌شد. این ماده در انسان نیز فرسایش ماده‌ی ژنتیکی را به دنبال دارد و به زایمان کودکان ناقص و سقط جنین می‌انجامد. در جریان این عملیات ۱۷/۸٪ سطح این کشور سمپاشی شد و چهار میلیون نفر از مردم ویتنام توسط این ماده مسموم شدند که یک میلیون نفرشان هنوز زنده هستند. علاوه بر این ۳/۱ میلیون هکتار جنگل در کشور ویتنام به همراه جانوران مقیم آن به خاطر این کار از میان رفت و تنوع جانوری در بخش‌هایی از سرزمین ویتنام به شدت افت کرد. پیشتر انگلستان در جریان سرکوب شورش مالایی‌ها (۱۳۲۷-۱۳۳۹) از همین سم شیمیایی برای نابود کردن جنگل‌های مالزی و از بین بردن مقاومت مردم مالای استفاده کرده بود.

از چپ به راست: ژنرال انگلیسی سر جرالدمپلر که فرمان سمپاشی مالزی با عامل نارنجی را صادر کرد، هواپیماهای آمریکایی در حال سمپاشی ویتنام، یک ویتنامی که به خاطر عوارض این سم با دست و پای ناقص به دنیا آمده و جنگل‌زدایی و تخریب محیط زیست در ویتنام به دنبال ده سال سمپاشی آمریکایی‌ها

در عوض در سال ۱۳۶۷ ریگان^۱ قانونی گذاشت که طی آن به بازمانده‌ی شهروندان ژاپنی تبار آمریکا که نیم قرن پیش در جریان جنگ جهانی دوم به اردوگاه‌های کار اجباری فرستاده شده یا تبعید شده بودند، بیست هزار دلار غرامت پرداخت شود!

این روز در ضمن با تأسیس چند نهاد فرهنگی خوشنام پیوند دارد. در ۱۰۵۴ کلنگ ساخت رصدخانه سلطنتی گرینویچ^۲ به زمین زده شد، و در ۱۲۲۵ کنگره‌ی آمریکا بنیاد اسمیتسونین^۳ را تأسیس کرد و این به دنبال آن بود که جیمز اسمیتسون^۴ نیم میلیون دلار برای این هدف وقف کرد. در ۱۲۷۱ هم توماس ادیسون^۵ حق اختراع تلگراف دو طرفه را ثبت کرد.

راست: جیمز اسمیتسون

چپ: رصدخانه گرینویچ

از جمله حوادث دیگر این روز آن که در ۱۳۶۹ کاوشگر فضایی ماژلان^۶ به سیاره‌ی ناهید رسید، در ۱۳۸۲ قطار مونوریل اوکیناوا^۷ گشایش یافت و در ۱۳۹۳ در جریان سقوط هواپیمایی در فرودگاه مهرآباد ۳۹ تن کشته شدند.

^۱ Ronald Reagan

^۴ James Smithson

^۷ Okinawa

^۲ Royal Observatory Greenwich

^۵ Thomas Alva Edison

^۳ Smithsonian Institution

^۶ Magellan space probe

هنری نستله^۱ بنیانگذار شرکت غذایی نستله هم در چنین روزی به سال ۱۱۹۳ زاده شد و خلیفه واثق (الواثق بامرالله) و تکودار ایلخان مغول در چنین روزی (به ترتیب در سالهای ۲۲۶ و ۶۶۳ هجری خورشیدی) درگذشتند.

تکودار و شمس‌الدین جوینی

از زادگان این روز می‌توان از آمادئو آوگادرو^۲ شیمیدان ایتالیایی (۱۱۵۵)، ژان پیازه^۳ روانشناس بلژیکی (۱۲۷۵) و پرویز مشرف رییس‌جمهور پاکستان (۱۳۲۲) نام برد. آندرو کارنگی^۴ صاحب صنایع فولاد و بنیانگذار کارنگی هال^۵ (۱۲۹۸) و محمود درویش سیاستمدار و شاعر فلسطینی نیز در این روز به سال ۱۳۸۷ درگذشت.

محمود درویش

پیاژه

آوگادرو

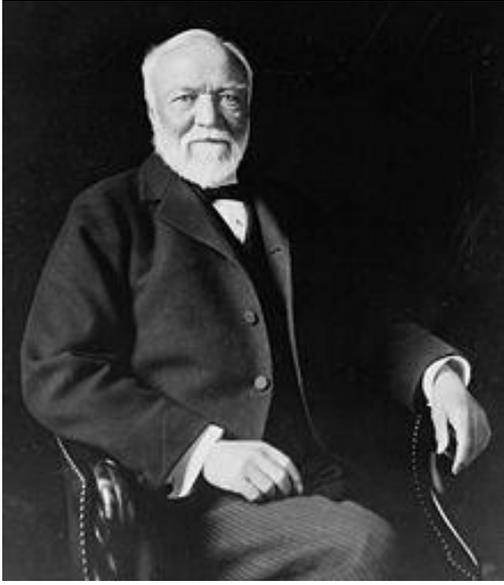
^۱ Henri Nestlé

^۳ Jean Piaget

^۵ Carnegie Hall

^۲ Amedeo Avogadro

^۴ Andrew Carnegie

آندرو کارنگی

پرویز مشرف

بیستم امرداد

حدود دو هزار و پانصد سال پیش در چنین روزی، به سال ۴۸۰ پیش از میلاد یک رسته از سپاهیان ایرانی که برای فتح آتن در یونان پیشروی می‌کردند، در تنگه‌ی ترموپولای (ترموپیل)^۱ با مقاومت یونانی‌هایی روبرو شدند که به روایتی رهبری‌شان را اسپارتی‌ها بر عهده داشتند. یونانی‌ها تا سه روز کوشیدند راه پیشروی ایرانیان را سد کنند. اما در بیستم امرداد فرماندهی اسپارتی‌شان لئونیداس^۲ در جنگ کشته شد و باقی‌گriختند و ایرانیان چنان که قرارشان بود رفتند و آتن را گرفتند. اروپاییان از قرن هجدهم به بعد این درگیری کوچک و نافرجام نظامی را مهم دانسته و لئونیداس را همچون قهرمان مقاومت غربیان در برابر نفوذ شرقیان ستوده‌اند.

لئونیداس در ترموپولای اثر داوید، نقاش دربار ناپلئون

^۱ Thermopylae

^۲ Leonidas

در تاریخ معاصرمان در این روز چند رخداد به نسبت کم‌اهمیت واقع شده است. روز سه‌شنبه بیستم امرداد ۱۲۸۷ جمعیتی بزرگ از مشروطه‌خواهان تبریز همراه با یک گروه موزیک در مسجد صمصام گرد آمدند و با ستارخان و انجمن آزادی‌خواه حقیقت هم‌قسم شدند و تصمیم گرفتند در برابر کودتای محمدعلی‌شاه و بسته شدن مجلس مقاومت کنند. ده سال بعد در ۱۲۹۷ بین میرزا کوچک‌خان و انگلیس‌ها یک موافقتنامه امضاء شد که بر مبنای آن سپاهیان انگلیسی مجاز بودند از گیلان گذشته و به قفقاز دسترسی داشته باشند.

در همین روز به سال ۱۲۹۹ گاندی^۱ سخنرانی مشهوری ایراد کرد و در آن اصول اخلاقی فعالیت سیاسی‌اش را بیان کرد، که بر ستایش رنج استوار بود. بخشی از سخنرانی او چنین بود: «رنجی که شعار عشیره‌ی بشر است... شرط ضروری هستی است. زندگی از مرگ پدید می‌آید. برای آن که گندم بروید باید دانه‌ی بذر نابود شود... هیچگاه کسی بدون عبور از میان آتش رنج بلند نشده است... هیچ‌کس نمی‌تواند از این قاعده بگریزد... ترقی چیزی جز تزکیه‌ی رنج با اجتناب از رنج دادن نیست. هر قدر رنج پاک‌تر باشد، ترقی والاتر است... ساتیاگراها همان رنج خودآگاه است... من به خود اجازه داده‌ام که قانون کهن فدا کردن خویش یعنی قانون رنج را به ملت هند عرضه کنم...»

مان‌الله جهانبانی - که در آن هنگام جوانی بیست و هفت ساله بود پس از دو روز نبرد در قلعه چهریق بر سمیتقو راهزن مشهور گرد غلبه کرد. شش سال بعد در ۱۳۰۷ آبراهه‌ی پرهزینه‌ای که شهرداری برای انتقال آب از رود کرج و طالقان

---

^۱ Mahatma Gandhi

به تهران کشیده بود گشایش یافت. در ۱۳۲۱ هم پس از سقوط دولت رضاشاهی و ورود متفقین به کشور کمبود خواربار در ایران ظاهر شده بود که برای چاره کردنش اداره‌ی خواربار کشور تأسیس شد و ریاستش را امان‌الله اردلان

بر عهده گرفت. در چنین روزی در سال ۱۳۵۱ درگیری میان آیت‌الله میلانی و دکتر شریعتی بالا گرفت و به موجب فتوای ایشان رفتن به حسینیه‌ی ارشاد و خواندن کتاب‌های شریعتی حرام اعلام شد.

در بیستم امرداد سال ۴۹۰ میلادی گت‌ها^۱ که زیر فرمان تئودوریک بزرگ^۲ و متحدش آلاریک دوم^۳ می‌جنگیدند، در نبرد رودخانه‌ی آدا^۴ در نزدیکی میلان اودواکر^۵ شاه ایتالیا را شکست دادند. در ۶۳۸ هجری خورشیدی مونگکه^۶ خان مغول (تصویر

روبرو) که فاتح آسورستان و میان‌رودان بود و قتل و غارت بسیار کرده بود، به خاطر ابتلا به اسهال شدید درگذشت.

در ۱۰۵۹ بومیان پوئبلو^۷ در نیومکزیکو در برابر استعمارگران اسپانیایی سر به شورش برداشتند و چهارصد تن از ایشان را کشتند و باقی را به ترک منطقه واداشتند. دلیل اصلی شورش سرخپوستان آن بود که اسپانیایی‌ها به خاطر تعصب دینی‌شان می‌کوشیدند دین و فرهنگ ایشان را نابود کنند و رقص‌های آیینی‌شان را ممنوع کرده بودند و تندیس‌های دینی و آثار هنری مذهبی‌شان را تخریب می‌کردند. اسپانیایی‌ها با وعده و وعید فراوان دوازده سال بعد بدون مقاومت چندانی بازگشتند، بی آن که قصدی برای عمل به قول‌هایشان داشته باشند. یک قرن بعد در ۱۱۷۱

^۱ Goths

^۴ Battle of the Adda River

^۷ Pueblo

^۲ Theodoric the Great

^۵ Odoacer

^۳ Alaric II

^۶ Möngke

انقلابیون فرانسه به کاخ توپلری^۱ حمله بردند و لویی شانزدهم^۲ را دستگیر کردند. درست یک سال بعد در ۱۱۷۲ هم موزهی لوور^۳ به طور رسمی در پاریس گشایش یافت.

در ۱۳۱۳ اولین گروه از زندانیان به جزیرهی آلکاتراز وارد شدند. در ۱۳۳۱ ملک حسین بن طلال هاشمی در اردن ادعای سلطنت کرد و به پادشاهی این سرزمین رسید که سلطنت او تا چهل و هفت سال بعد ادامه داشت. هشت سال بعد در ۱۳۳۹ چاد استقلال یافت و در ۱۳۸۲ رضوان حسام‌الدین رهبر جامعه شریعت در بانکوک بازداشت شد.

رضوان حسام‌الدین

هلنا بلاواتسکی

ملک حسین

این روز در ضمن با چند رخداد مربوط به شهرها هم قرین بوده است. در ۱۱۶۵ کاپیتان فرانسیس لایت^۴ قرارگاهی نظامی را در مالزی ایجاد کرد که بعدتر به شهر پنانگ^۵ تبدیل شد، در ۱۳۴۷ آخرین سفر قطاری بخاری در انگلستان انجام گرفت و در ۱۳۹۱ زلزلهی تبریز به مرگ بیش از سیصد تن و زخمی شدن سه هزار تن انجامید. از میان زادگان این روز می‌توان به هلنا بلاواتسکی^۶ عارف لهستانی (۱۲۱۰) اشاره کرد.

^۱ Tuileries Palace

^۲ Louvre

^۵ Penang

^۳ Louis XVI

^۴ Captain Francis Light

^۶ Helena Blavatsky

بیت ویکم امرداد

بیست و یکم امردادماه با جنگ‌ها و وقایعی ریز و درشت در قلمرو ایران زمین مصادف بوده است. در سال

۴۷۸ هجری خورشیدی سپاهیان صلیبی به رهبری گادفری اهل بویلون^۱ در نبرد عسقلون^۲ بر ارتش فاطمی به فرماندهی

افضل شاهنشاه وزیر دولت فاطمی مصر غلبه کردند و این واپسین نبرد در دور نخست زنجیره‌ی جنگ‌های صلیبی

بود (تصویر زیر).

---

^۱ Godfrey of Bouillon

^۲ Battle of Ascalon

در سال ۵۰۰ شاه گرجستان داوید چهارم در نبرد دیدگوری^۱ واقع در چهل کیلومتری تفلیس، که حاکمش متحد سلجوقی‌ها بود، بر سپاهیان سلجوقی که زیر فرمان ایلغازی می‌جنگیدند غلبه کرد. در این جنگ بزرگ ۵۵ هزار گرج و قبیچاق و آلان و سکا در برابر نزدیک به صد هزار ترک و عرب و آرنی و ارمنی صف آراستند و تلفاتی سنگین به هر دو طرف وارد آمد.

در ۵۴۳ نورالدین ابوالقاسم محمود بن عمادالدین زنگی حاکم دمشق و حلب با نه هزار سرباز به جنگ صلیبی‌ها شتافت و در نبرد

حریم که در آرطاه در نزدیکی انطاکیه درگرفت، بر ارتش سی هزار نفری مسیحیان که انطاکیه و طرابلس را در دست داشتند -و با قوای بیزانس پشتیبانی می‌شدند- غلبه کرد و تقریباً همه‌ی سرداران صلیبی را به اسارت گرفت.

در ۱۱۴۴ شاه عالم دوم فرمانروای گورکانی و رابرت کلایو^۲ که نماینده‌ی کمپانی هند شرقی بود عهدنامه‌ی الله‌آباد را امضا کردند و این آغازگاه حکومت رسمی انگلیسی‌ها در هند بود. بر اساس این عهدنامه که ده ماه پس از نبرد خونین بخار به هندیان تحمیل شد، شاه عالم پذیرفت که کمپانی هند شرقی به اسم شاه انگلستان از قلمرو بهار و اورپسا و بنگال که تسخیر کرده بود مالیات بگیرد و در این نواحی حقوق دیوانی داشته باشد. یعنی به تعبیری دولت گورکانی هند حضور دولت انگلیس در هند را به رسمیت شمرد. در سال ۱۲۹۷ هم محاکمه اعضاء کمیته مجازات آغاز شد.

---

^۱ Battle of Didgori

^۲ Robert Clive

امضای عهدنامه‌ی الله‌آباد

در بیست و یکم امرداد سال ۸۷۸ هجری خورشیدی نخستین درگیری‌های میان ناوگان عثمانی و ونیز در دریای اژه آغاز شد و به پیروزی کمال رئیس دریاسالار عثمانی در نبرد زونچیو^۱ انجامید. در ۱۰۰۳ هم لویی سیزدهم به دنبال کشمکش‌های درباری رئیس شورای سلطنتی‌اش را برکنار کرد و نقش مشاوره و مدیریت امور دیوانی‌اش را به کاردینال ریشلیو^۲ سپرد.

---

^۱ Battle of Zonchio

^۲ Cardinal Richelieu

کاردینال ریشلیو

نبرد زونچو

در سال ۱۳۳۱ در «شب شاعران مقتول»^۱ سیزده نویسنده و شاعر یهودی که از سه سال پیش بی دلیل در زندان لوبیانکای^۲ مسکو محبوس بودند و تحت شکنجه‌های وحشیانه قرار داشتند، به دستور استالین^۳ اعدام شدند. در ۱۳۵۵ بیش از دو هزار شهروند فلسطینی در کشتار تل الزعتر^۴ در شمال بیروت کشته شدند. این جنایت در جریان جنگ داخلی لبنان در اردوگاه فلسطینیان زعتر رخ داد که پنجاه تا شصت هزار فلسطینی رانده شده از سرزمینشان را در خود جای داده بود. عاملان این کشتار گروه‌های شبه‌نظامی التنظيم، مارونی‌های خوری، حزب کتائب و ارتش ببر بودند. در ۱۳۴۳ هم آفریقای جنوبی به خاطر قوانین نژادپرستانه‌اش از شرکت در بازی‌های المپیک محروم شد.

مهم‌ترین نوآوری‌های فنی این روز یکی در ۱۲۳۰ رخ داد و این زمانی بود که ایزاک سینگر^۵ چرخ خیاطی‌اش را اختراع کرد و کمی بعد شرکت سینگر را بنیان نهاد. دیگری در ۱۳۳۹ که اولین ماهواره‌ی مخابراتی ناسا به نام اکو

^۱ Night of the Murdered Poets

^۲ Joseph Stalin

^۵ Isaac Singer

^۲ Lubyanka Prison

^۴ Tel al-Zaatar massacre

1 آ به مدار زمین پرتاب شد، و سومی در ۱۳۶۰ که اولین نمونه از رایانه‌ی شخصی آی‌بی‌ام^۲ به بازار عرضه شد. در ۱۲۹۷ هم شرکت «کارخانه‌ی موتور بایر^۳» (BMW) در آلمان تأسیس شد.

این روز از نظر جانورشناسان هم اهمیتی دارد. چون در سال ۱۲۶۲ آخرین نمونه از کوآگا (*Equus quagga*)، که نژادی از گورخرهای بومی آفریقای جنوبی بود، در باغ‌وحش آمستردام مُرد و این زیرگونه منقرض شد و در صد و هفتمین سالروز این واقعه (در ۱۳۶۹) بقایای اسکلت سو^۴ - مشهورترین و کامل‌ترین نمونه از تیرانوسوروس^۵ - در داکوتای آمریکا کشف شد.

کوآگا

سو

از میان زادگان نامدار این روز جرج چهارم^۶ شاه انگلستان (۱۱۴۱)، اروین شرودینگر^۷ فیزیکدان و ریاضیدان (۱۲۶۶)، محمد ضیاءالحق سیاستمدار پاکستانی (۱۳۰۳) و فیدل کاسترو^۸ رهبر انقلاب کوبا (۱۳۰۵) به شمارند.

^۱ Echo 1A

^۲ IBM

^۳ Bayerische Motoren Werke

^۴ Sue

^۵ Tyrannosaurus

^۶ George IV

^۷ Erwin Schrödinger

^۸ Fidel Castro

یان فلمینگ

کلئوپاترا

فلورانس نایتینگل

اروین شرودینگر

در همین روز به سال ۳۰ پیش از میلاد کلئوپاترا^۱ آخرین ملکه‌ی مقدونی مصر پس از شکست از اوکتاویانوس^۲ اولین امپراتور روم خودکشی کرد. در ۸۰۳ هجری خورشیدی یونگله^۳ امپراتور چین درگذشت، و در ۹۸۱ ابوالفضل بن مبارک وزیر دانشمند اکبرشاه گورکانی و نویسنده‌ی اکبرنامه جان سپرد. در ۱۲۸۹ فلورانس نایتینگل^۴ بنیانگذار شغل پرستاری مدرن و در ۱۳۴۳ هم یان فلمینگ^۵ نویسنده و خالق جیمز باند^۶ فوت کرد.

^۱ Cleopatra

^۲ Octavian

^۳ Yongle

^۴ Florence Nightingale

^۵ Ian Fleming

^۶ James Bond

ابوالفضل بن مبارک در بارگاه اکبرشاه گورکانی

بیت و دوم اردو

در چنین روزی به سال ۱۲۹۷ نشست با حضور دکتر ابوالقاسم خان فرید و میرزا رضاخان افشار - نماینده‌ی میرزا کوچک خان جنگلی - و نمایندگان سیاسی و نظامی انگلیس برگزار شد و بر مبنای آن دو طرف بر سر قراردادی با هشت ماده توافق کردند. مفاد کلی این توافق آن بود که دو نیرو مزاحمتی برای هم ایجاد نکنند! سه سال بعد در ۱۳۰۰ یک اردوی هزار نفری به فرماندهی میرپنج حسین آقا برای سرکوبی کلنل محمدتقی خان پسیان عازم مشهد شدند، کلنل گلوپ فرمانده ژاندارمری، کلنل عزیزالله خان و کلنل سالار نظام همراه اردو بودند. در ۱۳۳۳ هم رادیو پاکستان برای نخستین بار «قوامی ترانه» را که سرود ملی این کشور است از رادیو پخش کرد. تقریباً کل این سرود به زبان پارسی است.

سکه‌ی موریس

در همین روز به سال ۵۸۲ میلادی موریس^۱ امپراتور روم شرقی شد. در ۱۰۰۳ هجری خورشیدی لویی سیزدهم کاردینال ریشیلو^۲ را به مقام صدارت منصوب کرد و این یک روز بعد از منصوب شدن او به مقام مشاور شاه بود. حدود سه قرن بعد در ۱۲۹۹ لهستانی‌ها در ورشو هجوم ارتش سرخ شوروی را پس زدند و بر روس‌ها غلبه کردند. در این بین به سال ۱۳۴۳ آخرین اعدام در انگلستان انجام شد.

یوزف پیلسودسکی لهستانی

سرداران هماورد در جنگ ورشو: میخائیل توخاچفسکی روس

---

^۱ Maurice

^۲ Cardinal Richelieu

در ۱۲۹۳ نبرد لورن^۱ که نقطه‌ی عطفی در جنگ جهانی اول بود آغاز شد. این نبرد با تک فرانسویان برای پس گرفتن منطقه‌ی موزل که توسط آلمانی‌ها اشغال شده بود، شروع شد. این نبرد که ۱۱ روز به درازا کشید به قیمت جان نزدیک به پنجاه هزار نفر تمام شد. در ۱۳۲۶ پاکستان از انگلستان خودمختاری یافت ولی بخشی از کشورهای مشترک‌المنافع محسوب می‌شد. در ۱۳۳۸ هم نخستین گردهمایی لیگ فوتبال آمریکا برگزار شد.

این روز در ضمن با خشونت‌هایی مذهبی هم مصادف بوده است. در سال ۹۱۵ هجری خورشیدی راهبان بودایی کیوتو که به معبد انریاکوجی^۲ وابسته بودند به معابد فرقه‌ی نیچی‌رن^۳ حمله بردند و ۲۱ معبد را در آتش سوزاندند. هفده سال بعد در ۹۳۲ میکائیل سروتوس^۴ دانشمند زیست‌شناس و فیلسوف اسپانیایی در ژنو به دستور ژان کالون^۵ دستگیر شد. پروتستان‌هایی که زیر فرمان کالون در این شهر یک دولت مذهبی تشکیل داده بودند، سروتوس را به جرم کفر و زندقه محاکمه کردند و سه ماه بعد بر تیرکی بستند و زنده زنده سوزاندند. آرای نوآورانه و جسورانه‌ی این دانشمند باعث شده بود هم کاتولیک‌ها و هم رهبران پروتستان از جمله مارتین لوتر^۶ او را تکفیر کنند و آرزومند مرگش باشند. چهارصد سال بعد مذهب مدرن شگفت‌انگیزی به نام مارکسیسم بر اروپا استیلا یافت و در نتیجه در بیست و دوم امرداد سال ۱۳۴۰ پیروان کمونیست این آیین که بر آلمان شرقی حاکم شده بودند، بین حریم خودشان در برلین و بخش‌های غربی شهر حصار کشیدند تا از فرار شهروندان نامؤمن به غرب جلوگیری کنند.

دو نوآوری فنی مهم هم در این روز رخ داده است. یکی به سال ۱۲۹۲ که هری بریرلی^۷ برای نخستین بار فولاد ضدزنگ را در لندن تولید کرد، دیگری و دیگری به سال ۱۳۲۱ وقتی که پروژه‌ی مانهاتان، طرح آمریکا برای تولید سلاح هسته‌ای آغاز شد.

---

^۱ Battle of Lorraine

^۴ Michael Servetus

^۷ Harry Brearley

^۲ Enryaku-ji

^۵ John Calvin

^۳ Nichiren

^۶ Martin Luther

در سال ۱۱۹۳ آندرس یوناس آنگستروم^۱ فیزیکدان سوئدی (تصویر بالا) زاده شد. واحد طول آنگستروم (ده به توان منفی ده متر) را به یاد او آنگستروم می‌نامند. زادگان دیگر این روز هم آلفرد هیچکاک^۲ کارگردان انگلیسی (۱۲۷۸) و دانیل استیل^۳ داستان نویس آمریکایی (۱۳۲۶) هستند. در سال ۲۸۷ هجری خورشیدی هم المکتفی بالله خلیفه‌ی عباسی درگذشت که سکه‌ی دینار زرش را در بالا می‌بینید. رفتگان دیگر این روز عبارت‌اند از نوروز امیر مغول که رقیب ارغون‌خان و متحد غازان‌خان بود (۶۷۶)، اوژن دلاکروا^۴ نقاش فرانسوی (۱۲۴۲)، ادوارد بوخنر^۵ شیمیدان آلمانی (۱۲۹۶) و اچ جی ولز^۶ نویسنده‌ی انگلیسی داستان‌های علمی تخیلی (۱۳۲۵).

راست: اچ. جی. ولز

چپ: اوژن دلاکروا

^۱ Anders Jonas Ångström

^۲ Danielle Steel

^۵ Eduard Buchner

^۲ Alfred Hitchcock

^۴ Eugène Delacroix

^۶ H. G. Wells

بیست و سوم مرداد

در تاریخ اسلام دو واقعه‌ی مهم در این روز رخ داده است. یکی آن که در سال ۹۶ مسلمه بن عبدالملک با سپاهیان اسلام به قسطنطنیه حمله بردند و این شهر را در محاصره‌ای گرفتند که تا یک سال بعد باقی بود. دیگری آن که به روایت منابع شیعی، روز دوشنبه بیست و سوم مرداد سال ۲۴۷ هجری خورشیدی مهدی بن حسن عسکری زاده شد که امام زمان است و میلادش بنا بر تقویم قمری در پانزدهم شعبان جشن گرفته می‌شود.

در دوران معاصر به سال ۱۲۷۹ میرزا ابراهیم خان عکاس‌باشی اولین فیلم ایرانی را از کارناوالی در کوستاند گرفت و این تنها پنج سال پس از اختراع دوربین فیلمبرداری توسط برادران لومیر^۱ بود. او در این سفر از ملازمان مظفرالدین‌شاه بود که به درخواست او در کنتراکسویل^۲ فرمان خرید سینماتوگراف را صادر کرد.

مکبث

در سال ۱۳۰۰ کمیته‌ی انقلاب ایران با امضای کوچک جنگلی، حیدر عمواوغلی، خالوقربان، محمدی و سرخوش اعلامیه‌ای در رشت انتشار داد، این اعلامیه تشکیل حکومت جمهوری شوروی را بشارت می‌داد، در اعلامیه‌ی مشاغل اعضای کمیته به شرح زیر آمده بود: میرزا کوچک خان سرکمیسر و کمیسر مالیه، حیدر عمواوغلی کمیسر خارجه، خالوقربان کمیسر جنگ، میرزا محمدی کمیسر داخلیه و سرخوش کمیسر قضائی.

^۱ Lumière brothers

^۲ Contrexéville

سیزدهم امرداد در مقیاسی جهانی با جنگ‌ها و خونریزی‌هایی گره خورده است. در ۴۱۹ هم بنا به روایت‌های بریتانیایی مکبث^۱ پسرعمویش دونکان اول^۲ شاه اسکاتلند را به قتل رساند و به جای او به سلطنت رسید، و در ۷۴۹ شارل چهارم فرمانروای امپراتوری مقدس روم شهری تأسیس کرد که امروز به نام خودش کارلسباد^۳ خوانده می‌شود. در ۸۹۰ آلفونسو د'آلبوکرک^۴ سلطان مالاکا را شکست داد و در مالزی پایگاهی نظامی پدید آورد. در ۱۲۲۱ هم دومین نبرد سمینول^۵ بین سربازان دولتی آمریکا و بومیان سرخپوست مقیم منطقه‌ی فلوریدا تا اوکلاهاما درگرفت، در ۱۲۷۹ هشت کشور متحد استعمارگر در جریان سرکوب شورش مشت‌زنان شهر پکن را اشغال کردند.

در ۲۳ امرداد سال ۱۳۱۶ نخستین نبرد هوایی جنگ جهانی دوم در جریان درگیری‌های چین و ژاپن رخ داد. در این حادثه شش بمب‌افکن ژاپنی که به پایگاه‌های هوایی چین حمله کرده بودند توسط جنگنده‌های چینی نابود شدند. در ۱۳۲۶ هندوستان پس از ۱۹۰ سال اشغال نظامی و چهار قرن استعمار از انگلستان استقلال یافت. انگلستان روند کشورتراشی پیرامون ایران‌زمین را ادامه داد و در همین روز به سال ۱۳۵۰ زد و بندهای بین‌المللی استان بحرین را از ایران جدا کرد و کشور بحرین به این شکل زاده شد.

در سال ۱۳۵۹ لخ والسا^۶ رهبری اعتصاب‌های سراسر گدانسک^۷ لهستان را بر عهده گرفت، در ۱۳۷۳ تروریست مشهور مارکسیست-لنینیست ونزوئلایی کارلوس شغال^۸ که در اصل ایلچ رامیرز سانچز^۹ نام داشت، دستگیر شد و در ۱۳۸۶ چهار بمب‌گذاری انتحاری در شهرهای قحطانیه و جزیره که به کردهای ایزدی تعلق داشت، به مرگ بیش از پانصد تن و زخمی شدن ۱۵۰۰ تن دیگر انجامید. این ماجرا پس از حمله‌ی بیستم شهریور (۱۱ سپتامبر) مرگبارترین

---

^۱ Macbeth

^۴ Afonso de Albuquerque

^۷ Gdańsk

^۲ Duncan I

^۵ The Second Seminole War

^۸ Carlos the Jackal

^۳ Carlsbad

^۶ Lech Wałęsa

^۹ Illich Ramirez Sanchez

عملیات تروریستی تاریخ بوده است. این بمب‌گذاری توسط سنی‌های متعصب عراقی و احتمالاً با برنامه‌ریزی القاعده انجام پذیرفته است. در ۱۳۸۷ هم ارتش روسیه شهر گوری^۱ در اوستی^۲ (ایرون) را اشغال کردند.

لخ والسا

کارلوس

روز بیست و سوم امرداد سال ۱۳۹۲ رژیم نظامی حاکم بر مصر که تازه یک ماه پیش محمد مرسی را از قدرت کنار زده بود، به دنبال اعلام وضعیت اضطراری به جمعیتی که در حمایت از مرسی در میدان نهاد و ربع‌الادویه در قاهره تحصن کرده بودند حمله برد و فقط در یک روز بین ۸۰۰ تا ۲۶۰۰ تن را به قتل رساند و چند هزار تن را زخمی کرد. درست دو سال بعد در ۱۳۹۴ سفارت آمریکا در هاوانا بازگشایی شد و روابط کوبا و آمریکا پس از ۵۴ سال دوباره برقرار شد.

---

^۱ Gori

^۲ Ossetia

محله‌ی ربع‌الادویه پیش و پس از سرکوب هواداران مرسی

رخدادهای پراکنده‌ی اجتماعی و فنی و فرهنگی این روز هم چشمگیر بوده است. در سال ۸۹۸ شهر پاناماسیتی تأسیس شد و در ۱۲۷۲ فرانسه اولین کشوری شد که خودروها را ثبت رسمی کرد و این مقدمه‌ی پلاک‌گذاری خودروها بود. در ۱۳۱۸ فیلم «جادوگر شهر اُز»^۱ برای اولین بار در لس‌آنجلس به نمایش درآمد.

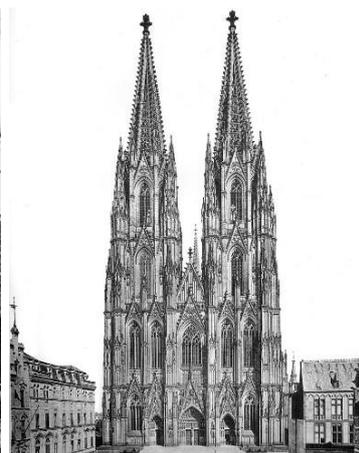
در سال ۱۲۸۰ گوستاو وایسکوپف (وایتهد)^۲ هوانورد آلمانی نخستین پرواز با وسیله‌ای موتوری را به انجام رساند. در ۱۳۱۲ اجاق هیزم‌شکنان در منطقه‌ی کُست‌رنج^۳ ایالت اورگون آتش‌سوزی بزرگی در جنگل‌ها ایجاد کرد که تا بیست روز بعد ادامه داشت و ۹۷۰ کیلومتر مربع جنگل را از بین برد.

---

^۱ The Wizard of Oz

^۲ Gustave Whitehead

^۳ Coast Range

راست: کلیسای جامع کولونی

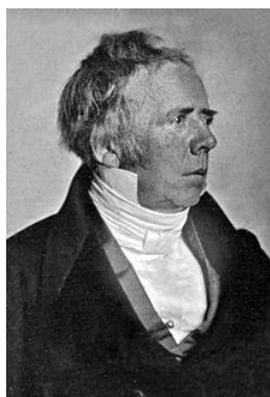
چپ: گوستاو وایسکوپف

زادگان مشهور این روز عبارت‌اند از: لئوپولد هوفمان^۱ آهنگساز اتریشی (۱۱۱۷)، ریچارد فون کرافت-ابینگ^۲ روانشناس پیشرو آلمانی و واضع کلمات سادیسیم و مازوخیسم (۱۲۱۹). در همین روز به سال ۲۸۱ هجری خورشیدی ابوالنجم بدر سپهسالار ایرانی خلیفه معتدی عباسی و نابودکننده‌ی قیام بردگان به رهبری صاحب‌الزنج درگذشت. کنستانتین فون نویرا^۳ وزیر امور خارجه‌ی هیتلر (۱۳۳۵)،

انزو فراری^۴ راننده‌ی ایتالیایی ماشین مسابقه‌ای و بنیانگذار شرکت فراری (۱۳۶۷) و الیاس کانتی^۵ ادیب بلغاری (۱۳۷۳)

هم در این روز درگذشته‌اند.

بالا: فراری - از راست: کرافت ابینگ،

هوفمان، فون نویرا^۳

^۱ Leopold Hofmann

^۲ Richard von Krafft-Ebing

^۳ Konstantin von Neurath

^۴ Enzo Ferrari

^۵ Elias Canetti

بیست و چهارم مرداد

بیست و چهارم مرداد ماه به ویژه با رخدادهایی در تاریخ فتوحات مسلمانان پیوند خورده است. در چنین روزی به سال پانزدهم هجری خورشیدی سپاهیان اسلام به رهبری خالد بن ولید در نبرد یرموک^۱ با قوای بیزانس (هر طرف به استعداد حدود پانزده هزار نفر) جنگیدند و پیروز شدند و آسورستان را تصرف کردند. تلفات بیزانسی‌ها را بیش از پنجاه هزار تن برآورد کرده‌اند. در ۳۰۶ سپاهیان اسلام تاران^۲ در جنوب ایتالیا را فتح کردند و به باد غارت دادند. نیم قرن بعد مسیحیان پاتکی نافرجام زدند و در ۳۶۱ اوتوی دوم^۳ فرمانروای امپراتوری مقدس روم از سپاهیان مسلمان که زیر فرمان ابوالقاسم امیر سیسیل می‌جنگیدند در نبرد کاپو کولونا^۴ (در منطقه‌ی کالابریا^۵) شکست خورد. در ۸۴۰ هم دولت ترابوزان^۶ تسلیم سلطان محمد دوم عثمانی شد و امپراتوری روم شرقی در عمل از میان رفت.

تامار گرج

اوتوی دوم

میدان جنگ یرموک

^۱ Battle of Yarmouk

^۲ Otto II

^۵ Calabria

^۲ Taranto

^۴ Battle of Capo Colonna

^۶ Trebizond

رخدادهای دینی این روز هم بسیار جالب توجه هستند. روز شنبه بیست و چهارم امرداد سال ۵۴۳ (۱۷) رمضان ۵۵۹ ق.) امام حسن دوم نزاری پیشوای اسماعیلیان اعلام قیامت کرد و گفت که روز قیامت رسیده و شریعت پس از این منسوخ شده است! بیست و یک سال بعد در ۵۶۴ تمار^۱ ملکه‌ی گرجستان کلیسای شکل گرفته در غار وردزی^۲ مشرف بر رود کوروش را تقدیس کرد که هنوز مرکزی دینی است. در ۱۲۵۹ هم کلیسای جامع کولونی^۳ در این شهر ساخته شد.

در ۱۲۹۳ قیصر ویلهلم امپراتور اتریش به انور پاشا نامه‌ای نوشت و از او خواست تا سلطان عثمانی را برانگیزد تا برای مسلمانان در سراسر آسیا و مصر و هند و آفریقا بر ضد استعمارگران انگلیسی و فرانسوی اعلام جهاد کند، در ۱۳۲۱ هم لهستانی‌هایی که از روسیه به ایران پناه آورده بودند با برگزاری جشن باشکوهی پیروزی نامنتظره‌ی لهستانی‌ها بر تهاجم روس‌ها در نبرد ورشو را گرامی داشتند. این نبرد که به نام معجزه‌ی ویستولا^۴ شهرت یافته، و در همین روز به سال ۱۲۹۹ انجام پذیرفت.

در سایر کشورهای این روز با رخدادهایی جنگی مصادف بوده است. در ۴۳۶ هجری خورشیدی مکتب^۵ در

نبرد لومفانان^۶ به دست رقیبش میل کولیوم مک دونکادا^۷ کشته شد. در ۶۸۸ شوالیه‌های سنت‌جان (مهمان‌نواز) شهر رودس^۸ را تصرف کردند و اسم خودشان را به شهسواران رودس تغییر دادند و قلعه‌ای ساختند که هنوز پابرجاست (تصویر روبرو).

^۱ Tamar

^۲ Vardzia

^۳ Cologne Cathedral

^۴ Miracle of the Vistula

^۵ Macbeth

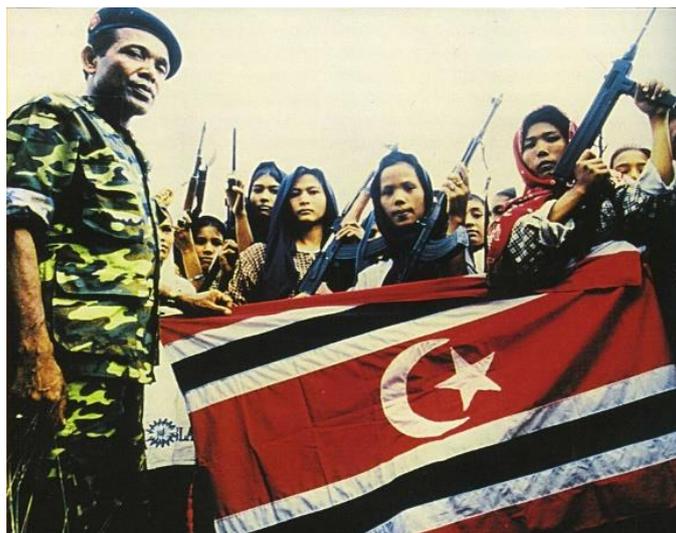
^۶ Battle of Lumphanan

^۷ Máel Coluim mac Donnchada

^۸ Rhodes

در بیست و چهارم امرداد سال ۱۳۲۴ شووا^۱ امپراتور ژاپن در برنامه‌ای رادیویی به مردم کشورش اعلام کرد که بر خلاف تبلیغات مستمر دولتی خدا نیست و کشورش هم از غربیان شکست خورده است. او از مردم ژاپن خواست از مقاومت در برابر آمریکایی‌ها دست بردارند و کره هم در این بین استقلال خود را به دست آورد. این موج استقلال‌ها تا سال‌ها بعد ادامه یافت. دو سال بعد پاکستان مستقل شد و در ۲۴ امرداد سال ۱۳۲۶ محمدعلی جناح در مقام رئیس دولت پاکستان در کراچی سوگند خورد و در ۱۳۳۹ کنگو هم از فرانسه مستقل شد.

این روز در ضمن با جنگ‌های داخلی هم قرین بوده است. در ۱۳۶۳ حزب کارگران کردستان در ترکیه شورش مسلحانه کرد و به پایگاه‌های ژاندارمری در شم‌دینلی و اروح حمله برد و در ۱۳۸۴ عهدنامه‌ی هلسینکی میان جنبش رهایی آسه^۲ (تصویر زیر) و دولت اندونزی به سه دهه خونریزی در این کشور پایان داد.

این روز با رخدادهایی فرهنگی و اجتماعی نیز گره خورده است. در ۶۶۷ هجری خورشیدی آدولف هشتم حاکم برگ^۳ روستای کنار رود دوسل^۴ را به شهر تبدیل کرد. این شهر بعدها به دوسلدورف^۵ تبدیل شد. در ۱۲۴۸

^۱ Showa

^۳ Count Adolf VIII of Berg

^۵ Düsseldorf

^۲ Free Aceh Movement

^۴ Düssel

دولت میجی^۱ شش وزارت ایجاد کرد که یکی‌شان وزارت شینتو^۲ نام داشت و به تبلیغ دین شمنی کهن ژاپنی‌ها اختصاص یافته بود. در ۱۲۶۷ اولین صدای موسیقی ضبط‌شده‌ی موجود در جریان مراسم رونمایی از دستگاه فونوگراف^۳ ادیسون توسط آهنگساز انگلیسی آرتور سولیوان^۴ نواخته شد و در ۱۳۴۴ گروه بیتل‌ها^۵ در ورزشگاهی در نیویورک کنسرتی برای شصت هزار هوادارشان برگزار کردند. این روز آغازگاه پیدایش کنسرت راک استادیومی است. این نکته هم شایان توجه است که در بیست و چهارم امرداد ۱۳۰۹ اولین کارتون رنگی صدادار - Fiddlesticks- توسط اوب ایورکز^۶ (خالق آلمانی میکی ماوس) که از شرکت والت دیسنی جدا شده بود، نمایش داده شد. زمان این کارتون کمی بیش از شش دقیقه بود.

اوب ایورکز

کارتون Fiddlesticks

^۱ Meiji

^۲ Shinto

^۳ phonograph

^۴ Arthur Sullivan

^۵ The Beatles

^۶ Ub Iwerks

پوستر فیلم جادوگر شهر اُز

بیتل‌ها

در ۱۳۴۹ پاتریشیا پالینکاس^۱ اولین زن آمریکایی بود که به طور حرفه‌ای فوتبال بازی کرد. در ۱۳۵۰ هم ریچارد نیکسون^۲ پیوند میان دلار و طلا را قطع کرد و به این ترتیب استاندهی زر را از نظام پولی آمریکا کنار گذاشت. بیست و چهارم امرداد در ضمن والتر اسکات^۳ در ۱۱۵۰ زاده شد و هانس کریستین اورستد^۴ شیمیدان و فیزیکدان دانمارکی (۱۱۵۶)، استنلی میلگرام^۵ روانشناسی اجتماعی آمریکایی (۱۳۱۲) و بن افلیک^۶ هنرپیشه‌ی آمریکایی (۱۳۵۱) هم در همین روز به دنیا آمده‌اند. در همین روز به سال ۶۵۳ هجری خورشیدی روبر دو سوربون^۷ بنیانگذار صومعه‌ی سوربون - که بعدها به دانشگاه تبدیل شد - درگذشت و در ۱۳۵۴ شیخ مجیب‌الرحمن اولین رئیس‌جمهور بنگلادش همراه اعضای خانواده‌اش کشته شد.

^۱ Patricia Palinkas

^۴ Hans Christian Ørsted

^۷ Robert de Sorbon

^۲ Richard Nixon

^۵ Stanley Milgram

^۳ Walter Alva Scott

^۶ Ben Affleck

شيخ مجيب الرحمن

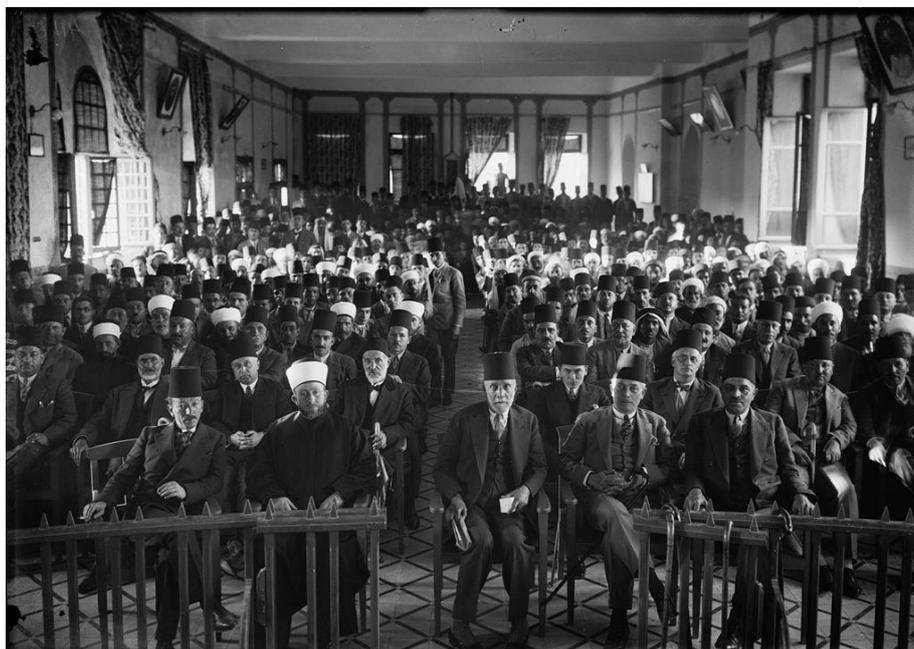
والتر اسكات

بیت و پنجم امرداد

روز دوشنبه بیست و پنجم امرداد سال ۳۰۲ هجری خورشیدی ابوطاهر سلیمان جنابی رهبر قرامطی‌های بحرین با چهارصد سوار و پانصد پیاده به بصره حمله کرد و در جنگی سبک مفلحی والی بصره را کشت و همه‌ی مردم شهر را که به خلیفه وفادار بودند از دم تیغ گذراند. نزدیک به هزار سال بعد، در ۱۲۸۸ پس از جنگی دیگر که مقیاسی بزرگ‌تر و خونریزی‌ای بسیار کمتر داشت، مشروطه‌خواهان بر مستبدان چیره شدند و تهران را فتح کردند. بعد هم در چنین روزی انتخابات مجلس را برگزار کردند و به دنبال آن نامدارانی مانند وثوق‌الدوله، مستشارالدوله، ذکاءالملک فروغی، صنیع‌الدوله، احتشام السلطنه، مؤتمن‌الملک و سید حسن تقی‌زاده به نمایندگی مردم برگزیده شدند.

یازده سال بعد (۱۲۹۹)، در چنین روزی یکی از ایشان، یعنی وثوق‌الدوله، صدراعظم ایران بود که به خاطر ناکامی‌اش در مهار پیشروی جنگلی‌ها استعفا دارد. رضاخان که در این هنگام سرداری نیرومند اما گمنام بود در این روز به او پیشنهاد کرد که با هم دست به کودتا بزنند. اما وثوق‌الدوله که به اصول مشروطه پایبند بود قبول نکرد. یک سال بعد (۱۳۰۰) سردار نیرومند دیگری در خراسان به سرکشی پرداخته بود و او کلنل پسیان رئیس ژاندارمری بود. در چنین روزی ماژور اسمعیل‌خان فرمانده ژاندارمری سبزواری کلنل گلوپ و همراهانش را که از طرف دولت مرکزی گسیل شده بود، توقیف کرد و از ادامه‌ی مسافرت آن‌ها جلوگیری کرد. کلنل پسیان در سبزواری با گروه اعزامی از تهران ملاقات و مذاکره کرد و در نهایت کلنل گلوپ و همراهانش را به نیشابور بازگرداند.

دقیقاً در همین روز کنگره‌ی حزب کمونیست بخارا با پشتیبانی ارتش سرخ تشکیل شد و برای انقلاب بلشویکی فراخوانی صادر کرد. مردم بخارا که هوادار عالم خان فراری -آخرین حاکم بخارا- بودند، تا بیست سال بعد در برابر نیروهای اشغالگر کمونیست مقاومت کردند. چندی بعد، استالین^۱ پس از چیرگی کامل بر منطقه‌ی بخارا تقریباً همه‌ی رهبران حزب کمونیست باقی مانده را از میان برد. دست‌اندازی کمونیست‌های روسی به بخارا و ایران شرقی بخشی از یک الگوی عمومی‌تر جهانی بود که با تلاش خشونت‌بار نیروهای استعماری برای استیلا بر سرزمین‌های مرزی ایران‌زمین همراه بود و واکنش مردم را به دنبال داشت. در بیست و پنجم امرداد سال ۱۳۰۸ فلسطینی‌ها سر به شورش برداشتند و از طرفی با یهودیان و از طرف دیگر با نیروهای اشغالگر انگلیسی درگیر شدند. کشمکش یک ماه ادامه یافت و به مرگ ۱۳۳ یهودی و ۱۱۶ عرب انجامید. در این هنگام جنوب آسورستان در اشغال انگلیسی‌ها بود. هفده سال بعد در یکی دیگر از متصرفات انگلیس بحرانی مشابه اما بسیار خونین‌تر رخ نمود.

نمایندگان فلسطینی‌های عرب در گردهمایی شورشیان در روضه المعارف

---

^۱ Joseph Stalin

در بیست و پنجم امرداد ۱۳۲۵ غوغای کلکته آغاز شد و طی سه روز به کشته شدن هفت تا ده هزار نفر و بی‌خانمان شدن صد هزار تن منتهی شد. این فاجعه در آنجا ریشه داشت که انگلیسی‌ها که پس از جنگ جهانی اول در هند موقعیتی لرزان پیدا کرده بودند، سیاست نفرت‌پراکنی میان جمعیت هندو و مسلمان را در پیش گرفته بودند. با همین تدبیر بود که دو حزب بزرگ مخالف انگلیس در هند (مسلم لیگ از طرف مسلمانان و کنگره‌ی ملی هند از طرف هندوها) نتوانستند با هم توافق کنند و هند و پاکستان از هم جدا شدند.

غوغای کلکته با حمله‌ی هندوها به مسلمانان در بامداد آغاز شد که پراکنده اما سازمان یافته بود. مسلمانان در مقام پاسخ ساعت ۲ بعد از ظهر تظاهراتی برپا کردند که شمار شرکت‌کنندگان در آن را بین سی تا صد هزار تن گزارش کرده‌اند. در این گردهمایی خواجه نظام‌الدین رهبر دینی مسلمانان کلکته و سهروردی وزیر سخنرانی کردند و بر صلح و آشتی تأکید کردند و کشمکش‌های فرقه‌ای را دسیسه‌ی استعمارگران دانستند. این در حالی بود که تا ساعت ۱۱ آن روز همه‌ی زخمیان و کشتگان و مغازه‌های غارت‌شده از مسلمانان بودند و پلیس کلکته هم از تعرض مهاجمان جلوگیری نمی‌کرد. سهروردی که وزیر کلکته بود در سخنرانی‌اش به این نکته اشاره کرد و همدستی ضمنی پلیس با هندوها را محکوم کرد. عصرگاه آن روز اما درگیری‌ها ادامه یافت و فردای آن روز با حمله‌ی مجدد هندوها و سیک‌ها به مسلمانان و مقابله به مثل ایشان ادامه یافت. بخش عمده‌ی چند هزار کشته‌ی این درگیری مسلمان بودند و در نهایت بخش بزرگی از مسلمانان که در کلکته یک سوم جمعیت را تشکیل می‌دادند از خانه‌هایشان رانده شدند.

فرماندار انگلیسی کلکته و سربازانش و پلیس زیر فرمانش هیچ کاری برای مهار خشونت‌ها انجام ندادند. شواهدی هم هست که برانگیختن نفرت‌های قومی از آغاز با مدیریت و پشتیبانی مقامات انگلیسی انجام می‌پذیرفته است. این سیاست کمابیش با موفقیت هم روبرو شد. چون هندیان که از نظر سیاسی میراث‌دار دولت گورکانی و سیاست ایران‌شهری بودند، به دنبال این کشمکش‌ها عنصر مسلمان خود را کمابیش از میدان سیاست طرد کردند و

چون جایگزینی برایش نداشتند ناگزیر ساختار دولت استعماری و زبان انگلیسی و وابستگی به انگلستان را پذیرفتند که تا به امروز ادامه یافته است. درگیری کلکته به نفرت دوجانبه‌ی مسلمانان و هندوها در سراسر هند دامن زد و استقلال هند را چند سالی به تعویق انداخت و در نهایت با جدایی پاکستان از هند از تشکیل دولتی متمرکز و یگانه در این ناحیه جلوگیری کرد.

اجساد قربانیان کشتار کلکته و لاشخورهایی که بر سر دیوارهای شهر نشسته‌اند

در ۶۶۰ ناوگان مغول که با فرمان قویلیای قاآن^۱ به ژاپن حمله کرده بود در اثر توفان از میان رفت. ژاپنی‌ها این حادثه را به کامیکازه^۲ خدای توفان منسوب کردند. در ۱۲۹۳ در جریان نبرد استالوپونین^۳ ارتش آلمان به فرماندهی هرمان فون فرانسوا^۴ بر سپاهیان روس که زیر فرمان پاول فون رنن‌کامپف^۵ می‌جنگیدند، غلبه کردند.

---

^۱ Kublai Khan

^۲ Battle of Stallupönen

^۵ Paul von Rennenkampf

^۳ kamikaze

^۴ Hermann von François

حمله‌ی مغولها به ژاپن

در سطح جهانی این روز با چند رخداد سیاسی و نظامی مصادف بوده که تنها به دو نمونه‌اش اشاره می‌کنیم: در سال ۳۴۲ هجری خورشیدی نیکفوروس فوکاس^۱ امپراتور بیزانس شد و در ۱۳۳۹ قبرس از انگلستان استقلال یافت. رخدادهای پراکنده‌ی دیگری هم در این روز رخ داده‌اند که اغلب جفت‌های متضاد معنایی را بر می‌سازند!

یک نمونه آن که در سال ۱۲۳۷ پیام تبریکی بین جیمز بوکانان^۲ رئیس‌جمهور آمریکا و ملکه ویکتوریا^۳ رد و بدل شد و به این شکل خط تلگرافی که دو سر اقیانوس آتلانتیک را به هم وصل می‌کرد، افتتاح شد. در صد و سی و

^۱ Nikephoros II Phokas

^۲ James Buchanan

^۳ Queen Victoria

یکمین سالگرد این واقعه (در ۱۳۶۸) توفان خورشیدی به اختلال الکترومغناطیسی در شبکه‌های ارتباطی و میکروچیپ‌ها منتهی شد و به تعطیلی بورس تورنتو منتهی شد.

نیکفوروس فوکاس (بالا) و یونکرس یو-۲۸۷ (پایین)

جوزف کیتینگر

نمونه‌ی دیگر آن که در ۱۳۲۳ هواپیمای آلمانی یونکرس- یو ۲۸۷^۱ برای نخستین بار پرواز کرد. این نخستین بمب‌افکن با موتور جت بود و طراحی انقلابی‌اش بدنه‌ای ایرودینامیک و بال‌هایی رو به جلو را در بر می‌گرفت. اما در شانزدهمین سالگرد این موفقیت در ۱۳۳۹ جوزف کیتینگر^۲ با سقوط آزاد از ارتفاع ۳۱ هزار متری در نیومکزیکو بی‌نیازی‌اش از هواپیماها را اثبات کرد! البته او در پایان کار با چتر بر زمین فرود آمد و سه رکورد را هم‌زمان شکست: بالاترین ارتفاع پرش، نخستین سقوط آزاد هوایی و بیشترین سرعت یک انسان بدون هواپیما.

^۱ Junkers Ju 287

^۲ Joseph Kittinger

در ۱۲۷۰ کلیسای سان سباستین^۱ در مانیل گشایش یافت. این اولین کلیسا با بدنه‌ی آهنین در آسیا بود، و در

۱۲۹۲ دانشگاه توهوکو^۲ در ژاپن اولین مرکز آموزش عالی این کشور شد که دانشجوی دختر قبول کرد.

کلیسای سان سباستین در

حال ساخت

سه تن از مشاهیری که در این روز زاده شده‌اند عبارت‌اند از ناپلئون بناپارت^۳ (۱۱۴۸)، ویلهلم وونت^۴ بنیانگذار

علم روانشناسی (۱۲۱۱) (پابین چپ) و چارلز بوکوفسکی^۵ نویسنده و شاعر آمریکایی (۱۲۹۹). مارگارت میچل^۶

روزنامه‌نگار و نویسنده‌ی آمریکایی (۱۳۲۸) و عیدی امین^۷ دیکتاتور اوگاندا (۱۳۸۲) هم در این روز درگذشته‌اند.

---

^۱ San Sebastian

^۴ Wilhelm Wundt

^۷ Idi Amin

^۲ Tohoku University

^۵ Charles Bukowski

^۳ Napoleon Bonaparte

^۶ Margaret Mitchell

عیدی امین

ویلہلم وونت

مارگارت میچل

چارلز بوکوفسکی

بیت و ششم امرداد

روز سه شنبه ۲۶ امرداد سال ۱۲۷۱ هجری خورشیدی (۲۲ محرم ۱۳۱۰ ق.) قحطی تهران باعث شد بیست هزار تن از مردم شهر برای خواندن دعا و ندبه به شاه عبدالعظیم بروند. شانزده سال بعد مشروطه در کشور جایگیر شده بود و مردم در برابر بلاهایی از این دست فعال تر واکنش نشان می دادند. نمونه اش آن که دوشنبه ۲۶ امرداد سال ۱۲۸۷ مجاهدان مشروطه خواه به سرکرده های عشیره ای راهزن که با مستبدان دست به یکی کرده بودند حمله کردند و نایب علی و نایب محمد اهرابی را در جنگ کشتند.

این روز در تاریخ جهان با رخدادهایی پرتنش در دین مسیحیت مصادف بوده است. در سال ۸۷۷ هجری خورشیدی چزاره بُرجیا^۱ پسر پاپ الکساندر ششم^۲ اولین کسی در تاریخ شد که از مقام کاردینالی استعفا داد و همان روز از طرف لویی دوازدهم شاه فرانسه دوک والتینوا^۳ شد.

در ۹۳۹ کیش پروتستان در اسکاتلند چیره شد و مذهب کاتولیکی را طرد کرد و در ۹۶۴ در جریان جنگ های هشتادساله نیروهای اسپانیایی آنتورپ^۴ را گرفتند و نیمی از جمعیت صد هزار نفره ی این شهر که پروتستان بودند از کاشانه شان به سمت شمال گریختند.

---

^۱ Cesare Borgia

^۲ Valentinois

^۳ Pope Alexander VI

^۴ Antwerp

شاهزاده اوژن اهل ساووی در نبرد بلگراد

چزاره برجیا

رخدادهای سیاسی چشمگیری هم در این روز واقع شده‌اند. در ۱۰۹۶ نیروهای اتریشی که زیر فرمان اوژن اهل ساووی^۱ می‌جنگیدند پس از یک ماه بلگراد را فتح کردند و این شهر از عثمانی جدا شد. در ۱۳۲۴ سوکارنو^۲ و محمد حتا^۳ استقلال اندونزی را اعلام کردند و به این ترتیب انقلاب برای راندن استعمارگران هلندی آغاز شد. در ۱۳۶۷ ضیاءالحق رئیس‌جمهور پاکستان در یک سانحه‌ی هوایی کشته شد و در ۱۳۷۷ بیل کلینتون^۴ اعتراف کرد که با مونیکا لوینسکی^۵ «ارتباط فیزیکی نامناسب» داشته و باعث سردرگمی افکار عمومی در این مورد شده است.

سوکارنو در

نشست اعلام

استقلال اندونزی

^۱ Eugene of Savoy

^۲ Mohammad Hatta

^۵ Monica Lewinsky

^۲ Sukarno

^۴ Bill Clinton

هوایمای کارل یاتو

کارتون فانتاسما

در ۱۲۸۲ مهندسی آلمانی به نام کارل یاتو^۱ چهار ماه پیش از برادران رایت هوایمای موتوری خود را به پرواز در آورد. هرچند چون تاریخ فناوری را انگلیسی زبان‌ها نوشته‌اند، برادران رایت امروز شهرت بیشتری دارند. در چنین روزی به سال ۱۲۸۷ اولین کارتون به نام فانتاسماگوری^۲ ساخته‌ی امیل کوهل^۳ در پاریس به نمایش درآمد. در ۱۳۳۲ اولین نشست انجمن معتادان گمنام در کالیفرنیا^۴ جنوبی برگزار شد. در ۱۳۴۲ هم جیمز مردیت^۵ نخستین سیاهپوستی شد که از دانشگاهی در آمریکا مدرکی می‌گرفت. در ۱۳۵۶ یخ‌شکن روسی آرکتیکا^۶ اولین کشتی‌ای شد که به قطب شمال رسید. در همین روز هم برج ترامپ^۷ با ۴۲۳ متر بلندا گشایش یافت. در آن زمان این بلندترین برج مسکونی زمین محسوب می‌شد. در ۱۳۷۸ زلزله در ایزمیت^۸ ترکیه به مرگ هفده هزار نفر و زخمی شدن حدود پنجاه هزار نفر انجامید.

^۱ Karl Jatho

^۲ Fantasmagorie

^۳ Émile Cohl

^۴ James Meredith

^۵ Arktika

^۶ Trump Tower

^۸ İzmit

پیر دو فرما^۱ ریاضیدان فرانسوی (۹۸۶)، محبوب علی خان آصف‌جاه ششم حاکم نظام حیدرآباد (۱۲۴۵) و توماس ادارد لورنس معروف به لورنس عربستان (۱۲۶۷) در این روز زاده شده‌اند و پاپ الکساندر ششم^۲ (۸۸۲)، فردریک کبیر^۳ شاه پروس و علی آقا شیخ‌لینسکی^۴ نظامی وفادار به تزار از اهالی آران (۱۳۲۲) در چنین روزی به سال ۱۱۶۵ درگذشتند.

برج ترامپ

فردریک در نبرد زورندورف

^۱ Pierre de Fermat

^۲ Pope Alexander VI

^۳ Frederick the Great

^۴ Ali-Agha Shikhlinski

راست: محبوبعلی خان

چپ: مونیکا لوینسکی

لورنس عربستان

شیخ لینسکی

پاپ الکساندر ششم

جیمز مردیت

بیست و هفتم مرداد

روز بیست و هفتم مرداد سال ۶۳ هجری خورشیدی سپاهیان اموی به رهبری مروان اول و عبیدالله بن زیاد در نبرد مرج راحت بر قبیله‌ی قیس که هوادار خلافت عبدالله بن زبیر بودند غلبه کردند و آسورستان (سوریه) را گرفتند. حدود هزار و دویست سال بعد، در همین روز به سال ۱۲۸۸ آزادی‌خواهانی که محمدعلی‌شاه و مستبدان را شکست داده بودند در تهران جشن گرفتند. در این روز مراسمی مفصل در خانه‌ی ظهیرالدوله برگزار شد که آن را جشن نصرت ملی نام نهادند. حاضران در این مراسم ورودیه‌ای پرداختند که برای حمایت از خانواده‌های شهیدان جنگ مشروطه هزینه شد. رخدادهای کوچک دیگری هم در این روز پس از آن رخ داد. در ۱۳۰۶ آتش‌سوزی‌ای در ساختمان بانک پهلوی رخ داد که به سرعت با سر رسیدن آتش‌نشان‌ها فرونشاند شد. در همین روز مجلس شورای ملی عهدنامه‌ی امنیتی و دوستی دوطرفه با دولت شوروی امضا کرد. در ۱۲۹۸ انگلستان موفق شد جدایی افغانستان از ایران را تثبیت کند و استان‌های بلخ و هرات و کابل و قندهار که در اشغال نظامی انگلیسی‌ها بود با این نام نوساخته به کشوری نو بدل شد.

این روز برای حقوق زنان هم اهمیت داشته است. در سال ۱۳۰۷ زنان در ایران شناسنامه‌ای مستقل از مردان پیدا کردند و این سه سال پس از قانون اجباری شدن شناسنامه برای مردان (۱۳۰۴) بود. ناگفته نماند که استقلال حقوقی زن از مرد از همان ابتدای کار در ایران محترم بود و بر خلاف تصور عوام چنین نبوده که زنان از نظر حقوقی دنباله‌ی شوهران یا پدرانشان قلمداد شوند. در واقع پس از تأسیس اداره‌ی سجل احوال در سال ۱۲۹۷، اولین شناسنامه‌ی

جدیدی که در ایران صادر شد به یک زن تعلق داشت و به تاریخ ۱۲۹۷/۱۰/۳ برای دختری به نام فاطمه ایرانی مُهر خورد. در همین روز به سال ۱۲۹۹ اصل نوزدهم قانون اساسی آمریکا تصویب شد و بر مبنای آن زنان حق رأی به دست آوردند. ناگفته نماند که استقلال کامل حقوقی زنان از مردان، یعنی لغو قانونی که اموال زنان را بخشی از اموال شوهرانشان قلمداد می‌کرد، در انگلستان به سال ۱۳۶۴ پس از همه‌پرسی و با کسب ۵۴٪ آرا تحقق یافت!

بیست و هفتم امرداد در تاریخ جنگ و سیاست هم روز مهمی بوده است. در سال ۸۶۶ هجری خورشیدی قوای کاستیل^۱ و آراگون^۲ پس از محاصره‌ای طولانی مالاکا^۳ را از مسلمانان گرفتند، در ۹۵۱ در فرانسه هانری سوم شاه پروتستان ناواری^۴ با مارگارت ملکه‌ی کاتولیک والوا^۵ ازدواج کرد تا از کشمکش هواداران دو مذهب جلوگیری کند. در ۱۳۱۹ بزرگ‌ترین نبرد هوایی تاریخ تا این لحظه بر آسمان بریتانی انجام گرفت. در این نبرد آلمانی‌ها صد و انگلیسی‌ها صد و بیست هواپیما از دست دادند هرچند شمار خلبان‌های کشته شده‌ی آلمانی بیشتر از انگلیسی‌ها بود و در ۱۳۵۰ استرالیا و نیوزلند نیروهایشان را از جنگ ویتنام بیرون کشیدند. در همین روز یک دسته‌ی حدود ۱۵۰ نفره از مجاهدین افغان در اوزبک (نزدیک کابل) به ستونی پانصد نفره از سربازان فرانسوی حمله کردند و تلفاتی شدید به ایشان وارد آوردند.

نبرد هوایی بریتانی

^۱ Castile

^۳ Málaga

^۵ Margaret of Valois

^۲ Aragón

^۴ Henry III of Navarre

این روز در ضمن با جنایتهای مشروع متعصبان مذهبی نیز پیوندی دارد. در سال ۱۰۱۳ اوربان گراندیه^۱ کشیش کاتولیک فرانسوی که با عذب ماندن کشیشان مخالف بود و با زنان روابطی صمیمانه داشت، با تحریک کاردینال ریشیلو^۲ که دشمن او بود، به جرم جادوگری بر دیرک بسته و زنده زنده سوزانده شد. بنا به پژوهش آلدوس هاکسلی^۳ علت اصلی مرگ این کشیش نگونبخت آن بود که دعوت خصوصی زنی را که رئیس صومعه‌ای بود رد کرد. در نتیجه، وی دسیسه‌ای چید و زانی را که با او رابطه داشتند برانگیخت تا شهادت دهند او طلسمشان کرده و با دیوی به نام اشمودای (شکلی عبری‌شده‌ی اشموغ اوستایی) ارتباط دارد. در نتیجه این مرد وسوسه‌گر طلسم‌کننده‌ی پیرو اشمودای دیو را در میدان شهر آتش زدند. در همین روز به سال ۱۳۰۶ سرگیوس^۴ سراسقف مسکو اعلام کرد کلیسای ارتدوکس به آرمان‌های بلشویک‌ها و کمونیست‌ها وفادار است!

اوربان گراندیه

^۱ Urbain Grandier

^۲ Cardinal Richelieu

^۳ Aldous Huxley

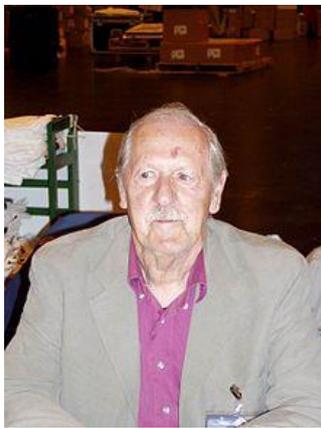
^۴ Sergius

در این روز گذشته از این فجایع رخدادهای علمی و فنی خوبی هم رخ داده است. در ۱۳۳۷ رمان *لولیتا*^۱ به قلم ولادیمیر نابوکوف^۲ در آمریکا انتشار یافت. نابوکوف این کتاب را در سال ۱۳۳۴ در پاریس به زبان انگلیسی نوشته بود.

زادگان نامدار این روز عبارت‌اند از آنتونیو سالیری^۳ آهنگساز ایتالیایی (۱۱۲۹)، برایان آلدیس^۴ نویسنده‌ی رمان‌های علمی‌تخیلی و منتقد ادبی آمریکایی (۱۳۰۴) و رومن پولانسکی^۵ کارگردان لهستانی (۱۳۱۲). در بیست و هفتم مرداد سال ۶۰۶ هجری خورشیدی هم چنگیزخان درگذشت. علت مرگش را منابع گوناگون افتادن از اسب (تاریخ سری مغول‌ها)، زخم برداشتن در جنگ (مارکو پولو) یا کشته شدن به دست شاهزاده خانمی اسیر (تاریخ‌های مغولی متأخر) آورده‌اند. سایر رفتگان این روز عبارت‌اند از اونوره دو بالزاک^۶ رمان‌نویس فرانسوی (۱۲۲۹)، کمال‌الملک نقاش ایرانی (۱۳۱۹)، ویفلردو پارتو^۷ جامعه‌شناس ایتالیایی (۱۳۰۲) و بی اف اسکینر^۸ روانشناس رفتارگرای آمریکایی (۱۳۶۹).

رومن پولانسکی

برایان آلدیس

آنتونیو سالیری

^۱ *Lolita*

^۲ Vladimir Nabokov

^۳ Antonio Salieri

^۴ Brian Aldiss

^۵ Roman Polanski

^۶ Honoré de Balzac

^۷ Vilfredo Pareto

^۸ B. F. Skinner

اسکینر

سرگیوس سراسقف مسکو

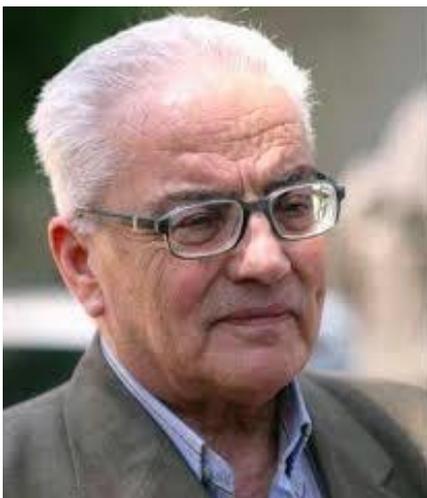

بالزاک

چنگیز

آخرین مرگ مهم در این روز که غم‌انگیز هم هست، در سال ۱۳۹۴ رخ داد و این زمانی بود که خالد اسد باستان‌شناس سوری و متخصص شهر باستانی پالمیرا که از هواداران بشار اسد بود پس از به قدرت رسیدن داعش در مراسمی عمومی گردن زده شد و جسدش و سر بریده‌اش مدت‌ها به نمایش عموم گذاشته شده بود. (دو تصویر زیر)

بیست و هشتم مرداد

روز یکشنبه ۲۸ مرداد سال ۶۰۸ هجری خورشیدی (۲۰ رمضان ۶۲۶ ق.) یاقوت حموی مورخ و نویسنده‌ی نامدار ایران‌زمین درگذشت. هفت قرن بعد، روز سه شنبه ۲۸ مرداد ۱۲۸۶ پنج هزار نفر از سوسیال دموکرات‌های ایرانی با رهبری صادق طاهباز که دوست حیدرخان عمواوغلی بود تظاهراتی ترتیب دادند. درگیری انگلیسی‌ها با دکتر محمد مصدق بر سر غارت منابع نفت ایران پای آمریکایی‌ها را هم به میدان کشاند و در ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ به کودتای نیروهای هوادار شاه و سرنگونی دولت مصدق منتهی شد. مشروعیت شاه پس از این ماجرا چندان لطمه دید که بیست و شش سال بعد به انقلاب اسلامی منتهی شد. در جریان انقلاب نیروهای مخالف مذهبی سینماها و کاباره‌ها را به جرم بددینی آتش می‌زدند و احتمالاً در همین راستا بود که در ۲۸ مرداد سال ۱۳۵۷ سینما رکس آبادان زمانی که مردم در آن به تماشای فیلم گوزن‌ها مشغول بودند آتش زده شد و چهارصد تن در این فاجعه جان باختند. در سال ۱۳۸۸ هم زنجیره‌ای از بمب‌گذاری‌ها در بغداد به کشته شدن ۱۰۱ نفر و زخمی شدن ۵۶۵ نفر انجامید.

روز ۲۸ مرداد برای تمدن‌های دیگر هم پربار و حادثه‌خیز بوده است. در سال ۲۹۵ پیش از میلاد در این روز معبد ونوس که یکی از قدیمی‌ترین معبد‌های شهر رم بود توسط کوینتوس فابوس ماکسیموس گورگس^۱ ساخته شد. در ۴۳ پیش از میلاد هم اوکتاویانوس^۲ پسر خوانده‌ی سزار از طرف سنای رم به مقام کنسولی رسید و این مقدمه‌ی

---

^۱ Quintus Fabius Gurges

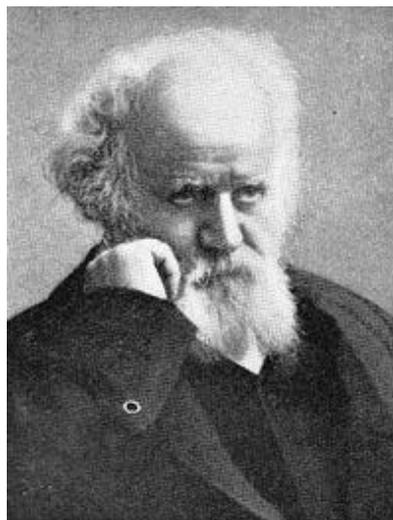
^۲ Octavianus

تبدیل شدنش به نخستین امپراتور روم بود. در ۸۹۸ هم سردار نامدار چینی وانگ یانگ مینگ^۱ بر سرکرده‌ی شورشیان ژو چن هائو^۲ پیروز شد و طغیان شاهزاده‌ی نینگ^۳ که بقای سلسله‌ی مینگ را تهدید می‌کرد فرو نشاند.

این روز در ضمن با رخدادهای دینی عجیب و غریب هم پیوند خورده است. در سال ۹۹۱ هجری خورشیدی محاکمه‌ی جادوگران پندل^۴ در انگلستان انجام شد و ده زن به جرم استفاده از طلسم و جادو به دار آویخته شدند. در زمانه‌ی معاصر شکل‌هایی جدید از اعتقادات متعصبانه و کورکورانه تلفاتی دیگر پدید آورد. مثلاً به دنبال تکوین آیین پول مدرن در غرب، در سال ۱۲۲۷ تب طلا در کالیفرنیا آغاز شد و هجوم ماجراجویان جویای ثروت را به دنبال داشت. در همین حدود یک مذهب سیاسی نو با محتوای مبارزه با تقدس پول شکل می‌گرفت که در پایان قرن سیزدهم خورشیدی به قدرت سیاسی هم دست یافت.

مجسمه‌ی یادبود جادوگران پندل

پیر ژانسن

---

^۱ Wang Yangming

^۲ Ning

^۳ Zhu Chenhao

^۴ Pendle

این روز در ضمن از نظر سیاسی و نظامی هم حادثه‌خیز بوده است. در ۱۲۳۳ یک دسته از ارتشیان آمریکایی خرس پیروزمند رئیس قبیله‌ی لاکوتا^۱ را به قتل رساندند و خود به دست مردان این قبیله کشته شدند. به این ترتیب جنگ اول میان آمریکایی‌ها و سرخپوستان سو^۲ آغاز شد. این درگیری‌ها تا ۳۷ سال بعد ادامه داشت. در ۱۳۱۳ مردم آلمان در همه‌پرسی به رهبری آدولف هیتلر^۳ رأی دادند و در ۱۳۲۱ نیروهای زمینی و دریایی کانادا در عملیات جوبیلی^۴ به ساحل فرانسه حمله کردند ولی از آلمانی‌ها شکست خوردند و با تلفات بالا (۱۵۰۰ کشته و زخمی و دو هزار اسیر) عقب نشستند (تصویر زیر). اما کوشش‌هایشان تداوم یافت و دو سال بعد در همین روز (در ۱۳۲۳) با ورود متفقین به پاریس این شهر از دست آلمانی‌ها خارج شد. در ۱۳۸۷ هم پرویز مشرف به فشارهای سیاسی تسلیم شد و از قدرت کناره‌گیری کرد.

^۱ Lakota

^۲ Adolf Hitler

^۳ Sioux

^۴ Operation Jubilee

از رخداد‌های دیگر این روز هم این‌که در ۱۲۴۷ پیر ژانسن^۱ منجم فرانسوی هلیوم را کشف کرد، در ۱۳۰۵ بنگاه خبرپراکنی ژاپن تأسیس شد، و در ۱۳۲۴ گروه ویت‌مین^۲ با رهبری هوشی‌مین^۳ در ویتنام قدرت را به دست گرفت. در ۱۳۳۹ فرانسیس گری پاورز^۴ که بعد از سقوط یک هواپیمای یو-۲ در آسمان شوروی دستگیر شده بود در مسکو محاکمه شد و به جرم جاسوسی به ده سال حبس محکوم شد. اعترافات او که در تلویزیون روسیه پخش شد جهان غرب را متقاعد کرد که کمونیست‌ها به روشی مؤثر برای شستشوی مغزی افراد و جلب وفاداری‌شان دست یافته‌اند. اما این تصور نادرست بود و بلشویک‌ها در این زمینه شکست خوردند. دلیلش هم آن‌که در ۱۳۶۸ ویوسپچ یاروزلسکی^۵ رئیس‌جمهور لهستان برای نخستین بار پس از ۴۲ سال حاکمیت شوروی‌ها، یک نخست‌وزیر غیرکمونیست (تادئوش مازوویسکی^۶) را به قدرت رساند و در ۱۳۷۰ به دنبال کودتای نظامی در روسیه میخائیل گورباچف^۷ از قدرت برکنار شد و با شکست کودتا شوروی فرو پاشید.

کوکو شانل

گیلبرت رایل

جین رودنبری

^۱ Pierre Janssen

^۲ Việt Minh

^۳ Ho Chi Minh

^۴ Francis Gary Powers

^۵ Wojciech Jaruzelski

^۶ Tadeusz Mazowiecki

^۷ Mikhail Gorbachev

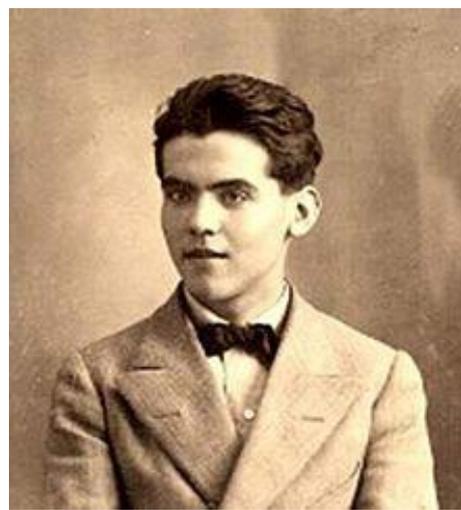
این نکته جالب توجه است که در این روز شمار زیادی از زنان و مردان نامدار زاده شده و در گذشته‌اند. ۲۸
 امرداد روز تولد این کسان است: مارکوس اورلیوس پروبوس امپراتور روم (۲۳۲ میلادی)، اورویل رایت^۱ از پیشگامان
 پرواز با هواپیما (۱۲۵۰)، کوکو شانل^۲ طراح مد و بنیانگذار شرکت شانل (۱۲۶۲)، گیلبرت رایل^۳ فیلسوف انگلیسی
 (۱۲۷۹)، جین رودنبری^۴ کارگردان و نویسنده‌ی آمریکایی و خالق پیشتازان فضا (۱۳۰۰) و محمد مرسی سیاستمدار
 مصری (۱۳۳۰).

پاول ارلیش

سرگئی دیاگلیف

فدریکو گارسیا لورکا

در همین روز این نامداران جان سپرده‌اند: آگوستوس^۵ اولین امپراتور روم (۱۴ میلادی)، ابویزید مخلد بن
 کیراد نوکاری رهبر خوارج مغرب که با فاطمی‌ها می‌جنگید (۳۲۶ هجری خورشیدی)، ضیاءالدین عبدالملک بن یوسف
 جوینی متکلم و فیلسوف خراسانی شافعی که لقب امام الحرمین داشت (۴۶۴)، بلز پاسکال^۶ ریاضی‌دان فرانسوی

^۱ Orville Wright

^۲ Gilbert Ryle

^۵ Augustus

^۲ Coco Chanel

^۴ Gene Roddenberry

^۶ Blaise Pascal

(۱۰۴۱)، پاول ارلیش^۱ دانشمند آلمانی (۱۲۹۴)، سرگئی دیاگیلف^۲ بنیانگذار باله‌ی روسی (۱۳۰۸)، فدریکو گارسیا لورکا^۳ که در جریان جنگ داخلی اسپانیا به دست نیروهای ناسیونالیست کشته شد (۱۳۱۵)، جرج گاموف^۴ نویسنده‌ی اوکراینی علم برای همگان (۱۳۴۷)، گروچو مارکس^۵ هنرپیشه و کمدین آمریکایی (۱۳۵۶)، عبدالرحیم هاتف رئیس‌جمهور افغانستان (۱۳۹۲) و سیمین بهبهانی شاعر ایرانی (۱۳۹۳).

---

^۱ Paul Ehrlich

^۲ Federico García Lorca

^۵ Groucho Marx

^۲ Sergei Diaghilev

^۴ George Gamow

بیت و نهم امروا

در چنین روزی به سال ۱۳۲۱ وینستون چرچیل^۱ به همراه ژنرال ویول^۲ فرمانده کل هندوستان وارد تهران شد و قوام السلطنه صدراعظم ایران دیدار کرد و بعد از ۲۴ ساعت به سوی مسکو پرواز کرد تا با استالین دیدار کند. این دیدار در اواخر جنگ جهانی دوم رخ می‌داد و در سومین سالگرد سخنرانی مشهور چرچیل انجام می‌شد. چرچیل در ۱۳۱۸ بعد از دفاع جانانه اما پرتلفات خلبانان انگلیسی از حریم هوایی انگلستان این جمله‌ی مشهور را گفت که «هرگز تا به حال شماری چنین بزرگ از افراد اینقدر زیاد به شماری چنین کم مدیون نبوده‌اند...». تقریباً در همان ساعاتی که او این سخنرانی را ایراد می‌کرد، کمونیستی به نام رامون مرکادر^۳ که مأمور سرویس امنیت شوروی هم بود در مکزیکوسیتی با تبر به لئون تروتسکی^۴ حمله کرد و او را به قتل رساند. او بیست سال به این خاطر زندانی شد و به طور غیابی استالین مدال افتخار درجه اول لنین را دریافت کرد. بعد از آزادی‌اش هم در ۱۳۴۰ به شوروی رفت و

قهرمان ملی شوروی لقب گرفت!

قوام السلطنه

وینستون چرچیل

^۱ Winston Churchill

^۲ Archibald Wavell

^۳ Ramón Mercader

^۴ Leon Trotsky

به این ترتیب نمایان است که بیست و نهم امرداد با رخدادهای سیاسی متنوعی قرین بوده است. در سال ۳۷۹ هجری خورشیدی سنت استفان^۱ کشور بلغارستان را تأسیس کرد و اولین شاه این قلمرو شد، در بیست و نهم امرداد سال ۱۲۹۷ دومین نبرد خونین سُم^۲ در بافت جنگ جهانی اول آغاز شد در ۱۳۳۹ سنگال از فدراسیون مالی جدا شد و اعلام استقلال کرد، در ۱۳۴۷ قوای شوروی با همکاری ارتش لهستان به چکسلواکی حمله بردند و بهار پراگ را سرکوب کردند و در ۱۳۶۷ با قبول قطعنامه‌ی ۵۹۸ از طرف ایران جنگ تحمیلی خاتمه یافت.

در ۹۹۱ هجری خورشیدی محاکمه‌ی جادوگران ساملزبری^۳ در انگلستان انجام شد و چند زن به جرم جادوگری اعدام شدند. این اعدام‌ها در ادامه‌ی محاکمه‌ی جادوگران پندل^۴ و اعدام‌های روز قبلش انجام می‌گرفت. در انگلستان در فاصله‌ی قرن دوازدهم تا هجدهم میلادی حدود پانصد زن به همین ترتیب به جرم استفاده از طلسم و جادو کشته شدند. هشتاد سال بعد از کشتار ساملزبری (در ۱۰۷۱) هم یک زن و چهار مرد در شهر سالم^۵ ماساچوست به جرم جادوگری اعدام شدند. در ۱۳۴۲ نیروهای ویژه‌ی ارتش خلق ویتنام بنا به عقاید کمونیستی‌شان به معابد بودایی در سراسر ویتنام حمله بردند و پاگوداهای باستانی را ویران کردند و معابد را سوزاندند و غارت کردند و چند صد راهب را به قتل رساندند و ۱۴۰۰ بودایی را زندانی کردند.

در ۱۳۷۰ بیش از صد هزار نفر معترض در اطراف پارلمان مسکو گرد آمدند و کودتای کمونیست‌ها را با شکست روبرو ساختند و در همین روز استونی از شوروی اعلام استقلال کرد. در ۱۳۷۴ دو قطار در خط فیروزآباد به کانپور در نزدیکی دهلی به هم برخورد کردند و باعث مرگ ۳۵۸ نفر شدند.

---

^۱ Saint Stephen

^۳ Samlesbury

^۵ Salem

^۲ Second Battle of the Somme

^۴ Pendle

شکست کودتای مسکو

سنت استفان

این روز در میدان علم و هنر و فناوری هم روزی مهم بوده است. در ۱۲۳۷ داروین^۱ نخستین مقاله‌اش درباره‌ی انتخاب طبیعی را همراه با مقاله‌ی مشابهی از آلفرد راسل والاس^۲ در نشریه‌ی انجمن لینه‌ای‌های لندن^۳ منتشر کرد، در ۱۲۶۱ چایکوفسکی^۴ اورتور^۵ ۱۸۱۲ را در مسکو اجرا کرد، آمریکا تأسیس شد و در ۱۲۹۰ یک کارمند موزه‌ی لوور تابلوی مونالیزای داوینچی را دزدید، در ۱۲۹۹ اولین ایستگاه رادیویی تجاری در دیترویت آمریکا شروع به کار کرد و در ۱۳۴۱ هم اولین کشتی اتمی غیرنظامی به نام ان.اس. ساوانا^۶ سفر خود را در دریا آغاز کرد.

زادگان مهم این روز عبارت‌اند از شاهرخ‌میرزا پسر تیمور لنگ (۷۵۶)، پل تیلیش^۷ فیلسوف دین آلمانی (۱۲۶۵)، راجیو گاندی^۸ سیاستمدار هندی (۱۳۲۳) و دونالد هب^۹ روانشناس کانادایی (۱۳۶۴) هم در این روز درگذشته‌اند.

^۱ Charles Darwin

^۲ Alfred Russel Wallace

^۳ Linnean Society of London

^۴ Pyotr Ilyich Tchaikovsky

^۵ 1812 Overture

^۶ NS Savannah

^۷ Paul Tillich

^۸ Rajiv Gandhi

^۹ Donald O. Hebb

سی‌ام‌ام‌رواد

در چنین روزی به سال ۱۲۹۷ محاکمه اعضای کمیته‌ی مجازات پایان یافت. دو نفر محکوم به اعدام، دو نفر محکوم به پانزده سال حبس و تبعید و بقیه به حبس‌های سنگین محکوم شدند. دو سال بعد در ۱۲۹۹ مخبرالسلطنه برای فرو نشاندن غائله‌ی خیابانی به حکومت آذربایجان رسید. سید حسن امامی، امام‌جمعه‌ی تهران، در همین روز به سال ۱۳۲۹ ترور شد و هرچند جان به در برد، اما نیمی از بدنش فلج شد. دو سال بعد در ۱۳۳۱ ارتشبد خاتم با فاطمه خواهر ناتنی محمدرضاشاه ازدواج کرد.

سید حسن امامی در زمان تدریس در دانشکده‌ی حقوق دانشگاه تهران

پیش از این وقایع اخیر، در گرماگرم جنگ جهانی دوم در سال ۱۳۲۱ پرچم آلمان نازی بر فراز قلعه البرز (در زبان‌های اروپایی البروس) در گرجستان به اهتزاز در آمد. البرز قلعه‌ای آتشفشانی در شمال گرجستان است که در حال حاضر در خاک روسیه قرار گرفته و بنابراین (با قلعه‌هایی دو قلو با بیش از ۵۶۰۰ متر) بلندترین قلعه‌ی اروپا محسوب می‌شود. یک سپاه ده هزار نفری آلمانی در جریان جنگ قفقاز به دامنه‌ی این قلعه رسید و گروهی از کوهنوردانش این قلعه را فتح کردند و پرچم خود را بر فراز آن برافراشتند. بنا به داستانی یک خلبان روسی که مأمور بود کوهنوردان را بمباران کند، از دستور مافوقش سرپیچی کرد و به جای بمباران ایشان بمب‌هایش را بر منابع سوخت آلمانی‌ها فرو ریخت. هفتاد و یک سال بعد یکی از طرف‌های درگیر در آشوب سوریه چندین جوانمرد نبود و به سال

۱۳۹۲ بمبی شیمیایی را در منطقه‌ی غوطه نزدیکی دمشق منفجر کرد که در نتیجه صدها تن در اثر تنفس گاز سارین کشته شدند (تصویر روبرو).

در سال ۱۱۴۹ جیمز کوک^۱

شرق استرالیا را بخشی از قلمرو بریتانیا اعلام کرد و آن را نیو ساوت ولز^۲ نامید و دو سال بعد در ۱۱۵۱ گوستاو سوم^۳ پادشاه سوئد کودتا کرد و به نیم قرن حکومت پارلمانی مشروطه پایان داد و در مقام شاه خودکامه‌ی روشنگر به کار پرداخت. در ۱۱۷۰ مراسم مذهبی آیین وودو در تاهیتی که توسط کاهنی جامائیکایی به نام داتی بوکمان برای سیاهپوستان انجام می‌شد، به شورش بردگان انجامید. این شورش سیزده سال به درازا کشید و در نهایت به آزادی بردگان و راندن استعمارگران فرانسوی از تاهیتی منتهی شد.

^۱ James Cook

^۲ New South Wales

^۳ Gustav III

گوستاو سوم

جیمز کوک

شورش بردگان در هائیتی

در چنین روزی به سال ۱۲۰۶ خوزه دو لامار^۱ قهرمان جنگ‌های استقلال پرو دومین رئیس‌جمهور این کشور شد، در ۱۲۸۹ ژاپن کره را به خاک خود منضم کرد، در ۱۳۳۶ اتحاد جماهیر شوروی نخستین موشک قاره‌پیمای خود به نام ر-۷-سمیورکا^۲ را آزمایش کرد، در ۱۳۴۷ هم نیکلای چائوشسکو^۳ دیکتاتور کمونیست رومانی در سخنرانی‌ای غافلگیرانه حمله‌ی نیروهای شوروی به چکسلواکی و سرکوب بهار پراگ را محکوم کرد. مردم رومانی که حدس می‌زدند شوروی به کشورشان حمله کند وارد مرحله‌ی بسیج نظامی شدند. در ۱۳۹۵ یک قاتل انتحاری در غازیان‌تپه‌ی کردستان ترکیه خود را منفجر کرد و ۵۴ نفر از مهمانان یک عروسی را به قتل رساند.

در ۱۳۶۲ بنیگنو آکینو^۴ رهبر مخالفان دولت مارکوس^۵ در فیلیپین در فرودگاه مانیل ترور شد و به قتل رسید، در ۱۳۶۵ غلیان دریاچه‌ی آتشفشانی نیوس^۶ در کامرون باعث شد موجی از گاز دی اکسید کربن در هوا رها شود و به مرگ ۱۸۰۰ نفر از بومیان مستقر در همسایگی دریاچه بینجامد. در ۱۳۷۰ نیز هم‌زمان با محرز شدن شکست کودتاچیان کمونیست در روسیه، لاتویا از اتحاد جماهیر شوروی اعلام استقلال کرد.

^۱ José de la Mar

^۲ Nicolae Ceaușescu

^۵ Marcos

^۲ R-7 Semyorka

^۴ Benigno Aquino

^۶ Lake Nyos

چائوشسکو

اولین الدزموبیل

بنیگنو آکینو

در سیام امرداد سال ۱۲۷۶ شرکت خودروسازی الدزموبیل^۱ در آمریکا تأسیس شد و در ۱۲۸۱ شرکت خودروسازی کادیلاک تأسیس شد و در همان روز تئودور روزولت^۲ اولین رئیس جمهور آمریکا شد که در مراسمی رسمی سوار بر اتومبیل برابر چشم مردم ظاهر شد. در ۹۳۱ سید محمد نوشاه گنج بخش قادری بنیانگذار سلسله‌ی نوشاهی در طریقت قادریه در گجرات زاده شد و در ۹۹۳ الیزابت باتوری^۳ کتس بلغارستان و قاتل زنجیره‌ای دختران درگذشت.

بازسازی یکی از اولین نمونه‌های خودروی کادیلاک

خوزه دو لامار

^۱ Oldsmobile

^۲ Theodore Roosevelt

^۳ Elizabeth Báthory

سی و یکم امرداد

در سی و یکم امرداد ۸۹۳ جنگ چالدران با پیروزی شکننده‌ی سلطان سلیم اول عثمانی بر شاه اسماعیل صفوی به پایان رسید. در این نبرد نزدیک به صد هزار سرباز عثمانی مسلح به توپ و سلاح آتشین با ارتشی صفوی که نزدیک به پنجاه هزار تن را در بر می‌گرفت رویارو شدند. ایرانیان چون استفاده از توپ و تفنگ را خلاف جوانمردی می‌دیدند تنها با سلاح سرد می‌جنگیدند و هرچند در نهایت با تلفات زیاد شکست خوردند اما چنان تلفاتی به عثمانی‌ها وارد آوردند که سلطان سلیم کمی بعد به قلمرو خود بازگشت و دولت عثمانی برای مدت‌ها فکر دست‌اندازی به مرزهای شرقی‌اش را از سر بیرون کرد.

جنگ چالدران به روایت

نگاره‌ای عثمانی

آخرین روز مردادماه با دست‌اندازی‌های بلشویک‌ها به خاک ایران زمین مصادف بوده است. در این روز به سال ۱۲۹۹ عالم‌خان امیر بخارا به دنبال حمله‌ی بلشویک‌های محلی که با ارتش سرخ پشتیبانی می‌شدند ناگزیر شد از زادگاهش بگریزد و به افغانستان پناه ببرد. اما خشونت بلشویک‌ها با دهقانان و مردم شهرها چندان بود که داوطلبان جنگ با ایشان گروه‌گروه به وی می‌پیوستند. امیر بخارا نیز اعلام مقاومت کرد و رهبری نیروهای نظامی‌اش را به ابراهیم بیک سپرد که رهبر یکی از قبیله‌های بخارا بود. در همین روز بلشویک‌هایی که رشت را تصرف کرده بودند زیر فشار قوای دولتی که زیر فرمان استاروسلسکی^۱ می‌جنگیدند عقب‌نشینی کردند و پشت سر خود خانه‌های شهر رشت را آتش زدند. یک سال بعد در همین روز (۱۳۰۰) سپاهیان دولتی با یک حمله‌ی شدید شهر لنگرود را از احسان‌الله‌خان که رهبر بلشویک‌ها بود پس گرفت، در این زد و خورد شورشیان یکصد و پنجاه اسیر و دویست کشته و زخمی دادند.

امیر عالم‌خان حاکم بخارا

^۱ Vsevolod Starosselsky

در ۱۰۳۳ یعقوب بارشمعون (یاکوب بارسیمسون)^۱ در بندر نیوآمستردام (نیویورک بعدی) از کشتی پیاده شد. او نخستین مهاجر یهودی به آمریکا بود. در ۱۳۰۶ داور که وزارت دادگستری دولت رضاشاه را بر عهده داشت در ساز و کار قضاوت و تعیین صلاحیت قاضیان اصلاحاتی دامنه‌دار انجام داد. در همین روز بیماری وبا در جنوب ایران شایع شد و عده‌ای در خوزستان به این خاطر کشته شدند. در ۱۳۲۱ سرتیپ سیف‌الله شهاب فرماندهی دانشکده‌ی افسری در اردوگاه اقدسیه به دست یکی از دانشجویان اخراجی به نام علی ارونقی کرمانی به ضرب چند گلوله به قتل رسید. در ۱۳۴۸ هم عبدالعلی دستغیب در مجله‌ی نگین به حسینقلی خان مستعان داستان‌نویس و مترجم بینوایان به سختی حمله کرد و گفت داستان‌های او همیشه درباره‌ی عشقی سطحی است و از پند و اندرز اخلاقی ملال‌آور پر شده است. دلیل حمله‌ی او نقد ادبی آثار مستعان نبود و از اینجا ناشی می‌شد که چندی پیش مستعان به شاعران نوپرداز حمله کرده بود و گفته بود آثارشان مایه‌ی تهوع دل و هوش است و شهوت تن!

حسینقلی مستعان

اکبر داور

این روز در ضمن با پیمان‌های بین‌المللی هم پیوندی دارد. در ۱۲۵۴ عهدنامه‌ی سن پترزبورگ^۲ بین روسیه و ژاپن بسته شد و قرار شد ساخالین و جزایر کوریل بین دو کشور معاوضه شود. هرچند این روابط بین کشورها همیشه

^۱ Jacob Barsimson

^۲ Treaty of Saint Petersburg

هم صلح‌آمیز نبوده است. در ۱۲۲۸ اولین حمله‌ی هوایی تاریخ زمانی انجام شد که اتریش با بالن‌هایی بی‌سرنشین به شهر ونیز حمله کرد. در سی و یکم امرداد سال ۱۳۱۸ عهدنامه‌ی دوستی آلمان نازی و اتحاد جماهیر شوروی توسط مولوتوف و ریبین تروپ امضا شد و در ۱۳۲۰ ارتش آلمان محاصره‌ی لنینگراد را آغاز کرد.

در این روز به سال ۱۳۲۹ آلتنا گیسون^۱ اولین سیاهپوستی بود که اجازه یافت در مسابقات تنیس شرکت کند. در ۱۳۴۷ پاپ پل ششم به بوگوتا در کلمبیا سفر کرد و این نخستین سفر یک پاپ به آمریکای لاتین بود و همچنین در این روز کلود دبوسی^۲ آهنگساز فرانسوی (۱۲۴۱)، ماکس شلر^۳ فیلسوف آلمانی (۱۲۵۳)، دنگ شیائو پینگ^۴ سیاستمدار چینی (۱۲۸۳)، هوشنگ سیحون (۱۲۹۹) و ری بردبری^۵ نویسنده‌ی علمی-تخیلی (۱۲۹۹) و نازک الملائکه شاعر عراقی در ۱۳۰۲ زاده شده‌اند.

ماکس شلر

دنگ شیائو پینگ

آلتنا گیسون

^۱ Althea Gibson

^۳ Max Scheler

^۵ Ray Bradbury

^۲ Claude Debussy

^۴ Deng Xiaoping

اول شهریور

نخستین روز از شهریورماه در تاریخ ایرانزمین با رخدادهایی متنوع مصادف بوده است. در چنین روزی به سال سیزدهم هجری خورشیدی ابوبکر درگذشت و عمر به خلافت رسید و دامنه‌ی فتوحات مسلمانان را به سرعت گسترش داد. این پیشروی همچنان تا شش قرن بعد ادامه داشت و در سال ۶۲۱ در جریان محاصره‌ی قسطنطنیه توسط مسلمانان برج داوود که ارگ شهر بود به دست سربازان خوارزمی فتح شد. یک و نیم قرن بعد بلای مغول آمده و از سر ایرانیان گذشته بود، اما هنوز در حواشی قلمرو ایرانزمین تاخت و تازهای اقوام بیابانگرد ادامه داشت و در چنین روزی به سال ۷۶۱ هجری خورشیدی سپاهیان اردوی زرین به رهبری توقتمیش مسکو را محاصره کردند.

روز یکشنبه اول شهریور سال ۱۲۰۸ (۲۲ صفر ۱۲۴۵ ق.) خسرو میرزا قاجار که از دیپلمات‌های پیشگام ایران جدید بود به نمایندگی از کشورمان با تزار روس ملاقات کرد. روز شنبه اول شهریور سال ۱۲۸۶ (۱۵ رجب ۱۳۲۵ ق.) اتابک امین‌السلطان صدراعظم ایران که به مشروطه‌خواهان پیوسته بود به عضویت جامع آدمیت درآمد. در همین روز، در نشست مجلس، فرمانفرما زمانی که در مجلس نطق می‌کرد احساساتی شد و گریست و تقی‌زاده و مخبرالسلطنه به این خاطر ریشخندش کردند که مایه‌ی رنجیدگی‌اش شد. دوسال بعد در ۱۲۸۸ وزیر اکرم از حکومت تهران عزل و به جای وی میرزا شکرالله‌خان معتمد خاقان که از مشروطه‌خواهان بود منصوب گردید.

در اول شهریور ۱۳۰۰ سرکشی کلنل پسیان در مشهد بالا گرفت و برای مجهز کردن ژاندارم‌های هوادارش و مقابله با تهدید دولت مرکزی همه‌ی خودروها و گاری‌ها در خراسان به دستور وی مصادره و ضبط شد. او در همین روز علم‌الدوله را به سمت حسابدار ژاندارمری و رئیس پلیس خراسان منصوب کرد. در ۱۳۰۷ به حسین علاء وزیر مختار ایران در پاریس دستور داده شد تا پانزده نفر معلم برای مدارس متوسطه ایران استخدام کند. به دستور میرزا عیسی خان صدیق رئیس اداره‌ی تعلیمات عمومی تشکیلات مدارس متوسطه تغییر یافت و دوره‌ی دوم متوسطه به سه رشته‌ی علمی، ادبی و تجارتي تقسیم گردید. دو سال بعد در ۱۳۰۹ شورش علی‌خان سالار حشمت سرکوب شد و صولت‌الدوله و سردار اسعد که با او ارتباط داشتند به دستور رضاشاه دستگیر شدند.

در اول شهریور ۱۳۲۱ آشوب ناشی از استیلاي متفقین بر ایران هنوز پا برجا بود و احمد قوام نخست‌وزیر در چنین روزی کابینه را ترمیم کرد و باقر کاظمی را به وزارت دارائی و جواد عامری را به وزارت کشور گماشت. دفتر نخست‌وزیری هم اعلامیه داد و گوشزد کرد که مقررات حکومت نظامی همچنان برقرار است و قانون‌شکنان به سختی مجازات می‌شوند. یک سال بعد در ۱۳۲۲ دکتر علی‌اکبر سیاسی وزیر فرهنگ از کار کناره‌گیری کرد.

کابینه دوم ائتلافی قوام‌السلطنه
 در ۱۳۲۵: (۱) محمدحسین فیروز،
 (۲) احمد امیراحمدی، (۳) مظفر
 فیروز، (۴) انوشیروان سپهبدي،
 (۵) احمد قوام، (۶) فریدون کشاورز

در ۱۳۲۴ در شهرهای ساری و شاهی بین اهالی و افراد حزب توده زد و خوردی به وقوع پیوست عده‌ی زیادی از طرفین مجروح شدند. از طرف دولت دویست ژاندارم برای ایجاد امنیت گسیل شد که در فیروزکوه نیروی شوروی جلوی آن‌ها را گرفت و اجازه‌ی حرکت به سمت شمال را نداد. در نتیجه وزیر امور خارجه یادداشتی در این مورد تسلیم سفارت شوروی کرد. سه سال بعد در ۱۳۲۵ عشایر فارس دست به یاغی‌گری زدند و از اطاعت حکومت مرکزی سرپیچی کردند که در نتیجه سرلشکر فضل‌الله زاهدی را به عنوان بازرس ارتش به آن سو گسیل کردند.

هفت سال بعد همین سرلشکر زاهدی به سال ۱۳۳۲ کودتا کرده و مصدق را سرنگون کرده بود و به صدارت رسیده بود. او در چنین روزی اعضای کابینه‌اش را معرفی کرد که در میانشان نام رجال قدیمی مانند علی‌اصغر حکمت، احمد حسین عدل، دکتر علی امینی، دکتر جهانشاه صالح و سرتیپ محمدحسین جهانبانی به چشم می‌خورد. در همین روز شاه در یک مصاحبه‌ی مطبوعاتی با بیست و پنج نفر خبرنگار و عکاس خارجی درباره‌ی اداره‌ی کشور پس از بازگشت به قدرت سخن گفت و همزمان روزنامه‌های اطلاعات و کیهان توقیف شدند. دو سال بعد -در اول شهریور ۱۳۳۴- هم ستاد ارتش بر اساس الگویی که از سازمان نظامی آمریکا وامگیری شده بود بازآرایی شد و یک ستاد مشترک و سه ستاد نیروی زمینی و هوایی و دریایی شکل گرفت و سپهد عبدالله هدایت وزیر جنگ ریاست ستاد مشترک را هم بر عهده گرفت. سرلشکر هدایت‌الله گیلانشاه هم به ریاست ستاد هوایی رسید.

این روز در تاریخ جهان هم به نسبت پرجنب و جوش بوده است. در اول شهریور سال ۳۰ پیش از میلاد اوکتاویانوس^۱ پسرخوانده‌ی سزار پس از حمله بر مصر و پیروزی بر دشمنانش دستور داد سزاریون^۲ پسر سزار و

---

^۱ Octavianus

^۲ Caesarion

کلئوپاترا^۱ و مارکوس آنتونیوس آنتیلوس^۲ پسر مارک آنتونی^۳ را اعدام کنند. درست ده سال بعد در ۲۰ پ.م. همین اوکتاویانوس با لقب آگوستوس^۴ اولین امپراتور شده بود و در این روز جشن بزرگی در معبد وولکان^۵ رم برگزار کرد و صلح با ایران اشکانی را جشن گرفت. اشکانی‌ها در مقابل گرفتن امتیازهایی درفش‌های ارتش شکست‌خورده‌ی رومیان را که ۳۳ سال پیش در جنگ حران از دستشان به در شده بود به ایشان پس دادند.

حدود صد سال پس از این مراسم، در سال ۷۹ میلادی وقتی رومیان همین جشن را برای

بزرگداشت وولکان -خدای آتشفشان و آهنگری (تصویر بالا)- برگزار می‌کردند.

در سال ۴۷۶ میلادی اودوآکر^۶ رهبر اتحادیه‌ی قبیله‌های آلمانی

هرولی^۷ و اسکیریان^۸ توسط سربازانش به پادشاهی ایتالیا برکشیده شد. در

۱۱۷۸ ناپلئون مصر را ترک کرد و به فرانسه رفت تا قدرت را به دست بگیرد

و امپراتور شود و در ۱۲۱۸ قوای انگلیسی در آغازگاه جنگ اول تریاک با

چین بندرگاه کوچک هنگ کنگ را تصرف کردند.

روز یکم شهریور سال ۱۰۲۸ هجری خورشیدی کمپانی هند شرقی

شهر مدرس را در جنوب غربی هند تأسیس کرد. در ۱۲۴۳ دوازده کشور

معاهده‌ی ژنو^۹ را امضا کردند.

^۱ Cleopatra

^۲ Marcus Antonius Antyllus

^۳ Mark Antony

^۴ Augustus

^۵ Vulcan

^۶ Odoacer

^۷ Heruli

^۸ Odoacer

^۹ First Geneva Convention

در ۱۳۲۱ جنگ استالینگراد^۱ میان دو کشور آغاز شد. تلفات این جنگ که پنج ماه و ده روز به درازا کشید، ۷۲۸ هزار نفر از جبهه‌ی آلمان و ۱/۱ میلیون نفر از جبهه‌ی شوروی بود. در این جنگ آلمانی‌ها ۹۰۰ هواپیما و ۱۵۰۰ تانک و شش هزار توپ از دست دادند و در مقابل ۲۷۶۹ هواپیما و ۴۳۴۱ تانک و نزدیک به شانزده هزار توپ روسی را از میان بردند.

استالینگراد نقطه‌ی چرخشی در جنگ جهانی دوم بود و آغاز شکست‌های بزرگ آلمانی‌ها محسوب می‌شد. به دنبال این روند در اول شهریور ۱۳۲۳ قوای متفقین ماری را فتح کردند، در همین روز میکائیل^۲، شاه رومانی، از پیشروی متفقین احساس نگرانی کرد و رهبر دولت-مارشال آنتونسکو^۳ را از قدرت عزل کرد و رومانی جبهه‌ی خود را از متحدین به متفقین تغییر داد. همه‌ی این افراد پیشتر هوادار آلمان بودند و با هیتلر متحد شده بودند. یک سال بعد

^۱ Battle of Stalingrad

^۲ King Michael

^۳ Marshal Ion Antonescu

در ۱۳۲۴ هم اتحاد جماهیر شوروی تبدیل کردن اسیران ژاپنی به کارگران برده را قانونی ساخت و اسرای جنگی به اردوگاه‌های کار اجباری فرستاده شدند.

میکائیل و آنتونسکو

رخدادهای سیاسی دیگر اول شهریور در روزگار ما آن بود که در ۱۳۴۹ سزار چاوز^۱ رهبر اتحادیه‌ی کارگری مکزیکی تبارهای آمریکا بزرگ‌ترین اعتصاب کشاورزان را در این کشور آغاز کرد. این جریان به «اعتصاب بشقاب سالاد» شهرت یافته است. در ۱۳۶۹ ارمنستان از شوروی اعلام استقلال کرد و در همین روز آلمان غربی و شرقی متحد شدند و در ۱۳۹۰ مقرر حکومتی باب‌العزیزه به دست شورشیان لیبی افتاد و معمر قذافی از قدرت سرنگون شد.

---

^۱ Cesar Chavez

^۲ The Salad Bowl strike

شورشیان در لیبی

اول شهریور در تاریخ دین اروپاییان هم روز مهمی بوده است. در سال ۹۵۱ هجری خورشیدی غوغای کاتولیک‌های فرانسوی که با تحریک شارل نهم^۱ و مادرش کاترین دو مدیچی^۲ تشدید شده بود، باعث شد طی کشتار سن بارتولومئوس^۳ (تصویر زیر) بخش بزرگی از جمعیت پروتستان فرانسه (بین ده تا سی هزار تن) که پیرو کالون^۴ بودند کشته شوند.

^۱ Charles IX

^۲ Catherine de Médicis

^۳ The St. Bartholomew's Day
massacre

^۴ John Calvin

در ۱۲۸۰ ششصد معلم آمریکایی وابسته به فرقه‌ی توماسی^۱ برای گرواندن فیلیپینی‌ها به دین مسیحیت به این سرزمین سفر کردند و در مانیل از کشتی پیاده شدند، و در ۱۳۰۸ اعراب به حبرون که مقر یهودیان هوادار انگلیس بود حمله بردند و بیش از شصت تن از یهودیان این شهر را کشتند. باقی یهودیان از حبرون گریختند. در ۱۳۲۷ هم شورای جهانی کلیساها تأسیس شد.

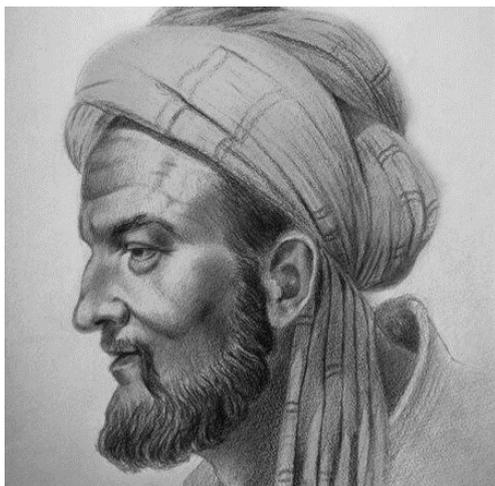
از رخدادهای پراکنده اما جالب دیگری که در این روز رخ داده، یکی آن که در ۱۲۸۳ زنجیر چرخ ماشین اختراع شد، در ۱۳۵۲ هم گروهی دزد مسلح کوشیدند از بانکی در استکهلم دزدی کنند، اما ناکام ماندند و وقتی در محاصره‌ی پلیس قرار گرفتند حاضران در بانک را گروگان گرفتند. گروگان‌ها طی پنج روزی که گرفتار بودند شروع کردند به همدلی و همدردی با دزدان و این الگویی بود که پس از آن به نام نشانگان استکهلم در جامعه‌شناسی و حقوق شهرت یافت. هفده سال بعد در ۱۳۶۹ گروگانگیری دیگری رخ داد و صدام حسین در تلویزیون عراق ظاهر شد در حالی که با شماری از «مهمانان غربی» که در واقع به گروگان گرفته شده بودند گفتگو می‌کرد. این تهدیدی بود تا آمریکا را از حمله به کویت باز دارد. اما در این میان احتمالاً مهم‌ترین رخداد معاصر در این روز آن بود که در اول شهریور سال ۱۳۷۰ شبکه‌ی جهانی اینترنت^۲ به روی عموم گشوده شد. در ۱۳۸۳ سارقان مسلح تابلوهای فریاد و مدونا اثر ادوارد مونش را در اسلوی نروژ به تاراج بردند.

اول شهریور از نظر زادگان و رفتگان ایرانی نیز مهم است و مردانی خوشنام و اثرگذار در آن زاده شده یا درگذشته‌اند. مهم‌تر از همه آن که ابن سینا در چنین روزی به سال ۳۵۹ هجری خورشیدی در بخارا زاده شد. در دوران معاصرمان آتنا فرخزاد شاعر و رهبر مذهبی سوئدی در ۱۳۶۲ زاده شدند.

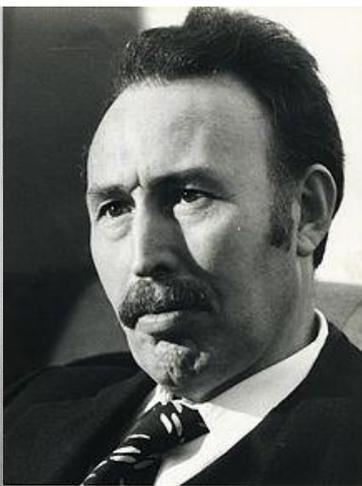
---

^۱ Thomasites

^۲ world wide web

ابن سینا

حواری بومدین

آرنولد توینبی

در میان رفتگان این روز مهم‌تر از همه امام رضا است که در ۱۹۷ هجری خورشیدی درگذشت. در دوران معاصر هم سلطان عبدالمجید دوم عثمانی در ۱۳۲۳ و پرویز ناتل خانلری در ۱۳۶۹ درگذشتند. نامداران دیگر انیرانی که در این روز زاده شده‌اند عبارت‌اند از موریتس کانتور^۱ ریاضی‌دان آلمانی (۱۲۰۸)، آرنولد توینبی^۲ فیلسوف تاریخ (۱۲۳۱) و حواری بومدین^۳ دومین رئیس‌جمهور الجزایر (۱۳۱۱).

عبدالمجید دوم

ناتل خانلری

نازک الملائکه

^۱ Moritz Cantor

^۲ Arnold Toynbee

^۳ Houari Boumediene

دوم شهریور

روز شنبه دوم شهریور سال ۱۲۷۱ هجری خورشیدی، مردم تهران و شمیران که سخت با وبا و قحطی درگیر بودند و روزانه شمار زیادی کشته می دادند، با به راه انداختن موجی از مراسم روضه خوانی و سینه زنی به این شرایط واکنش نشان دادند. تا هفده سال بعد همین مردم در اثر جنبش مشروطه بسیار دگرگون شده بودند و محمدعلی شاه مستبد را از قدرت کنار زده و آزادی خواهان مشروطه را بار دیگر برپا کرده بودند. در ۱۲۸۸ حاج مخبرالسلطنه (تصویر روبرو) والی جدید آذربایجان از اروپا وارد تبریز شد و از طرف ستارخان و باقرخان و سایر مجاهدین و مشروطه خواهان استقبال با شکوهی از وی به عمل آمد.

در این میان ردپای تأثیرپذیری از ابرقدرت‌ها نیز نمایان بود. در دوم شهریور ۱۳۰۰ اولین شماره از روزنامه‌ی طوفان به مدیریت محمد فرخی یزدی با کلیشه‌ی سرخ و سبک طرفداری از طبقه‌ی رنجبر و دهقان منتشر شد، که سردبیری‌اش را موسوی‌زاده یزدی بر عهده داشت. نمونه‌ای از تأثیر قطب دیگر قدرت بین‌الملل آن که در همین روز

به سال ۱۳۳۲ شاه در اجتماع اعضای سابق اتاق بازرگانی و شورای عالی اتحادیه‌ی بازرگانان سخنرانی کرد و با اشاره به سرنگونی مصدق گفت خداوند مملکت ایران را از خطری بزرگ نجات داد!

در قلمرو پیرامونی ایران زمین این روز بیشتر با جنگ و جدل‌ها و کشمکش‌های استعمارگران مصادف بوده است. در ۸۹۵ سلطان سلیم اول عثمانی در نبرد مرج دابق بر قوای مملوک غلبه کرد و آسورستان را از مصری‌ها گرفت. در این نبرد عثمانی‌ها ۶۵ هزار و مملوکان ۸۰ هزار سرباز وارد میدان کردند و حضور توپ و سلاح آتشین در جبهه‌ی عثمانی برایشان پیروزی به ارمغان آورد. در ۹۲۲ ژاپنی‌ها برای اولین بار اروپاییان را و سلاح‌های آتشینشان را دیدند و خلاصه یاسر عرفات هم در این روز (۱۳۰۸) زاده شد!

یاسر عرفات و معمر قذافی

در اروپا این روز با فرو افتادن شهرهای بزرگ مصادف بوده است. در دوم شهریور سال ۷۹ میلادی آتشفشانی وزوو^۱ به مدفون شدن شهرهای پمپی و هرکولانثوم و استابای انجامید. در ۴۱۰ میلادی ویزیگت‌ها^۲ به رهبری آلاریک^۳ دست به غارت رم گشودند. چهل و پنج سال بعد در ۴۵۵ میلادی این بار وندال‌ها^۴ به رهبری گنسریک^۵ بودند که

^۱ Mount Vesuvius

^۲ Alaric

^۵ Genseric

^۲ Visigoths

^۴ Vandals

دست به غارت رم گشودند، هرچند با پا در میانی پاپ لئوی اول^۱ قرار شد بناهای شهر را نسوزانند و شهروندان رومی را نکشند. در ۵۶۴ هجری خورشیدی نورمن‌ها تسالونیکا^۲ را گرفتند و غارت کردند. در ۱۱۹۳ در جریان جنگ‌های استقلال آمریکا قوای انگلیسی وارد واشنگتن شدند و کاخ سفید و کپیتول و بخش مهمی از بناهای شهر را در آتش سوزاندند.

در دوم شهریور سال ۱۳۲۰ هیتلر فرمانی را امضا کرد که بر مبنای آن عقب‌مانده‌های ذهنی و افراد فلجی که زندگی گیاهی داشتند طی یک برنامه‌ی اوتانازی از بین می‌رفتند. سه سال بعد (۱۳۲۳) در همین روز متفقین به پاریس حمله کردند و پنج سال پس از آن (۱۳۲۸) عهدنامه‌ی آتلانتیک شمالی عملیاتی شد و بلوک ناتو شکل گرفت. در ۱۳۳۳ حزب کمونیست آمریکا غیرقانونی شد و در نتیجه نیروی چپ‌گرایان جوان یک دهه بعد به شکلی نامنتظره احیا شد.

دریاسالار جرج کاکبرن^۳ و چشم‌انداز واشنگتن در حال سوختن

^۱ Pope Leo I

^۲ Thessalonica

^۳ George Cockburn

چنان که در دوم شهریور سال ۱۳۴۶ آبی هوفمن^۱ و پیروانش که حزب بین‌المللی جوانان (یپپی‌ها)^۲ را با گرایش‌های آنارشیستی تأسیس کرده بودند، با پخش کردن دلار و به هم زدن نظم عمومی بازار بورس نیویورک را به وقفه وا داشتند. در ۱۳۶۸ هم رهبران قاچاقچیان مواد مخدر در کلمبیا به دولت این کشور اعلان «جنگ کامل» دادند! دو سال بعد در ۱۳۷۰ هم گورباچف^۳ از رهبری حزب کمونیست شوروی کناره‌گیری کرد و در همین روز اوکراین از شوروی مستقل شد.

جیمز وات

آبی هوفمن و پیروانش

ژرژ کوویه

---

^۱ Abbie Hoffman

^۲ Youth International Party
(Yippies)

^۳ Mikhail Gorbachev

دوم شهریور در اروپا با جنبش‌های مذهبی خشن و استبدادگرا هم
قرین است. در ۵۹۴ هجری خورشیدی پاپ اینوسان سوم^۱ منشور ماگنا
کارتا^۲ را که اولین قانون مشروطه‌ی انگلستان بود نامشروع دانست. در ۷۲۸
هم مردم میتس^۳ آلمان در جریان یک غوغا یهودیان را به ایجاد طاعون
متهم کردند و شش هزار نفر از شهروندان یهودی این شهر را به قتل
رساندند.

این روز در سطح فرهنگ هم با چند رخداد مهم گره خورده است.
قدیمی‌تر از همه این که به سال ۳۹۴ میلادی دیوارنگاره‌ی اِسِمِت-آخوم^۴
(نگاره‌ی روبرو) در مصر پدید آمد و در آن برای واپسین بار خط هیروگلیف

مصری در اثری باستانی نگاشته شد. در ۸۳۵ هجری خورشیدی هم نخستین انجیل به دست گوتنبرگ^۵ چاپ شد.

در دوم شهریور ۱۲۳۶ وحشت عمومی در آمریکا به سقوط اقتصادی انجامید و در ۱۲۷۰ توماس ادیسون^۶

اختراع دوربین فیلمبرداری را ثبت کرد. در ۱۳۷۴ شرکت مایکروسافت ویندوز ۹۵ را به بازار عرضه کرد و در ۱۳۸۵
اتحادیه‌ی بین‌المللی اخترشناسان مفهوم سیاره را بازتعریف کرد. بر این مبنا پلوتو در رده‌ی سیاره‌های کوتوله جای
گرفت.

از زادگان این روز می‌توان از ژرژ کوویه^۷ طبیعی‌دان نامدار فرانسوی (۱۱۴۸) نام برد. جیمز وات^۸ مخترع

انگلیسی ماشین بخار (۱۱۹۸) هم در این روز درگذشته است.

^۱ Pope Innocent III

^۴ Graffito of Esmet-Akhom

^۷ Georges Cuvier

^۲ Magna Carta

^۵ Gutenberg

^۸ James Watt

^۳ Mainz

^۶ Thomas Edison

سوم شهریور

روز سوم شهریور سال ۱۲۵۰ هجری خورشیدی (۷ جمادی‌الثانی ۱۲۷۷ ق.) مستشارالدوله از تهران در نامه‌ای به آخوندزاده نوشت: «امان است ای انسان کامل! دنیا تمام شد و ما نتوانستیم به قدر ذره‌ای خدمت به ملت و وطن بکنیم.» ربع قرن بعد روز چهارشنبه سوم شهریور ۱۲۸۷ (۲۷ رجب ۱۳۲۶ ق.) سید حسن شریف‌زاده پسر شریف‌العلمای تبریزی جلوی کنسولگری فرانسه ترور شد و درگذشت. هشت سال بعد (۱۲۹۵) حاج شیخ جمال‌الدین (پدر جمالزاده) که از رهبران مشروطه‌خواه بود در اصفهان از طرف قشون روس بازداشت شد و به قم تبعیدش کردند. علمای اصفهان ضمن تلگرافی به صدرالعلماء مجتهد و برادرش آقا میرزا محسن در مورد گرفتاری شیخ جمال‌الدین توضیح دادند و برایش طلب یاری کردند.

بامداد روز سوم شهریور سال ۱۲۹۷ رشیدالسلطان و حسین‌خان‌الله دو نفر از اعضاء کمیته مجازات به کیفر ترور چند نفر در میدان توپخانه به دار مجازات آویخته شدند. به دنبال اعدام این دو نفر مردم تهران ابراز احساسات و شادمانی نموده مجازات بقیه اعضای کمیته را خواستار شدند. درست در همین روز کمون باکو که به رهبری شاهومیان شکل گرفته بود و از پنج ماه پیش سیطره‌ی کمونیست‌ها بر آران را رقم زده بود، پایان یافت.

در سوم شهریور ۱۳۱۶ رضا شاه همراه با دکتر مهدی بیانی در مراسمی تأسیس کتابخانه‌ی ملی ایران را اعلام کردند. این کتابخانه در کنار موزه‌ی ایران باستان ساخته شده بود و کتابخانه‌ی دارالفنون به علاوه‌ی سی هزار کتاب از کتابخانه‌ی ملی انجمن معارف هسته‌ی مرکزی دارایی‌هایش را تشکیل می‌داد. هشت سال بعد (۱۳۲۴) سید جعفر

پیشه‌وری به دنبال رد اعتبارنامه‌اش در مجلس و توقیف روزنامه‌ی آثریر با خشم و طغیان وارد تبریز شد و به برنامه‌ی کمونیست‌ها و سپاه سرخ شوروی برای تجزیه‌ی آذربایجان پیوست و اعلامیه‌ای مبنی بر خودمختاری آذربایجان و ترویج زبان ترکی به‌عنوان زبان رسمی منطقه منتشر ساخت. هشت سال بعد (در سال ۱۳۳۲) درست پس از سرنگونی مصدق و کشمکش بر سر نهضت ملی شدن صنعت نفت بیانیه‌ای با امضای نواب صفوی در روزنامه‌ی کیهان منتشر شد که در آن چنین جملاتی وجود داشت: «... هر کس عملاً با احکام خدا مخالفت کند اطاعت او حرام و مخالفتش واجب است. من به همین دلیل با دولت مصدق به شدت مخالف بوده و او در تمام حکومتش از ترس من و برادرانم در گوشه‌ی خانه متحصن بود و هر واسطه‌ای برای سازش با من می‌فرستاد چون حاضر نبود که تسلیم حکم خدا شود مایوس می‌شد، ... شاه و نخست‌وزیر و وزرا عملاً باید دارای مذهب شیعه و مروج آن باشند و باید قوانینی که مخالف احکام مقدس خداست و به غلط از مغزهای پوسیده‌ی گمراهانی تجاوز کرده لغو و باطل گردیده و به عمر کثیف منکرات و مفساد خاتمه داده شود و در مرحله‌ی اولی مسکرات خانمان‌سوز و لختی و بی‌قیدی شرم‌آور زنان و موسیقی شهوت‌انگیز فضیلت‌کش و رقاص‌خانه‌های جنایت‌بار و قوانین قضایی پوسیده‌ی اروپایی از میان برود و تعالیم عالی و احکام حیات‌بخش اسلام جایگزین آن‌ها گردد و با اجرای برنامه‌ی عالی اقتصادی اسلام فقر و محرومیت اکثریت مردم مسلمان ایران و فواصل خطرناک طبقاتی پایان یابد...»

در همین روز در سال ۱۳۳۲ سرلشکر زاهدی یک قطعه نشان درجه‌ی اول تاج دریافت کرد، آیت‌الله سید محمد بهبهانی در کاخ سعدآباد با شاه ملاقات و گفتگو کرد و اعلام شد که همه‌ی عزل و نصب‌های وزیر سابق دادگستری که در دوران دکتر مصدق صورت گرفته بود ملغی و کان لم یکن شده است. دیوان دادرسی دارائی و محاکم نظامی نیز به وضع سابق بازگشتند. به دنبال این تحولات صدور نفت ایران به غرب دوباره از سر گرفته شده و دو سال بعد (در ۱۳۳۴) قرارداد فروش نفت با یک کمپانی ژاپنی امضاء و مبادله شد و بر مبنای آن قرار شد ایران سالانه ۲۵۰ تن نفت خام و تصفیه‌شده در اختیار شرکت ژاپنی قرار دهد. در سوم شهریور سال ۱۳۳۹ هم دادستان تهران پنج تا از صندوق‌های رأی‌گیری در انتخابات تهران را باطل کرد؛ در نتیجه موجی از اعتراض‌ها برخاست و حزب مردم و گروه منفردین انتخابات دوره‌ی بیستم مجلس شورای ملی را، به خاطر تقلب، نامشروع و باطل دانستند.

فضل‌الله زاهدی پس از کودتا

سوم شهریور سال ۳۵۷ میلادی روزی بود که یولیانوس^۱ سزار روم در نبرد استراسبورگ^۲ پیروزی مهمی بر قبایل آلمانی به دست آورد. در همین روز به سال ۶۴۹ هجری خورشیدی لویی نهم^۳ شاه فرانسه (تصویر روبرو) در جریان جنگ‌های صلیبی هشتم در تونس درگذشت و به همین خاطر او را لویی مقدس (سنت لویی) نامیدند. در ۶۸۲ هم علاءالدین خلجی پادشاه دهلی شهر چیتورگر^۴ را فتح کرد، در ۹۸۷ اولین نماینده‌ی رسمی بریتانیا در سورات از کشتی پیاده شد، در ۱۰۶۹ جاب چارناک^۵ انگلیسی کارخانه‌ای را در جنوب شرقی هند بنیان گذاشت و

این به طور سنتی آغازگاه تأسیس شهر کلکته دانسته می‌شود و در ۱۱۹۳ انگلیسی‌ها در دومین روز از سوزاندن واشنگتن ساختمان‌های خزانه‌داری، کتابخانه‌ی کنگره و وزارت جنگ آمریکایی‌ها را آتش زدند. در ۱۳۱۹ هم برای اولین بار هواپیماهای انگلیسی برلین را بمباران کردند.

این روز با استقلال‌های پیاپی در کشورهای مستعمره و اشغال‌شده نیز مصادف بوده است. در ۱۲۰۴ اروگوئه از برزیل مستقل شد، در ۱۲۰۹ در بلژیک انقلاب شد، در ۱۳۲۳ متفقین پاریس را از متحدین ستاندند و در ۱۳۷۰ بلاروس از شوروی مستقل شد.

در این روز چندین دستاورد علمی و فنی نیز تحقق یافته است. در سوم شهریور سال ۹۸۸ هجری خورشیدی گالیله^۶ طرز کار تلسکوپش را برای حقوقدانان و نیز نمایش داد؛ در ۱۲۷۳ کیتاساتو شیباسابورو^۷، پزشک ژاپنی، عامل

^۱ Julianus

^۴ Chittorgarh

^۷ Kitasato Shibasaburō

^۲ Battle of Strasbourg

^۵ Job Charnock

^۳ Louis IX

^۶ Galileo Galilei

مولد مرگ سیاه یعنی باکتری طاعون را شناسایی کرد و در ۱۲۹۳ کتابخانه‌ی مدرسه‌ی کاتولیکی لوون^۱ در جریان جنگ جهانی اول به دست آلمان‌ها نابود شد و صدها هزار نسخه کتاب ارزشمند از میان رفت. در ۱۳۲۷ برای اولین بار نشست کنگره‌ی آمریکا از تلویزیون پخش شد و در ۱۳۶۰ فضاورد وُیجر^۲ به نزدیکی مدار کیوان و هشت سال بعد در همین روز (۱۳۶۸) به مدار نپتون رسید. در ضمن در سوم شهریور ۱۳۷۰ لینوس توروالدس^۳ فنلاندی نخستین نسخه از نرم‌افزار لینوکس را منتشر کرد، در ۱۳۸۰ عالیه^۴ خواننده‌ی آمریکایی در جریان سقوط هواپیمایش کشته شد.

عادله

کیتاساتو شیباسابورو

لینوس توروالدس

سوم شهریور زادروز چند شخصیت نامدار و همچنین سالگرد مرگ شمار فراوانی از مشاهیر بوده است. لویی آنتوان دو سن ژوست^۵ (تصویر روبرو) سیاستمدار و انقلابی فرانسوی (۱۱۴۶) و هانس آدولف کریس^۶ بیوشیمیست نامدار آلمانی (۱۲۷۹) در این روز زاده شده‌اند.

^۱ Leuven

^۲ Voyager 2

^۳ Linus Torvalds

^۴ Aaliyah

^۵ Louis Antoine de Saint-Just

^۶ Hans Adolf Krebs

درگذشتگان این روز هم عبارت‌اند از پلینی مهتر^۱ (۷۹ میلادی)، ویلیام هرشل^۲ اخترشناس و موسیقی‌دان آلمانی تبار (۱۲۰۱)، مایکل فارادی^۳ فیزیک‌دان انگلیسی (۱۲۴۶)، فریدریش نیچه^۴ فیلسوف آلمانی (۱۲۷۹)، آلفرد کینزی^۵ جانورشناس و جامعه‌شناس آمریکایی (۱۳۳۵) و ملا دادالله (جمال سعید)، رهبر طالبان پاکستان، در همین روز به سال ۱۳۹۱ در حمله‌ی ناتو کشته شد.

هانس آدولف کربس

پلینی مهتر

ویلیام هرشل

ملا دادالله

---

^۱ Pliny the Elder

^۲ William Herschel

^۳ Michael Faraday

^۴ Friedrich Nietzsche

^۵ Alfred Kinsey

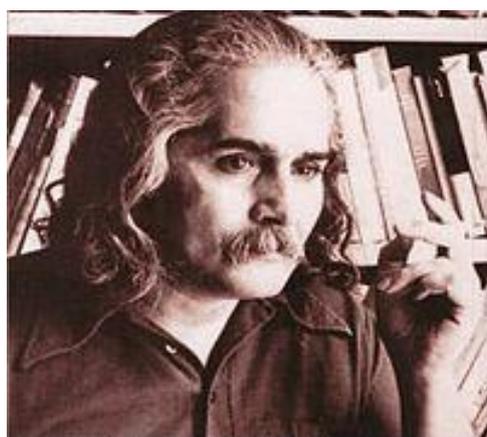
چهارم شهریور

در چنین روزی به سال ۴۵۰ هجری خورشیدی سپاهیان سلجوقی با رهبری الپ ارسلان و افشین بیک در نبرد ملازگرد بر بیزانسی‌ها که رهبرشان امپراتور رومانوس چهارم^۱ بود چیره شدند (تصویر زیر) و کنترل بخش عمده‌ی آناتولی را به دست گرفتند. در این نبرد سپاهیان سلجوقی با ۲۰-۳۰ هزار نفر نیم تا ثلث ارتش بیزانسی (۴۰-۷۰ هزار نفر) بود که در پایان دو تا هشت هزار سرباز بیزانسی (به ویژه رسته‌ی فرنگی‌ها که از مردم اسکاندیناوی بودند) کشته شدند و چهار هزار تن اسیر شدند. دو هزار ترک مزدور هم که در خدمت بیزانس بودند چون بر وفاداری‌شان به شاه بیزانس باقی ماندند اعدام شدند!

^۱ Romanos IV

در سال ۱۳۰۶ رضاشاه به تنهایی به خانهای استادش محمدعلی فروغی رفت و درخواست کرد که مقام نخست‌وزیری را بپذیرد و او قبول کرد. یک سال بعد در ۱۳۰۷ وزارت معارف اعلام کرد از مهرماه تعداد مدارس متوسطه‌ی تهران، غیر از دارالمعلمین عالی، هشت باب می‌باشد و تعداد مدارس ابتدائی به سی باب افزایش یافته است. در ۱۳۲۴ نخست‌وزیر لایحه‌ی منشور ملل متفق را برای تصویب تسلیم مجلس کرد و در همین روز نیما یوشیج نامه‌ای به شین پرتو نوشت و عقاید خود درباره‌ی شعر را در آن شرح داد. ده سال بعد در ۱۳۳۴ دولت عراق اجازه گرفت برای اتباع خود در خوزستان مدرسه‌ی ابتدایی و متوسطه دائر کند. در ۱۳۷۸ هم به دنبال ورود ارتش بین‌المللی صلح اسلامی به داغستان، روسیه به این منطقه حمله کرد و دومین جنگ چچن آغاز شد. چهارم شهریور در ضمن از آن رو مهم است که در سال ۱۳۱۵ مرتضی ممیز در آن به دنیا آمده و در ۱۳۶۹ مهدی اخوان ثالث در آن از دنیا رفته است.

مهدی اخوان ثالث

آنتوان لوازیه

این روز سالگرد رخدادهای علمی و فرهنگی و اجتماعی فراوانی هم هست. در ۸۷۷ هجری خورشیدی میکِل آنژ^۱ استخدام شد تا صومعه‌ی پیتا^۲ را بیاراید، در ۱۱۷۰ جان فیچ^۳ کشتی بخار را اختراع کرد، در ۱۲۰۰ دانشگاه بوئنوس آیرس در آرژانتین فعالیت خود را آغاز کرد، در ۱۳۱۸ اولین هواپیمای جت که یک هاینکل هی ۱۷۸^۴ بود به آسمان پرید و در ۱۳۴۹ جنبش زن‌گرایی نو اعتصاب سراسری زنان برای دریافت حقوق برابر را در آمریکا سازماندهی کرد. در ضمن در همین روز به سال ۱۲۶۲ بود که اولین موج از انفجار کراکاتوا^۵ در جاوه آغاز شد و در ۱۳۲۳ بود که شارل دوگل^۶ پس از شکست آلمان در جنگ جهانی دوم پیروزمندانه به پاریس وارد شد.

لیون هوک

میخا والتری

زادگان نامدار این روز عبارت‌اند از آنتوان لاوازیه^۷ شیمی‌دان فرانسوی (۱۱۲۲)، یوهان گوتفرید هردر^۸ فیلسوف و شاعر آلمانی (۱۱۲۳)، و پگی گوگنهایم^۹ مجموعه‌دار و تاجر آمریکایی آثار هنری (۱۲۷۷). آنتوان وان لیون هوک^{۱۰} مخترع هلندی میکروسکوپ (۱۱۰۲)، دیوید هیوم^{۱۱} فیلسوف اسکاتلندی (۱۱۵۵)، نیکولای گومیلیوف^{۱۲}

^۱ Michelangelo

^۲ Pietà

^۳ John Fitch

^۴ Heinkel He 178

^۵ Krakatau

^۶ Charles de Gaulle

^۷ Antoine Lavoisier

^۸ Johann Gottfried Herder

^۹ Peggy Guggenheim

^{۱۰} Antonie van Leeuwenhoek

^{۱۱} David Hume

^{۱۲} Nikolay Gumilyov

ادیب و منتقد روس (۱۳۰۰)، میکا والتاری^۱ نویسنده و مترجم فنلاندی (۱۳۵۸) و نیل آرمسترانگ^۲ فضانورد آمریکایی (۱۳۹۱) هم در این روز در گذشته‌اند.

گومیلیوف

هیوم

هردر

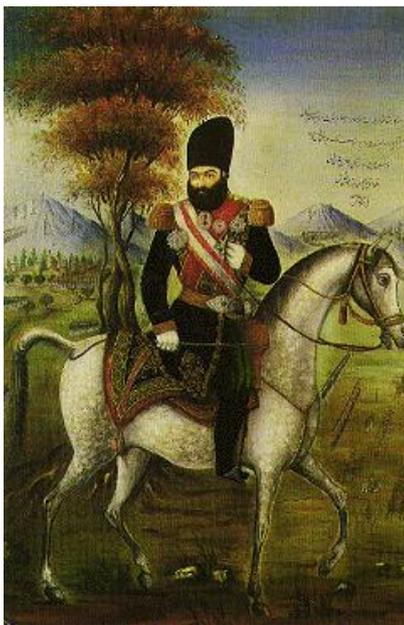
---

^۱ Mika Waltari

^۲ Neil Armstrong

پنجم شهریور

این روز به خاطر زاده شدن دو پهلوان نامدار و وطن‌دوست اهمیت دارد. نخست آن که روز چهارشنبه پنجم شهریور سال ۱۱۶۸ (۴ ذیحجه ۱۲۰۳ ق.) عباس میرزا در قصبه‌ی نوا (آمل) از توابع بخش لاریجان شهرستان آمل زاده شد (تصویر پایین، چپ). حدود صد و چهل سال بعد در ۱۳۰۹ هم غلامرضا تختی به دنیا آمد (تصویر پایین، راست).

یکشنبه پنجم شهریور ۱۲۸۹ (۲۱ شعبان ۱۳۲۸ ق.) پس از سقوط مستبدین و استقرار دوباره‌ی مشروطه، حاجی امام جمعه خویی در مقام یکی از پنج مجتهد ناظر بر امور شرعی به مجلس رفت و کار خود را آغاز کرد. درست یک سال بعد در دوشنبه پنجم شهریور ۱۲۹۰ (۳ رمضان ۱۳۲۹ ق.) محمدعلی شاه که برای پس گرفتن تاج و

تخت خود عهد و پیمان‌ش را زیر پا گذاشته و دوباره به ایران تاخته بود، در قصبه ایوان کیف بر چند دسته از سربازان دولتی غلبه کرد. اما در نهایت شکست خورد و تا یک دهه بعد هم مشروطه در ایران نهادینه شده بود و هم سلسله‌ی قاجار کم‌کم از قدرت کنار گذاشته شدند. با این همه دودمان نوآمده‌ی پهلوی هم با حمله‌ی خارجی روبرو شد و در پنجم شهریور سال ۱۳۲۰ محمدعلی فروغی که به صدارت رسیده بود با بولارد^۱ انگلیسی و اسمیرنوف^۲ روسی که نمایندگان متفقین اشغالگر ایران بودند مذاکره کرد، با این تدبیر که تهدید اشغال ایران را به فرصتی تبدیل کند و ایران را هم به صورت کشوری مستقل و شریک در پیروزی متفقین در اتحادیه‌ی ایشان وارد نماید.

در چنین روزی به سال ۱۳۳۴ ستاد ارتش اداره‌ای به نام اطلاعات تأسیس کرد که همه روزه اخبار محرمانه‌ی نیروهای سه‌گانه را جمع‌آوری و تسلیم رییس ستاد می‌کرد. در ۱۳۳۹ شاه در یک کنفرانس مطبوعاتی به شدت به سلامت انتخابات مجلس بیستم حمله کرد و نتیجه‌اش را مردود دانست و این به دنبال رسوایی‌های برخاسته از تقلب در این انتخابات بود، جریانی که باعث شده بود چند تن از مدیران و سردبیران جراید دکتر منوچهر اقبال را مورد حمله قرار دهند و از شاه برکناری او را تقاضا کرده بودند. در همین روز دکتر بقائی، حسین مکی، دکتر علی‌آبادی و حاج سید جوادی در اتاق دادستان تهران حاضر شدند و علیه انتخابات اعلام جرم کردند، و دکتر علی‌امینی هم در مصاحبه‌ای انتخابات دوره‌ی بیستم را ننگین‌ترین انتخابات ادوار اخیر دانست. در نتیجه، دکتر منوچهر اقبال از نخست‌وزیری کناره‌گیری کرد و شاه جعفر شریف‌امامی، وزیر صنایع و معادن، را به سمت نخست‌وزیر تعیین کرد.

در سایر نقاط جهان این روز با جنگ‌های پیاپی همراه بوده است. در ۱۱۹۲ ناپلئون ارتش بزرگ متحد روسیه و اتریش و پروس را در نبرد درسدن^۳ شکست داد. در این جنگ بزرگ ۱۳۵ هزار فرانسوی در برابر ۲۱۴ هزار سرباز روس و آلمانی و اتریشی صف آراستند و تلفاتشان ده هزار کشته و زخمی فرانسوی و ۳۸ هزار تن از قوای متحد بود.

---

^۱ Reader Bullard

^۲ Andrei Smirnov

^۳ Battle of Dresden

در ۱۲۱۱ هم عقاب سیاه رهبر سرخپوستان ساوک^۱ خود را تسلیم ارتش آمریکا کرد و به این ترتیب جنگ‌های این قبیله با سپیدپوستان خاتمه یافت.

سردیس عقاب سیاه

نبرد لانگ آیلند

در ۱۳۴۲ مارتین لوتر کینگ^۲ سخنرانی «من رؤیایی دارم»^۳ را ایراد کرد که نقطه‌ی عطفی در جنبش مدنی سیاهپوستان آمریکا بود و یکی از اثرگذارترین سخنرانی‌های تاریخ معاصر به شمار می‌رود.

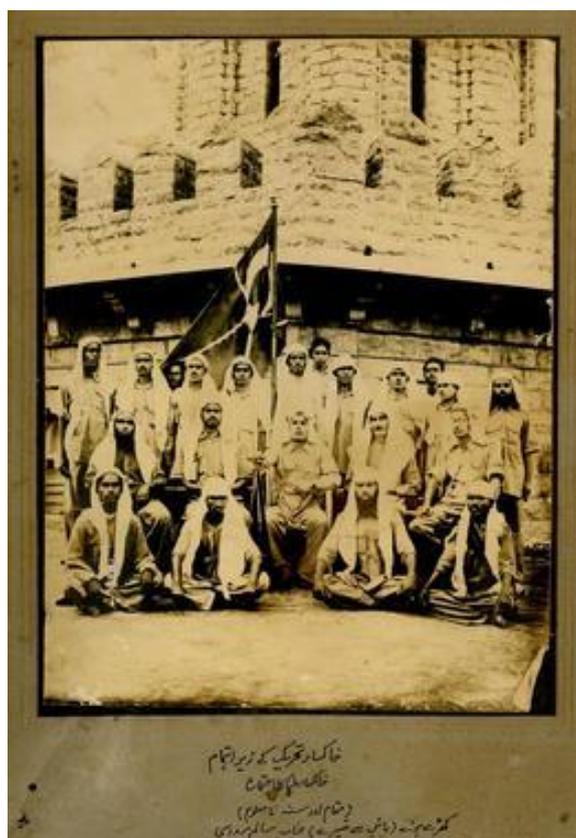
سخنرانی مارتین لوتر کینگ

^۱ Sauk

^۲ Martin Luther King Jr.

^۳ "I Have a Dream"

این روز در ضمن با نسل‌کشی اقلیت‌های قومی هم پیوندی دارد. چون در ۱۳۲۱ نازی‌ها یهودیان شهر سارنی^۱ در لهستان را که شمارشان بین چهارده تا هجده هزار تن بود اعدام کردند و در ۱۳۶۱ یک دیپلمات نظامی ترک به نام آتیلا آلتیکات^۲ در اوتاوا ای کانادا به انتقام نسل‌کشی ارمنیان به دست یک گروه شبه‌نظامی ارمنی کشته شد. از نظر روابط بین‌الملل هم در ۱۳۷۰ مولداوی از شوروی استقلال یافت و در ۱۳۸۲ اولین نشست شش‌جانبه برای حل بحران اتمی کره‌ی شمالی با حضور این کشور و روسیه و چین و آمریکا و ژاپن و کره‌ی جنوبی برگزار شد.

بنیانگذاران جنبش خاکساریه

پنجم شهریور از نظر فرهنگی و فنی هم روز مهمی بوده است. در ۱۲۳۸ کشف نفت در تیتوسویل^۳ پنسیلوانیا به نخستین بهره‌برداری اقتصادی از چاه نفت منتهی شد. در ۱۳۱۲ اولین انجیل به زبان آفریکانس چاپ شد و در ۱۳۳۵

^۱ Sarny

^۲ Atilla Altukat

^۳ Titusville

نیروگاه اتمی کالدر هال^۱ در انگلستان به شبکه‌ی برق سراسری وصل شد و اولین نیروگاه الکتریکی اتمی به شمار آمد، و در ۱۳۸۲ بهرام به نزدیک‌ترین فاصله‌اش (حدود ۵۵/۷۶ میلیون کیلومتر) با زمین طی شصت هزار سال گذشته رسید. در ۱۱۲۷ هم اولین جماعت لوتری^۲ در آمریکا در شهر فیلادلفیای پنسیلوانیا تأسیس شد و در ۱۱۶۸ اعلامیه‌ی حقوق بشر و شهروند^۳ توسط مجلس ملی فرانسه اعلام شد.

زادگان نامدار این روز عبارت‌اند از روبرت والپول^۴ نخست‌وزیر انگلستان (۱۰۵۵)، ژوزف میشل مونگولفیه^۵ مخترع فرانسوی بالون (۱۱۱۹)، گئورگ ویلهلم فریدریش هگل^۶ فیلسوف آلمانی (۱۱۴۹)، جوزپه پئانو^۷ ریاضی‌دان و فیلسوف ایتالیایی (۱۲۳۷) و گیوم آپولینر^۸ شاعر فرانسوی (۱۲۵۹). در پنجم شهریور سال ۱۲۸ هجری خورشیدی هم قحطبه بن شیبب طائی، که از مردم خراسان و یاران ابومسلم خراسانی بود و مانند او نامی عربی برای خود برگزیده بود، درگذشت. او از سرداران نامدار خراسانی بود که در نابودی امویان نقشی مهم ایفا کرد. رفتگان مهم دیگر این روز عبارت‌اند از تیتیان^۹ نقاش و اندیشمند ایتالیایی (۹۵۵)، عنایت‌الله خان مشرقی ریاضی‌دان و سیاستمدار پاکستانی و بنیانگذار جنبش خاکساریه (۱۳۴۲)، لوکوربوزیه^{۱۰} معمار نامدار فرانسوی-سوئسی (۱۳۴۴) و هایله سلاسی^{۱۱} امپراتور حبشه (۱۳۵۴).

---

^۱ Calder Hall

^۴ Robert Walpole

^۸ Guillaume Apollinaire

^۲ Lutheran

^۵ Joseph-Michel Montgolfier

^۹ Titian

^۳ Declaration of the Rights of the Man and of the Citizen

^۶ Georg Wilhelm Friedrich Hegel

^{۱۰} Le Corbusier

^۷ Giuseppe Peano

^{۱۱} Haile Selassie

جوزپه پنانو

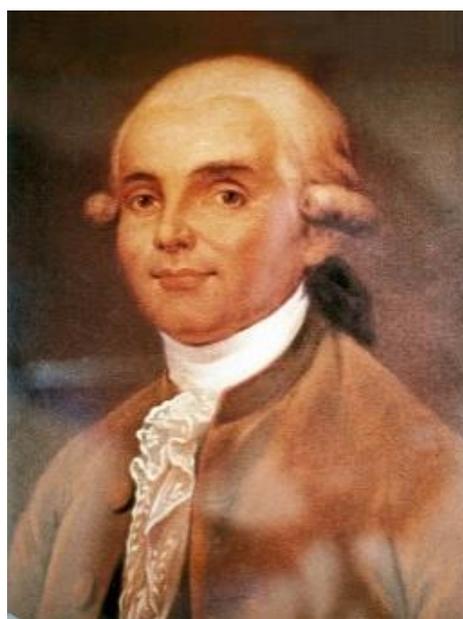
لوکوبوزیه

هایله سلاسی

آپولینر

مونگولفیه

ششم شهریور

روز ششم شهریور سال ۱۲۸۵ اتابک امین‌السلطان صدراعظم عزل‌شده‌ی ایرانی که در حال سفر به دور دنیا بود با میرزا ملک‌خان دشمن قدیمی‌اش دیدار کرد و با او رفاقتی پیدا کرد و تعهد کرد که از این به بعد به مشروطه‌خواهی پایبند باشد. او به ویژه هنگام بازدید از ژاپن به اهمیت مدرنیته پی برده بود و بی‌سرانجام بودن مقاومت مستبدین در برابر اصلاحات را دریافته بود. دوازده سال بعد (۱۲۹۷) در گرماگرم جنگ جهانی اول یکی از مشروطه‌خواهان پرشور قدیمی به نام عبدالرحمن سیف‌آزاد که به متحدین پیوسته بود و مأمور فعال آلمانی‌ها در شرق بود از برلین به تهران آمد و با رضاخان که قصد داشت کودتا کند رایزنی کرد. سه سال بعد در ۱۳۰۰ رضاخان به هر شکل کودتایش را کرده بود و به قدرت رسیده بود و وقتی داشت از شهربانی بازدید می‌کرد رئیس سوئدی شهربانی که با ایرانی‌ها از موضعی بالا برخورد می‌کرد، با احترام کامل به او سلام نظامی نداد. در نتیجه رضاخان دست او را گرفت و بالای سرش برد و سلام نظامی درست را یادش داد! وستداهل^۱ از ناراحتی و غصه‌ی این تحقیر سکتته کرد و کمی بعد درگذشت.

---

^۱ Johan Carl Gustaf Westdahl

وستداهل

سیف‌آزاد

در ششم شهریور سال ۱۳۰۴ آتاتورک برای اولین بار با لباس غربی به بخش‌های سنتی آناتولی رفت و در پافلاگونیه سخنرانی کرد. دو سال بعد در ۱۳۰۶ حزب ایران نو اعلام موجودیت کرد و اولین میتینگ خود را برگزار کرد و یک سال بعد در ۱۳۰۷ میرزا غلامرضاخان مخبرالدوله از طرف وزارت داخله به حکومت همدان منصوب شد و مظفرخان سردار انتصار حاکم سابق همدان به حکمرانی بنادر جنوب فرستاده شد. در همین روز محمدعلی‌خان دولتشاهی وکیل مجلس شورای ملی به ریاست پرسنل وزارت مالیه تعیین شد و در همین روز عبدالهادی‌خان وزیر تجارت افغانستان وارد تهران شد. یکی از چاه‌های نفت خوریان واقع در سمنان هم در این روز به بهره‌برداری رسید و فوران کرد. در ۱۳۳۴ اداره‌ی بازرسی کل کشور برای نظارت بر ارتباط کارمندان دولت و مردم تشکیل شد و در راستای سیاست‌های دلجویی از قشر فرودست، در همین روز به سال ۱۳۵۷ دولت پهلوی در آستانه‌ی انقلاب اسلامی اعلام کرد که حلبی‌نشین‌ها را در محدوده‌ی شهری به رسمیت می‌شناسد و آب و برقشان را تأمین خواهد کرد.

در سایر بخش‌های جهان ششم شهریور با چند جنگ خونین مصادف بوده است. در ۴۸۹ میلادی تئودوریک^۱ شاه اوستروگت‌ها^۲ با ده هزار جنگاور در نبرد ایسونزو^۳ بر اودوآکر^۴ که بر بیست هزار سرباز فرمان می‌راند پیروز شد و به ایتالیا راه یافت. در سال ۴۲ هجری خورشیدی سپاهیان متحد امپراتور تانگ^۵ و پادشاهی سیلا^۶ در نبرد باینگگانگ^۷ بر قوای زیر فرمان یاماتو^۸ پیروز شدند و ژاپنی‌ها را از کره بیرون راندند. در این نبرد نیروهای چینی-کره‌ای یک سوم قوای ۴۲ هزار نفره‌ی ژاپنی-کره‌ای بودند و با این همه تلفاتی بالغ بر ده هزار نفر و چهارصد کشتی را به ایشان وارد آوردند.

در ششم شهریور سال ۵۶۹ در جریان سومین جنگ‌های صلیبی مسیحیان به رهبری گای اهل لوسینیان^۹ شهر عکا^{۱۰} را محاصره کردند، و در سال ۶۰۰ ترک‌های عثمانی بلغراد را گرفتند. در ۶۲۱ قوای متحد عثمانی و حبشی به فرماندهی امام احمد بن ابراهیم غازی در کرانه‌ی دریاچه‌ی آشنگه^{۱۱} در ووفلا^{۱۲} واقع در اتیوپی بر نیروهای مهاجم پرتغالی که زیر فرمان کریستووا داگاما^{۱۳} می‌جنگیدند غلبه کردند. داگاما هم اسیر شد و اعدامش کردند.

در ۹۰۵ سلطان سلیمان باشکوه در نبرد موهاش^{۱۴} (تصویر صفحه‌ی پیش) بر مجارها پیروز شد و شاهشان لویی دوم^{۱۵} را کشت و به این ترتیب دودمان پادشاهی مجار منقرض شد، در ۱۱۵۵ قوای انگلیسی زیر فرمان ژنرال ویلیام هوو^{۱۶} در نبرد لانگ آیلند^{۱۷} در جایی که امروز منطقه‌ی بروکلین در نیویورک است، بر سپاه جرج واشنگتن^{۱۸} غلبه کرد، در ۱۱۷۲ شهر تولون^{۱۹} در برابر جمهوری نوپای فرانسه سر به شورش برداشت و به ناوگان اسپانیا و انگلیس

^۱ Theodoric

^۲ Ostrogoths

^۳ Battle of Isonzo

^۴ Odoacer

^۵ Tang

^۶ Silla

^۷ Battle of Baekgang

^۸ Yamato

^۹ Guy of Lusignan

^{۱۰} Acre

^{۱۱} Ashenge

^{۱۲} Wofla

^{۱۳} Cristóvão da Gama

^{۱۴} Battle of Mohács

^{۱۵} Louis II

^{۱۶} William Howe

^{۱۷} Battle of Long Island

^{۱۸} George Washington

^{۱۹} Toulon

اجازه داد شهر را تصرف کنند. در نتیجه ارتش انقلابی فرانسه شهر را در محاصره گرفت، در ششم شهریور ۱۲۲۸ و نیز که اعلام استقلال کرده و خود را جمهوری سان مارکو^۱ می‌نامید، پس از یک ماه محاصره تسلیم نیروهای اتریشی شد و این جمهوری از میان رفت، در ۱۲۵۸ کتشیوایو^۲ آخرین شاه زولوها^۳ به دست انگلیسی‌ها اسیر شد. در ۱۲۸۹ به موجب عهدنامه‌ای که به مردم کره تحمیل شد، این سرزمین در ژاپن ادغام شد، در ۱۲۹۵ آلمان به رومانی و ایتالیا به آلمان اعلان جنگ دادند و در ۱۳۰۳ گرجی‌ها بر ضد حاکمیت شوروی‌ها سر به شورش برداشتند. در ۱۳۲۳ متفقین شهرهای ماریسی و تولون را گرفتند و در ۱۳۶۹ عراق اعلام کرد کویت استانی از این کشور است و این مقدمه‌ی حمله‌ی نظامی و اشغال این کشور بود.

کتشیوایو آخرین شاه زولوها

شورشیان گرجی هنگام مقاومت در برابر ارتش سرخ

^۱ Republic of San Marco

^۲ Cetshwayo

^۳ Zulu

در ششم شهریور سال ۱۲۷۵ کوتاه‌ترین نبرد تاریخ جهان بین زنگبار و انگلستان در گرفت. در این نبرد کشتی‌های توپدار انگلیسی قصر سلطان زنگبار -خالد بن برگاش- و پایتختش را به توپ بستند و در نتیجه جنگی که ساعت ۹ صبح آغاز شده بود پس از حدود ۴۰ دقیقه با پیروزی انگلیسی‌ها پایان یافت. در این نبرد ۵۰۰ زنگباری کشته و زخمی شد و از طرف انگلیسی‌ها هم فقط یک ملوان زخم برداشت!

در ششم شهریور سال ۱۲۹۰ ایشی^۱ که به تعبیری آخرین سرخپوست اصیل آمریکایی بود به میان سپیدپوستان آمد. او واپسین بازمانده‌ی قبیله‌ی یاهی بود و نامش هرگز معلوم نشد. چون در فرهنگشان بردن نام خود و افراد در گذشته تابو بود. ایشی در این زبان به معنای مرد است و انسان‌شناسان این نام را به او دادند. ایشی تا پنجاه سالگی هیچ تماسی با تمدن مدرن نداشت و پس از آن که خویشاوندان انگشت‌شمارش مورد حمله‌ی سپیدپوستان قرار گرفتند و از میان رفتند از خلوت خود خارج شد.

ولایت خان

از شماره‌های قدیمی Scientific American

کالب بردهام

^۱ Ishi

این روز در ضمن با رخدادهای علمی و فرهنگی چندی هم قرین بوده است. در ۱۲۱۰ مایکل فارادی^۱ القای الکترومغناطیسی را کشف کرد، در ۱۲۲۴ اولین شماره از مجله‌ی Scientific American منتشر شد، در ۱۲۳۸ طی «رخداد کارینگتون»^۲ شدیدترین توفان زمین-مغناطیسی ثبت شده باعث اختلال جهانی در خطوط تلگراف شد و در ۱۲۷۷ کالب بردهام^۳ نوشیدنی قندی‌ای درست کرد که بعدتر به پپسی کولا شهرت یافت. در ششم شهریور ۱۳۱۶ شرکت تویوتا به صورت یک مؤسسه‌ی مستقل شروع به کار کرد و در ۱۳۷۲ فضاپیمای گالیله^۴ برای نخستین بار ماهی را در اطراف یک خرده‌سیاره کشف کرد. این خرده سیاره آیدا^۵ ۲۴۳ نام داشت و ماهش را داکتیل^۶ نام نهادند.

سه تن از زادگان نامدار این روز عبارت‌اند از یوهان ولفگانگ فون گوته^۷ ادیب آلمانی (۱۱۲۸)، اینگرید برگمان^۸ هنرپیشه‌ی سوئدی (۱۲۹۴) و ولایت‌خان آهنگساز و نوازنده‌ی سیتار هندی (۱۳۰۷). اما ششم شهریور بیشتر به خاطر درگذشتگانش اهمیت دارد. در چنین روزی به سال یازدهم هجری خورشیدی فاطمه دختر پیامبر اسلام درگذشت، در ۵۲۸ معین‌الدین انر اتابکی حاکم دمشق فوت کرد و در سال ۱۳۱۱ مستوفی‌الممالک زمانی که در خانه‌ی سردار فاخر حکمت مهمان بود سگته کرد و جان سپرد. مراسم تدفین او را در امامزاده قاسم شمیران برگزار کردند و با حضور شمار زیادی از مردم در ونک به خاکش سپردند. در سال ۱۳۶۳ هم محمد نجیب اولین رئیس‌جمهور مصر درگذشت.

^۱ Michael Faraday

^۴ Galileo

^۷ Johann Wolfgang von Goethe

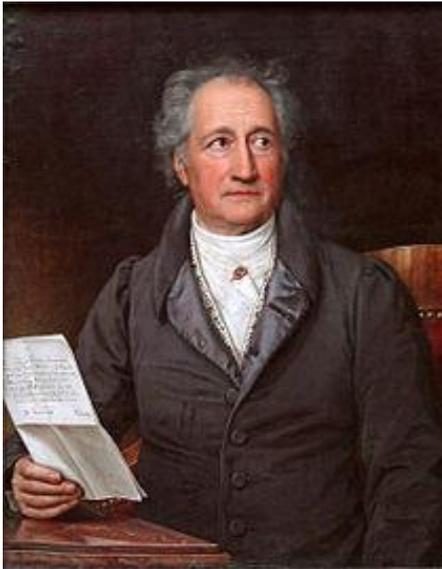
^۲ Carrington Event

^۵ 243 Ida

^۸ Ingrid Bergman

^۳ Caleb Bradham

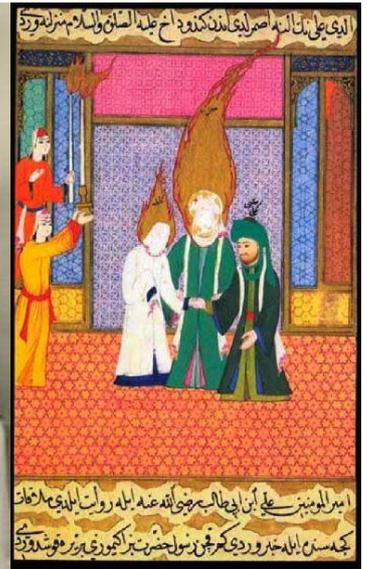
^۶ Dactyl

گوته

محمد نجیب

فاطمه بنت محمد

رفتگان نامدار دیگر این روز عبارت‌اند از سنت آگوستین اهل هیپو قدیس و متأله مسیحی (۴۳۰ م.)، و میشل

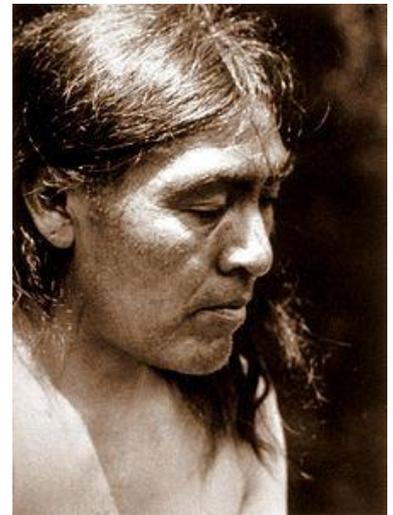
انده^۱ دانشمند و نویسنده‌ی آلمانی (۱۳۷۴).

اینگرید برگمان

میشل انده

ایشی

^۱ Michael Ende

هفتم شهریور

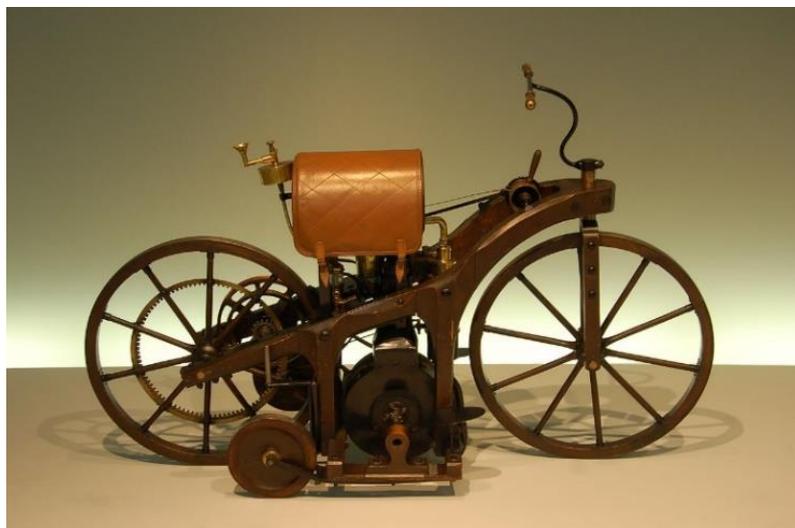
این روز برای شیعیان از این رو اهمیت دارد که سه شنبه هفتم شهریور سال ۲۴۷ هجری خورشیدی (اول رمضان ۲۵۴ ق.) زادروز امام مهدی بن حسن عسکری صاحب الزمان است. در تاریخ معاصرمان این روز با چند رخداد سیاسی قرین بوده است. روز جمعه هفتم شهریور ۱۲۴۸ ظل السلطان پسر مهتر ناصرالدین شاه که می‌کوشید به پادشاهی برسد و دعوی مشروطه‌خواهی داشت نامه‌ای برای میرزا ملکم‌خان نوشت و در آن خود را هوادار آزادی و تجدد و شاگرد میرزا ملکم‌خان دانست. با این همه کوشش‌های او به نتیجه نرسید. در ۱۲۸۸ محمدحسن میرزا برادر سلطان احمدشاه در ۹ سالگی به ولیعهدی برگزیده شد. اما بخت به او نیز وفا نکرد و در نهایت رضاشاه به قدرت رسید. در ساعت ۴ عصر روز هفتم شهریور سال ۱۳۲۰ او نیز با حمله‌ی متفقین به ایران روبرو شد و کمی بعد کناره‌گیری کرد. در هفتم شهریور ۱۳۲۵ رکن‌الدین میرزا قاجار فرزند محمدحسن میرزا ولیعهد سابق ایران وارد تهران شد. نامبرده اصالتاً از طرف خود و وکالتاً از طرف سایر وراث در مورد املاک اقدسیه و سلطنت‌آباد که متعلق به پدرش بوده و دولت وقت آن را تصاحب نموده با دولت مذاکراتی کرد. در سال ۱۳۳۳ هم به دنبال ماجرای ملی شدن صنعت نفت ایران، دو شرکت اکتشاف و تولید و تصفیه‌ی نفت ایران تأسیس شد. این دو شرکت به موجب توافق بین ایران و کنسرسیوم نفت در خاک هلند به ثبت رسید ولی مرکز اصلی آن در تهران قرار داشت. در هفتم شهریور ۱۳۳۴ وزیر پست و تلگراف یکصد و هشتاد هزار شماره تلفن از آلمان غربی خریداری کرد.

هفتم شهریور در سطح جهانی با نبردهای پرشماری همراه بوده است. در ۶۹۴ جمهوری پیزا^۱ با آن که سپاهییانی کم‌شمارتر داشت در نبرد مونته‌کاتینی^۲ بر نیروهای متحد جمهوری فلورانس و پادشاهی ناپل پیروز شد. در ۹۲۰ هم نیروهای عثمانی شهر بودا پایتخت مجارستان را هم گرفتند.

هفتم شهریور در ضمن با رخدادهای غم‌انگیز در تاریخ استعمار قرین بوده است. در ۱۱۳۷ اولین منطقه‌ی ویژه‌ی اسکان سرخپوستان که در واقع شکلی آغازین از اردوگاه مرگ قرن بیستمی بود در نیوجرسی آمریکا تعریف شد. در ۱۲۲۱، به دنبال شکست چین، امضای عهدنامه‌ی نانکینگ^۳ به نخستین جنگ تریاک در چین پایان داد و ورود این ماده‌ی مخدر به قلمرو چین را آزاد کرد. در همین حدود ژاپنی‌ها در بافتی مدرن شروع کردند به طرح این ادعای که تاریخ و فرهنگی دیرینه داشته‌اند. هرچند در واقع شهرنشینی و نویسایی در جزایرشان به نسبت دیرنگام شکل گرفته بود و بنا به روایت‌های اساطیری اولین سکه‌ی مسی در قلمروشان در همین روز هفتم شهریور به سال ۸۷ هجری خورشیدی ضرب شده بود.

فرانک سیبرلینگ

اولین موتورسیکلت دایملر

^۱ Pisa

^۲ Battle of Montecatini

^۳ Treaty of Nanking (Nanjing)

چند نوآوری فنی مهم در این روز به ثبت رسیده‌اند که دو تا از مهمترین‌هایشان به این قرارند: در ۱۲۶۴ گوتلیب دایملر^۱ نخستین موتورسیکلت با موتور درونسوز را اختراع کرد و اسم آن را رایت‌واگن^۲ گذاشت و در ۱۲۷۷ شرکت گودیر^۳ توسط فرانک سیبرلینگ^۴ تأسیس شد و به تولید لاستیک خودرو پرداخت.

در ۱۲۹۳ در جریان جنگ جهانی اول ارتش آلمان روسیه را در نبرد تاننبرگ^۵ شکست داد، در ۱۲۹۷ فانی کاپلان^۶ در پی برخاستن موجی از مقاومت در برابر سلطه‌ی بلشویک‌ها لنین^۷ را ترور کرد، اما تنها توانست او را زخمی کند. به دنبال این حادثه ترور سرخ آغاز شد که به اعدام حدود یک میلیون نفر انجامید، در ۱۳۲۸ هم روس‌ها اولین بمب اتمی خود را آزمایش کردند. این بمب به طور آزمایشی در قزاقستان منفجر شد و از آن به بعد این قلمرو تازه‌فتح‌شده‌ی ایرانی‌تبار به میدان آزمایش‌های هسته‌ای شوروی تبدیل شد و به همین خاطر امروز آلوده‌ترین نقطه‌ی زمین از نظر مواد رادیواکتیو است. در ۱۳۴۲ هم خط تلفن مستقیم بین رهبران آمریکا و شوروی میان مسکو و واشنگتن آغاز به کار کرد که در پیشگیری از درگیری نظامی بین دو ابرقدرت بسیار کارساز از آب درآمد.

راست: آزمایش اولین

بمب اتم روسی

چپ: سید قطب

^۱ Gottlieb Daimler

^۲ Reitwagen

^۳ Goodyear

^۴ Frank Seiberling

^۵ Battle of Tannenberg

^۶ Fanny Kaplan

^۷ Vladimir Lenin

هفتم شهریور با تنش و کشتارهایی در دوران معاصر هم مصادف است که به درگیری‌های میان مسلمانان مربوط می‌شود. در سال ۱۳۴۵ سید قطب در مصر اعدام شد؛ در ۱۳۸۲ آیت‌الله سید محمدباقر حکیم (تصویر روبرو) در جریان یک بمبگذاری به قتل رسید. این بمب در زمان نماز در مسجد جامع نجف منفجر شد و صد تن دیگر از نمازگزاران شیعه را نیز به قتل رساند و در میانه‌ی این دو در ۱۳۷۶ یک گروه اسلامگرای مسلح به روستای رئیس در منطقه‌ی سیدی موسی در جنوب

الجزایر حمله کرد و بین دویست تا هشتصد ساکن روستا را کشتار کرد. این روستا پیشتر پول و امکانات در اختیار گروه‌های مسلح مذهبی قرار می‌داد و به تازگی از این کار سر باز زده بود. مهاجمان زنان و کودکان را هم کشتند و سرهای روستاییان را می‌بریدند و جلوی در خانه‌هایشان می‌گذاشتند!

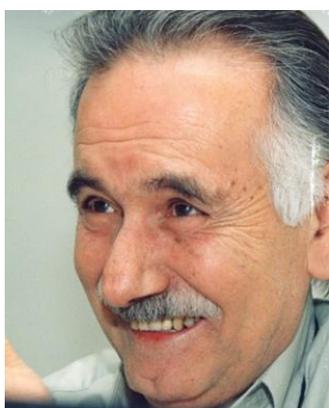

مایکل جکسون

موریس مترلینک

از میان رخدادهای پراکنده‌ی دیگر این روز می‌توان به این موارد اشاره کرد: در ۱۱۶۸ ویلیام هرشل^۱ یکی از ماه‌های کیوان را کشف کرد و آن را انکلادوس^۲ نامید، در ۱۳۴۵ گروه بیتل‌ها^۳ آخرین کنسرت خود را برگزار کردند، در ۱۳۶۱ عنصر شماره‌ی ۱۰۹ در دارمشتات آلمان به طور مصنوعی ساخته شد و مایتنریوم^۴ نام گرفت و در ۱۳۸۴ گردباد کاترینا^۵ سواحل لوئیزیانا تا فلوریدا را در هم کوبید و مرگ ۱۸۳۶ نفر و خسارتی بالغ بر ۱۰۸ میلیارد دلار را به دنبال داشت.

کیومرث صابری

فلیکس گتاری

هوگو گروتیوس

زادگان نامدار این روز بدین قرارند: موریس مترلینک^۶ شاعر و فیلسوف بلژیکی (۱۲۴۱)، کیومرث صابری فومنی مشهور به گل‌آقا (۱۳۲۰) و مایکل جکسون^۷ خواننده‌ی آمریکایی (۱۳۳۷).

در روز هفتم شهریور سال ۳۵۸ هجری خورشیدی ابوتغلب حمدانی در جنگ با قبایل رقیب عرب کشته شد، در ۵۱۴ خلیفه المسترشد عباسی به دست فداییان اسماعیلی کشته شد و در ۹۱۲ آتاهوالپا^۸ فرمانروای اینکا به دست جهانگشایان

^۱ William Herschel

^۲ Enceladus

^۳ Beatles

^۴ Meitnerium

^۵ Hurricane Katrina

^۶ Maurice Maeterlinck

^۷ Michael Jackson

^۸ Atahualpa

اسپانیایی با طناب خفه شد. و هوگو گروتیوس^۱ فیلسوف و حقوقدان هلندی (۱۰۲۴)، سلطان مراد پنجم عثمانی (۱۲۸۳)، اینگرید برگمان^۲ هنرپیشه‌ی سوئدی (۱۳۶۱) و فلیکس گتاری^۳ فیلسوف فرانسوی (۱۳۷۱) هم در این روز درگذشتند.

فانی کاپلان

---

^۱ Hugo Grotius

^۲ Ingrid Bergman

^۳ Félix Guattari

هشتم شهریور

شامگاه شنبه هشتم شهریور سال ۱۲۸۶ هجری خورشیدی (۲۲ رجب ۱۳۲۵ ق.) اتابک امین السلطان صدراعظم ایران پس از شرکت در نشست مجلس شورای ملی و سخنرانی در تأیید امضای متمم قانون اساسی - که خواسته‌ی مشروطه‌خواهان بود- در حالی که همسو شدنش با نمایندگان مجلس و مقاومتش در برابر محمدعلی‌شاه مستبد با استقبال نمایندگان روبرو شده بود، وقتی همراه با سید عبدالله بهبهانی از در مجلس بیرون می‌آمد ترور شد و در جا کشته شد. درباره‌ی قاتل او و انگیزه‌اش بحث‌های زیادی وجود دارد. به ظاهر، قاتل عباس‌آقای تبریزی بود که در محل حادثه با تپانچه خودکشی کرد، اما شواهدی هست که نشان می‌دهد حیدرخان عمواوغلی از طرف مشروطه‌خواهان تندرو اتابک را ترور کرده و در ضمن محمدعلی‌شاه هم خواهان مرگ او بوده و وی نیز گروهی را به طور موازی برای کشتن او مأمور کرده بوده است. هرچند از فرصت بهره جست و در همین روز عباسقلی خان آدمیت از رهبران مشروطه‌خواه را به جرم قتل او دستگیر کرد.

درست در همین روز قرارداد بدنام ۱۹۰۷ بین انگلستان و روسیه در سن پترزبورگ امضا شد و این همان عهدنامه‌ی مخفی‌ای بود که بر اساس آن ایران و افغانستان و تبت در قالب مناطق نفوذ بین دو کشور تقسیم می‌شد. یکی از پیامدهای این قرارداد تأسیس پلیس جنوب به دست انگلیسی‌ها بود که در هشتم شهریور ۱۲۹۵ و ثوق‌الدوله زیر بارش رفت و حکم تأسیس آن را امضا کرد. دو سال بعد (۱۲۹۷) هم ابراهیم منشی‌زاده و اسدالله ابوالفتح‌زاده

اعضاء مؤثر کمیته‌ی مجازات که به حبس و تبعید محکوم شده بودند هنگام فرار هدف گلوله قرار گرفتند و به قتل رسیدند.

در هشتم شهریور ۱۲۹۹ کنفرانس ملل شرق^۱ در باکو ختم شد و این یکی از اولین گردهمایی‌های کمونیست‌های ایرانی بود که به شوروی وابسته شده بودند. در ۱۳۲۲ قوای شوروی و انگلیس تعداد زیادی از رجال ایران و افسران ارتش و کارکنان بنگاه راه‌آهن دولتی ایران و روزنامه‌نگاران را به اتهام همکاری با آلمان‌ها و تشکیل ستون پنجم در ایران توقیف و زندانی نمودند و آن‌ها را به اراک انتقال دادند. در میان بازداشت‌شدگان دکتر احمد متین‌دفتری نخست‌وزیر سابق، دکتر محمد سجادی وزیر سابق، علی هیئت رییس شعبه‌ی دیوان عالی کشور، امیرهمایون بوشهری، جعفر شریف‌امامی، علی‌اکبر موسوی‌زاده رییس دیوان کفر، سرلشگر آق‌اولی، سرلشگر ابوالحسن پورزند، سرتیپ صادق کوپال، سرهنگ منوچهری (بعداً بهرام آریانا) سرهنگ بقائی و سرهنگ بانمانقلیچ بودند. سرلشگر فضل‌الله زاهدی فرماندهی لشگر اصفهان توسط قوای انگلیس بازداشت و به فلسطین تبعید شد.

درست ده سال بعد یکی از این دستگیرشدگان وطن‌خواه یعنی تیمسار زاهدی به جریان ضد نهضت نفت پیوسته بود و به تازگی بر ضد مصدق کودتا کرده بود. در هشتم شهریور ۱۳۳۲ اعلامیه‌ی شماره ۱۴ فرمانداری نظامی تهران صادر شد و از مردم خواست تا محل اختفای این افراد را به فرمانداری نظامی اطلاع دهند: دکتر حسین فاطمی وزیر سابق امور خارجه، دکتر مهدی آذر وزیر پیشین فرهنگ، مهندس حق‌شناس وزیر سابق راه، دکتر عزیزالله ملک‌اسمعیلی معاون سابق نخست‌وزیر، خلیل ملکی رهبر گروه سیاسی نیروی سوم، مهندس کاظم حسینی استاد دانشگاه و نماینده مجلس و کریم پورشیرازی مدیر روزنامه‌ی شورش. دو سال بعد، بار دیگر صدور نفت ایران از سر گرفته شده بود و در همین روز به سال ۱۳۳۴ یک کمپانی ایتالیایی چهار صد هزار تُن نفت از ایران خریداری کرد. با

---

^۱ Congress of the Peoples of the East

این همه اعتراض‌ها به دخالت دربار در سیاست همچنان برقرار بود. طوری که در همین روز به سال ۱۳۳۹ مردم غالب شهرستان‌ها به انتخابات اعتراض کرده و ابطال آن را خواستند.

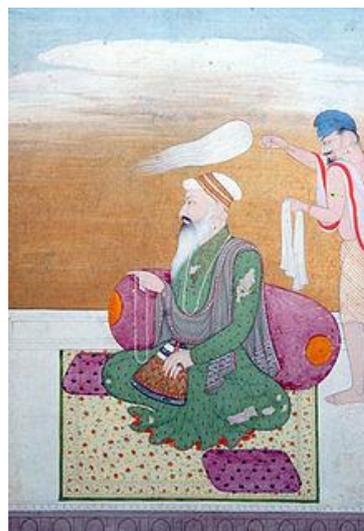

شیخ بهائی

در سال‌های اخیر این روز به خاطر انفجار بمبی که مجاهدین در دفتر ریاست جمهوری کار گذاشته بودند برجستگی یافته است؛ این بمب در سال ۱۳۶۰ محمدعلی رجائی رئیس‌جمهور و محمدجواد باهنر نخست‌وزیر را از میان برد. درست ده سال بعد شوروی فرو پاشید و در هشتم شهریور ۱۳۷۰ آذربایجان از شوروی مستقل شد.

چارلز دولیتل والکات

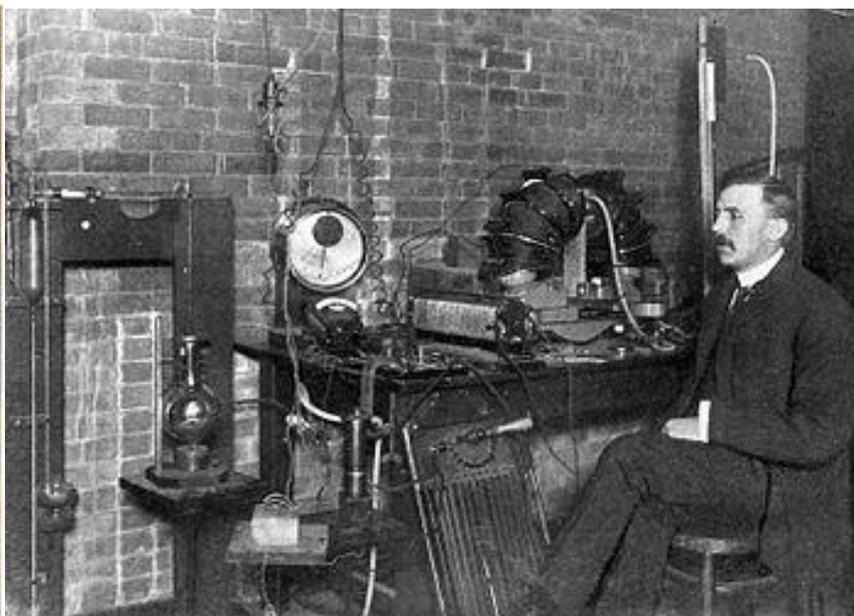

گورو رام داس

در سطح جهانی هشتم شهریور با چند رخداد سیاسی مصادف بوده است. در ۹۵۳ گورو رام داس^۱ چهارمین رهبر دینی سیک‌ها شد و در ۹۶۹ توکوگاوا ایه‌یاسو^۲ به قصر اِدو وارد شد و سلطنتش را آغاز کرد. در ۱۱۹۲ سرخپوستان کریک^۳ به یک شهرک نظامی سپیدپوستان در آلاباما حمله بردند و پانصد ساکن آنجا را کشتار کردند که نیمی‌شان سرباز بودند. در ۱۳۱۸ نازی‌ها با ترتیب دادن یک حمله‌ی جعلی و نمایشی به ایستگاه رادیویی گلاویتس^۴ بهانه‌ای برای حمله‌ی آلمان به لهستان فراهم آوردند، در ۱۳۲۴ هم انگلیسی‌ها هنگ کنگ را از ژاپنی‌ها پس گرفتند. در هشتم شهریور ۱۲۱۴ شهر ملبورن و در ۱۲۱۵ شهر هوستون تأسیس شد و در ۱۲۸۸ چارلز دولیتل والکات^۵، دیرینه‌شناس آمریکایی، سازه‌های سنگواره‌ای برگس شیل^۶ را کشف کرد و شاخه‌هایی به کلی ناشناخته از حیات را معرفی کرد.

جهانگیر شاه گورکانی

ارنست راترفورد

^۱ Guru Ram Das

^۲ Tokugawa Ieyasu

^۳ Creek Indians

^۴ Gleiwitz

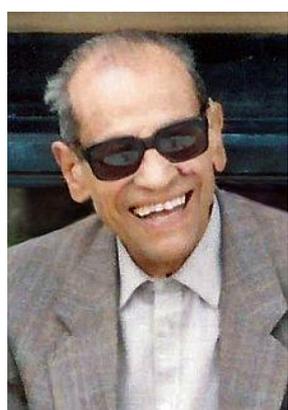
^۵ Charles Doolittle Walcott

^۶ Charles Walcott

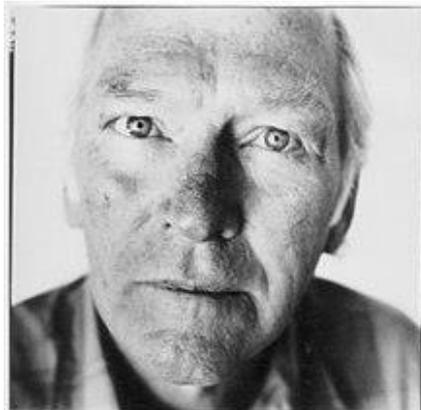
هشتم شهریور در ضمن زادروز چند ایرانی و انیرانی نامدار هم هست. از میان ایرانیان جهانگیر شاه گورکانی در ۹۴۸ و برادران دوقلوی نویسنده و روشن‌اندیش، حمید و محمود عنایت در ۱۳۱۱ زاده شدند. در میان انیرانیان هم جان لاک^۱ فیلسوف انگلیسی (۱۰۱۱)، ژان آگوست دومینیک انگر^۲ نقاش فرانسوی (۱۱۵۹)، و ارنست راترفورد^۳ دانشمند نیوزلندی (۱۲۵۰) سزاوار اشاره هستند. در این روز شیخ بهائی (بهاء‌الدین آملی) مؤسس مکتب حکمت اصفهان (۱۰۰۰) درگذشت و در ۱۳۵۰ هم علی هادی‌براولین مجسمه‌ساز دوران مدرن ترکیه درگذشت که ایرانی و زاده‌ی تهران بود و در پاریس هنرهای زیبا خوانده بود و بنیانگذار هنرهای تجسمی مدرن در ترکیه محسوب می‌شود.

برونسون

محفوظ

دیویدسون

تامپسون

نجیب محفوظ ادیب و روزنامه‌نگار مصری هم در ۱۳۸۵ فوت کرد. از اهالی باختر و خاور هم تئودوریک کبیر^۴ (۵۲۶ میلادی)، امپراتور ژاپن شوکو^۵ (۸۰۷ هجری خورشیدی)، لویی یازدهم^۶ شاه فرانسه (۸۶۲)، حمیده بانو بیگم همسر همایون‌شاه گورکانی و مادر اکبرشاه (۹۸۳)، جی جی تامپسون^۷ فیزیکدان انگلیسی (۱۳۱۹)، ژرژ براک^۸

^۱ John Locke

^۴ Theodoric the Great

^۷ J. J. Thomson

^۲ Jean Auguste Dominique Ingres

^۵ Shōkō

^۸ Georges Braque

^۳ Ernest Rutherford

^۶ Louis XI

نقاش و مجسمه‌ساز فرانسوی (۱۳۴۲) و چارلز برونسون^۱ هنرپیشه‌ی آمریکایی و دونالد دیویدسون^۲ فیلسوف آمریکایی (هر دو در ۱۳۸۲) در این روز در گذشته‌اند.

ژرژ براک

حمیده بانو بیگم

ژان آگوست دومینیک انگر

جان لاک

---

^۱ Charles Bronson

^۲ Donald Davidson

نهم شهریور

روز نهم شهریور سال ۵۹۷ هجری خورشیدی ناصرالدین ابوالمعالی محمد که با لقب ملک کامل شناخته می‌شد و عضوی از خاندان کردتبار ایوبی‌ها بود، در مصر به حکومت رسید (تصویر روبرو). هشت قرن بعد در ۱۲۵۵ سلطان مراد پنجم عزل شد و برادرش عبدالحمید دوم به خلافت رسید.

سی و یک سال بعد در روز یکشنبه نهم شهریور ۱۲۸۶ (۲۳ رجب ۱۳۲۵ ق.)

جنازه‌ی اتابک رئیس الوزراء در میان ترس و وحشت و سردی خاص تشییع شد و برای دفن

به قم حمل گردید. جنازه در مقبره‌ای که اتابک قبلاً برای خود آماده کرده به خاک سپرده شد. در همین روز روزنامه‌ی انجمن ملی ولایتی گیلان توسط دبیرالملک انتشار یافت. سه سال بعد (۱۲۸۹) اسحاق خان مفخم‌الدوله که در آمریکا زندگی می‌کرد به صورت خودجوش و بی آن که از طرف دولت مأموریتی داشته باشد کارهای دیپلماتیک مربوط به ایران را بر عهده گرفت و اولین سفیر خودخوانده‌ی ایران در خارج از کشور شد. او از همان ابتدا شروع کرد به دادن گزارش‌هایی مرتب به وزارت خارجه و به همین خاطر به زودی جایگاهی که برای خود تعریف کرده بود از طرف دولت هم به رسمیت شمرده شد.

ده سال بعد، در روز چهارشنبه نهم شهریور سال ۱۲۹۹ نریمان نریمانوف در باکو رهبری کنگره ملل شرق را

بر عهده گرفت که با حضور ۱۸۹۱ نفر برگزار می‌شد. این کنگره یکی از بزرگترین گردهمایی‌های کمونیست‌های

قلمرو ایران زمین بود و هم آغازگاه وابستگی و فرمانبری‌شان از دولت شوروی بود و هم درون حزب کمونیست

شوروی قدرت‌نمایی‌ای سیاسی بود از طرف دار و دسته‌ی آذری‌ها به رهبری نریمانوف در برابر دار و دسته‌ی قفقازی‌ها

به رهبری استالین

عبدالحمید دوم

شريف امامی

اسحاق مفخم‌الدوله

نریمان نریمانوف

در دوران پهلوی دوم در این روز چند اتفاق ریز و درشت رخ داد: در ۱۳۳۴ در دانشگاه مشهد، دانشکده‌ی

ادبیات تأسیس شد. در ۱۳۳۸ چاه شماره‌ی ۲۴ گچساران که از بزرگ‌ترین چاه‌های نفت جهان است به بهره برداری رسید. محصول این چاه به ۷۳۰۰ بشکه در روز می‌رسید.

در ۱۳۳۹ اعضای انجمن مرکزی نظارت انتخابات تهران استعفا کردند و جمال اخوی رئیس انجمن گفت:

چون مبارزات انتخاباتی از حد متعارف خارج شده بود انجمن بنا بر مصالح کشور استعفا داد. در همین روز شاه به

پیروی از افکار عمومی انتخابات دوره بیستم را خدشه‌دار اعلام کرد و گفت مصلحت این است که نمایندگان با

استعفای دسته جمعی دست دولت را در انتخابات سالم و جدیدی باز بگذارند. در همین روز جعفر شریف‌امامی

کابینه‌اش را معرفی کرد که در آن شخصیت‌هایی مانند دکتر جهانشاه صالح و دکتر محمود مهران و سرلشکر علی‌اکبر

ضرغام و سپهبد مهدی‌قلی علوی مقدم و خسرو هدایت حضور داشتند. در ۱۳۵۷ امام موسی صدر در لیبی ناپدید شد

و در ۱۳۷۵ هم سربازان صدام حسین شورش مردم اربیل را سرکوب کردند و این شهر را گرفتند و شهروندان کرد عراقی را به سختی کشتار کردند.

پوستر نمایش اپرای سه پولی

هرمان فون هلمهولتز

این روز با چندین دسیسه‌ی سیاسی و مرگ و میر و به خصوص استقلال کشورهای نوبنیاد پیوند خورده است. در ۱۱۷۷ مردم ایرلند با کمک انقلابیون فرانسوی سر به شورش برداشتند و در مخالفت با انگلیسی‌ها جمهوری کوناخت^۱ را تشکیل دادند، در ۹ شهریور ۱۳۱۸ جنگ جهانی دوم آغاز شد و در ۱۳۲۴ حزب لیبرال استرالیا توسط روبرت منزیس^۲ تأسیس شد. در ۱۳۳۶ فدراسیون مالایی که امروز به کشور مالزی تبدیل شده از انگلستان استقلال یافت، در ۱۳۴۱ ترینیداد و توباگو مستقل شدند، و در ۱۳۷۰ قرقیزستان از شوروی جدا شد.

در ۱۲۹۳ نام سن پترزبورگ به پتروگراد تغییر یافت، در ۱۳۰۲ زلزله‌ی بزرگ کانتو^۳ جزیره‌ی اوکیناوا و منطقه‌ی توکیو را در هم کوبید و به مرگ ۱۰۵ هزار تن انجامید، در ۱۳۱۸ آلمان و اسلواکی به لهستان حمله کردند و در همین روز هم هیتلر فرمانی را امضا کرد که بر مبنای آن عقب‌ماندگان ذهنی و کودکان ناقص‌الخلقه مشمول قتل از سر ترحم

^۱ Connacht

^۲ Robert Menzies

^۳ Great Kantō earthquake

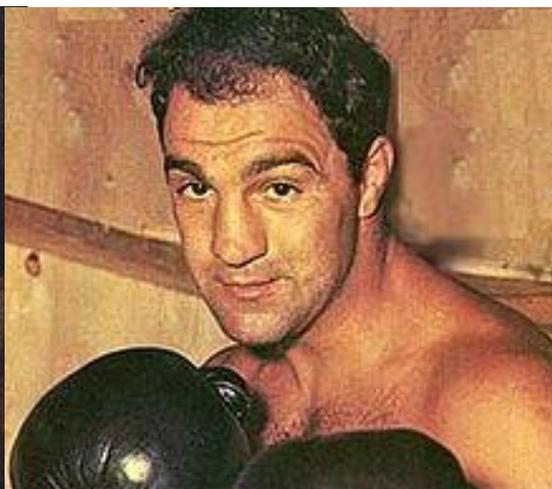
(اوتانازی) می‌شدند. در ۱۳۷۶ هم پرنسس دینا^۱ و دوست‌پسر مصری‌اش عمادالدین محمد فاید در سانحه‌ی رانندگی کشته شدند.

از زمره‌ی رخدادهای فنی و فرهنگی این روز هم چند نمونه آن که در نهم شهریور ۱۲۷۴ کنت فردیناند زپلین^۲ هوانورد بالنی خود را همچون اختراعی به ثبت رساند، در ۱۳۰۷ برای اولین بار «اپرای سه پولی^۳» برتولت برشت^۴ در برلین به نمایش در آمد، و در ۱۳۱۵ رادیو پراگ آغاز به کار کرد.

از میان زادگان این روز این نام‌ها شهرت بیشتری دارند: کالیگولا^۵ امپراتور دیوانه‌ی روم (سال ۱۲ میلادی)، کومودوس^۶ امپراتور بدنام و خودشیفته‌ی رومی (۱۶۱ میلادی)، مری شلی^۷ نویسنده‌ی انگلیسی و خالق فرانکشتاین (۱۱۷۶)، هرمان فون هلمهولتز^۸ فیزیکدان آلمانی (۱۲۰۰)، تایشو^۹ امپراتور ژاپن (۱۲۵۸)، عبدالحق انصاری متأله هندی (۱۳۱۰) و سید حسن نصرالله رهبر حزب‌الله لبنان (۱۳۳۹).

مری شلی

راکی

ژدائف

^۱ Princess Diana

^۲ Count Ferdinand von Zeppelin

^۳ The Threepenny Opera

^۴ Bertolt Brecht

^۵ Caligula

^۶ Commodus

^۷ Mary Shelley

^۸ Hermann von Helmholtz

^۹ Taishō

در نهم شهریور سال ۱۷۳ هجری خورشیدی احمد بن محمد طائی سردار و دیوانسالار دولت عباسی درگذشت، جمال‌الدین محمد بن عبدالرزاق کاشانی فیلسوف و شاعر نامدار ایرانی هم در چهارشنبه نهم شهریور سال ۷۱۴ (۳ محرم ۷۳۶ ق.) فوت کرد. درگذشتگان نامدار دیگر این روز عبارت‌اند از شارل بودلر^۱ شاعر فرانسوی (۱۲۴۶)، ویلهلم وونت^۲ پزشک آلمانی (۱۲۹۹)، آندرنی ژدانف^۳ سیاستمدار و طراح سرکوب فرهنگی در شوروی (۱۳۲۷)، راکی مارسیانو^۴ بوکسور مشهور آمریکایی که فیلم‌های راکی را از زندگی‌اش ساخته‌اند (۱۳۴۸)، و هنری مور^۵ مجسمه‌ساز انگلیسی (۱۳۶۵). در دهم شهریور سال ۱۲۹۳ هم آخرین کبوتر نامه‌بر که مارتا^۶ نام داشت در باغ‌وحش سین سیناتی^۷ مرد!

---

^۱ Charles Baudelaire

^۲ Wilhelm Wundt

^۳ Andrei Zhdanov

^۴ Rocky Marciano

^۵ Henry Moore

^۶ Martha, the Passenger Pigeon

^۷ Cincinnati Zoo

دهم شهریور

در دهم شهریور سال ۱۲۴۵ نصاب (لغتنامه‌ی منظوم) انگلیسی فرهادمیرزا معتمدالدوله به کوشش اعتضادالسلطنه در تهران به چاپ رسیده بود و از توجه فرهنگی ایرانیان به انگلیسی‌ها و زبانشان خبر می‌داد. چهل و یک سال بعد در دهم شهریور سال ۱۲۸۶ مجلس شورای ملی تلگراف تسلیت‌آمیزی درباره‌ی قتل اتابک امین‌السلطان به شاه مخابره نموده و تقاضا کرد برای اداره‌ی امور کشور شخص لایقی را انتخاب بکند. این در حالی بود که بازتاب موافقت‌نامه‌ی دوجانبه‌ی روس و انگلیس درباره‌ی ایران در تهران سر و صدایی به پا کرده بود و باعث شده بود وزیر خارجه‌ی ایران با وزرای مختار دو کشور گفتگوهایی را آغاز کند. ۹ سال بعد (۱۲۹۵) کمیته‌ای به نام کمیته مجازات با شرکت منشی‌زاده، ابوالفتح‌زاده و مشکوئه‌الممالک به طور مخفی برای ترور اشخاص تشکیل شد. این کمیته عده‌ای از آدم‌کشان مانند کریم دواتگر را اجیر کرد و هدفش از میان برداشتن کارگزاران استعمار در ایران بود.

لویی چهاردهم

ابوالحسن ابتهاج

زین‌العابدین تقی‌زاده (تقیوف)

در ۱۳۰۳ یکی از ثروتمندترین کارآفرینان منطقه‌ی آران یعنی زین‌العابدین تقی‌زاده (تقیوف) که در باکو نهادهای خیریه‌ی فراوانی تأسیس کرده بود و در جریان انقلاب مشروطه‌ی ایران هم از پشتیبانان مؤثر آزادی‌خواهان تبریز بود، در نهایت فقر از شدت گرسنگی و بیماری درگذشت. بلشویک‌ها که تازه در باکو به قدرت رسیده بودند او را هدف نمایش قدرتشان قرار دادند و علاوه بر مصادره‌ی بی‌دلیل کل اموالش، ترتیبی دادند که خودش و خانواده‌اش در نهایت فقر و در به دری جلوی چشم مردمی که بسیاری‌شان وامدار و نمک‌پرورده‌شان بودند، از بین بروند. پس از مرگ تقی‌زاده خانواده‌اش را هم از کلبه‌ی حقیری که برایشان مانده بود بیرون کردند و به خیابان ریختند، که در نتیجه همسرش هم کمی بعد از گرسنگی و سرما در خیابانی درگذشت.

در سال ۱۳۳۲، به دنبال کودتا و سقوط مصدق، لوی هندرسن^۱ سفیر امریکا در ایران اطلاع داد که دولت امریکا بیست و سه میلیون و چهارده هزار دلار از طریق اصل چهار در سال مالی جاری به ایران کمک خواهد کرد. در ۱۳۳۳، طبق تصویب‌نامه‌ی هیئت وزیران، ابوالحسن ابتهاج به سمت مدیرعامل سازمان برنامه تعیین و انتخاب شد و ساماندهی امور مالی و اقتصادی کشور را متحول ساخت. ابتهاج قبلاً سفیرکبیر ایران در فرانسه و رئیس بانک ملی ایران بود. در ۱۳۳۴ هم ساخت راه بین تهران و آمل که به جاده هراز معروف است با تصویب هزینه‌ای بالغ بر سیصد میلیون ریال آغاز گردید.

در ۱۳۳۸ شیخ راشد حاکم دبی وارد تهران شد (تصویر زیر) و یک سال بعد در ۱۳۳۹ کلیه‌ی نمایندگان انتخاب‌شده از حزب ملیون و مردم و منفردین پس از بالا گرفتن اعتراض‌ها به تقلب در انتخابات مجلس به اندرز شاه عمل کردند و همگی از نمایندگی مجلس استعفا دادند تا انتخاباتی مجدد برگزار شود. در همین روز بین نیکیتا

---

^۱ Loy Henderson

خروشچف^۱ نخست‌وزیر شوروی و جعفر شریف‌امامی نخست‌وزیر ایران پیامی مبادله شد و هر دو کشور آمادگی خود را برای بهبود روابط دو کشور اعلام داشتند.

محمد رضاشاه و شیخ راشد امیر دبی

این روز در تاریخ جهان با چند جنگ مهم مصادف بوده است. در دهم شهریور ۸۲۸ هجری خورشیدی مغول‌ها در نبرد دژ تومو^۲ با بیست هزار تن بر نیم میلیون چینی غلبه کردند و دویست هزار تن را کشتند! در ۱۲۴۹ در نبرد سدان^۳ پروسی‌ها بر فرانسوی‌ها پیروز شدند.

---

^۱ Nikita Khrushchev

^۲ Battle of Tumu

^۳ Battle of Sedan

این روز با چند رخداد سیاسی و اجتماعی گاه فاجعه‌بار هم قرین بوده است. در ۱۰۹۴ لویی چهاردهم^۱ پس از ۷۲ سال سلطنت درگذشت. این طولانی‌ترین دوران حکومت شاهی اروپایی بود. در ۱۲۷۳ در جریان آتش‌سوزی بزرگ هینکلی^۲ که در جنگلی در مینه‌سوتا^۳ رخ داد بیش از چهارصد تن کشته شدند.

میدان نبرد سدان

در ۱۳۴۸ معمر قذافی با کودتایی در لیبی قدرت را به دست گرفت، در ۱۳۷۰ ازبکستان از شوروی مستقل شد و در ۱۱۸۳ کارل لودویگ هاردینگ^۴ اخترشناس آلمانی خرده‌سیاره‌ی یونو^۵ را در کمربند خرده‌سیاره‌ها کشف کرد، در ۱۱۹۰ دانشگاه اسلو گشایش یافت و در ۱۲۵۷ اما نات^۶ پس از استخدام توسط الکساندر گراهام بل^۷ به اولین بانوی اپراتور تلفن جهان تبدیل شد و این نشانه‌ی ظهور عصری نو در ارتباطات انسانی بود.

^۱ Louis XIV

^۴ Karl Ludwig Harding

^۷ Alexander Graham Bell

^۲ Great Hinckley Fire

^۵ Juno

^۳ Minnesota

^۶ Emma Nutt

مری آن نیکولز

اما نات

در دهم شهریور ۱۲۶۷ مری آن نیکولز^۱ اولین قربانی قاتل زنجیره‌ای مشهور -جک چاقوکش- به قتل رسید. این قاتل زنجیره‌ای که در لندن اغلب به زنان روسپی حمله می‌کرد، دست کم پنج تن را از پای در آورد و هویتش هرگز شناخته نشد. در ضمن در چنین روزی به سال ۱۳۱۳ اولین کارتون ساخت شرکت متروگلدن‌مایر^۲ به نام «قناری ناراضی»^۳ به نمایش درآمد، در ۱۳۳۱ اولین چاپ کتاب پیرمرد و دریا^۴ نوشته‌ی ارنست همینگوی^۵ به دست کتاب‌دوستان رسید و در ۱۳۵۱ در مسابقات شترنج ریکیاویک^۶ در ایسلند، بابی فیشر^۷ بر بوریس اسپاسکی^۸ غلبه کرد و قهرمان جهان شد. در ۱۳۵۸ هم فضایی‌های پایونیر^۹ اولین سفینه‌ای بود که به مدار کیوان رسید. در این روز این شخصیت‌ها زاده شده‌اند: ابن جبیر شاعر و جغرافیدان اندلسی (۵۲۴)، محمد بخاری محدث بزرگ (۲۴۹)، گورو رام داس^{۱۰} چهارمین پیشوای سیک (۹۶۰) و حاج امام جمعه خوبی روحانی نامدار و نماینده‌ی ادوار اولیه‌ی مجلس شورای ملی (۱۳۲۴) هم در این روز درگذشته‌اند.

^۱ Mary Ann Nichols

^۲ Metro-Goldwyn-Mayer

^۳ The Discontented Canary

^۴ *The Old Man and the Sea*

^۵ Ernest Hemingway

^۶ Reykjavik

^۷ Bobby Fischer

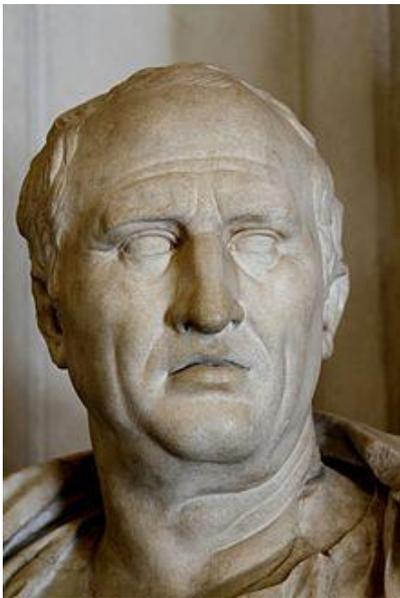
^۸ Boris Spassky

^۹ Pioneer 11

^{۱۰} Guru Ram Das

یازدهم شهریور

در یازدهم شهریور سال ۵۷۱ هجری خورشیدی صلاح‌الدین ایوبی و ریچارد شیردل^۱ عهدنامه‌ی یافا^۲ را امضا کردند و به سومین جنگ صلیبی پایان دادند. در ۱۲۸۷ به دنبال شورش مشروطه‌خواهان در تبریز، جنگ بزرگی در تبریز آغاز شد و نیروهای هوادار محمدعلی‌شاه شکست خوردند. در ۱۳۰۴ آتاتورک قانونی به تصویب رساند و پوشیدن عبا و عمامه را جز برای ملاها ممنوع کرد.

در یازدهم شهریور سال ۴۴ پیش از میلاد کلئوپاترا^۳ اعلام کرد پسرش سزاریون^۴ که از پشت سزار رومی زاده شده، جانشین و ولیعهدش است. در همین روز سیسرو^۵ (تصویر روبرو) نخستین خطابه از مجموعه‌ی فیلیپی‌ها^۶ را ایراد کرد و در آن به مارک آنتونی^۷ حمله کرد. او طی ماه آینده چهارده خطابه‌ی مشابه در این رده پدید آورد. در ۹۸۳ آدی گرانت^۸ صاحب کتاب مقدس سیک‌ها در هرماندیر^۹ صاحب تدوین شد.

^۱ Richard Lionheart

^۲ Treaty of Jaffa

^۳ Cleopatra

^۴ Caesarion

^۵ Cicero

^۶ The Philippicae

^۷ Mark Antony

^۸ Sikh Adi Granth

^۹ Harmandir

در چنین روزی به سال ۱۲۴۹ در خاتمه‌ی جنگ سدان^۱ نیروهای پروسی ناپلئون سوم و ده هزار تن از سربازانش را به اسارت گرفتند، روز یازدهم شهریور سال ۱۲۵۹ سپاهیان انگلیسی به فرماندهی فردریک روبرتر^۲ از کمینگاهی نزدیک قندهار به ارتش محمد ایوب‌خان حمله بردند و او را شکست دادند و به این ترتیب دومین جنگ افغان‌ها و انگلیس‌ها پایان یافت. این حمله‌ی انگلیسی‌ها دشمنی و خشم شدیدی در میان مردم هرات برانگیخت و مقاومت‌های سرسختانه‌ی بعدی‌شان را رقم زد و در ۱۲۷۷ در نبرد اومدورمان^۳ سپاهیان انگلیسی و مصری‌های متحدشان که روی هم رفته بیست و پنج هزار تن جمعیت داشتند، با یک ارتش ۵۲ هزار نفره‌ی سودانی درآویختند و آن‌ها را به کمک تفنگ و مسلسل کشتار کردند. در پایان این نبرد سیطره‌ی انگلستان بر سودان تثبیت شد. تلفات طرف انگلیسی کمتر از پنجاه کشته و تلفات طرف سودانی دوازده هزار کشته و سیزده هزار زخمی و پنج هزار اسیر بود!

در ۱۳۱۸ چرچیل^۴ که وزیر نیروی دریایی بریتانیا بود در آستانه‌ی آغاز جنگ جهانی دوم سوخت کشتی‌ها را از ذغال سنگ به نفت تغییر داد و در نتیجه منابع نفتی ایران‌زمین در کانون توجه قدرت‌های استعماری قرار گرفت. در یازدهم شهریور ۱۳۲۴ ویتنام اعلام استقلال کرد و جمهوری دموکراتیک ویتنام نام گرفت. درست یک سال بعد در ۱۳۲۵ حکومت محلی هند شکل گرفت و جواهر لعل نهرو موقعیتی نزدیک به صدراعظم در آن پیدا کرد. در ۱۳۳۷ هم یک هواپیمای آمریکایی به بهانه‌ی ورود به حریم هوایی شوروی در ایروان توسط کمونیست‌ها سرنگون شد و سرنشینانش کشته شدند. دو سال بعد در ۱۳۳۹ اولین انتخابات پارلمانی در تبت برگزار شد.

---

^۱ Battle of Sedan

^۳ Battle of Omdurman

^۲ Frederick Roberts

^۴ Winston Churchill

نبرد اومدورمان

در ۱۳۸۳ گروگانگیری گروهی مسلح در بسلان^۱ واقع در اوستیا بحرانی سه‌روزه پدید آورد که در نهایت به مرگ ۳۸۵ تن منتهی شد. این روز برای شهرها هم خطرساز بوده است. چون در ۱۰۴۵ هم حریق بزرگ لندن آغاز شد و پس از سه روز به سوختن سیزده هزار و دویست ساختمان انجامید که ۸۷ کلیسا از جمله کلیسای جامع سنت پل^۲ هم در میانش به شمار بودند.

در ۱۲۸۰ هم تئودور روزولت^۳ در سخنرانی‌اش در مینه‌سوتا این جمله‌ی مشهور را گفت که: «نرم‌خویانه سخن بگوئید و چماقی در دست داشته باشید!»^۴

---

^۱ Beslan school siege

^۲ Theodore Roosevelt

^۴ "speak softly, and carry a big stick"

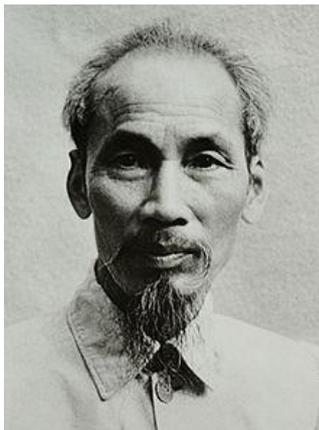
^۲ St. Paul's Cathedral

حریق بزرگ لندن

در میان زاده‌شدگان این روز باید از احمدشاه مسعود (۱۳۳۲) یاد کرد. فهرست درگذشتگان طولانی‌تر است و این نام‌ها را شامل می‌شود: شمعون سبکی (سیمون استیلیت^۱) قدیس مسیحی (۴۵۹ میلادی)، حاج مهدی‌قلی هدایت (مخبرالسلطنه) نخست‌وزیر دوره‌ی رضاشاه و از رجال مشروطیت (۱۳۳۴ هجری خورشیدی)، هوشی‌مین^۲ اولین رئیس‌جمهور ویتنام درست ۲۴ سال بعد از اعلام استقلال کشور (۱۳۴۸)، باربارا مک‌کلینتاک^۳ زیست‌شناس

آمریکایی (۱۳۷۱).

هوشی مین

بخشی از متن آدی‌گرانت صاحب

باربارا مک‌کلینتاک

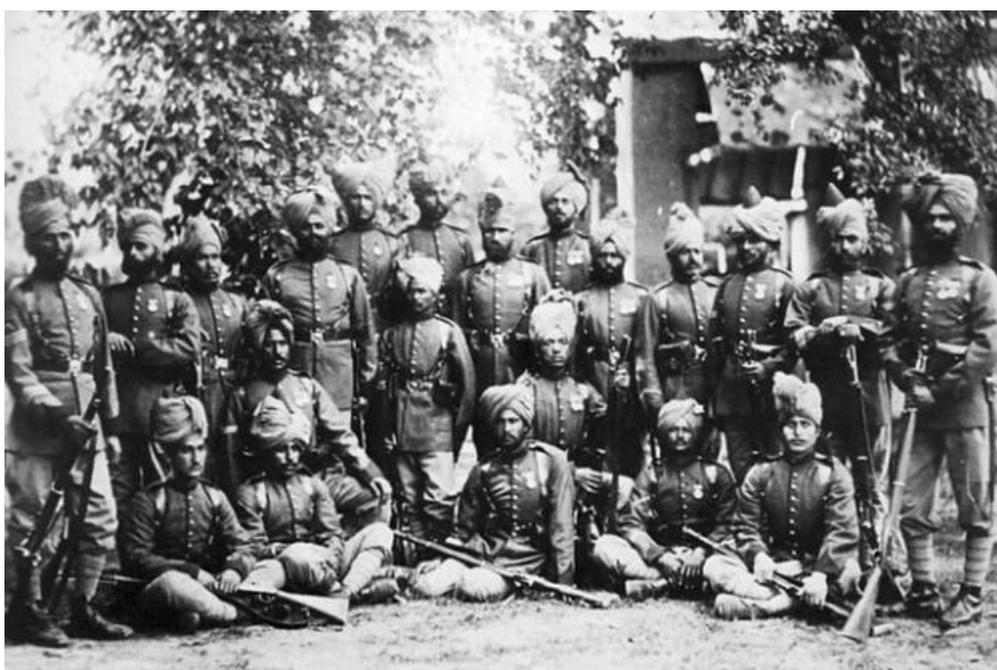
^۱ Saint Simeon Stylites

^۲ Ho Chi Minh

^۳ Barbara McClintock

دوازدهم شهریور

روز دوازدهم شهریور سال ۱۲۵۸ مردم کابل بر انگلیسی‌های اشغالگر شوریدند. در نتیجه پشتون‌ها به محل اقامت انگلیسی‌ها در کابل حمله بردند و پس از جنگی شدید ۷۲ سرباز و مقام انگلیسی و هندی را کشتار کردند. ماژور پیر لوئیس ناپلئون کاواگناری^۱ هم در این جریان کشته شد. در ۱۲۷۴ گروهی از زنان مسلح به رهبری زینب‌پاشا انبار غله‌ی والی آذربایجان را در زمان قحطی نان گشودند. در همین روز به سال ۱۲۹۸ مصطفی کمال پاشا گروهی از پیروانش را برای تصمیم‌گیری درباره‌ی آینده‌ی آناتولی و تراکیه در سیواس^۲ گرد آورد.

سربازان تابع برتانیا که نگهبان سفارت انگلیس بودند

---

^۱ Sir Pierre Louis Napoleon
Cavagnari

^۲ Sivas

زینب پاشا، زن مبارز تبریزی

روز چهارشنبه دوازدهم شهریور ۱۲۸۶ (۲۶ رجب ۱۳۲۵ ق.) عباسقلی خان آدمیت که به جرم مشارکت در ترور اتابک دستگیر شده بود، با فشار مشروطه خواهان آزاد شد و با مشایعت صد نفر با شکوه به خانه اش برگشت. در همین روز مرتضی قلی خان صنیع الدوله از ریاست مجلس شورای ملی استعفا داد. یک سال بعد همین شخصیت ها با کودتای محمدعلی شاه درگیر بودند و کانون مقاومتشان تبریز بود. شب پنجشنبه دوازدهم شهریور ۱۲۸۷ (۶ شعبان ۱۳۲۶ ق.) مستبدین به محله های هواداران مشروطه در تبریز حمله ای سخت بردند، اما با دادن صد تن تلفات ناچار به عقب نشینی شدند.

تدین

آدمیت

صنیع الدوله

بیست سال بعد مشروطه خواهان پیروز شده و دودمان قاجار را هم به پهلوی تبدیل کرده بودند. در این روز به سال ۱۳۰۷ یکی از خواست‌های قدیمی این گروه تحقق یافت و کلنگ ساخت آرامگاه فردوسی با حضور والی خراسان بر زمین خورد.

در ۱۳۲۲ در هیاهوی پس از حمله‌ی متفقین به ایران سید محمد تدین وزیر مشاور به جای حسین سمیعی به سمت وزیر کشور معرفی شد و در همین روز طی اعلامیه‌ای به بازداشت مقامات ایرانی به دست انگلیسی‌ها و روس‌ها اشاره کرد و گفت که دلیل دستگیری‌شان هواداری از آلمانی‌ها بوده است. این بگیر و ببندها به معنای تشویق وابستگان به انگلیس و شوروی بود. در همین راستا دو سال بعد در ۱۳۲۴ سید جعفر پیشه‌وری در آذربایجان بیانیه‌ای صادر کرد در این بیانیه زبان ترکی و خودمختاری آذربایجان را اعلام کرد و این در حالی بود که ارتش سرخ آذربایجان را اشغال کرده بود و برای منضم ساختن آن به امپراتوری تزار سرخ زمینه‌چینی می‌کرد. در همین روز شاخه‌ی آذربایجان حزب توده آذر به فرقه‌ی دموکرات پیشه‌وری پیوست.

تا هشت سال بعد برخی از رخداد‌های این روز از نو تکرار شده بود. در ۱۳۳۲ تروری و بعد از آن کودتایی رخ داد که بر خلاف کودتای محمدعلی شاهی پیامدش تا سی سال نمایان نبود، اما آن ترور به تکرار ماجرای نزدیک به قتل اتابک منتهی شد. یعنی در چنین روزی به سال ۱۳۳۲ دادستان تهران با تبدیل قرار متهمین قتل افشار طوس موافقت کرد و همه‌شان از زندان آزاد شدند. در همین روز دولت امریکا موافقت خود را با پرداخت مبلغ ۲۳/۴ میلیون دلار بابت کمک‌های فنی سالانه‌ی اصل چهار به ایران اعلام کرد. دو سال بعد هم (در ۱۳۳۴) جلال بایار رییس جمهوری ترکیه برای دیداری وارد ایران شد.

لوئیس کاواگناری و سرداران متحدش

در دوازدهم شهریور سال ۳۰۱ میلادی جمهوری سان‌مارینو^۱ که یکی از کوچک‌ترین کشورهای دنیاست و کهن‌ترین جمهوری هنوز موجود است، در شمال ایتالیا تأسیس شد. در ۲۴۲ هجری خورشیدی سپاهیان بیزانسی در نبرد لالاگون^۲ (واقع در شمال آناتولی) بر سپاهیان مهاجم عرب چیره شدند و میخائیل سوم^۳ رومی امیر عمر اقطع را در نبرد از پای در آورد. در ۵۶۸ ریچارد شیردل^۴ در کلیسای وست‌مینستر^۵ تاجگذاری کرد و در ۹۸۵ هنری هادسن^۶ به رودی رسید و کشف آن را گزارش کرد. این رود امروز به نام خودش رودخانه‌ی هادسن نامیده می‌شود در دوازدهم شهریور ۱۰۲۸ پاپ اینوسان دهم^۷ در جنگ بر شهر کاسترو^۸ در ایتالیا دست یافت و فرمان داد تا آنجا را با خاک

^۱ San Marino

^۴ Richard the Lionheart

^۷ Pope Innocent X

^۲ Battle of Lalakaon

^۵ Westminster Abbey

^۸ Castro

^۳ Michael III

^۶ Henry Hudson

یکسان کنند. به این ترتیب این شهر به کلی از میان رفت، در ۱۱۶۲ هم جنگ‌های استقلال آمریکا با امضای عهدنامه‌ی پاریس خاتمه یافت و انگلستان استقلال آمریکا را پذیرفت. در ۱۱۷۱ هجری خورشیدی خطابه‌هایی در جریان انقلاب فرانسه تولید شد که نتیجه‌اش آن بود که

در چنین روزی توده‌ی مردم خشمگین در پاریس به حرکت درآمدند و سه اسقف، بیش از دوست کشیش و همه‌ی زندانیانی را که به گمانشان سلطنت طلب بودند با خشونت به قتل رساندند (تصویر روبرو).

راست: نبرد لالاکون و چپ: نبرد عین جالوت

این روز در ضمن با چند رخداد در تاریخ قدرت‌های استعماری نیز مصادف بوده است. در ۱۲۱۷ برده‌ای سیاهپوست به نام فردریک داگلاس^۱ از قلمرو اربابش گریخت و بعدتر به سخنگوی جنبش لغو بردگی تبدیل شد. در

^۱ Frederick Douglass

۱۲۳۴ سپاهی هفتصد نفره از سربازان ارتش آمریکا به دهکده‌ی سرخپوستان سو^۱ حمله کردند و صد زن و مرد و کودک را کشتار کردند. در همین روز به دنبال حمله‌ی آلمان به لهستان، انگلستان و فرانسه و نیوزلند و استرالیا به آلمان اعلام جنگ دادند و خود را متفقین نامیدند. به این ترتیب جنگ دوم جهانی شروع شد. در ۱۳۵۰ هم به دنبال همان سیاست قدیمی انگلستان برای سیطره بر منابع نفتی ایران زمین، کشور قطر تأسیس شد!

یوگنی آبالاکوف

جان برالیر

فردریک داگلاس

این روز در تاریخ ورزش هم نقطه‌ی عطفی بوده است. در ۱۲۵۴ اولین دوره‌ی بازی‌های چوگان که با واسطه‌ی انگلیسی‌ها از ایران زمین به غرب منتقل شده بود، در آرژانتین برگزار شد، در ۱۲۷۴ جان برالیر^۲ وقتی ده دلار گرفت تا در مسابقه‌ای برای انجمن ورزشی لاتروب^۳ بازی کند، اولین فوتبالیست حرفه‌ای آمریکا شد، در ۱۳۲۹ نینو فارینا^۴ اولین قهرمان مسابقات فرمول ۱ شد، و در ۱۳۱۲ یوگنی آبالاکوف^۵ نخستین کوهنورد شوروی شد که بلندترین قله‌ی

^۱ Sioux

^۲ Latrobe Athletic Association

^۵ Yevgeniy Mikheylovich

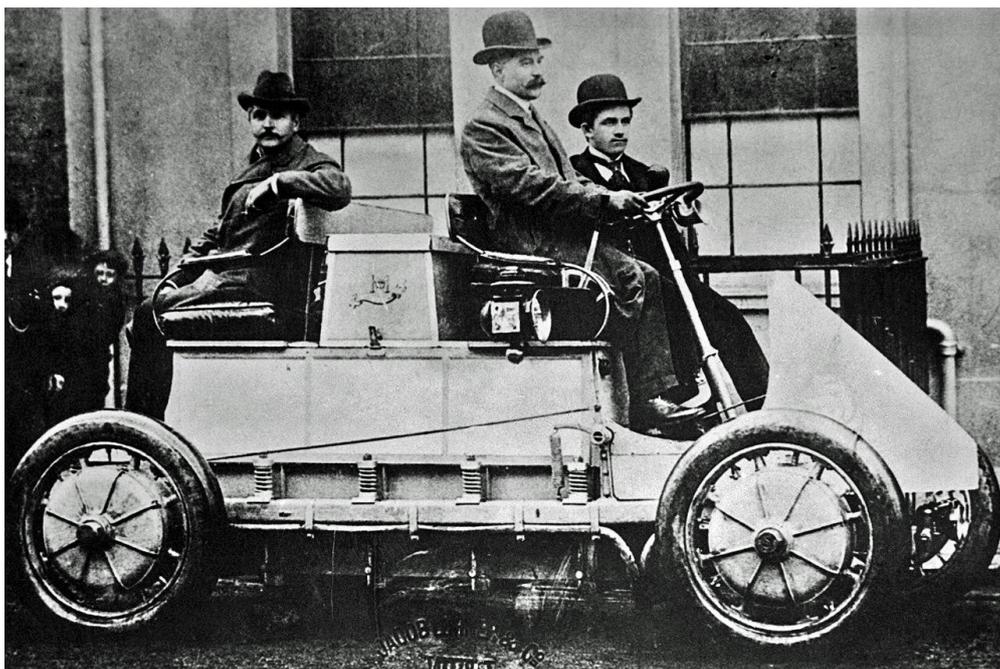
^۲ John Brallier

^۴ 'Nino' Farina

Abalakov

قلمرو شوروی را فتح کرد. این قله که یکی از کوه‌های بدخشان است، امروز قله‌ی اسماعیل سامانی نامیده می‌شود، اما کمونیست‌ها مدتی آن را قله‌ی استالین می‌نامیدند و پس از فرو افتادن سلطه‌ی وی آن را قله‌ی کمونیسم نامیدند! در دوازدهم شهریور ۱۱۳۱ انگلستان دو قرن پس از اروپای قاره‌ای تقویم گریگوری را مبنای گاهشماری قرار داد و در ۱۱۶۸ خزانه‌داری ایالات متحده‌ی آمریکا تأسیس شد.

در چنین روزی به سال ۱۲۵۴ فردیناند پورشه^۱ مهندس آلمانی-اتریشی و مؤسس شرکت پورشه و ایوان ایلچ^۲ فیلسوف و کشیش اتریشی کروات تبار (۱۳۰۵) زاده شدند و در ۱۲۸۴ فاطمه‌خانم عصمت‌الدوله دختر ناصرالدین‌شاه و زن دوستعلی معیرالممالک درگذشت. اسلام کریموف رئیس جمهور ازبکستان و محمد بن عوض بن لادن بنیانگذار شرکت بن لادن هم در این روز (۱۳۹۵) درگذشتند.

فردیناند پورشه و یکی از نخستین خودروهایش

---

^۱ Ferdinand Porsche

^۲ Ivan Illich

ايوان ايليچ

پاپ اينوسان دهم

اسلام كريموف

سیزدهم شهریور

روز سیزدهم شهریور سال ۴۶۹ هجری خورشیدی (۶ رجب ۴۸۳ ق.) رئیس مظفر حاکم دامغان شد. حدود

هشتصد سال بعد، جنبش تنباکو با کوتاه آمدن ناصرالدین شاه به پیروزی رسید و تلگراف شاه که الغای امتیاز تنباکو را اعلام می کرد، در چنین روزی به سال ۱۲۷۰ به شهرهای مختلف رسید و شورش ها را آرام ساخت. پانزده سال بعد در

۱۲۸۵ نظامنامه‌ی انتخابات مجلس شورای ملی که توسط هیئت پنج نفری تهیه شده بود از طرف مظفرالدین شاه توشیح شد و یک سال بعد در ۱۲۸۶ پس از به قدرت رسیدن محمدعلی شاه اولین شماره‌ی روزنامه‌ی تندرو هتاک روح القدس به مدیریت سلطان‌العلمای خراسانی در تهران منتشر شد. در همین روز نمایندگان مجلس شورای ملی میرزا محمودخان احتشام السلطنه را به ریاست خود برگزیدند.

تا چهار سال بعد مشروطه خواهان در برابر شاه مستبد به پیروزی رسیده بودند و وقتی محمدعلی شاه با سپاهیان برای بازپس گیری تاج و تختش به ایران وارد شد، روز سه شنبه سیزدهم شهریور سال ۱۲۹۰ قوای دولتی و مجاهدان ارمنی و نیروی بختیاری

ارشدالدوله در بند، دقایقی پیش از اعدام

به سرکردگی پیرمخان و سردار بهادر و سردار محتشم به نبردشان شتافتند و در برابر نیروی ارشدالدوله آرایش جنگی گرفتند و به این شکل زد و خورد بین دو سپاه در امامزاده جعفر ورامین آغاز شد. تا پایان این روز مستبدین شکست خورده و ارشدالدوله اسیر شده بود. یکی از سرداران مهم این نبرد در جبهه‌ی مشروطه‌خواهان رضاخان میرپنج بود. کمی بعدتر به سال ۱۳۰۴ مصطفی کمال پاشا در ترکیه قانونی گذاشت که بر مبنای آن مردان می‌بایست موقع سلام کردن به هم مثل اروپاییان کلاهشان را از سر بردارند و این برای مردمی که بر اساس سنتشان برهنه کردن سر را بی‌ادبی می‌دانستند، سنگین بود.

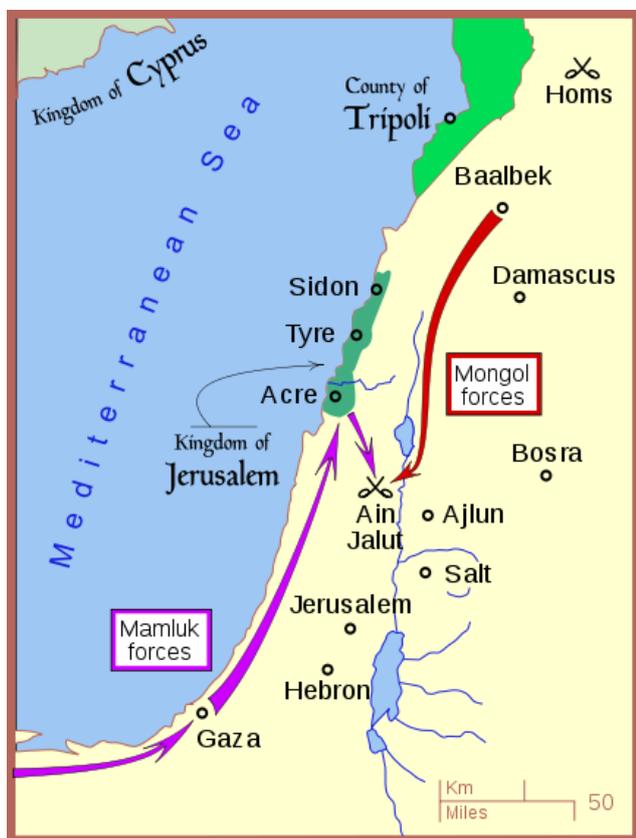
در ۱۳۱۳ محمدعلی فروغی دانشکده‌ی فنی دانشگاه تهران را افتتاح کرد و در ۱۳۲۲ سرکنسول روسیه‌ی شوروی در تبریز یوسف افتخاری (تصویر روبرو) سندیکالیست مستقل و ضدشوروی نامدار را به تهران تبعید کرد و از فعالیتش در قلمرو تحت اشغال روس‌ها جلوگیری کرد. در ۱۳۳۸ دولت برای تأسیس دانشگاه شیراز پنج میلیارد ریال اعتبار تأمین کرد و در همین روز منظور قادر وزیر امور خارجه‌ی پاکستان وارد تهران شد. در ۱۳۳۹ بنا به دعوت سران جبهه ملی گردهمایی بزرگی در جلالیه تشکیل شد ولی دولت از اجرای برنامه جلوگیری کرد و در نتیجه بین مردم و پلیس زد و خورد درگرفت.

سیزدهم شهریور در تاریخ سیاسی جهان نیز روزی پر جنب و جوش بوده است.

در سال ۴۷۶ میلادی اودوآکر^۱ پس از فتح رم خود را پادشاه ایتالیا نامید و رومولوس^۲ آخرین امپراتور روم غربی (تصویر روبرو) را عزل کرد. به این ترتیب امپراتوری روم غربی

از میان رفت. در سال ۳۰۸ هجری خورشیدی نیروهای اسلاو (قبایل رداری^۳ و اوبوتریت‌ها^۴) در نزدیکی براندنبورگ^۵ در جایی به نام لنزن^۶ از نیروهای ساکسون^۷ شکست خوردند. ساکسون‌ها پس از تحمل تلفات زیاد کل سربازان اسلاو را کشتار کردند. در ۶۳۹ سپاهیان مملوک^۸ مصر در نبرد عین جالوت^۹ شام بر مهاجمان مغول غلبه کردند. هریک از این دو لشکر حدود بیست هزار سرباز داشتند و مغولان کاملاً در این میان کشتار شدند (تصویر زیر). در ۱۲۴۹ به

دنبال عزل ناپلئون سوم از مقام امپراتوری جمهوری سوم در فرانسه تأسیس شد و در ۱۲۶۵ رئیس قبیله‌ی چيروکی^{۱۰} جرونیمو^{۱۱} پس از سی سال جنگ با ارتش ایالات متحده شکست را پذیرفت و تسلیم شد. در سیزدهم شهریور سال ۱۲۹۳ جنگ مارن^{۱۲} در شمال شرقی پاریس آغاز شد، در ۱۲۹۷ اولین سند عملیاتی چکا^{۱۳} (پلیس سیاسی مخوف کمونیست‌های شوروی) درباره‌ی ترور سرخ منتشر شد، در سال ۱۳۱۹ پس از اعلان جنگ انگلستان به آلمان نازی،

^۱ Odoacer

^۲ Romulus

^۳ Redarii

^۴ Obotrites

^۵ Brandenburg

^۶ Lenzen

^۷ Saxon

^۸ Mamluks

^۹ Battle of Ain Jalut

^{۱۰} Chiricahua

^{۱۱} Geronimo

^{۱۲} Battle of the Marne

^{۱۳} Cheka

اولین هواپیمای انگلیسی به حریم هوایی آلمان حمله برد و یک سال بعد در ۱۳۲۰ پس از اعلان جنگ آمریکا به اولین درگیری دریایی دو کشور با حمله‌ی یک زیردریایی آلمانی به یک کشتی آمریکایی آغاز شد. در ۱۳۴۹ هم سالوادور آلنده^۱ به ریاست جمهوری شیلی برگزیده شد.

جرج ایستمن

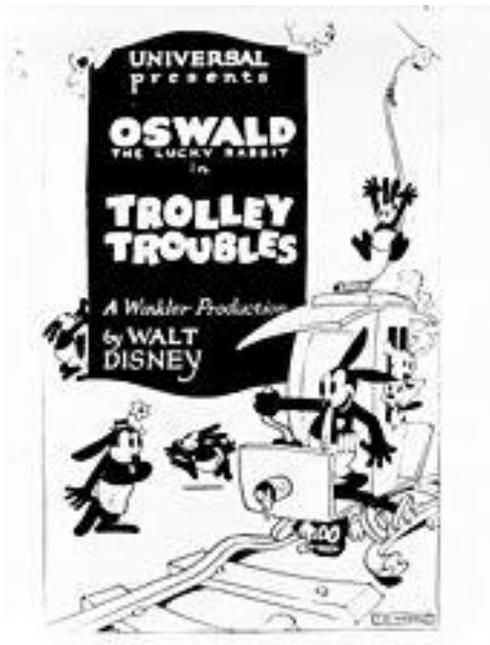
دادابهائی نائوروجی

جرونیمو

در سیزدهم شهریور سال ۱۱۶۰ هجری خورشیدی ۴۴ مهاجر اسپانیایی روستایی به نام El Pueblo de Nuestra Señora La Reina de los Ángeles de Porciúncula (روستای بانویمان، ملکه‌ی فرشتگان پورزیونکولا) را بنیان نهادند، که امروز به لس‌آنجلس تبدیل شده است. تصویر صفحه‌ی بعد این روستا را در آستانه‌ی تبدیل شدن به شهر در قرن نوزدهم میلادی نشان می‌دهد.

^۱ Salvador Allende

در سال ۱۲۶۱ ادیسون^۱ نخستین نیروگاه برقی را راه‌اندازی کرد و بخشی به مساحت یک کیلومتر مربع را در مانهاتان با لامپ روشن کرد. معمولاً این روز را آغازگاه عصر برق به شمار می‌آورند. در ۱۲۸۵ هم برای اولین بار در تاریخ فوتبال آمریکا بردبری رابینسون^۲ که بازیکن تیم دانشگاه سنت لوئیز^۳ بود، پاس فوروارد داد، در ۱۳۰۶ اولین کارتون «اوسوالد خرگوش خوش‌شانس»^۴ توسط والت دیسنی^۵ ساخته شد (تصویر روبرو) و در ۱۳۷۷ لری پیج^۶ و سرگی برین^۷ شرکت گوگل را تأسیس کردند.

^۱ Thomas Edison

^۲ Bradbury Robinson

^۳ Saint Louis University

^۴ Oswald the Lucky Rabbit

^۵ Walt Disney

^۶ Larry Page

^۷ Sergey Brin

راداکریشنان

لودویگ بولتسمان

سالوادور آئنده

لری پیج

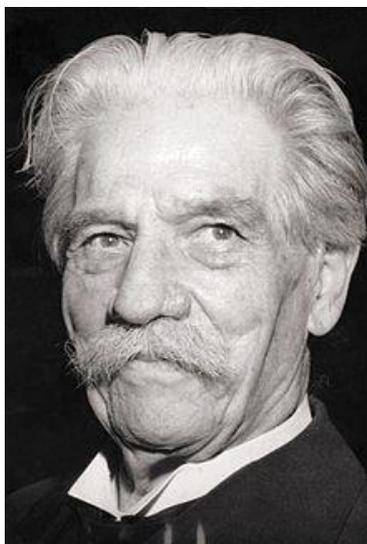
زادگان نامدار این روز عبارت‌اند از دادابهائی نائوروجی^۱ اقتصاددان و دولتمرد زرتشتی هندی (۱۲۰۴)، و تقی

ارانی بنیانگذار جریان فکری کمونیسم ایرانی (۱۲۸۲). روز سیزدهم شهریور سال ۱۷۸ هجری خورشیدی امام موسی

کاظم درگذشت. سایر رفتگان این روز عبارت‌اند از طغرل شاه سلجوقی (۴۴۲)، لودویگ بولتسمان^۲ فیزیکدان و

فیلسوف اتریشی (۱۲۸۵)، آلبرت شوایتزر^۳ پزشک و الاهدان فرانسوی-گابونی (۱۳۴۴) و ژرژ سیمنون^۴ نویسنده‌ی

بلژیکی داستان‌های پلیسی (۱۳۶۸).

آلبرت شوایتزر

سکه‌ی دینار زر طغرل سلجوقی

ژرژ سیمنون

^۱ Dadabhai Naoroji

^۲ Albert Schweitzer

^۳ Ludwig Boltzmann

^۴ Georges Simenon

چهاردهم شهریور

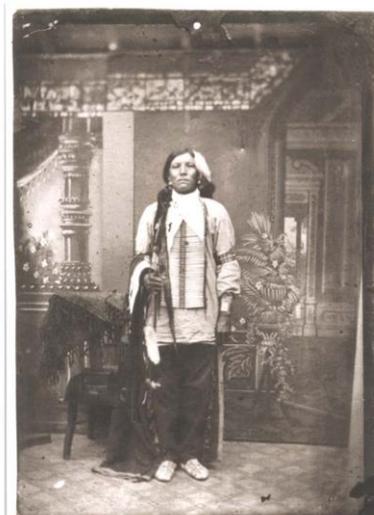
روز چهاردهم شهریور سال ۱۲۲۷ هجری خورشیدی (۶ شوال ۱۲۶۴ ق.) محمدشاه قاجار در اثر بیماری نقرص در تجریش درگذشت. حدود شصت سال بعد از مرگ او نواده‌اش محمدعلی‌شاه به قدرت رسید و در چنین روزی به سال ۱۲۸۶ فرمان رئیس‌الوزرائی را به نام میرزا احمدخان مشیرالسلطنه نوشت و به این ترتیب نشان داد که با دولتمردان مشروطه‌خواه نظر لطفی ندارد. کمی بعد کودتای او شکست خورد و مشروطه‌خواهان فرزندش را به پادشاهی برداشتند و با دست‌اندازی‌های پیاپی روس و انگلیس در کشور و سرکشی در استان‌های شمالی روبرو شدند؛ چنان که در همین روز به سال ۱۲۹۹ حاج مخبرالسلطنه وزیر مالیه با اختیارات کامل والی آذربایجان شد، مأموریت عمده‌ی وی خاتمه دادن به قیام شیخ محمد خیابانی بود. در همین روز انگلیسی‌ها رشت را به خاطر آن که ممکن بود به پایگاه کشتی‌های شوروی تبدیل شود، بمباران کردند.

در سال ۱۳۰۶ قانون ورزش اجباری در مدارس به تصویب مجلس رسید، در ۱۳۲۲ ابراهیم خواجه‌نوری نویسنده‌ی معروف به ریاست اداره‌ی کل تبلیغات و انتشارات منصوب شد و در ۱۳۲۵ مجید آهی سفیرکبیر ایران در مسکو که مدتی بیمار و بستری بود در تهران درگذشت. در همین روز میتینگ بزرگی از طرف حزب دموکرات ایران در میدان توپخانه برگزار شد که احمد قوام نیز در آن شرکت کرد. هفت سال بعد پس از سرنگونی دولت دکتر مصدق در سال ۱۳۳۲ دولت آمریکا مبلغ چهل و پنج میلیون دلار کمک بلاعوض به ایران داد که قرار بود پنج میلیون دلارش به زاهدی پرداخت شود، که با زیرکی دکتر علی‌امینی وزیر دارایی آن نیز به خزانه واریز شد و از دست زاهدی به در شد. در ۱۳۳۹ هم گروهی از زنان طی تظاهراتی خواستار تساوی حقوق زنان و مردان شدند.

چهاردهم شهریور در تاریخ سیاسی جهان روزی پرماجرا بوده است. در سال ۲۹۶ هجری خورشیدی لیو یان^۱ به مقام امپراتوری رسید و سلسله‌ی هان جنوبی^۲ را تأسیس کرد. در ۱۱۵۳ اولین کنگره‌ی قاره‌ای آمریکا در فیلادلفیا برگزار شد و در ۱۱۷۷ کنوانسیون انقلابی فرانسه دوران ترور را آغاز کرد. در سال ۱۲۱۸ انگلستان به چین اعلان جنگ داد و در ۱۲۵۶ رهبر قبیله‌ی سرخپوستان سو^۳ که «اسب وحشی» نام داشت در زمان اسارت به دست یک سرباز با سرنیزه کشته شد.

دستگیری نازی‌های شیلی

اسب وحشی

در چهاردهم شهریور سال ۱۳۱۷ گروهی شصت نفره از جوانان نازی در شیلی که اقدام به کودتایی ناموفق کرده و با امان‌نامه تسلیم شده بودند، بدون محاکمه به دست ارتشیان تیرباران شدند. در ۱۳۱۸ آفریقای جنوبی به آلمان نازی اعلان جنگ داد، در سال ۱۳۲۱ ژاپنی‌ها از خلیج میلنه^۴ عقب‌نشینی کردند و این اولین شکست ژاپن در جنگ جهانی دوم بود. در ۱۳۲۴ دیپلماتی اوکراینی به نام ایگور گوزنکو^۵ به کانادا پناهنده شد و اسنادی را فاش کرد که

^۱ Liu Yan

^۳ Sioux

^۵ Igor Sergeyevich Gouzenko

^۲ Southern Han

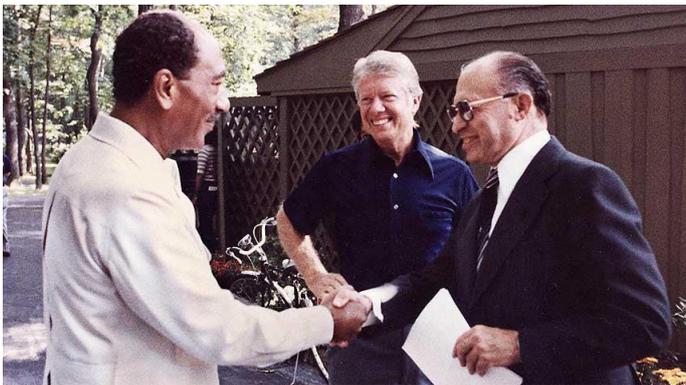
^۴ Milne Bay

جاسوسان شوروی در آمریکا را رسوا می‌کرد. به این ترتیب جنگ سرد به طور رسمی آغاز شد. در ۱۳۳۴ ارمنی‌ها، یونانی‌ها و یهودیان استانبول با یک برنامه‌ی دولتی مورد حمله‌ی اوباش قرار گرفتند و اموالشان به تاراج رفت و شمار زیادی از ایشان کشته شدند.

در سال ۱۳۴۸ ارتش آمریکا ۱۰۹ غیرنظامی ویتنامی را که بیشترشان زن و کودک بودند در مای لای^۱ کشتار کرد (تصویر روبرو) و روستایشان را به آتش کشید. یکی از درجه‌داران ارتش که مخالف این کار بود مانع تداوم کشتار شد و بعدتر در دادگاه بر ضد همکارانش شهادت داد و به این شکل این مورد از کشتار غیرنظامیان علنی شد. در ۱۳۵۱ هم یک گروه فلسطینی به نام سپتامبر سیاه در جریان المپیک مونیخ یازده ورزشکار اسرائیلی را گروگان گرفت و طی دو روز به قتل رساند. با این همه شش سال بعد روند آشتی میان

اعراب و اسرائیل شروع شد و در ۱۳۵۷ مناحیم بگین^۲ و انور سادات مذاکرات صلح را در کمپ دیوید^۳ آغاز کردند.

مذاکرات صلح کمپ دیوید

یکی از اعضای سپتامبر سیاه در المپیک مونیخ

^۱ Mỹ Lai

^۲ Menachem Begin

^۳ Camp David

این روز در ضمن با چند رخداد اجتماعی و فرهنگی جالب توجه مصادف بوده است. در ۱۱۷۷ خدمت سربازی در فرانسه اجباری شد، در پانزدهم شهریور سال ۱۱۸۲ جان دالتون^۱ برای اولین بار از حروف الفبا برای نشانه‌گذاری عناصر استفاده کرد و در ۱۲۶۱ اولین جشن به مناسبت روز کار در آمریکا برگزار شد. در ۱۲۶۷ جرج ایستمن^۲ شرکت ساخت دوربین عکسبرداری کداک^۳ را ثبت کرد که نوآوری‌اش استفاده از فیلم حلقه شده بود.

ویرجینیا راپ

در ۹۰۱ کشتی ویکتوریا که تنها بازمانده از ناوگان ماژلان بود به بندری در اسپانیا بازگشت و نخستین کشتی‌ای شد که یک بار دور زمین را طی کرد. در چهاردهم شهریور سال ۱۳۰۰ در مهمانی روسکو آرباکل در سان‌فرانسیسکو یک هنرپیشه‌ی مشهور به نام ویرجینیا راپ^۴ درگذشت. رسانه‌ها بسیار به این موضوع پرداختند و آرباکل^۵ به تجاوز یا مسموم کردن وی متهم شد، اما شواهد بعدی نشان داد که راپ بیمار بوده و در اثر بیماری فوت کرده است. این اولین رسوایی و جنجال رسانه‌ای درباره‌ی هالیوود بود، و در ۱۳۳۹ محمدعلی کلی در المپیک مدال طلا آورد.

^۱ John Dalton

^۳ Kodak

^۵ Roscoe Arbuckle

^۲ George Eastman

^۴ Virginia Rappe

فتحعلی شاه

لویی چهاردهم

توماسو کاپانلا

زادگان نامدار این روز عبارت‌اند از امام ابوحنیفه (۷۸ هجری خورشیدی)، لویی هشتم^۱ شاه فرانسه (۵۶۶)،

توماسو کاپانلا^۲ فیلسوف و شاعر ایتالیایی (۹۴۷)، لویی چهاردهم^۳ (۱۰۱۷)، فرانسوا رنه دو شاتوبریان^۴ ادیب فرانسوی

(۱۱۴۷)، فتحعلی شاه قاجار (۱۱۵۱)، آلکسی تولستوی^۵ ادیب و شاعر و نویسنده‌ی روس رمان‌های تاریخی (۱۱۹۶)،

جسی جیمز^۶ راهزن آمریکایی (۱۲۲۶)، و ورنر هرتسوک^۷ کارگردان آلمانی (۱۳۲۱).

شاتوبریان

آلکسی تولستوی

^۱ Louis VIII

^۲ Tommaso Campanella

^۳ Louis XIV

^۴ François-René de Chateaubriand

^۵ Aleksey Konstantinovich

Tolstoy

^۶ Jesse James

^۷ Werner Herzog

پانزدهم شهریور

روز شنبه پانزدهم شهریور سال ۱۲۸۶ (۲۹ رجب ۱۳۲۵ ق.) آقا رضا اسماعیل اولین چاپخانه‌ی حروفی را به باکو آورد. اولین شماره از روزنامه‌ی نسیم شمال هم در این روز به چاپ رسید. در همین روز معین‌التجار بوشهری که از مشروطه‌خواهان خوشنام بود دست به افشاگری زد و مایه‌ی رسوایی علاء‌الملک وزیر مالیه شد. باز در همین روز به مناسبت هفتمین روز شهادت عباس‌آقا تبریزی، قاتل اتابک، مراسم باشکوهی بر سر مزار او برگزار شد و عده‌ی زیادی از مردم تهران در آنجا اجتماع نمودند. در آن روز ابتدا بهاء‌الواعظین و سپس ملک‌المتکلمین سخنرانی‌های پرحرارتی ایراد کردند و به عباس‌آقا لقب منجی ایران دادند.

در ۱۲۹۰ ارشدالدوله از سرداران هوادار استبداد که همراه محمدعلی‌شاه قاجار سر به شورش برداشته و شکست خورده بود و در دادگاه نظامی محکوم به مرگ شده بود، اعدام شد. آنگاه نعش وی را قریب یک هفته در توپخانه به معرض نمایش گذاردند. قوای سالارالدوله که یکی از همدستان او بود اما همچنان می‌جنگید و در این روز به دولت‌آباد ملایر رسید و امیرافخم حاکم ملایر را پس از مختصر دفاعی شکست داد. اما در نهایت او نیز شکست خورد و فرجام به کام مشروطه‌خواهان شد. پنج سال بعد (در ۱۲۹۵) چند تن از همین سران مشروطه به رهبری سید حسن تقی‌زاده در برلین روزنامه‌ی تحقیقی و سیاسی و اجتماعی و خبری کاوه را منتشر کردند. دو سال بعد در گرماگرم جنگ جهانی اول انگلستان که جنوب ایران را اشغال کرده بود با خرید اجباری غله و مواد غذایی قحطی بزرگی در ایران ایجاد کرد که به مرگ میلیون‌ها تن انجامید. تنها در همین روز پانزدهم شهریور ۱۲۹۷ کارگزاران انگلیسی با سپاهی دو هزار نفره

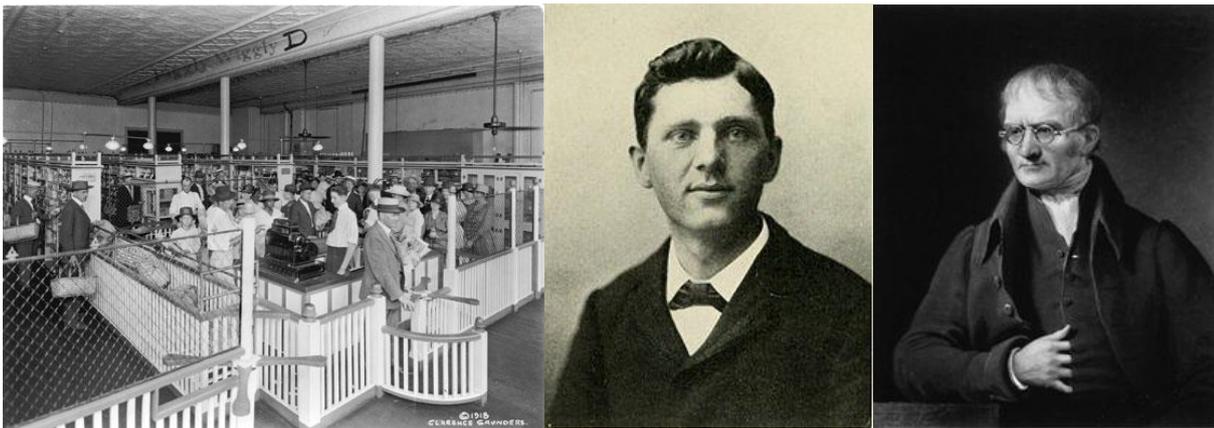
که رهبری‌اش را سرتیپی انگلیسی بر عهده داشت در عراق نیم میلیون تن غله را به زور خریدند و برای خوراک سپاهیان خود مصادره کردند و این خوراکی بود که در حالت عادی می‌بایست به ایران صادر می‌شد و قحطی را مهار می‌کرد. در ۱۳۰۷ هم وزارت فوائد عامه ده دانشجو را برای تحصیل در رشته های راه آهن، ذوب آهن و معادن به اروپا اعزام کرد.

در ۱۳۲۵ بنا به خبرهایی که درباره‌ی دسیسه‌ی دولتمردان خوزستان و اصفهان بر ضد دولت مرکزی رسیده بود، گروهی به ریاست مظفر فیروز وزیر کار و تبلیغات و معاون سیاسی نخست‌وزیر وارد اصفهان شد. فیروز به محض ورود به فرودگاه اصفهان اعلام حکومت نظامی کرد و سرتیپ معتضدی فرمانده‌ی لشکر را به فرمانداری نظامی برگزید و دستور توقیف مرتضی‌قلی بختیاری، جهانشاه صمصام فرماندار چهارمحال و امیربهنم بختیاری را صادر کرد. پنج سال بعد در ۱۳۳۰ دولت انگلستان اعلام کرد که هر کس از ایران نفت بخواند تحت تعقیب قرار خواهد گرفت.

نبرد نوردلینگن

در پانزدهم شهریور سال ۱۰۱۳ در جریان جنگ‌های سی‌ساله قوای کاتولیک وفادار به پاپ در نبرد نوردلینگن^۱ بر قوای آلمانی و سوئدی پروتستان غلبه کردند. در این نبرد سی و چهار هزار کاتولیک با بیست و چهار هزار پروتستان جنگیدند و تلفاتشان به ترتیب دو هزار و هشت هزار تن بود. در ۱۳۴۵ نخست‌وزیر آفریقای جنوبی و طراح آپارتاید هندریک ورورد^۲ در پارلمان با چاقو مورد حمله قرار گرفت و کشته شد و در ۱۳۶۵ دو تن از اعضای یک گروه تروریستی به فرماندهی صبری خلیل بنا (ابونضال) که از بنیانگذاران فتح و همکاران یاسر عرفات و صدام حسین بود، در استانبول به گروهی از یهودیان که برای عبادت در کنیسه‌ای جمع شده بودند حمله بردند و ۲۲ تن را کشتند. در ۱۳۴۷ سوازیلند استقلال یافت و در ۱۳۷۰ شوروی استقلال کشورهای بالتیک را به رسمیت شمرد و با طرد نام لنینگراد اسم سن‌پترزبورگ را به آن بازگرداند.

سوپرمارکت پیگلی ویگلی

لئون زولگوش

جان دالتون

این روز با قوانین متعصبانه و نامعقول پیوندی دارد. چون در ۱۰۲۱ هم مجلس انگلستان که در دست نمایندگان پوریتان بود قانونی گذراند و نمایش تئاتر را ممنوع ساخت! در ۱۰۷۷ هم پتر کبیر^۳ بر ریش اشراف مالیات بست، در ۱۲۲۶ هنری دیوید ثورو^۴ فیلسوف و نویسنده‌ی آمریکایی به خانه‌ی دوستش رالف والدو امرسون^۵ نقل مکان کرد و

^۱ Battle of Nördlingen

^۳ Peter the Great

^۵ Ralph Waldo Emerson

^۲ Hendrik Verwoerd

^۴ Henry David Thoreau

این آغازگاه جنبش فرهنگی مهمی بود که بخش مهمی از هویت آمریکایی را تا قرن بعد تعیین کرد. در ۱۲۸۰ لئون زولگوش^۱ که یک آنارشویست بی‌شغل بود رئیس‌جمهور آمریکا ویلیام مک‌کینلی^۲ را ترور کرد و کشت. در ۱۲۹۰ گیوم آپولینر^۳ شاعر با این اتهام که مونا لیزای داوینچی را دزدیده، دستگیر و زندانی شد. در ۱۲۹۵ هم اولین سوپرمارکت که در آن مردم خود کالای مورد نظرشان را بر می‌داشتند با نام پیگلی ویگلی^۴ در ممفیس^۵ تنسی گشایش یافت. در پانزدهم شهریور سال ۱۳۰۲ پلیس بین‌الملل (اینتِرپُل) تأسیس شد و در ۱۳۰۶ فیلو فارنزورث^۶ اولین تلویزیون را ساخت.

آکیرا کوروساوا

حسن عابدی

علی دیواندری

راجر پیرسیگ

از میان زادگان نامدار این روز می‌توان به این نام‌ها اشاره کرد: موزس مندلسون^۷ فیلسوف آلمانی (۱۱۰۸)،

جان دالتون^۸ شیمی‌دان انگلیسی (۱۱۴۵)، ساروپالی راداکریشنان^۹ فیلسوف هندی و دومین رئیس‌جمهور هند (۱۲۶۷)،

^۱ Leon Czolgosz

^۴ Piggly Wiggly

^۷ Moses Mendelssohn

^۲ William McKinley

^۵ Memphis

^۸ John Dalton

^۳ Guillaume Apollinaire

^۶ Philo T. Farnsworth

^۹ Sarvepalli Radhakrishnan

رابرت پیرسیگ^۱ نویسنده و فیلسوف آمریکایی (۱۳۰۷)، و علی دیواندری نقاش و گرافیک‌ساز ایرانی (۱۳۳۶). رفتگان مشهور این روز هم عبارت‌اند از سلطان سلیمان باشکوه (۹۴۵)، آکیرا کوروساوا^۲ کارگردان ژاپنی (۱۳۷۷) و حسن عابدی شاعر و ادیب و روزنامه‌نگار پاکستانی (۱۳۸۴).

فیلمو فارنزورث

سلطان سلیمان باشکوه

موزس مندلسون

---

^۱ Robert M. Pirsig

^۲ Akira Kurosawa

شانزدهم شهریور

روز شانزدهم شهریور سال ۵۷۰ هجری خورشیدی در جریان جنگ‌های صلیبی سوم ریچارد اول انگلیسی^۱

در نبرد ارسوف^۲ بر قوای صلاح‌الدین ایوبی چیره شد، روز سه‌شنبه شانزدهم شهریور سال ۹۸۹ قاضی نورالله بن سید

شرف‌الدین شوشتی که در هندوستان قاضی بلندپایه‌ای بود با دسیسه‌های دشمنانش به قتل رسید. او دانشمندی شیعه

بود که «مجالس المومنین» و «احقاق‌الحق» از آثار اوست.

جنگ ارسوف

^۱ Richard I of England

^۲ Battle of Arsuf

در ۱۰۷۴ یک دزد دریایی انگلیسی به نام هنری اوری^۱ به کشتی «گنج سوایی»^۲ و کشتی نگهبانش «محمد فاتح» حمله کرد و آن‌ها را گرفت و در گنج سوایی گنجینه‌ای بزرگ به چنگ آورد. این کشتی‌ها به دولت گورکانی هند تعلق داشت و از المخوا در یمن به بندر سورات می‌رفت. از آنجا که در این تاریخ نیروی دریایی انگلستان و راهزنان دریایی انگلیسی هنوز از هم تفکیک نشده بودند، اورنگ زیب فرمان داد ترابری کل کشتی‌های انگلیسی در آب‌های اطراف هند منع شود.

روز شانزدهم شهریور سال ۱۲۸۶ پس از آن که مجلس مشروطه به صدراعظمی ناصرالملک ابراز تمایل کرد، محمدعلی میرزا که صدراعظمی مطیع و مخالف آزادیخواهان را می‌پسندید میرزا احمدخان مشیرالسلطنه را به جای او به صدارت برکشید. مشیرالسلطنه در این روز کابینه‌ی خود را به مجلس معرفی کرد و کوشید با گنجاندن مشروطه‌خواهان در هیئت دولت دل مشروطه‌خواهان را به دست آورد. اعضای این کابینه عبارت بودند از میرزا حسن‌خان مستوفی‌الممالک، میرزا محمدعلی‌خان قوام‌الدوله، میرزا حسن‌خان مشیرالملک، نظام‌الدین‌خان مهندس‌الممالک، میرزا جوادخان سعدالدوله، جعفرقلی‌خان نیرالملک، محمدتقی‌خان مجدالملک. با این همه تقی‌زاده رهبر اکثریت مجلس ضمن مخالفت با صلاحیت اکثر وزیران از دولت پروگرام خواست. دعوای میان مستبدین و مشروطه‌خواهان تا سال بعد بالا گرفت و در همین روز به سال ۱۲۸۷ سواران قره‌داغی هوادار محمدعلی‌شاه به غارت دوروزه‌شان در بازار خرازان که کانون مشروطه‌خواهان بود، در تبریز خاتمه دادند.

روز شانزدهم شهریور سال ۱۳۰۰ رضاخان نیروهای قزاق و ژاندارم را منحل کرد و به جایش ارتش ملی را تأسیس کرد. اسم درجه‌ها و رتبه‌های نظامی در همین روز به پارسی برگردانده شد و لباس نظامی تازه‌ای برای سربازان

---

^۱ Henry Every

^۲ Ganj-i-Sawai

ایرانی طراحی شد که خوش نما و زیبا بود و ولیعهد به ویژه علاقمند به پوشیدن آن بود. در همین روز نخستین شماره از نشریه‌ی هتاک و تندروی سیاست با مدیریت شاهزاده عباس میرزا در تهران انتشار یافت.

در شانزدهم شهریور ۱۳۶۷ عبدالاحد محمد افغانی پس از ۹ روز اقامت در ایستگاه فضایی میر با فضایی‌های سویوز-تی ام ۱۶ به زمین بازگشت. این خلبان پشتون از مردم غزنی بود و فرستادش به فضا تا حدودی با هدف تبلیغ به نفع روس‌ها در جنگ با مجاهدین افغان انجام شده بود. او چهارمین فضانورد مسلمان بود و پیش از او سلطان بن سلمان سعودی، موسی پسر خیرامان مناری (موسا خیرامانویچ ماناروف!) و محمد احمد فارس خلبان سوریه به فضا رفته بودند.

نبرد بورودینو

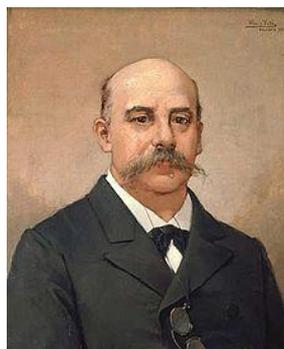
---

^۱ Soyuz TM-6

این روز در سایر کشورها هم از نظر سیاسی و نظامی پرماجرا بوده است. در ۹۹۹ گروهی از زایران پوریتان بر کشتی می‌فلاور^۱ نشستند و بندر پلیموث^۲ را به مقصد آمریکا ترک کردند و نخستین گروه از مهاجران انگلیسی در آمریکا شدند. در ۱۰۰۷ پوریتان‌ها شهر سالم^۳ را تأسیس کردند.

در ۸۹۳ ارتش سی هزارنفره‌ی متحد لیتوانی و لهستان در نبرد اورشا^۴ (واقع در بلاروس امروزی) بر ارتش روس‌ها که دو برابرشان عده داشت، پیروز شد. حدود نیمی از سربازان روس کشته و زخمی شدند. در ۱۱۹۱ فرانسه در نبرد بورودینو^۵ در نزدیکی مسکو بر قوای تزاری غلبه کرد. در این نبرد قوای زیر فرمان ناپلئون ۱۳۰ تا ۱۹۰ هزار تن و نیروهای تزاری ۱۲۰ تا ۱۶۰ هزار تن بود که به ترتیب ۳۵ هزار و ۴۵ هزار نفر تلفات دادند. در ۱۲۰۱ دون پدروی اول^۶ استقلال برزیل از اسپانیا را اعلام کرد.

در ۱۲۳۶ دسته‌های مسلح مورمون در منطقه‌ی کوهستان میدوز^۷ به مهاجرانی که از آرکانزاس می‌آمدند حمله

بردند و ۱۲۰ مرد و زن و کودک را کشتار کردند. این قتل عام به درگیری دو دسته از مهاجران بر سر قلمروشان باز می‌گشت. در ۱۲۳۹ جوزپه گاریبالدی^۸ به ناپل وارد شد و این نقطه‌ی عطفی در روند اتحاد ایتالیا بود. در ۱۲۵۲ امیلیو کاستلاری ریپول^۹ (تصویر روبرو) اولین رئیس‌جمهور اسپانیا شد و در ۱۲۸۰ شورش مشت‌زنان در چین به طور رسمی با امضای قانون‌نامه‌ی مشت‌زنان پایان یافت.

در ۱۳۰۵ آلمان به اتحادیه‌ی ملل پذیرفته شد. در ۱۳۱۹ لوفت‌وافه^{۱۰} بمباران لندن و شهرهای دیگر انگلستان

را آغاز کرد و تا پنجاه شب پی‌پی به این حملات ادامه داد. در ۱۳۲۱ نیروهای آمریکا و استرالیا در نبرد خلیج میلن^{۱۱}

^۱ Mayflower

^۵ Battle of Borodino

^۹ Emilio Castelar y Ripoll

^۲ Plymouth

^۶ Dom Pedro I

^{۱۰} Luftwaffe

^۳ Salem

^۷ Mountain Meadows

^{۱۱} Battle of Milne Bay

^۴ Battle of Orsha

^۸ Giuseppe Garibaldi

بر ژاپنی‌ها پیروز شدند. نیروهای متفقین نزدیک به ۹ هزار تن و قوای ژاپنی کمتر از دو هزار نفر بودند که نیمی از ژاپنی‌ها در نبرد کشته یا زخمی شدند. در ۱۳۲۴ متفقین در برلین رژه‌ی پیروزی‌شان را برگزار کردند، در این روز به سال ۱۳۳۰ در گردهمایی مهمی ۴۸ کشور از جمله ژاپن عهدنامه‌ی سان‌فرانسیسکو را امضا کردند و به این ترتیب به طور رسمی جنگ اقیانوس آرام پایان یافت و در ۱۳۳۲ نیکیتا خروشچف^۱ دبیر اول حزب کمونیست شوروی شد.

اوژن لوفور

نبرد خلیج میلن

رخدادهای اجتماعی و فنی چندی هم با این روز مقارن هستند. در ۱۲۷۲ قدیمی‌ترین باشگاه فوتبال ایتالیا با نام «باشگاه کریکت و ورزشکاران جنوآ» در این شهر تأسیس شد. در ۱۲۸۸ اوژن لوفور^۲ در اثر سقوط هواپیمای ابتدایی‌اش در پاریس کشته شد. او نخستین خلبانی است که به خاطر سقوط یک هواپیمای موتوری جان باخت. در ۱۳۰۰ اولین مراسم زن شایسته‌ی آمریکا در آتلانتیک سیتی در نیوجرسی برگزار شد و مارگارت گورمن^۴ به مقام بانوی آمریکا دست یافت.

^۱ Nikita Khrushchev

^۲ Eugene Lefebvre

^۳ Genoa Cricket and Football Club

^۴ Margaret Gorman

آخرین تیلاسین

در ۱۳۱۵ آخرین نمونه‌ی بازمانده از کیسه‌داران گوشتخوار تیلاسین در باغ وحشی در تاسمانیا مرد و این گونه

منقرض شد و در ۱۳۶۵ دزموند توتو^۱ اولین کشیش سیاهپوستی بود که در آفریقای جنوبی هدایت یک کلیسای

آنگلیکان^۲ را به دست گرفت. در ۱۳۸۴ هم اولین انتخابات چند حزبی در مصر برگزار شد.

مارگارت گورمن

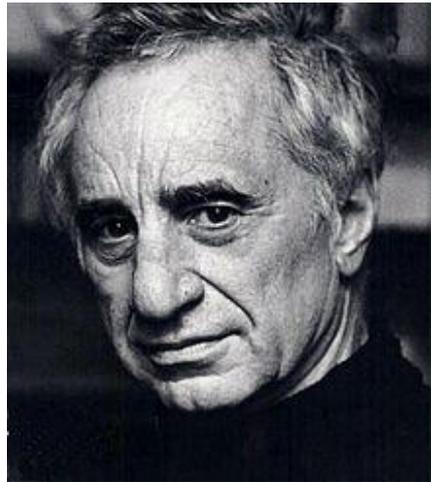
^۱ Desmond Tutu

^۲ Anglican

زادگان نامدار این روز عبارت‌اند از: توماس اراستوس^۱ پزشک و ال‌هیدان سوئسی (۹۰۳)، ملکه الیزابت اول^۲ (۹۱۲)، آگوست ککوله^۳ شیمیدان آلمانی (۱۲۰۸)، الیا کازان^۴ هنرپیشه و کارگردان یونانی تبار (۱۲۸۸)، و هوشنگ مرادی کرمانی (۱۳۲۳).

ککوله

الیا کازان

اراستوس

---

^۱ Thomas Erastus

^۲ Elizabeth I of England

^۳ August Kekulé

^۴ Elia Kazan

هفدهم شهریور

روز هفدهم شهریور سال ۱۲۸۵ مظفرالدین شاه قاجار به دنبال اعتراض‌های مردمی شاهزاده عبدالمجید میرزا عین‌الدوله صدراعظم سابق را که از مخالفین سرسخت مشروطه بود به خراسان تبعید کرد. دو سال بعد پسرش محمدعلی شاه می‌کوشید همین مشروطه‌خواهان را از میان بردارد و روز سه‌شنبه هفدهم شهریور ۱۲۸۷ سربازان اردوی دولتی که به او وفادار بودند برای سرکوب آزادی‌خواهان تبریز به باسمنج رفتند و آنجا اردو زدند. یازده سال بعد پیروزی مشروطه‌خواهان تثبیت شده بود اما هنوز آشوب و غوغا بر پا بود. در ۱۲۹۹ شیخ محمد خیابانی رهبر قیام آذربایجان به مخبرالسلطنه والی جدید اجازه‌ی ورود به تبریز را نداد، وی ناگزیر در قزاقخانه سکونت کرد. در همین روز علی‌اصغر حکمت که به زودی از بنیانگذاران مهم نهادهای مدرن آموزشی و فرهنگی می‌شد، با همسرش عفت‌الملوک منیراعظم ازدواج کرد.

درست یک سال بعد (۱۳۰۰) در همین روز آخرین سرباز روس ایران را ترک کرد و هفت سال بعد (۱۳۰۷) بانک ملی ایران رسماً افتتاح شد. در همین روز شارژ دافر هلند به نمایندگی دانمارک قرارداد بین دو دولت را در مورد لغو کاپیتولاسیون امضاء کرد. در همین روز ساعت کار در وزارتخانه‌های دولتی (۸-۱۲ صبح و ۲:۳۰ تا ۵:۳۰ عصر) تعیین شد و قانون سجل احوال و قاعده‌ی کمک مالی به دانش‌آموزان تهیدست به تصویب رسید.

در ۱۳۲۲ به دنبال اشغال ایران توسط متفقین، ایران به آلمان اعلان جنگ داد، نخست‌وزیر و رئیس مجلس پیرامون این تصمیم مطالبی بیان کردند و افزودند با این ترتیب ایران در صنف متفقین قرار گرفت و الحاق ایران به اعلامیه‌ی مشترک ملل متحد اعلام شد. با این ترفند زیرکانه که فروغی طراحی کرد، ایران در چارچوب حقوق بین‌الملل از وضعیت یک کشور اشغال‌شده در آمد و به یکی از کشورهای متحدی تبدیل شد که به زودی فاتح جنگ جهانی دوم می‌شدند!

در تاریخ سال‌های اخیر هم این روز از آن رو اهمیت دارد که در سال ۱۳۵۷ در جمعه‌ی سپاه نیروهای پلیس بر تظاهرکنندگان در میدان ژاله آتش گشودند و نزدیک به صد تن را به قتل رساندند و این جرقه‌ای بود که سرنگونی دولت شاهنشاهی پهلوی را رقم زد. در ۱۳۹۱ هم کانادا به خاطر بحث‌های حقوق بشری و هسته‌ای روابط دیپلماتیک خود را با ایران قطع کرد.

در ۱۳۰۱ جنگ ترک‌ها و یونانی‌ها با پیروزی ترک‌ها در از میر پایان یافت و درست یک سال بعدش (۱۳۰۲) آتاتورک حزب جمهوری خلق را در ترکیه‌ی نوپا تأسیس کرد. در تاریخ جهان هفدهم شهریور با چندین رخداد سیاسی

و نظامی مصادف بوده است. در ۶۰۷ در جریان جنگ‌های صلیبی ششم فردریک دوم^۱ امپراتور روم مقدس در عکا نیرو پیاده کرد و به سوی اورشلیم پیشروی کرد. در ۹۲۲ مری استوارت^۲ در نُه ماهگی به مقام ملکه‌ی اسکاتلند رسید، در ۱۰۳۱ پانزده هزار کشاورز چینی تبار هان در تایوان در برابر سلطه‌ی هلندی‌ها سر به شورش برداشتند. در ۱۰۳۴ هم شهر ورشو برای نخستین بار به دست نیروهای بیگانه اشغال شد. قوای کارل گوستاو^۳ شاه سوئد بر مقاومت اندک ساکنان شهر غلبه کردند و ورشو را گرفتند.

در ۱۳۱۲ قاضی بن فیصل اولین شاه کشور نو تأسیس عراق شد و در ۱۳۲۰ محاصره‌ی لنینگراد آغاز شد. در ۱۳۲۳ برای اولین بار یک موشک وی-۲ آلمانی به لندن اصابت کرد و در ۱۳۲۵ به دنبال ختم جنگ جهانی دوم ۹۵/۶٪ از مردم بلغارستان در یک همه‌پرسی به الغای پادشاهی رأی دادند. در ۱۳۴۱ هم مردم الجزایر که تازه استقلال یافته بود در یک همه‌پرسی به مشروطه شدن دولتشان رأی دادند و در ۱۳۷۰ جمهوری مقدونیه از یوگسلاوی استقلال یافت.

مراسم سوگند وفاداری به پرچم آمریکا

جمعه‌ی سیاه در میدان ژاله

^۱ Frederick II

^۲ Mary Stuart

^۳ Carl Gustav

این روز از نظر رخدادهای فرهنگی و اجتماعی هم مهم بوده است. در ۸۸۳ در فلورانس از مجسمه‌ی داوود میکلائز پرده‌برداری شد، در چنین روزی به سال ۱۳۱۸ سایاداو او-آتام^۱ راهب بودایی و قهرمان ملی مردم برمه، بعد از اعتصاب غذا در اعتراض به ستم‌های دولت استعماری انگلیس، در زندان این نظام درگذشت، در ۱۳۲۶ برای نخستین بار ایده‌ی باگ (نقص فنی) در رایانه‌ها ظهور کرد و این نتیجه‌ی گیر کردن یک شب‌پره در خط انتقال اطلاعات رایانه‌ی دانشگاه هاروارد بود! در ۱۳۴۵ اولین بخش از سریال پیشتازان فضا در تلویزیون آمریکا پخش شد و در ۱۳۵۴ یک قهرمان جنگ ویتنام به نام لئونارد ماتلوویچ^۲ طی مصاحبه‌ای با مجله‌ی تایمز اعلام کرد که همجنس‌گراست. ارتش آمریکا او را از خدمت اخراج کرد، اما بعدتر افتخاراتش را به رسمیت شمرد. اخراج او یکی از وقایعی بود که استخدام همجنس‌گرایان در ارتش را برای جنبش‌های حقوقی دگرباشان جنسی برجسته و مهم ساخت.

پیشتازان فضا

قاضی بن فیصل

داوود میکلائز

^۱ Sayadaw U Ottama

^۲ Leonard Matlovich

روز هفدهم شهریور سال ۲۰۷ هجری خورشیدی امام هادی دهمین امام شیعیان زاده شد. در ۶۵۰ شارل مارتل^۱ سردار فرانک (تصویر زیر راست) در آنژو^۲ به دنیا آمد و آگوست ویلهلم اشلگل^۳ ادیب و منتقد آلمانی (۱۱۴۶) (تصویر زیر وسط راست)، آنتونین دووراک^۴ آهنگساز چک (۱۲۲۰) (تصویر زیر چپ) و علی هادی برا مجسمه‌ساز پیشروی ایرانی تبار ترکیه (۱۲۸۵) هم در چنین روزی چشم به جهان گشودند. در مقابل در هفدهم شهریور سال ۲۴۸ احمد بن اسرائیل انباری وزیر خلیفه معتز عباسی که از مسیحیان نستوری بود، پس از عزل معتز و به قدرت رسیدن مهدی عباسی به خاطر کشمکش و دشمنی قدیمی‌اش با صالح بن واصل سپهسالار ترک خلیفه بازداشت شد و پس از شکنجه‌های بسیار در بغداد اعدام شد. هرمان فون هلمهولتز^۵ پزشک آلمانی (۱۲۷۳) و ملک فیصل اول شاه عراق (۱۳۱۲) و ریشارد اشتراوس^۶ آهنگساز آلمانی (۱۳۲۸) (تصویر زیر وسط چپ) هم در این روز درگذشته‌اند.

آنتونین دووراک

ریشارد اشتراوس

آگوست اشلگل

شارل مارتل

^۱ Charles Martel

^۲ Anjou

^۳ August Wilhelm Schlegel

^۴ Antonín Dvořák

^۵ Hermann von Helmholtz

^۶ Richard Strauss

9/9

0800 Antan started
 1000 " stopped - antan ✓
 1300 (033) MP-MC 1.982149000 { 1.2700 9.037 847 025
 (033) PRO 2 2.130476415 } 9.037 846 995 correct
 correct 2.130476415 } 9.615 925 059 (-2)
 correct 2.130676415

Relays 6-2 in 033 failed special speed test
 in relay 11.00 test.

Relays changed

1100 Started Cosine Tape (Sine check)
 1525 Started Multi Adder Test.

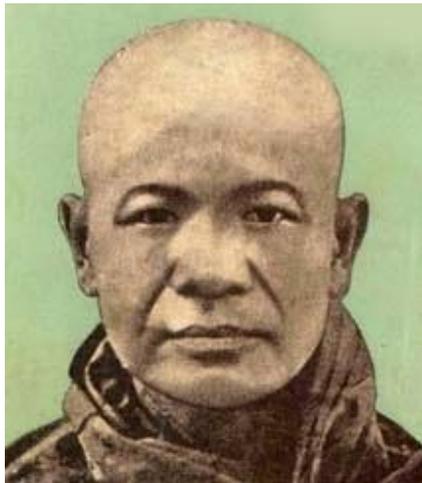
1545 Relay #70 Panel F
 (moth) in relay.

First actual case of bug being found.

1630 Antan started.
 1700 closed down.

Relay
 3145
 3378

اولین برگ یادداشتی که تعبیر باگ رایانه‌ای در آن به کار رفته است

سایاداو او-آتاما

هجدهم شهریور

روز هجدهم شهریور سال ۵۲۰ هجری خورشیدی یلوداشی بنیانگذار دولت قراختائی به قلمرو قراخانیان حمله کرد. محمود قراخان که تابع دولت سلجوقی بود از سلطان احمد سنجر یاری خواست و او با سپاهی که سپهسالارش گرشاسپ بن علی بن فرامرز (آخرین امیر کاکویی یزد و ابرقو) بود، به یاری اش شتافت و ارتش بزرگ صد هزارنفره‌ای را بسیج کرد. قراختانیان که مغولستان امروز را در دست داشتند و حمله‌شان را می‌توان پیش‌درآمدی بر حمله‌ی مغول دانست، با ارتشی بسیار بزرگ که شمارش را با اغراق هفتصد هزار تن نوشته‌اند، در نبرد قطوان (واقع در شمال سمرقند) بر سلجوقیان چیره شدند و نزدیک به پنجاه هزار تن را کشتار کردند.

موقعیت دولت قراختائی (سبز روشن) نسبت به دولت‌های چین و ایران شرقی

روز چهارشنبه هجدهم شهریور سال ۱۲۸۷ (۱۲ شعبان ۱۳۲۶ ق.) عزت‌الله‌خان که رهبری سپاه مستبدین را بر عهده داشت از ماکو رفت و ده سهلان را گرفت و به تبریز حمله برد. در نتیجه جنگی سخت درگرفت که در آن ۲۸ مشروطه‌خواه کشته و ۷۵ تن اسیر شدند. اما زورمداری مستبدین چندان پایید و تا یک سال بعد شکست در همه‌ی جبهه‌هایشان نمودار شد.

در سال ۱۲۸۸ پس از مذاکرات مفصل بین محمدعلی‌شاه پادشاه مخلوع و هیئت مدیره‌ی کمیسیون عالی پیمانی منعقد شد که به عزل شاه انجامید. پس از امضای پیمان محمدعلی‌میرزا به اتفاق خانواده‌ی خود و همراهان سفارت روس را به قصد اروپا ترک کرد. صد و بیست قزاق ایرانی با فرماندهی روسی و سه سوار هندی و سه سوار روسی حفاظت از محمدعلی‌میرزا را تا مرز بر عهده گرفتند و نمایندگان سفارت روس و انگلیس شاه سابق را بدرقه کردند. طبق این توافق قرار شد دولت ایران سالیانه یکصد هزار تومان به محمدعلی‌میرزا و خانواده‌ی وی پرداخت کند

و در عوض او هم املاکش را به دولت واگذار نماید و جواهرات سلطنتی را پس بدهد. در همین روز عین‌الدوله صدراعظم مظفردالدین‌شاه و میرزا احمدخان مشیرالسلطنه صدراعظم محمدعلی‌شاه هر یک یکصد هزار تومان به دولت جریمه پرداختند و به این ترتیب پرونده‌ی مشارکت خود در استبداد صغیر را پاک کردند.

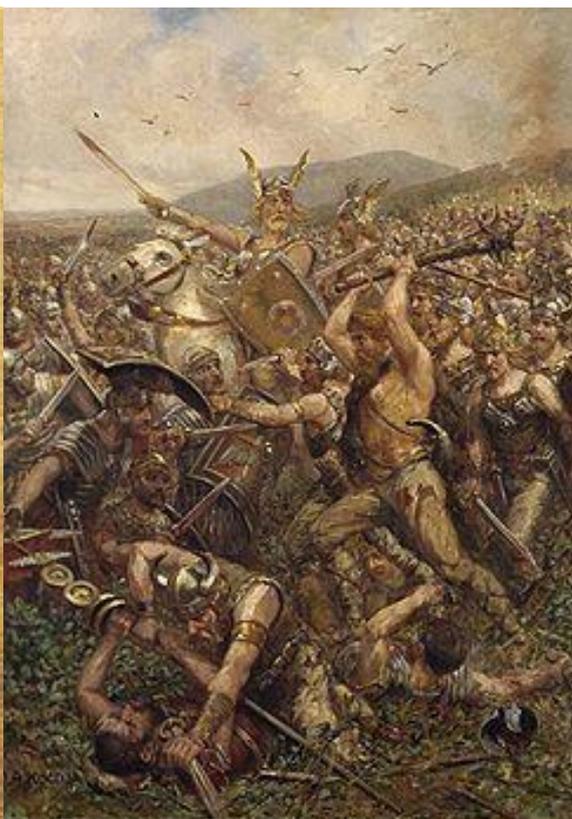
محمدعلی میرزا در تبعید

در ۱۲۹۹ قوای قزاق و طرفداران شیخ محمد خیابانی در تبریز با هم درگیر شدند و هم‌زمان نیروهای نظامی دولتی وارد تبریز شدند و یاغیان را سرکوب کردند. یک سال بعد در ۱۳۰۰ آشوبی مشابه از گوشه‌ی شرقی ایران برخاست و کلنل محمدتقی‌خان پس از یأس از آشتی با دولت در طرز اداره‌ی امور استان خراسان راه خشونت در پیش گرفت.

در دهه‌های گذشته این روز بیشتر با وقایع اجتماعی مصادف بوده است. در ۱۳۳۸ عملیات ساختمانی راه آهن گرگان-بندر شاه آغاز شد. در ۱۳۷۰ تاجیکستان از شوروی مستقل شد و در ۱۳۷۲ سازمان آزادی‌بخش فلسطین دولت اسرائیل را به رسمیت پذیرفت. در ۱۳۹۱ هم موجی از حملات تروریستی در عراق صد کشته و ۳۵۰ زخمی به جای گذاشت.

نبرد کولیکوو

نبرد توتوبورگ

روز هجدهم شهریور سال نهم میلادی شش قبیله‌ی آلمانی با رهبری آرمینیوس^۱ به سه لژیون مهاجم رومی به فرماندهی پوبلیوس کوینتیلیوس واروس^۲ حمله بردند و همه را در نبرد جنگل توتوبورگ^۳ کشتار کردند. در این نبرد آلمانی‌ها با حدود بیست هزار جنگاور به حدود سی هزار تن رومی حمله بردند و بیش از نیمی از ایشان را کشتار کردند و بقیه را برده ساختند. سه قرن بعد در ۳۳۷ میلادی پس از مرگ کنستانتین امپراتور روم قلمروش بین سه پسرش کنستانتین دوم^۴، کنستانتیوس دوم^۵ و کنستانس^۶ تقسیم شد. در ۵۳۳ میلادی هم یک سپاه پانزده هزار نفره‌ی بیزانسی به فرماندهی بلیزاریوس^۷ در تونس به ساحل آفریقا پیاده شد و به سوی کارتاژ پیشروی کرد.

محاصره‌ی سباستوپل

نبرد کرباوا

در ۷۵۹ هجری خورشیدی روس‌ها در نبرد کولیکوو^۸ بر قوای متحد تاتار و مغول چیره شدند و راه پیشروی‌شان را سد کردند. در این نبرد هریک از جبهه‌ها نزدیک پنجاه هزار سرباز به میدان فرستادند که در نهایت هشت نهم قوای مغولی و تاتاری کشته و زخمی شدند. در هجدهم شهریور سال ۸۷۲ هجری خورشیدی قوای عثمانی

^۱ Arminius

^۲ Publius Quinctilius Varus

^۳ Battle of the Teutoburg Forest

^۴ Constantine II

^۵ Constantius II

^۶ Constans

^۷ Belisarius

^۸ Battle of Kulikovo

در نبرد کرباوا^۱ بر نیروهای کروات غلبه کردند. در این نبرد هریک از طرف‌ها ده هزار تن به میدان فرستاده بود که در پایان کار پنج تا هفت هزار تن از کروات‌ها کشتار شده بودند. و در ۱۱۱۸ در جریان شورش استونو^۲ بردگان سیاهپوست که تبارشان به مردم کنگو می‌رسید در کارولینای جنوبی که مستعمره‌ی انگلستان بود با یاری گروهی از سپیدپوستان طغیان کردند. اما به شدت سرکوبشان کردند و نزدیک صد نفرشان در نهایت اعدام شدند.

در ۱۲۳۴ محاصره‌ی سباستوپل^۳ پس از یک سال خاتمه یافت و جنگ‌های کریمه^۴ به این ترتیب تمام شد. در جریان این محاصره نیروهای عثمانی که با انگلیسی‌ها و فرانسوی‌ها متحد شده بودند، با ارتشی پنجاه هزارنفره سباستوپل پایتخت منطقه‌ی کریمه را محاصره کردند و در نهایت آن را فتح کردند. در این جنگ تلفات روس‌ها ۱۰۲ هزار نفر و تلفات قوای متحد ۱۲۸ هزار نفر بود! در ۱۲۹۷ ارتش سرخ غازان را گرفت، در ۱۳۱۸ کانادا به آلمان اعلان جنگ داد و به متفقین پیوست و در ۱۳۲۲ آلمانی‌ها رم را به طور کامل گرفتند.

در ۱۲۷۱ برای نخستین بار متن سوگند وفاداری به پرچم آمریکا تدوین و خوانده شد. در ۱۲۹۳ اولین واحد موتوریزه‌ی ارتش انگلستان در کانادا تأسیس شد و بریگاد کانادایی خودروی مسلسل‌دار نام گرفت. در ۱۳۲۲ ایتالیا به متفقین تسلیم شد و از جنگ دوم جهانی کناره گرفت. در مقام پاسخ قوای آلمانی وارد رم شدند و اداره‌ی این کشور را به دست گرفتند. با این همه متفقین هم در راه پیشروی بودند و در همین روز شهرهای سالرنو و تارانتو را گرفتند. در ۱۳۲۳ هم جبهه‌ی سرزمین پدري در بلغارستان کودتا کرد و با پشتیبانی شوروی‌ها رژیم کمونیستی را بر سر کار آورد.

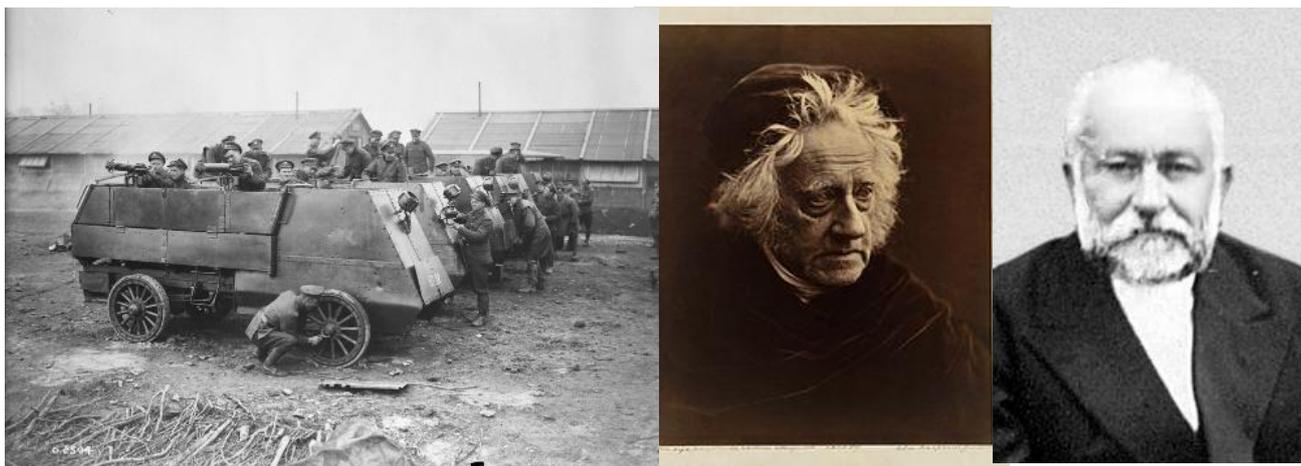
---

^۱ Battle of Krbava Field

^۲ Sevastopol

^۳ Stono Rebellion

^۴ Crimean War

بریگاد کانادایی خودروی مسلسل‌دار

جان هرشل

افسر خراسانی

در ۱۳۲۷ کیم ایل سونگ^۱ تأسیس جمهوری دموکراتیک خلق کره را اعلام کرد. در ۱۱۷۰ نام شهر واشینگتن دی‌سی به افتخار قهرمان جنگ‌های استقلال آمریکا چنین نهاده شد، در ۱۳۴۴ وزارت مسکن و شهرسازی در آمریکا تأسیس شد و در ۱۳۸۸ اولین متروی شبه جزیره‌ی عربستان در دبی راه‌اندازی شد.

در ۱۲۱۸ جان هرشل^۲ برای اولین بار عکسی را بر شیشه ظاهر کرد و در ۱۲۶۵ کنوانسیون برن^۳ قوانینی بین‌المللی را برای حفاظت از آثار هنری و ادبی وضع کرد. در هجدهم شهریور ۱۲۶۷ جسد دومین قربانی جک چاقوکش^۴ در لندن کشف شد. در ۱۳۱۹ جرج استیبتز^۵ برای نخستین بار از رایانه برای انجام عملیاتی در فاصله‌ی دور استفاده کرد.

^۱ Kim Il-sung

^۳ Berne Convention

^۵ George Robert Stibitz

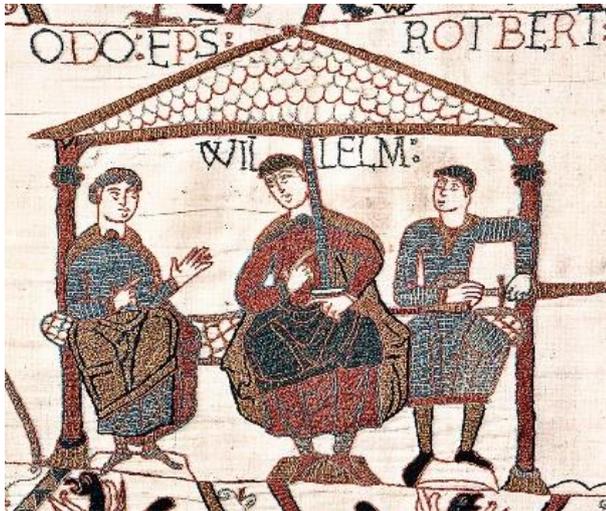
^۲ John Herschel

^۴ Jack the Ripper

نامدارانی که در این روز به دنیا آمده‌اند عبارت‌اند از: اورلیانوس^۱ امپراتور روم (۲۱۴ میلادی)، کاردینال

ریشلیو^۲ (۹۶۴ هجری خورشیدی)، لوئیجی گالوانی^۳ دانشمند ایتالیایی (۱۱۱۶)، لئو تولستوی^۴ نویسنده روس

(۱۲۰۷)، و برهماریشی حسین‌شاه فیلسوف و شاعر هندی (۱۲۸۴).

ویلیام فاتح

لوترک

جک وارنر

درگذشتگان این روز هم عبارت‌اند از ویلیام فاتح^۵ (۴۶۶)، استفن مالارمه^۶ شاعر فرانسوی (۱۲۷۷)، هانری دو

تولوز لوترک^۷ نقاش و طراح فرانسوی (۱۲۸۰)، جک ل. وارنر^۸ بنیانگذار شرکت برادران وارنر (۱۳۵۷)، شاهزاده

محمد هاشم میرزا شیخ‌الرئیس متخلص به افسر (۱۳۱۹) (تصویر رویرو)، ژاک لاکان^۹ فیلسوف و روان‌کاو فرانسوی

(۱۳۶۰). احمد شاه مسعود رهبر اتحاد شمال افغانستان هم در چنین روزی به سال ۱۳۸۰ به دست آدمکشان القاعده

به قتل رسید.

^۱ Aurelianus

^۴ Leo Tolstoy

^۷ Henri de Toulouse-Lautrec

^۲ Cardinal Richelieu

^۵ William the Conqueror

^۸ Jack L. Warner

^۳ Luigi Galvani

^۶ Stéphane Mallarmé

^۹ Jacques Lacan

نوزدهم شهریور

روز چهارشنبه نوزدهم شهریور سال ۴۶۹ هجری خورشیدی (۶ رجب ۴۸۳ ق.) حسن صباح بر قلعه‌ی الموت در قزوین استیلا یافت و آنجا را مرکز دعوت خود قرار داد. ششصد و بیست و یک سال بعد در ۱۲۸۶ روزنامه‌ی فکاهی ولی جدی و سیاسی نسیم شمال در رشت به مدیریت سیداشرف‌الدین حسینی قزوینی انتشار یافت. در ۱۲۸۷ جنگ خونینی میان مستبدین و آزادی‌خواهان تبریز درگرفت (تصویر زیر) که طی آن قوای دولتی و مستبدان تبریز را زیر آتش توپخانه گرفتند و تلفات هر دو سو بسیار سنگین شد. در ۱۲۹۰ جنگ بین ملک منصور میرزا شعاع‌السلطنه و قوای دولتی در حوالی مازندران آغاز شد که منجر به شکست شعاع‌السلطنه گردید. در ۱۳۰۶ آتش‌سوزی بزرگی به لاهیجان خسارات زیادی وارد کرد و صد مغازه را از میان برد. در ۱۳۳۹ به علت کاهش بهای نفت، کشورهای نفت‌خیز خاورمیانه اجتماعی در بغداد تشکیل دادند.

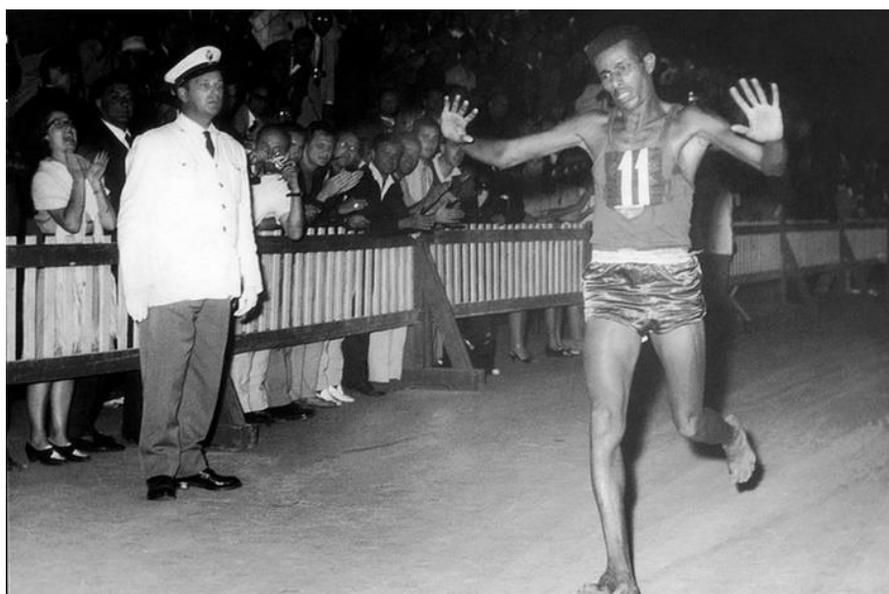

این روز در تاریخ مسیحیت از این رو اهمیت دارد که در سال ۵۰۶ میلادی اسقف‌های قلمرو ویزیگت در شورای آگده^۱ گرد آمدند و در ۹۴۹ هجری خورشیدی گروهی از مبلغان ژزوئیت^۲ اسپانیایی در ساحل ویرجینیا پیاده شدند و مرکز تبلیغی‌ای تأسیس کردند که به زودی با شکست روبرو شد.

رخدادهای سیاسی این روز چنین بود که در ۱۱۵۵ کنگره‌ی قاره‌ای به طور رسمی اسم اتحادیه‌ی آمریکا را به ایالات متحده‌ی آمریکا تغییر داد، در ۱۱۸۲ پیشروی انگلستان در هند ابعادی تازه به خود گرفت. در نبرد دهلی که در جریان دومین جنگ انگلیس و ماراتا رخ داد، قوای انگلیسی بر ارتش هفده هزار نفره‌ی ماراتا^۳ پیروز شدند که سه برابرشان نفر داشت و زیر فرمان سرداری فرانسوی می‌جنگید. در ۱۲۰۲ سیمون بولیوار^۴ رئیس‌جمهور پرو شد و در ۱۲۹۸ آمریکا به هندوراس حمله کرد.

چین شی هوانگ

آبه بیکیلا

^۱ Council of Agde

^۲ Jesuit

^۳ Maratha

^۴ Simón Bolívar

در ۱۳۰۱ عهدنامه‌ی کارس^۱ در ایروان بین دولت ترکیه و دولت‌های قفقاز بسته شد و مرز بین ترکیه و ارمنستان و گرجستان و آذربایجان را تعیین کرد. منطقه‌ی قفقاز در این مقطع زیر سلطه‌ی شوروی‌ها درآمد بود. دولتمردان ایرانی تا دو دهه‌ی بعد همچنان قرارداد کارس را نامعتبر می‌شمردند، در ۱۳۲۱ انگلستان در ماداگاسکار نیرو پیاده کرد و در ۱۳۵۳ گینه‌ی بیسائو از پرتغال مستقل شد و در ۱۳۵۶ حمیده جندوبی که مرد کشاورزی از اهالی تونس بود و دختری را در مارس‌ی دزدیده و پس از شکنجه کشته بود، آخرین کسی بود که با گیوتین در فرانسه اعدام شد. در نوزدهم شهریور سال ۱۲۲۵ الیاس هوو^۲ ماشین خیاطی را اختراع کرد، در ۱۲۷۱ ادوارد امرسون بارنارد^۳ سومین ماه برجیس را کشف کرد و آن را آمالتها^۴ نامید، در ۱۳۱۵ اولین مسابقات جهانی موتورسیکلت‌سواری در لندن برگزار شد و در المپیک تابستانی ۱۳۳۹ رم آبه بیکلا^۵ اولین قهرمان ماراتون شد که سراسر مسیر را با پای برهنه و بی‌کفش دوید.

الیاس هوو و ماشین خیاطی‌اش

^۱ Treaty of Kars

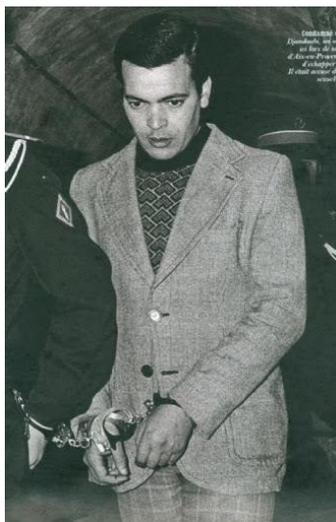
^۲ Edward Emerson Barnard

^۵ Abebe Bikila

^۳ Elias Howe

^۴ Amalthea

چارلز سندرز پیرس^۱ فیلسوف و ریاضی‌دان آمریکایی (۱۲۱۸) و الساشیاپارلی^۲ طراح مد ایتالیایی (۱۲۶۹)، ژرژ باتای^۳ فیلسوف فرانسوی (۱۲۷۶) و تئودور آدورنو^۴ فیلسوف آلمانی (۱۲۸۲) در نوزدهم شهریور زاده شده‌اند و چین شی هوانگ^۵ اولین امپراتور چین در این روز به سال ۲۱۰ پیش از میلاد در گذشته است. دیوید ریکاردو^۶ اقتصاددان لیبرال انگلیسی (۱۲۰۲) و اسماعیل گاسپیرالی نظریه‌پرداز هویت تاتارها و ترک‌ها (۱۲۹۳) هم در این روز در گذشته‌اند.

حمیده جندوبی

چارلز سندرز

الزا شیپارلی

دیوید ریکاردو

^۱ Charles Sanders Peirce

^۲ Elsa Schiaparelli

^۳ Georges Bataille

^۴ Theodor W. Adorno

^۵ Qin Shi Huang

^۶ David Ricardo

بیستم شهریور

روز بیستم شهریور سال ۱۱۷۴ غارت سه‌روزه‌ی مردم تفلیس به دست سپاهیان آغا محمدخان قاجار پایان یافت. در جریان جنگ تفلیس سیزده هزار سرباز قاجاری و چهار هزار گرجی کشته شدند. تلفات گرجی‌ها به میدان جنگ مربوط می‌شد و آغا محمدخان پس از گشودن تفلیس به غارت شهر بسنده کرد و تنها کشتاری که در شهر رخ داد به اشراف و به ویژه کشیشانی مربوط می‌شد که مردم شهر را برای مقاومت در برابر شاه برانگیخته بودند. یعنی تلفاتی که در تفلیس به مردم وارد آمد بی‌شک بسیار از آنچه در کرمان داده بود فروپایه‌تر بود. شمار اسیرانی هم

که آغا محمدخان از تفلیس گرفت به پنج هزار تن می‌رسید که یک سوم کل اسیرانی بود که قاجارها از سراسر قفقاز گرفتند. با این همه دستگاه و عظم مسیحیان در تفلیس که از این ماجرا به شدت لطمه دیده بود به تدریج تا به امروز روایتی اغراق‌آمیز از فتح تفلیس را به دست داد که بر مبنای آن ده‌ها هزار تن از مردم شهر کشتار شده و ده‌ها هزار تن دیگر به بردگی گرفته شده‌اند. در حالی که چنین چیزی بر مبنای منابع

گرجی و ایرانی و رومی آن دوران بی شک نادرست است.

در روز جمعه بیستم شهریور سال ۱۲۸۷ (۱۴ شعبان ۱۳۲۶ ق.) جنگ اول ماکو میان مشروطه‌خواهان تبریز و اردوی دولتی هوادار محمدعلی‌شاه درگرفت و در جریان آن سردار ارفع از ستارخان شکست خورد. درست یک سال بعد در ۱۲۸۸ سیدحسن تقی‌زاده فرمان والی‌گری عین‌الدوله بر آذربایجان را باطل کرد و به این ترتیب شورشیان تبریزی دست بالا را پیدا کردند.

در ۱۳۰۷ بانک ملی ایران که از ۱۷ شهریور شروع به کار کرده بود با حضور شاه و هیئت دولت رسماً افتتاح شد و مورد بازدید قرار گرفت. سرمایه‌ی اولیه‌ی بانک دو میلیون تومان بود که صدی چهل آن نقداً پرداخت شده بود و اداره‌اش به کارشناسان آلمانی سپرده شده بود که گروه بزرگ ۲۵ نفره‌ای بودند با ریاست دکتر لیندنبلات^۱ و معاونت اتوفوگل^۲. حساب شماره‌ی ۱ این بانک به اسم رضاشاه تشکیل شده بود.

در ۱۳۲۲ به مناسبت تسلیم ایتالیا از طرف ایران به سران سه کشور متفق تلگراف تبریک مخابره شد. یک سال بعد در ۱۳۲۳ زین‌العابدین رهنما مدیر روزنامه‌ی *ایران* به سمت وزیرمختار در حکومت جمهوری موقتی فرانسه تعیین گردید. در همین روز کمیسیونی از طرف دولت اتحاد جماهیر شوروی تحت ریاست آقای کافتارادزه^۳ معاون کمیساریای امور خارجه‌ی شوروی وارد تهران شد.

در ۱۳۲۴ وزارت امور خارجه طی دو یادداشت به سفارتخانه‌های شوروی و انگلستان و همچنین آمریکا تخلیه‌ی ایران را از قوای متفقین بر طبق مقررات پیمان سه‌جانبه تا شش ماه بعد از خاتمه‌ی جنگ ژاپن خواستار شد. در همین روز سید مهدی فرخ نماینده‌ی مجلس از طرف دولت به سمت استانداری آذربایجان انتخاب شد و سرتیپ عبدالعلی اعتماد مقدم به فرماندار نظامی تهران رسید. سال بعدش (۱۳۲۵) هم به دنبال دستگیری و توقیف فرماندهی

---

^۱ Kurt Lindenblatt

^۲ Otto Vogel

^۳ Sergey Kavtaradze

لشگر خوزستان و بازجویی از وی توسط مظفر فیروز سپهبد احمدی وزیر جنگ و سرلشگر رزم‌آرا رئیس ستاد ارتش به عنوان اعتراض کناره‌گیری کردند.

در بیستم شهریور ۱۳۳۳ فرماندار نظامی تهران اعلامیه‌ای داد و از کشف شبکه‌ی افسران حزب توده خبر داد که زمینه‌ی کودتایی بلشویکی را در ایران هموار می‌ساختند. در همان ضرب اول شناسایی این گروه، ۴۵ تن از ایشان دستگیر شدند.

شش سال بعد در ۱۳۳۹ قانون دریافت جریمه‌ی پولی بابت جرایم رانندگی تصویب شد و مبلغ جریمه پنجاه، صد یا دویست ریال تعیین شد. در ۱۳۹۴ هم فرو افتادن یک جرثقیل در مسجدالحرام در موسم حج به مرگ ۱۱۱ تن و زخمی شدن ۳۹۴ تن انجامید. (تصویر روبرو)

بیستم شهریور در تاریخ جهان هم بسیار پرماجرا بوده است. در ۹۲۰ سرخپوستان به رهبری میچی مالونکو^۱ به شهر سانتیاگو در شیلی حمله بردند و آنجا را به کلی از بین بردند و مهاجران سپیدپوستش را کشتار کردند. در ۱۳۸۷ هم شتاب‌دهنده‌ی بزرگ CERN که بزرگ‌ترین ماشین پژوهشی و بزرگ‌ترین آزمایش علمی انسانی است در ژنو راه‌اندازی شد.

^۱ Michimalonco

در ۱۰۸۷ طی جنگ‌های بزرگ شمالی، کارل دوازدهم سوئد در نزدیکی اسمولنسک^۱ از پیشروی به سوی مسکو باز ایستاد و این تصمیمش به بازسازی قدرت روس‌ها و غلبه‌ی نهایی‌شان بر وی انجامید و باعث شد سوئد به قدرتی جهانی تبدیل نشود. (تصویر روبرو)

در ۱۲۷۶ منلیک دوم^۲ شاه اتیوپی پس از ماه‌ها درگیری موفق شد گاکي شِروکو^۳ آخرین شاه دولت باستانی کافا^۴ (واقع در حبشه‌ی امروز) را دستگیر کند. او را بسته با زنجیری نقره‌ای به آدیس‌آبابا بردند و زندانی کردند و کمی بعد با مسمومیت کشتند.

در ۱۲۹۴ چهار هزار ارمنی که از کشتار ترک‌ها جان سالم به در برده بودند در موسی‌داغ با سربازان فرانسوی برخورد کردند و از پشتیبانی ایشان برخوردار شدند. در ۱۲۹۸ آدولف هیتلر به حزب کوچک کارگران آلمان پیوست و آن را به تدریج به حزب عظیم نازی تبدیل کرد. در ۱۳۰۰ اولین موشاو (اردوگاه مهاجران یهودی) در ناهال^۵ فلسطین تأسیس شد، در ۱۳۰۲ انگلستان رودزیای جنوبی را که امروز زیمباوه نامیده می‌شود اشغال کرد، در ۱۳۲۲ هم یک گروه تکاور آلمانی به رهبری اوتو اسکورزنی^۶ موفق شدند موسولینی را که در ویلایی در گران ساسو^۷ زندانی بود رها سازند و در ۱۳۲۳ هم نیروی هوایی انگلستان شهر دارمشتات^۸ را با بمب‌های آتش‌زا بمباران کرد و ۱۱۵۰۰ نفر از اهالی شهر را کشت.

^۱ Smolensk

^۴ Kaffa

^۷ Gran Sasso

^۲ Menelik II

^۵ Nahalal

^۸ Darmstadt

^۳ Gaki Sherocho

^۶ Otto Skorzeny

بمباران دارمشتات

مهاجران یهودی در ناهال

در ۱۳۴۴ ارتش هند در جریان جنگ با پاکستان تا نزدیکی لاهور پیشروی کرد و شهر بورکی را گرفت، در ۱۳۵۲ آگوستو پینوشه^۱ در شیلی کودتا کرد و قدرت را به دست گرفت و سالوادور آلنده^۲ را کشت. در ۱۳۸۰ به دنبال یک عملیات تروریستی پیچیده دو هواپیما به برج‌های تجارت جهانی و یکی دیگر به ساختمان پنتاگون برخورد کردند و روی هم رفته سه هزار نفر را کشتند. در ۱۳۸۶ هم ارتش روسیه بمبی به وزن هفت تن را آزمایش کرد و آن را «پدر همه‌ی بمب‌ها» نامید. این بمب نیرومندترین ابزار تخریبی غیرهسته‌ای است.

منظره‌ی ماهواره‌ای از برج‌های دوقلو پس از فروپاشی

انفجار بمب روسی «پدر بمب‌ها»

^۱ Augusto Pinochet

^۲ Salvador Allende

بیستم شهریور در ضمن با نهادها و سازمان‌ها و به‌خصوص فرقه‌ها و کانون‌های قدرت پیوندی دارد. در ۶۰۵ آیین گرداندن اشیاء متبرک و دعا و نماز بر آن و تقدیس مردم از صومعه‌ها و کلیساها خارج شد و کم‌کم به مراسمی عمومی در قلمرو کاتولیک تبدیل شد، و در ۱۲۰۵ سرهنگ ویلیام مورگان^۱ که پیشتر فراماسون بود، در نیویورک اعلام کرد که قصد دارد رازهای فراماسون‌ها را در کتابی منتشر و افشا کند. پس از این به خاطر این ماجرا او را به بهانه‌ی مسائل مالی با پرونده‌سازی بازداشت کردند و کمی بعد به کلی ناپدید شد و تقریباً قطعی بود که به دست رفیقان سابقش رفته و کشته شده است. این ماجرا جنبشی در مخالفت با فراماسون‌ها پدید آورد و حزبی در برابر حزب دموکرات شکل گرفت که قدرت را در دست داشت و رهبرش اندرو جکسون^۲ فراماسون بود. با این همه مرگ او بی‌پاسخ نماند و در چهارمین سالگرد ناپدید شدنش (در ۱۲۰۹) کنوانسیون ضد‌ماسون‌ها که اولین گردهمایی حزبی آمریکا بود برگزار شد. در ۱۲۴۴ هم انجمن مخفی آلفا-تاو-اومگا^۳ در مؤسسه‌ی نظامی ویرجینیا به دست چهار دانشجو تأسیس شد که قصد داشتند به این وسیله دشمنی میان جنوبی‌ها و شمالی‌ها را در آمریکا به آشتی تبدیل کنند. این انجمن امروز ۲۵۰ هزار عضو دارد. در ۱۲۸۹ اولین اجرای سمفونی شماره‌ی هشت گوستاو ماهلر^۴ در مونیخ اجرا شد.

گاکِ شِروکو

ویلیام مورگان

نیکیتا خروشچف

^۱ William Morgan

^۳ Alpha Tau Omega Fraternity

^۲ Andrew Jackson

^۴ Gustav Mahler

زادگان نامدار این روز عبارت‌اند از یوکنوم چین دوم^۱ شاه مایا (۶۰۰ میلادی)، اوهنری^۲ نویسنده‌ی آمریکایی (۱۲۴۱)، فریدون مشیری (۱۳۰۵) و بشار اسد رئیس‌جمهور سوریه (۱۳۴۴). از میان رفتگان بیستم شهریور هم این نام‌ها جالب توجه‌اند: سیدی الهواری پیشوای دینی الجزایری (۸۱۸)، محمدعلی جناح سیاستمدار پاکستانی (۱۳۲۷)، ایلیا چاوچارادزه^۳ شاعر و ادیب گرج که در چنین روزی به سال ۱۲۸۶ به دست شش تروریست در نزدیکی تفلیس کشته شد، نیکیتا خروشچف^۴ سومین رهبر شوروی (۱۳۵۰)، یوآخیم فست^۵ روزنامه‌نگار و مورخ آلمانی (۱۳۸۵)، مارشال برمن^۶ فیلسوف و جامعه‌شناس آمریکایی و عبدالمحمد آیتی از ایدئولوگ‌های جمهوری اسلامی ایران (۱۳۹۲).

مراسم تدفین چاوچارادزه

ایلیا چاوچارادزه

^۱ Yuknoom Ch'een II

^۲ O. Henry

^۳ Ilia Chavchavadze

^۴ Nikita Khrushchev

^۵ Joachim Fest

^۶ Marshall Berman

بیت ویکم شهریور

روز بیست و یکم شهریور سال ۴۹۰ پیش از میلاد کشتی‌های پارسی به پشتیبانی از هیپیاس حاکم پیشین آتن با او همراه شدند و در دشت ماراتون سربازانی پیاده کردند، اما وقتی دیدند آتنی‌ها چنان که هیپیاس گفته بود سر به شورش برنداشتند و به او نپیوستند، پس از چند روز به کشتی‌های خود سوار شدند و بازگشتند. آتنی‌ها این واقعه را معجزه‌آمیز پنداشتند و درگیری‌های حاشیه‌ای آن را جنگ بزرگ ماراتون^۱ نامیدند.

دشت ماراتون

---

^۱ Battle of Marathon

در چنین روزی به سال ۱۲۷۶ در نبرد سراگره^۱ یک ستون سرباز انگلیسی و سیک‌های متحدشان به سوی

تنگه‌ی خیبر پیشروی کردند ولی با حمله‌ی پشتون‌های قبیله‌ی اوراکزی همگی کشته شدند.

سیک‌های متحد

با انگلیسی‌ها

در تاریخ معاصرمان روز بیست و یکم شهریور به ویژه در سال ۱۲۸۶ (۵ شعبان ۱۳۲۵ ق.) اهمیت داشته

است. در این روز مجلس پنج مجتهدی را که قرار بود بر قانون‌گذاری مجلس نظارت کنند انتخاب کرد و ایشان عبارت

بودند از حاجی میرزا زین‌العابدین قمی، شیخ اسماعیل محلاتی، حاج سید اسدالله قزوینی، ثقه‌الاسلام اصفهانی و سید

محمد بهبهانی. سید حسن مدرس که خواهان دستیابی به این مقام بود پس از دو بار رأی‌گیری تنها یک رأی به دست

آورد!

در همین روز سپهدار تنکابنی که تا پیش از آن از مخالفان مشروطه بود از عهدشکنی محمدعلی‌شاه برآشفتم

و نامه‌ای به او نوشت و خواست که به قول و قرارش با مشروطه‌خواهان پایبند بماند. در همین روز میرزا نصرالله‌خان

---

^۱ Battle of Saragarhi

مشیرالدوله آخرین صدراعظم دوران استبداد و اولین رئیس‌الوزرای مشروطه که فرمان مشروطه در زمان زمامداری‌اش امضا شده بود، به طور ناگهانی درگذشت و مرگ وی در اذهان عمومی شایعاتی به وجود آورد. مجلس در این زمینه به تلاش و ریشه‌یابی پرداخت و احتمال به قتل رسیدنش را بررسی کرد.

درست دو سال پس از این روز، در ۱۲۸۸ مشروطه‌خواهان پس از غلبه بر مستبدان ساختار کشوری و لشکری را بازآرایی کردند. در نتیجه ظهیرالدوله به حکومت کرمانشاه، سردار جنگ بختیاری به حکومت یزد و سردار معتمد رشتی به حکومت گیلان منصوب شدند. در همین روز به دنبال تبعید محمدعلی‌شاه از تهران یک هیئت‌مدیره اداره‌ی شهر را بر عهده گرفت.

در ۱۲۹۹ شمس کسمائی در شماره‌ی چهارم *آزادستان* شعر نومی خود را با نام «پرورش طبیعت» منتشر کرد که بندهایی از آن چنین بود:

ز بسیاری آتش مهر و ناز و نوازش   از این شدت گرمی و روشنایی و تابش

گلستان فکرم   خراب و پریشان شد افسوس

چو گل‌های افسرده افکار بکرم   صفا و طراوت ز کف داده مأیوس

در بیست و یکم شهریور سال ۱۳۰۱ نیروهای ترک چهار روز پس از غلبه بر مقاومت شدید یونانی‌ها و ارمنی‌ها و فتح شهر ازمیر، محله‌های مسیحیان در این شهر را به آتش کشیدند. در این هنگام چند صد هزار تن در این منطقه می‌زیستند که بسیاری‌شان جنگ‌زده‌های پناهنده به ازمیر بودند. سربازان ترک در جریان آتش‌سوزی به کشتار مردم روی آوردند. در نتیجه بنا به تخمین‌های متفاوت از ۲۵ تا ۱۰۰ هزار شهروند ارمنی و یونانی ازمیر در جریان آتش‌سوزی به قتل رسیدند. از میان بازماندگان هم صد هزار مرد که توانایی جنگیدن داشتند دست‌چین شدند و به مناطق مرکزی آناتولی تبعید شدند که بین نیمی تا همه‌شان به خاطر شرایط دشوار ترابری و بدرفتاری‌های سربازان در راه یا در مقصد کشته شدند. باقی جمعیت مسیحی ازمیر که شمارشان به سیصد چهارصد هزار تن بالغ می‌شد از این

شهر کوچیدند و به این ترتیب این منطقه یکپارچه ترک‌نشین شد. فرماندهی نیروهای ترکی که این اعمال را انجام دادند نورالدین پاشا بود که به طور مستقیم در این مورد از مصطفی کمال پاشا (آتاتورک) فرمان می‌برد.

از میر هنگام سوختن در آتش (راست) و ویرانه‌های محله‌های مسیحی‌نشین (چپ)

در ۱۳۱۲ محمدعلی فروغی به مقام نخست‌وزیری رسید، در ۱۳۲۳ کمیسیون خارجه‌ی مجلس به ریاست دکتر مصدق تصمیم گرفت در سال جاری از صدور تذکره و مسافرت حجاج جلوگیری به عمل آید. در ۱۳۳۹ هم رادیو مسکو تبلیغات خود را علیه ایران قطع کرد و اعلام نمود به زودی سفیر شوروی به تهران عزیمت خواهد کرد. در ۱۳۳۸ هم کارخانه‌ی سیمان دورود آغاز به کار کرد.

در ۶۷۶ هجری خورشیدی سپاهی پنج هزار نفره از اسکات‌ها به رهبری ویلیام والاس^۱ (تصویر روبرو) و اندرو موری^۲ در نبرد پل استرلینگ^۳ بر قوای ۹ هزار نفری انگلیسی غلبه کردند و پنج هزار تن از ایشان را کشتار کردند. این روز در تاریخ جهان با چند جنگ بزرگ میان مسیحیان و مسلمانان مصادف بوده است. در ۶۸۸ هجری خورشیدی پادشاهی کاستیل در حین محاصره‌ی جبل الطارق بر

^۱ William Wallace

^۲ Andrew Moray

^۳ Battle of Stirling Bridge

امیر مسلمان گرانادا غلبه کرد. در ۱۰۷۶ در نبرد زنتا^۱ دو ارتش بزرگ پنجاه هزار نفره‌ی عثمانی و امپراتوری مقدس روم با هم روبرو شدند. پس از جنگی خونین شاهزاده اوژن ساووی^۲ که رهبری قوای اتریشی و مجاری را بر عهده داشت بر عثمانی‌ها پیروز شد و نزدیک به ده هزار تن از ایشان را همراه با سردارشان الماس محمد پاشا کشتار کرد. این بزرگ‌ترین شکست نظامی عثمانی‌ها تا این تاریخ بود. در ۱۲۶۲ هم در جنگ وین^۳ نیروهای اروپایی (امپراتوری مقدس روم، اتحادیه‌ی لهستان و لیتوانی، بلغارستان و ونیز) متحد شدند تا جلوی پیشروی عثمانی‌ها و سقوط اتریش را بگیرند. عثمانی‌ها در این نبرد خان‌های کریمه و امیران مجارستان و مولداوی را در جبهه‌ی خود داشتند. در این نبرد هر طرف حدود صد هزار سرباز وارد میدان کرد که در نهایت اروپاییان موفق شدند حمله‌ی عثمانی‌ها را پس بزنند.

نبرد زنتا

---

^۱ Battle of Zenta

^۲ Prince Eugene of Savoy

^۳ Battle of Vienna

جنگ وین

در ۱۱۶۸ الکساندر همیلتون^۱ اولین وزیر خزانه‌داری آمریکا شد، در ۱۳۰۲ میگوئل پریمو د ریورا^۲ در اسپانیا کودتا کرد و دیکتاتور شد و در ۱۳۱۷ هیتلر که حالا به رهبر آلمان تبدیل شده بود، از دولت چکسلواکی خواست به منطقه‌ی آلمانی‌نشین سودتلند^۳ خودمختاری بدهد.

کارت عضویت هیتلر در حزب نازی اولیه

اسکورزنی و موسولینی پس از عملیات

^۱ Alexander Hamilton

^۲ Miguel Primo de Rivera

^۳ Sudetenland

این روز در ضمن با کودتا و محاکمه‌ی دولتمردان هم پیوندی داشته است. چون از یک سو در ۱۳۵۳ هایلده سلاسی امپراتور اتیوپی پس از پنجاه و هشت سال سلطنت با کودتایی از قدرت برکنار شد و در ۱۳۵۹ در ترکیه کودتا شد و از سوی دیگر در ۱۳۷۱ آبیمائل گوزمن^۱ رهبر جنبش «راه درخشان»^۲ توسط قوای دولتی پرو دستگیر شد و در ۱۳۸۶ رئیس‌جمهور پیشین فیلیپین جوزف استرادا^۳ به جرم غارتگری محاکمه و محکوم شد.

از رخدادهای فرهنگی این روز هم یکی این که در ۸۸۰ هجری خورشیدی میکلائنژ^۴ کار بر مجسمه‌ی داوود را آغاز کرد در ۱۲۲۷ سوئیس اولین قانون اساسی‌اش را نوشت و به یک کشور فدرال تبدیل شد، در ۱۲۶۹ دولتی محلی و استعماری به نام سالیزبری^۵ در رودزیا تأسیس شد. و در ۱۳۱۲ لئو زیلارد^۶ فیزیکدان در حالی که پشت چراغ قرمز ایستاده بود ایده‌ی واکنش زنجیره‌ای و امکان ساخت بمب هسته‌ای را دریافت. در ۱۲۸۵ برای اولین بار هواپیماهای دارای بال ثابت در نبرد هوایی به کار گرفته شدند، در ۱۳۱۹

نقاشی‌های غار لاسکو^۷ کشف شد، و در ۱۳۳۱ چند نفر از اهالی شهرک فلت‌وودز^۸ در ویرجینیای غربی گزارش کردند ساعتی پس از دیدن یک شیء پرنده‌ی ناشناخته در آسمان، هیولایی دو متری را با چشمان درشت درخشان و پایین‌تنه‌ای پوشیده در نوعی دامن مشاهده کرده‌اند (تصویر روبرو). پژوهش‌های بعدی نشان داد که در این تاریخ شهاب‌سنگی در همان حوالی به زمین برخورد کرده و به احتمال زیاد گزارش‌دهندگان که از دیدن آن برانگیخته شده بودند، یک

^۱ Abimael Guzmán

^۴ Michelangelo

^۷ Lascaux

^۲ Shining Path

^۵ Salisbury

^۸ Flatwoods

^۳ Joseph Estrada

^۶ Leo Szilard

جغد را دیده و آن را با تخیل خود به این شکل وصف کرده‌اند. در ۱۳۳۲ هم جان اف کندی که هنوز سناتور بود با ژاکلین لی بوویر^۱ ازدواج کرد.

لئو زیلارد

آیماثل گوزمن

نقاشی‌های غار لاسکو

این نامداران در بیست و یکم شهریور زاده شده‌اند: جان لیلاند^۲ شاعر و اولین مورخ انگلیسی (۱۸۸۲)، جسی

اونز^۳ دوندی آمریکایی (۱۲۹۲)، استانیسلاو لم^۴ نویسنده‌ی لهستانی داستان‌های علمی تخیلی (۱۳۰۰).

استانیسلاو لم

^۱ Jacqueline Bouvier

^۲ John Leland

^۳ Jesse Owens

^۴ Stanisław Lem

بیست و دوم شهریور

روز بیست و دوم شهریور سال ۶۰۸ هجری خورشیدی اوکتای به مقام خاقانی ایل مغول رسید. در همین روز به سال ۱۲۲۷ (۱۵ شوال ۱۲۶۴ ق.) ناصرالدین شاه تاجگذاری کرد. پنجاه و پنج سال بعد در سال ۱۲۸۲ میرزا علی اصغر خان امین السلطان از مقام صدراعظمی مظفرالدین شاه عزل شد. چهار سال بعد در روز جمعه ۲۲ شهریور ۱۲۸۶ (۴ شعبان ۱۳۲۵ ق.) مشیرالدوله سیاستمدار مشروطه خواه ایرانی دو هفته بعد مرگ همین اتابک درگذشت. در همین روز یکی از مجاهدان مشروطه خواه درخوی به خانه حاج میرزا ابراهیم که مجتهدی نامدار و هوادار استبداد بود رفت و او را به قتل رساند، وی همچنین آقا ضیاء برادر امام جمعه را نیز از پای در آورد.

۱: رضاخان، ۲: مرتضی یزدان پناه

در چنین روزی به سال ۱۲۹۶ رضاخان به مقام سرهنگی رسید. یک سال بعدش (۱۲۹۷) انگلیسی‌ها که در جریان جنگ جهانی اول ایران را اشغال کرده بودند در شرایطی که قحطی پدیده‌ای را در ایران ایجاد کرده بودند و مایه‌ی مرگ و میر میلیون‌ها تن شده بودند، یک سوم غله‌ی همدان را به زور مصادره کردند و برای تغذیه‌ی سپاهیان‌شان به جاهای متفاوت فرستادند.

در ۱۲۹۹ پس از چند روز زد و خورد سرانجام شیخ محمد خیابانی توسط قزاقان به قتل رسید و جریانی که رگه‌هایی از تجزیه‌طلبی در خود داشت در آذربایجان خاتمه یافت. در ۱۳۲۰ انگلیس و روس با زیرکی دولتمردان ایرانی ناگزیر شدند پس از اشغال خاک ایران در جریان جنگ جهانی دوم قراردادی سه‌جانبه با کشورمان منعقد کنند و آن را به عنوان یکی از کشورهای متحدشان در جنگ به رسمیت بشناسند. به این ترتیب ایران در بافت حقوق بین‌الملل از موقعیت کشوری هوادار آلمان و شکست‌خورده و تسخیرشده ناگهان به کشوری متحد با متفقین که سپاهیان‌شان را پشتیبانی می‌کرد تبدیل شد، بی آن‌که انجام کاری خاص را بر عهده گرفته باشد!

در ۱۳۲۴ هیئت مؤسسان حزب دمکرات آذربایجان تشکیل شد (تصویر روبرو) و به سبک کمونیست‌های آن دوران پیشه‌وری به سمت صدر فرقه انتخاب شد و شعبه‌ی حزب توده‌ی آذربایجان هم الحاق خود را به حزب دموکرات اعلام کرد. در ۱۳۹۲ هم طالبان به کنسولگری آمریکا در هرات حمله کردند و دو

پلیس نگهبان آنجا را کشتند و ۲۰ شهروند دیگر را زخمی کردند.

چوئن لای

لویی شانزدهم

ژان کالون

در خارج از قلمرو ایران نیز این روز با حوادث سیاسی متنوعی قرین بوده است. در سال ۵۳۳ میلادی

بلیزاریوس^۱ سردار بیزانسی با پانزده هزار سرباز در نبرد دِکیموم^۲ (نزدیک شهر کارتاژ در تونس امروزی) بر گلیمر^۳ شاده وندال‌ها^۴ و ارتش یازده هزار نفره‌اش چیره شد. در ۸۱۶ هجری خورشید ناوگان پرتغال با شش تا هشت هزار سرباز به مراکش حمله کرد و کوشید طنجه را اشغال کند اما شکست خورد و ساکنان شهر به رهبری صلاح بن صلاح حمله‌اش را پس زدند. در ۱۱۷۰ لویی شانزدهم ناگزیر شد مشروطه شدن فرانسه را بپذیرد و در ۱۲۶۱ انگلیسی‌ها در نبرد تل الکبیر^۵ بر مدافعان مصری پیروز شدند. در این نبرد هر یک از دو نیرو حدود پانزده هزار سرباز به میدان فرستاده بودند که تلفات حدود دو هزار نفره‌ی مصری‌ها از انگلیسی‌ها افزون‌تر بود.

^۱ Belisarius

^۲ Battle of Ad Decimum

^۳ Gelimer

^۴ Vandals

^۵ Battle of Tel El Kebir

نبرد تل‌الکبیر

در سال ۱۲۴۷ هجری خورشیدی محمد بن ثانی بعد از امضای قراردادی با کاپیتان لويس پلي^۱ انگلیسی به عنوان امیر قطر اعتبار یافت و به این ترتیب مقدمه‌ای برای جدایی کشوری به این نام چیده شد. قطر تا پیش از آن منطقه‌ی کوچکی در ساحل جنوبی خلیج فارس بود که برای هزاران سال بخشی از ایران محسوب می‌شد و طی قرن پیش از آن بخشی از دولت عثمانی شده بود.

در ۱۳۳۲ نیکیتا خروشچف^۲ به دبیر اولی حزب کمونیست شوروی برگزیده شد و در ۱۳۴۷ آلبانی از پیمان ورشو خارج شد. در ۱۳۵۰ لین بیائو^۳ دومین مقام چین بعد از مائو، وقتی فهمید به زودی تصفیه خواهد شد هنگامی که می‌کوشید همراه خانواده‌اش از چین بگریزد به خاطر سقوط هواپیمایش در مغولستان کشته شد. در ۱۳۶۸ بزرگ‌ترین تظاهرات ضد آپارتاید در آفریقای جنوبی با رهبری دزموند توتو^۴ برگزار شد و در ۱۳۷۲ اسحاق رابین و یاسر عرفات در کاخ سفید به دنبال توافق اسلو^۵ دست همدیگر را فشردند.

^۱ Colonel Lewis Pelly

^۲ Lin Biao

^۵ Oslo I Accord

^۲ Nikita Khrushchev

^۴ Desmond Tutu

این روز در ضمن برای زنان سیاستمدار هم فرخنده بوده است. چون در ۱۳۱۲ الیزابت مک‌کومبز^۱ اولین زنی

بود که در نیوزلند به نمایندگی مجلس رسید و در ۱۳۲۷ مارگارت چیس اسمیت^۲ اولین زنی بود که در آمریکا به

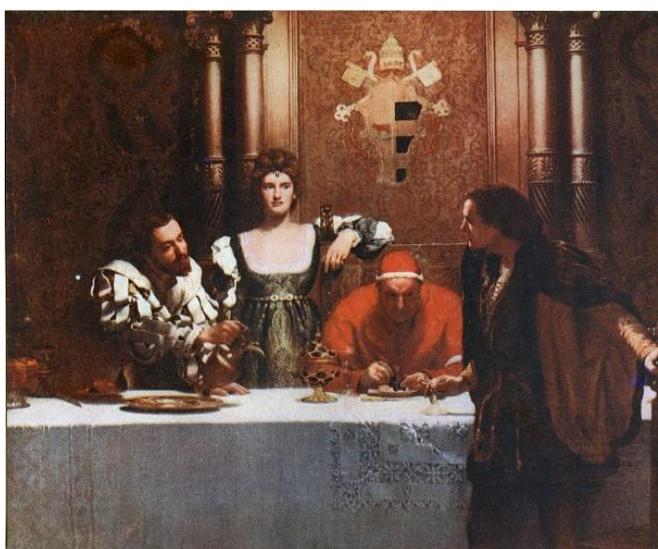
نماینده مجلس و مقام سناتوری دست یافت.

الیزابت مک‌کومبز

مارگارت چیس اسمیت

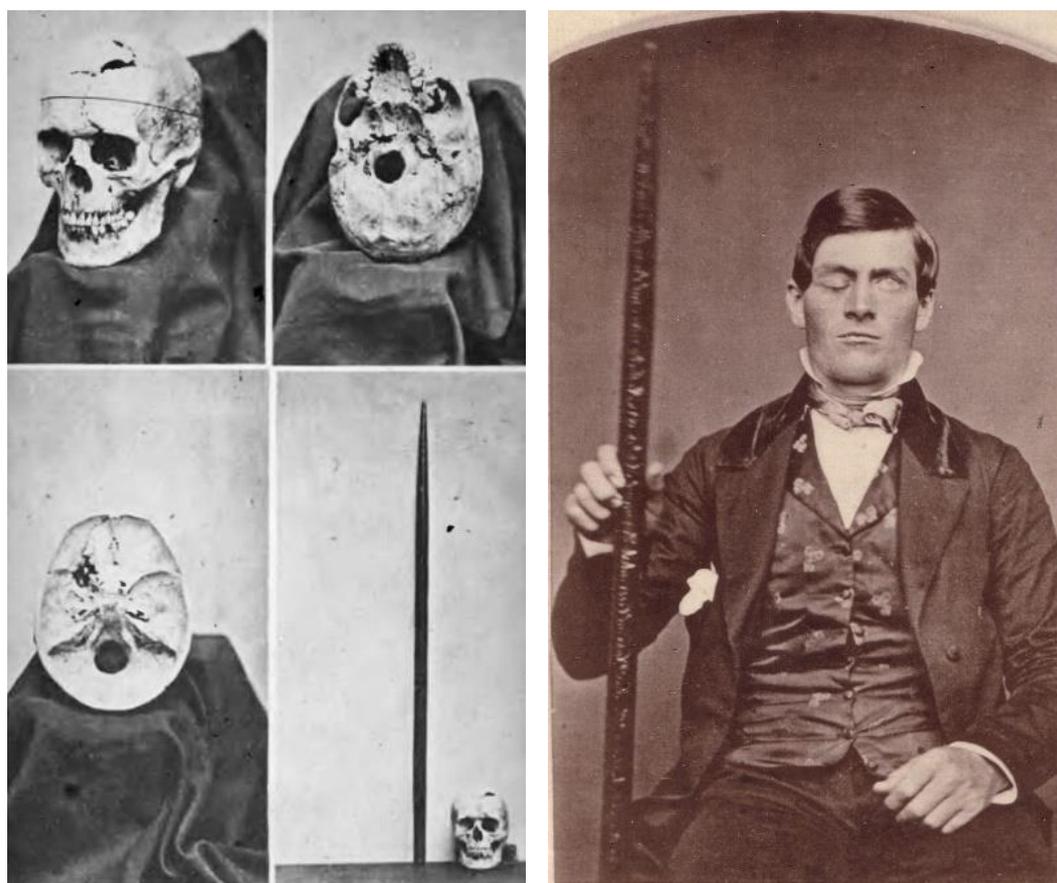
خانان برجیا، از چپ به راست:

چزاره برجیا، لوکرس برجیا و پاپ الکساندر ششم

^۱ Elizabeth McCombs

^۲ Margaret Chase Smith

رخدادهای جالب توجه دیگری نیز در این روز واقع شده‌اند. در ۹۲۰ ژان کالون^۱ پس از سه سال تبعید به ژنو بازگشت و جریانی برای اصلاح کلیسا به راه انداخت که به کالونیسیم شهرت یافت و در سال ۱۲۲۷ هم یک کارگر راه آهن به نام فینئاس گیج^۲ در جریان انفجاری دچار آسیب مغزی شد و میله‌ای آهنی به جمجمه‌اش فرو رفت. اما زنده ماند و به یکی از اولین نمونه‌های پژوهشی مدرن درباره‌ی آسیب‌شناسی مغزی تبدیل شد.

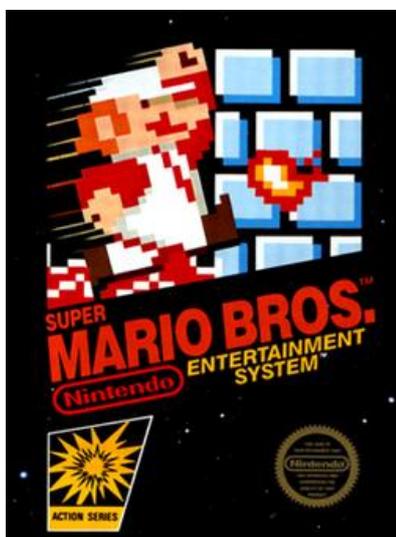

فینئاس گیج و میله‌ای که در سرش فرو رفت، در زمان حیاتش و جمجمه‌اش پس از مرگ

^۱ John Calvin

^۲ Phineas Gage

در چنین روزی به سال ۱۲۷۷ هاننیبال گودوین^۱ فیلم عکاسی سلولوئید را اختراع کرد، در ۱۲۷۸ هنری بلیس^۲ اولین کسی بود که در نیم‌کره‌ی غربی به خاطر تصادف رانندگی کشته شد و در ۱۳۳۵ شرکت آی‌بی‌ام برای نخستین بار از دیسک برای ذخیره‌ی اطلاعات استفاده کرد، در ۱۳۳۸ فضاپیما‌ی روسی لونا-۳^۳ هنگام فرود بر ماه دچار نقص فنی شد و منهدم شد. این فضاپیما اولین دست‌ساخته‌ی بشر بود که به سطح ماه می‌رسید و در ۱۳۶۴ بازی برادران سوپر ماریو (Super Mario Bros.) ساخته‌ی شیگرو میاموتو^۴ در ژاپن به بازار عرضه شد. طی دهه‌های بعد چهل میلیون نسخه از این بازی فروش رفت.

بازی برادران سوپر ماریو

هانری بلیس

^۱ Hannibal Goodwin

^۳ Luna 2

^۲ Henry Bliss

^۴ Shigeru Miyamoto

زادگان نامدار این روز عبارت‌اند از چزاره بُرجیا^۱ سیاستمدار ایتالیایی؟ (۸۵۴)، لورنزو دِمِدِیچی^۲ حاکم فلورانس (۸۷۱)، آرنولد شوئنبرگ^۳ موسیقی‌دان اتریشی (۱۲۵۳)، و موریس شوالیه^۴ هنرپیشه‌ی فرانسوی (۱۲۶۷). مردگان مشهور این روز هم عبارت‌اند از تیتوس^۵ امپراتور روم (۸۱ میلادی)، عمادالدین زنگی حاکم سوریه و بنیانگذار دودمان زنگی که به دست یک غلام فرنگی کشته شد (۵۲۵ هجری خورشیدی)، و میشل دو مونتنی^۶ فیلسوف فرانسوی (۹۷۱).

تیتوس

میشل دو مونتنی

آرنولد شوئنبرگ

مورس شوالیه

^۱ Cesare Borgia

^۲ Lorenzo de' Medici

^۳ Arnold Schoenberg

^۴ Maurice Chevalier

^۵ Titus

^۶ Michel de Montaigne

بیست و سوم شهریور

برخی از مورخان شب بیست و سوم شهریور سال ۱۶۵ هجری خورشیدی را شب سه خلیفه می‌نامند. چون در این شب هارون الرشید پس از مرگ برادرش هادی به خلافت رسید و در همین روز پسرش مأمون هم زاده شد. در دوران معاصرمان در چنین روزی به سال ۱۲۹۹ مخبرالسلطنه، والی آذربایجان، به پاس ختم قضایای آذربایجان و قتل شیخ محمد خیابانی بنا به پیشنهاد مشیرالدوله از احمدشاه نشان درجه اول اقدس با حمایل گرفت. در ۱۳۰۳ شیخ خزعل رئیس قبیله‌ای عرب در جنوب ایران (تصویر روبرو) که با پشتیبانی انگلیسی‌ها سودای خودمختاری داشت، با همدستی غلامرضاخان امیر جنگ و

مرتضی‌قلی‌خان بختیاری و امیر مجاهد و سید حسن مدرس اتحادیه‌ی عشایری را در برابر رضاخان تشکیل دادند و به سرکشی در برابر دولت مرکزی پرداختند. رضاخان بلافاصله با ارتشی شصت هزار نفری به جنوب لشکرکشی کرد.

در ۱۳۲۱ ویندل ویلکی^۱ نماینده مخصوص روزولت رئیس‌جمهور آمریکا وارد تهران شد و در همین روز لایحه‌ی مجلس اجازه‌ی انتشار سه میلیارد ریال اسکناس را به بانک ملی داد. در ۱۳۳۹ کنفرانس کشورهای نفت‌خیز خاورمیانه در بغداد به مذاکرات خود خاتمه داد. به موجب تصمیم این کنفرانس سازمانی به نام سازمان کشورهای صادرکننده‌ی نفت با نام اختصاری «اوپک» تشکیل گردید تا در سیاست

نفتی کشورهای عضو این سازمان هماهنگی ایجاد نماید و از نوسانات قیمت خرید جلوگیری کند. در ۱۳۵۸ نورمحمد ترکی به دستور حفیظ‌الله امین کشته شد و امین به جای وی رئیس‌جمهور افغانستان شد. در ۱۳۶۱ هم بشیر جمیل (تصویر بالا) که رئیس‌جمهور لبنان بود، ترور شد.

در ۱۳۴۴ هم نبرد چاویندا^۲ بین هند و پاکستان در گرفت که بزرگ‌ترین جنگ تانک‌ها پس از جنگ جهانی دوم بود. در این جنگ که پنج روز به درازا کشید، ارتش هند با رهبری سپهبد پت‌دان^۳ و سرتیپ اردشیر تاراپور^۴ با بیش از صد هزار سرباز و ۲۲۵ تانک به منطقه‌ی وزیرآباد حمله کرد. پاکستانی‌ها قوایی نیم هند (پنجاه هزار سرباز و ۱۵۰ تانک) را در اختیار داشتند که زیر فرمان سپهبد ابرار حسین و سرتیپ نثار احمدخان می‌جنگیدند. هندیان در این نبرد چند روستا به مساحت بیش از پانصد کیلومتر مربع را گرفتند، اما شکست سنگینی خوردند و حدود نیمی از تانک‌هایشان را از دست دادند

---

^۱ Wendell Willkie

^۲ Pat Dunn

^۳ Battle of Chawinda

^۴ Ardeshir Tarapore

تانک هندی به غنیمت گرفته شده توسط پاکستانی‌ها

در سطح جهانی این روز با چندین رخداد سیاسی و نظامی مصادف بوده است. در سال ۸۱ میلادی دومیتیان^۱ پس از مرگ برادرش تیتوس^۲ امپراتور روم شد و در سال هشتم هجری خورشیدی امپراتور هراکلیوس^۳ پس از پیروزی و صلح با ساسانیان به کنستانتینوپل^۴ بازگشت. در ۱۱۷۰ انقلابیون فرانسه آوینیون^۵ را گرفتند و قوای وفادار به پاپ را از آنجا بیرون کردند و در ۱۱۹۱ ارتش فرانسه با رهبری ناپلئون وارد مسکو شد. ارتش روس در راستای سیاست زمین سوخته، پیش از خروج از شهر، کاخ کرمیلین و بناهای مهم دیگر را منهدم کردند و به آتش کشیدند. این آتش‌سوزی ساعاتی بعد به حریق بزرگ مسکو منتهی شد که کل شهر را با خاک یکسان کرد.

---

^۱ Domitian

^۲ Heraclius

^۵ Avignon

^۳ Titus

^۴ Constantinople

آتش‌سوزی مسکو

در سال ۱۲۰۸ عثمانی و روسیه عهدنامه‌ی آدریانوپل^۱ را امضا کردند و جنگ میانشان خاتمه یافت. در ۱۲۲۵ جنگ بهادر رانا^۲ و برادرانش طی دسیسه‌ای خاندان سلطنتی نپال را کشتار کردند و قدرت را به دست گرفتند. جنگ بهادر سلسله‌ی رانا را در نپال تأسیس کرد.

در بیست و سوم شهریور سال ۱۲۸۰ ویلیام مک‌کینلی^۳ رئیس‌جمهور آمریکا پس از هشت روز با زخمی که از یک تروریست برداشته بود کشته شد و تئودور روزولت^۴ جانشینش شد. در ۱۲۹۶ روسیه رسماً جمهوری شد، در ۱۳۳۸ نیکیتا خروشچف^۵ اولین رهبر شوروی بود که از آمریکا دیدار کرد، در ۱۳۱۴ طبق قوانین نورمبرگ^۶ حق شهروندی و تابعیت از یهودیان آلمان ستانده شد، پرچم آلمان تغییر کرد و با صلیب شکسته آراسته شد و در ۱۳۳۹

^۱ Treaty of Adrianople

^۲ William McKinley

^۵ Nikita Khrushchev

^۲ Jang Bahadur Rana

^۴ Theodore Roosevelt

^۶ The Nuremberg Laws

موبوتو سسه‌سکو^۱، دیکتاتور خونریز کنگو، با پشتیبانی سازمان سیا با کودتا در این کشور به قدرت رسید و نظام پارلمانی را از میان برد. در ۱۳۸۲ هم استونی با همه‌پرسی به اتحادیه‌ی اروپا پیوست.

مک‌کینلی هنگام سخنرانی اندکی پیش از ترور شدن

جنگ بهادر رانا

موبوتو سسه‌سکو

این روز در تاریخ علم و فرهنگ و دین هم به خاطر این رخدادها اهمیت دارد: در ۱۱۲۰ گئورگ فردریک هاندل^۲ اوراتوریوی مسیح را تکمیل کرد، در ۱۱۹۳ فرانسیس اسکات کی^۳ سرود «درفش اختران براق»^۴ را تکمیل کرد که در ۱۳۱۰ سرود ملی آمریکا شد، در ۱۲۹۴ سینمای نیوامپایر^۵ که قدیمی‌ترین سینمای هنوز فعال در استرالیاست آغاز به کار کرد در ۱۳۵۴ هم الیزابت آن ستون^۶ که در ابتدای قرن نوزدهم میلادی می‌زیست اولین قدیس آمریکایی شد که توسط پاپ پل ششم مشروعیت یافت. در نهایت در ۱۳۹۴ اولین ثبت موج گرانشی گزارش شد.

زادگان نامدار این روز عبارت‌اند از سایچو^۷ راهب و مفسر بودایی ژاپنی که از بنیانگذاران بودیسم ژاپنی است (۱۶۶)، صاحب بن عباد دانشمند و سیاستمدار ایرانی (۳۱۷)، شروود اندرسون^۸ داستان‌نویس آمریکایی (۱۲۵۵) و

^۱ Mobutu Sese Seko

^۴ The Star-Spangled Banner

^۷ Saichō

^۲ George Frideric Handel

^۵ New Empire

^۸ Sherwood Anderson

^۳ Francis Scott Key

^۶ Elizabeth Ann Seton

دمیتری مدودف^۱ سومین رئیس جمهور روسیه (۱۳۴۴). در ۲۵۸ میلادی هم سپیریان^۲ اسقف کارتاژ به امر حاکم رومی شهر اعدام شد و در ۴۰۷ میلادی یوحنا زین دهان (جان کریزوستوم)^۳ درگذشت. چندی از رفتگان نامدار دیگر این روز هم عبارت‌اند از گونگدی^۴ آخرین امپراتور سلسله‌ی سوئی در چین (۶۱۹ میلادی)، جان هاروارد^۵ نیکوکار آمریکایی و بنیانگذار دانشگاه هاروارد (۱۰۱۷)، آرون بر^۶ سیاستمدار آمریکایی (۱۲۱۵) و لودویگ فوئرباخ^۷ فیلسوف آلمانی (۱۲۵۱).

شروود اندرسون

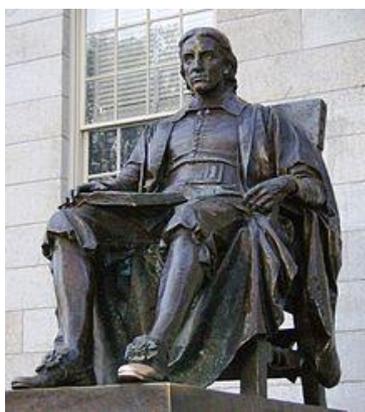
الیزابت آن ستون

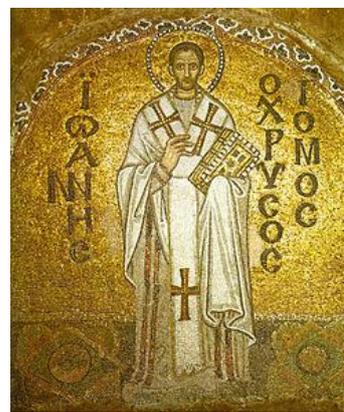
دمیتری مدودوف

سپیریان قدیس

جان هاروارد

یوحنا زین دهان

^۱ Dmitry Medvedev

^۲ Cyprian

^۳ John Chrysostom

^۴ Gong of Sui

^۵ John Harvard

^۶ Aaron Burr

^۷ Ludwig Feuerbach

بیست و چهارم شهریور

در چنین روزی به سال ۳۷۳ هجری خورشیدی سپاهیان فاطمیون مصر در نبرد ارونند بر ارتش بیزانسی غلبه کردند. روز چهارشنبه بیست و چهارم شهریور سال ۶۳۵ هلاکو از بستم به رودبار حمله کرد و سه شنبه ۲۴ شهریور ۱۲۳۶ فروغی بسطامی از برجسته‌ترین شاعران پارسی‌گوی دوران در تهران درگذشت.

این روز با نامه‌ها و روزنامه‌های مهم عصر مشروطه پیوندی جالب توجه داشته است. در ۱۲۴۹ روزنامه‌ی ملت سنیه اسم خود را به روزنامه‌ی ملتی تغییر داد. در ۱۲۵۲ ملا علی کنی در نامه‌ای که ناصرالدین‌شاه نوشته بود از «کلمه‌ی قبیحه‌ی آزادی» ابراز نفرت کرد! روز شنبه ۲۴ شهریور سال ۱۲۷۹ (۲۰ جمادی الاول ۱۳۱۸ ق.) هم روزنامه‌ی ثریا توقیف شد.

در چنین روزی به سال ۱۲۸۷ جنگ اول مشروطه‌خواهان با مستبدین در تبریز آغاز شد. ده سال بعد که مشروطه‌خواهان چیره شده و احمدشاه را به جای پدرش به سلطنت برگزیده بودند، این شاه جوان و نااهل (در ۱۲۹۷) از انگلیسی‌ها درخواست کرد که در ازای خدماتش مادام‌العمر ماهیانه هزار تومان به او پرداخت کنند. وزارت خارجه‌ی انگلستان با این خواسته مخالفت کرد و می‌گفت احمدشاه تا زمانی که زمامدار است و طبق دستور انگلیسی‌ها رفتار می‌کند این حقوق را خواهد گرفت. سر پرسی کاکس^۱ هم در این چانه‌زنی وارد شد و در این روز نامه‌ای به وزارت

---

^۱ Sir Percy Cox

خارج‌هی انگلستان نوشت و گوشزد کرد که شاه جوان بسیار چاق است و به احتمال زیاد زود خواهد مرد! بنابراین مانعی ندارد به صورت مادام‌العمر با او حساب کنند!

احمدشاه در استانبول، در آغازگاه سفرش به اروپا

دقیقاً در همان روزی که احمدشاه و انگلیسی‌ها درگیر این معامله‌های شرم‌آور بودند، عثمانی‌ها باکو را تسخیر کردند. در گیر و دار سقوط چپ‌های باکو، آناستاس میکویان به زندان رفت و شاهومیان و دوستانش را رهاوند. این گروه با کشتی گریختند، اما در میانه‌ی راه به دست قوای ضد بلشویک افتادند و همگی جز میکویان اعدام شدند. در تاریخ شوروی، این گروه را که همگی پیروان شاهومیان بودند «بیست و شش کمیسر باکو» می‌نامند و آن‌ها را شهدایی مقدس به شمار می‌آورند.

یک سال بعد در ۱۲۹۸ احمد کسروی در سازمان عدلیه‌ی تبریز استخدام شد و درست یک سال بعد در روز چهارشنبه بیست و چهارم شهریور سال ۱۲۹۹ یکی از آشنایان کسروی و همراهان نزدیک خیابانی به نام تقی رفعت که می‌کوشید شعر بی‌وزن و قافیه را در پارسی باب کند، بعد از شکست سرکشی خیابانی، به روستای قزل‌دیزج در نزدیکی تبریز گریخت و در آنجا از ترس نیروهای دولتی ایران خودکشی کرد. درست یک سال بعد (در ۱۳۰۰) سرکشی کلنل محمد تقی‌خان پسیان آغاز شده بود. او در این روز دستور داد تلگراف‌های کنسولگری و اتباع انگلیس باید به صورت غیررمز و فقط توسط تلگرافچی‌های ایرانی مخابره شود. او همچنین در این روز دو تن از صاحب‌منصبان

ژاندارم خراسان را که از جنگیدن با افراد طوایف خودداری کرده بودند اعدام کرد و صدور بیانیه‌ی اعلام جمهوری خراسان را که از طرف حزب ملیون تهیه شده بود به بعد موکول کرد.

بیست و چهارم شهریور در سطح جهانی با چندین رخداد سیاسی و نظامی مهم مصادف بوده است. در سال ۴۷ هجری خورشیدی کنستانس دوم^۱ امپراتور روم شرقی (تصویر بالا) هنگامی که در سیراکوز^۲ به گرمابه رفته بود به قتل رسید. در ۱۱۹۱ ناپلئون پس از فتح مسکو به کرملین وارد شد و در ۱۲۹۵ برای نخستین بار در جنگ سُم^۳ (از نبردهای جنگ جهانی اول) تانک به میدان وارد شد. این نبرد دو ماه و نیم به درازا کشید و طی آن یک و نیم میلیون تن در هر جبهه وارد میدان شدند و آلمانی‌ها پانصد هزار، فرانسوی‌ها ۲۰۰ هزار و انگلیسی‌ها ۴۲۰ نفر تلفات دادند.

^۱ Constans II

^۲ Syracuse

^۳ Battle of the Somme

تانک در نبرد سُم

در ۱۳۳۱ سازمان ملل اریتره را به اتیوپی واگذار کرد، در ۱۳۳۴ کودتای نظامی در آرژانتین به عزل رئیس جمهور خوان پرون^۱ انجامید، در ۱۳۴۱ رزمناو روسی پولتاوا^۲ به سوی کوبا حرکت کرد و بحران موشکی کوبا را آغاز کرد و در ۱۳۴۲ کشور مالزی با اتحاد فدراسیون مالایی، سنگاپور، ساراواک و بورنئوی شمالی تشکیل شد. در ۱۳۶۲ هم مناخیم بگین^۳ نخست وزیر اسرائیل استعفا کرد.

---

^۱ Juan Perón

^۲ Poltava

^۳ Menachem Begin

رخداد جالب توجه دیگر این روز آن بود که در سال ۸۱۹ بارون ژیل دو ری^۱ که از اولین قاتلان زنجیره‌ای شناخته شده در تاریخ است، به دنبال شکایت اسقف نانت دستگیر شد. او از حاکمان منطقه‌ی برتانی در فرانسه و از سرداران مهم ژاندارک بود و صدها کودک را پس از تجاوز به قتل رسانده بود (تصویر روبرو).

رخدادهای فرهنگی و اجتماعی این روز هم چشمگیر بوده‌اند. در ۱۱۳۱ تقویم گریگوری در امپراتوری بریتانیا رسمیت یافت، در ۱۲۰۹ خط راه‌آهن لیورپول به منچستر راه‌اندازی شد و در ۱۲۱۴ کشتی بیگل^۲ و

داروین^۳ به جزایر گالاپاگوس^۴ رسیدند. در ۱۲۳۰ دانشگاه سنت جوزف^۵ در فیلادلفیا تأسیس شد.

در ۱۳۲۴ یک گردباد در جنوب فلوریدا پایگاه هوایی ریچموند را در هم کوبید و ۳۶۶ هواپیما را از بین برد، در ۱۳۳۸ از اولین دستگاه فتوکپی کارآمد به نام زیراکس-۹۱۴^۶ در یک برنامه‌ی تلویزیونی رونمایی شد و در ۱۳۵۷ محمدعلی کلی پس از غلبه بر لئون اسپینکس^۷ نخستین مشت‌زن سنگین وزنی شد که سه بار به قهرمانی می‌رسید.

بیست و چهارم شهریور از نظر دینی برای شیعیان از این رو اهمیت دارد که در این روز به سال ۶۰۱ میلادی حضرت علی زاده شده است. جالب آن که مأمون خلیفه‌ی عباسی (۱۶۵) هم در همین روز زاده شده‌اند، که همگی در تاریخ دین اهمیت دارند. زادگان نامدار دیگر این روز عبارت‌اند از مارکوپولو^۸ (۶۳۳)، الکساندر فون هومبولت^۹ کاشف و جغرافی‌دان آلمانی (۱۱۴۸) و آگاتا کریستی^{۱۰} نویسنده‌ی انگلیسی داستان‌های جنایی (۱۲۶۹). در همین روز

^۱ Gilles de Rais

^۵ Saint Joseph's University

^۹ Alexander von Humboldt

^۲ Beagle

^۶ Xerox 914

^{۱۰} Agatha Christie

^۳ Charles Darwin

^۷ Leon Spinks

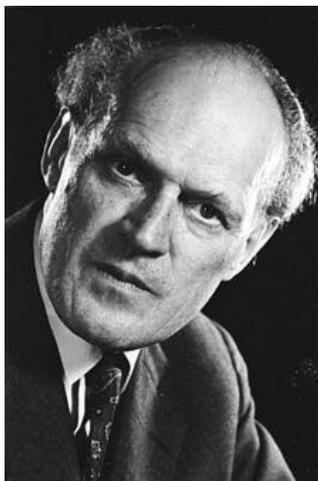
^۴ Galapagos Islands

^۸ Marco Polo

به سال ۱۳۱۰ عمر بن فرهاد منافی مشهور به عمر مختار پیشوای دینی سنوسی‌ها و رهبر مقاومت لیبی در برابر استعمار ایتالیا به دست ایتالیایی‌ها کشته شد. ویلی مسراشمیت^۱ مهندس آلمانی و سازنده‌ی سلاح و هواپیما (۱۳۵۷) و اوریانا فالاجی^۲ روزنامه‌نگار مشهور (۱۳۸۵) هم در این روز از دنیا رفته‌اند.

آگاتا کریستی

ویلی مسراشمیت

اوریانا فالاجی

عمر مختار و پیروانش

الکساندر فون هومبولت

^۱ Willy Messerschmitt

^۲ Oriana Fallaci

بیست و پنجم شهریور

روز بیست و پنجم شهریور سال ۱۲۰۰ (۱۸ ذیحجه ۱۲۳۶ ق.) محمدعلی دولتشاه پسر مهتر فتحعلی شاه با سپاهی پانزده هزار نفری به میانرودان لشکر کشید و محمود پاشا کهیا و داود پاشا والی عثمانی بغداد را شکست داد و در عمل کشور کنونی عراق را فتح کرد. او در پی این پیروزی برای عراق والی‌ای از طرف ایران تعیین کرد، اما در راه بازگشت به ایران بود که در اثر بیماری درگذشت.

در ۱۲۸۸ بین قوای دولتی به سرکردگی سردار بهادر بختیاری و پیرمخان ارمنی و طرفداران حاج ملا قربانعلی مجتهد متنفذ و مستبد زنجان در منطقه‌ی خمسه جنگ سختی رخ داد. سرانجام قوای دولتی فاتح شد و حاج ملا قربانعلی مجتهد نود ساله فرار کرد. علمای نجف حکم به تکفیر حاجی دادند. سه سال بعد (۱۲۹۱) سالارالدوله و یار محمدخان کرمانشاهی که همدست محمدعلی شاه و ضد مشروطه بودند با سپاه خود روانه‌ی سنندج شدند. در ۱۲۹۸ همه‌ی این نیروهای ضد مشروطه از بین رفته بودند و در مقابل برخی از سرکشان محلی که آزادی خواه تندرو بودند جایگزینشان شده بودند. در چنین روزی در این سال رضاخان با میرزا کوچک خان جنگلی اتمام حجت کرد و خواست که تسلیم شود و چون چنین نکرد با شیخونی رشت را از دستش گرفت.

در چنین روزی به سال ۱۳۰۹ شورش آزارات پس از سه سال سرکوب شد. در جریان این شورش مردم مناطق کردنشین شرق آناتولی در برابر استیلای دولت جدید ترکیه سر به شورش برداشتند و به سختی در برابر پیشروی قوای آتاتورک مقاومت کردند. ترک‌ها در برابر قوای شورشیان که به پنج تا هشت هزار تن بالغ می‌شد، ارتشی ۶۶

هزار نفره را گسیل کردند و علاوه بر شورشیان بخش بزرگی از مردم غیرنظامی منطقه را کشتار کردند. در این نبرد حدود ۴۷ هزار تن از مردم کُرد منطقه به قتل رسیدند.

شورشیان آارات

در ۱۳۱۸ روسیه شوروی و آلمان نازی پس از نوشتن عهدنامه‌ی سری به لهستان حمله بردند و این کشور را بین خود تقسیم کردند. دقیقاً دو سال بعد در ۱۳۲۰ پس از فتح ایران به دست متفقین انگلیسی‌ها دنبال گزینه‌ای می‌گشتند تا دودمان پهلوی را برکنار و کسی دیگر را شاه کنند. در این راستا هارولد نیکولسون^۱ در این روز با حمید میرزا قاجار گفتگویی کرد، اما دریافت که او توانایی دستیابی به تاج و تخت را ندارد. یک سال بعد سازمان مارکسیستی قوم‌گرای ک ژ ک توسط یازده نفر در کردستان تأسیس شد که بعدتر به حزب دموکرات کردستان تبدیل شد.

در بیست و پنجم شهریور سال ۱۳۳۲ در پی کودتای ۲۸ مرداد همه‌ی ۹۱ نفری که برای شرکت در فستیوال بخارست از ایران به کشورهای کمونیستی سفر کرده بود، پس از ورود به بندر پهلوی دستگیر و بازداشت شدند و پس از دو روز به تهران انتقال یافتند. پرویز خطیبی مدیر روزنامه‌ی فکاهی حاجی بابا هم در آن جمع بود. در همین روز

---

^۱ Harold Nicolson

سرلشکر مهنا معاون سابق وزارت جنگ و حسن صدر مدیر روزنامه‌ی قیام/ایران هم بازداشت شدند. از سوی دیگر یکصد و پنجاه نفر دیگر از بازداشت‌شدگان ماجرای کودتا به قلعه فلک‌الافلاک انتقال یافتند که در میانشان ناظرزاده کرمانی، خلیل ملکی و مهندس قاسمی حضور داشتند.

کشتار صبرا و شتیلا

شاورش

رخدادهای پراکنده‌ی دیگری هم در این روز در ایران زمین رخ داده است. در ۱۳۵۵ شاورش^۱ کاپیتان قهرمان شنای ارمنی بیست نفر را که در سد ایروان در حال غرق شدن بودند نجات داد، در ۱۳۵۷ زلزله‌ی طبرس با شدت ۷/۴ ریشتر این منطقه را در هم کوبید و دست‌کم پانزده هزار تن کشته به جا گذاشت، در ۱۳۶۱ کشتار صبرا و شتیلا آغاز شد. در این فاجعه که دو روز به درازا کشید، نیروهای مسیحی فالانژ که به حزب کتائب وابسته بودند و متحد اسرائیل محسوب می‌شدند، در دو اردوگاه صبرا و شتیلا پناهندگان فلسطینی و ساکنان بومی منطقه را که اغلب شیعه بودند

---

^۱ Shavarsh Vladimiri Karapetyan

طی دو روز کشتار کردند، بی آن که سربازان اسرائیلی که مأمور حفظ امنیت منطقه بودند در کارشان مداخله‌ای کنند. در این واقعه به روایت‌های گوناگون بین ۷۶۲ تا ۳۵۰۰ نفر غیرنظامی کشته شدند.

طی سال‌های اخیر در ۱۳۸۶ سربازان مزدوری که در استخدام شرکت امنیتی بلک‌واتر^۱ بودند، هنگام اسکورت یکی از اعضای سفارت آمریکا در میدان نیسور بغداد به سوی مردم آتش گشودند و ۱۷ نفر را کشتند و ۲۰ نفر را زخمی کردند و در ۱۳۹۳ داعش به منطقه‌ی کردنشین کوبانی حمله برد و با مقاومت شدید زنان و مردان مسلح گرد روبرو شد.

پرون

کی

هیدالگو

نوریگا

این روز در سطح جهانی با پیروزی جریان‌های استقلال‌طلبانه و سرنگونی دیکتاتورهای پیوندی دارد. در ۱۱۸۹ کشتی به نام میگوئل هیدالگو^۲ جنگ برای استقلال مکزیک از اسپانیا را آغاز کرد، در ۱۳۵۴ گینه‌ی پاپوا از استرالیا مستقل شد و در ۱۳۷۱ مانوئل نوریگا^۳، دیکتاتور پیشین پاناما، در آمریکا به جرم پولشویی و قاچاق مواد مخدر محاکمه شد و به چهل سال زندان محکوم شد.

^۱ Blackwater

^۲ Miguel Hidalgo y Costilla

^۳ Manuel Noriega

رخدادهای فرهنگی و اجتماعی این روز هم جالب توجه‌اند: در ۹۹۵ اولین مدرسه‌ی اروپا که ویژه‌ی فرزندان اشراف نبود و دره‌ایش به روی همه‌ی کودکان باز بود در فراسکاتی^۱ ایتالیا تأسیس شد. در ۱۲۴۲ کریستوفر روبرت^۲ که یک انسان‌دوست آمریکایی بود اولین مدرسه‌ی آمریکایی‌ها در خارج از خاک آمریکا را تأسیس کرد. این نهاد کالج روبرت نام داشت و در استانبول گشایش یافت. در ۱۲۸۷ شرکت جنرال موتورز^۳ تأسیس شد و در ۱۲۹۹ بمبی که در یک گاری جاسازی شده بود در برابر ساختمان مورگان در وال‌استریت^۴ منفجر شد و ۳۸ تن را کشت و ۴۰۰ تن را زخمی کرد.

در ۱۳۴۰ دکتر عبدالسلام کمیسیون پژوهش فضا و فراز جو را در پاکستان تأسیس کرد و در ۱۳۴۹ ملک حسین، شاه اردن، پس از هواپیمارمایی فلسطینی‌ها اعلام حکومت نظامی کرد و در مقابل، فلسطینی‌ها گروه شبه‌نظامی سپتامبر سیاه را تشکیل دادند. در ۱۳۶۶ عهدنامه‌ی مونترآل^۵ برای جلوگیری از گسست لایه‌ی اوزون منعقد شد و در ۱۳۶۹ راه‌آهن چین به قزاقستان با افتتاح ایستگاه دوستیک^۶ تکمیل شد و در ۱۳۸۷ هم شرکت برادران لِه‌مان^۷ اعلام ورشکستگی کرد و این بزرگ‌ترین اعلام ورشکستگی در تاریخ آمریکا بود.

زادگان نامدار این روز عبارت‌اند از یوآن شی‌کای^۸ رئیس‌جمهور چین (۱۲۳۸)، کارل دونیتس^۹ دریاسالار آلمانی و رئیس‌جمهور آلمان و جانشین هیتلر (۱۲۷۰) و دیوید کاپرفیلد شعبده‌باز آمریکایی (۱۳۳۵). از میان رفتگان نامدار این روز هم می‌توان از این کسان نام برد: لویی هجدهم^{۱۰} (۱۲۰۳) و ژان پیازه^{۱۱} روان‌شناس سویسی (۱۳۵۹).

---

^۱ Frascati

^۲ Christopher Robert

^۳ General Motors

^۴ Wall Street

^۵ Montreal Protocol

^۶ Dostyk

^۷ Lehman Brothers

^۸ Yuan Shikai

^۹ Karl Dönitz

^{۱۰} Louis XVIII

^{۱۱} Jean Piaget

یوان شی کای

کارل دونیتس

بیست و ششم شهریور

در چنین روزی به سال ۵۵۵ هجری خورشیدی سپاهیان سلجوقی که زیر فرمان قلیچ ارسلان می‌جنگیدند در نبرد میریوکفالون^۱ بر قوای امپراتور مانوئل اول کومننوس^۲ بیزانسی پیروز شدند و فتوحات خود را در آناتولی به استواری حفظ کردند.

روز سه شنبه بیست و ششم شهریور سال ۱۲۸۵ (۲۹ رجب ۱۳۲۴ ق.) مجلس مشیرالسلطنه را، که دستیار مستبدین بود، از صدارت عزل کرد. درست یک سال بعد در چهارشنبه بیست و ششم شهریور ۱۲۸۶ (۱۰ شعبان ۱۳۲۵ ق.) چهل انجمن مشروطه‌خواه در میدان بهارستان چادر زدند و هم‌قسم شدند که تا امضای متمم قانون اساسی به دست محمدعلی‌شاه به تحصن خود ادامه دهند. این کارها با پیروزی قرین بود و تا سال ۱۲۹۱ مستبدین از بین رفته بودند. در این روز فرمانفرما با سپاهی که از سواران بختیاری و سربازان دولتی تشکیل شده بود به کرمانشاه رفت تا با خطر دست‌اندازی‌های عثمانی‌ها رویارو شود.

تا ده سال بعد عثمانی‌ها منقرض شده و دولت ترکیه‌ی مدرن جایگزینشان شده بود که از بسیاری جنبه‌ها خونریزتر و خطرناک‌تر از دولت پیشین می‌نمود. در سال ۱۳۲۰ هم قوای روس به نمایندگی از متفقین اشغالگر وارد تهران شدند.

---

^۱ Battle of Myriocephalon

^۲ Manuel Comnenus

دکتر مصدق در دادگاه

در همین روز به سال ۱۳۳۲ به دستور سپهبد زاهدی تظاهرات بازار تهران که به هواداری از دکتر مصدق انجام شده بود به شدت سرکوب شد و عده‌ی زیادی در این رابطه دستگیر شدند و قسمتی از سقف بازار هم خراب شد. هم‌زمان بازپرسی از دکتر محمد مصدق توسط سرهنگ کیهان‌خدیو و سرتیپ آزموده دادستان ارتش آغاز شد. این بازپرسی مجموعاً چهار ساعت به طول انجامید و در پایان جلسه بازپرس قرار بازداشت دکتر مصدق را به تأیید دادستان ارتش رساند و دکتر مصدق بلافاصله به قرار بازداشت خود اعتراض کرد. در ۱۳۵۹ صدام قرار داد الجزایر را ملغی اعلام کرد. در ۱۳۶۴ امام خمینی فرمان تشکیل نیروهای سه‌گانه‌ی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی (هوایی، دریایی و زمینی) را صادر کرد. به سال ۱۳۷۱ هم در ماجرای ترور رستوران میکونوس^۱ چند رهبر کرد ایرانی (صادق شرفکندی، فتاح عبدولی، همایون اردلان و مترجمشان نوری دهکردی) به دنبال یک ترور سیاسی کشته شدند.

این روز در تاریخ جنگ به نسبت آرام و بی‌سر و صدا بوده و جنگ‌های بزرگش به شکل جالبی در هندوستان متمرکز شده است. یک نمونه از رخدادهای خارج از قلمرو هند آن که در ۱۲۹۵ مانفرد فون ریشت‌هوفن^۲ که بعدتر

---

^۱ Mykonos restaurant assassinations

^۲ Manfred von Richthofen

با لقب بارون سرخ شناخته شد و تک‌خال خلبانان آلمانی بود، نخستین جنگ هوایی خود را تجربه کرد. اما جنگ‌های اصلی دوران معاصر ما در این روز به قلمرو هندوستان و گوشه‌ی جنوب شرقی ایران زمین مربوط می‌شود که امروز به کشور پاکستان تبدیل شده است. در سال ۱۳۲۷ نظام حیدرآباد تسلیم قوای هندی شد و قلمروش در هند ادغام شد. حیدرآباد که استانی در دولت گورکانی بود پس از مرگ اورنگ‌زیب به دولتی مستقل تبدیل شد که فرمانروایانش (دودمان آصف‌جاه) همچنان لقب قدیمی نظام‌الملک را حفظ کرده بودند و از این رو نزد اروپاییان با نام «نظام» شناخته می‌شدند. دولت حیدرآباد که ثروتمندترین بخش از هند بود، پس از استقلال هند به این قلمرو نیوست و دربارهی جنگ با پاکستان هم بی‌طرف ماند و اعلام کرد که دولتی مستقل است. اما ارتش هند در شهریور ماه به این قلمرو حمله کرد و آخرین نظام‌الملک (میرعثمان علی‌خان) را برکنار کرد.

آصف‌جاه نظام حیدرآباد

بیست و ششم شهریور طی تاریخ با مرزبندی‌های سیاسی و تغییر قلمروها پیوندی چشمگیر داشته است. در ۱۰۰۹ شهر بوستون تأسیس شد، در ۱۱۵۷ عهدنامه‌ی فورت پیت^۱ نخستین قرارداد رسمی بین دولت آمریکا و سرخپوستان (قبیله‌ی لناپه^۲) امضا شد، در ۱۱۸۸ سوئد با روسیه عهدنامه‌ای امضا کرد و قلمروی را که امروز فنلاند نامیده می‌شود به این کشور واگذار کرد، در ۱۲۳۸ مردی فقیر و نیمه‌دیوانه به نام جوشوا نورتون^۳ در آمریکا نامه‌هایی به روزنامه‌ها فرستاد و در آن ادعا کرد که امپراتور ایالات متحده است!

در ۸۸۱ هجری خورشیدی کریستوفر کلمب در واپسین سفرش به هندوراس رسید. در ۱۲۸۹ بیست و پنج هزار نفر در آمستردام برای حق اعطای رأی عمومی تظاهرات کردند. در ۱۲۹۰ پیوتر استولپین^۴ نخست‌وزیر روسیه در ابرای مسکو ترور شد و به قتل رسید. در ۱۲۹۸ هلند به زنان حق رأی داد. در ۱۳۲۲ هیتلر دستور تبعید یهودیان دانمارک را صادر کرد، در ۱۳۲۶ نیروی هوایی در ارتش آمریکا به یک نیروی مستقل تبدیل شد و از نیروی زمینی استقلال یافت در همین روز شورای امنیت ملی آمریکا و دفتر مرکزی اطلاعات (سیا) هم تأسیس شدند، در ۱۳۵۷ هم مصر و اسرائیل توافق‌نامه‌ی کمپ‌دیوید^۵ را امضا کردند. این روز در ضمن با جنبش‌های اعتراضی مردمی هم پیوندی دارد چنان که در ۱۳۵۹ پس از چند هفته اعتصاب در لهستان، نهضت ضدشوروی همبستگی در این کشور شکل گرفت، در ۱۳۸۵ نوار گفتگوی خصوصی فرنس جورچانی^۶ نخست‌وزیر مجارستان لو رفت و از آنجا که در آن اعتراف کرده بود حزب سوسیالیست در انتخابات اخیر تقلب کرده و بدون پیروزی به قدرت رسیده، اعتراضی سراسری را برانگیخت و در ۱۳۹۰ جنبش اشغال وال استریت^۷ آغاز شد.

---

^۱ Treaty of Fort Pitt

^۴ Pyotr Stolypin

^۷ Occupy Wall Street

^۲ Lenape

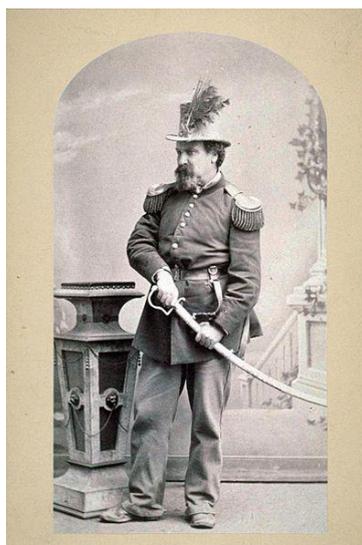
^۵ Camp David Accords

^۳ Joshua Abraham Norton

^۶ Ferenc Gyurcsány

فریدا کالو

جوشوا نورتون

هریت تابمن

این روز در ضمن با چندین رخداد فرهنگی و علمی و فنی هم پیوند خورده است. در ۱۰۶۲ آنتوان وان لیوون هوک^۱ نامه‌ای به انجمن سلطنتی نوشت و در آن از کشف خود با میکروسکوپ و جانوران ریز درون یک قطره آب سخن گفت. این نخستین گزارش از کشف آغازیان بود. در ۱۲۲۸ زن سیاهپوست برده‌ای به نام هریت تابمن^۲ از بردگی گریخت و به یکی از رهبران مهم نهضت الغای بردگی تبدیل شد. در جریان جنگ‌های داخلی آمریکا شبکه‌ای که او بین بردگان مناطق جنوبی ایجاد کرده بود در پیروزی شمالی‌ها نقش مهمی ایفا کرد و در ۱۳۰۴ فریدا کالو^۳ در یک تصادف رانندگی به شدت زخمی شد و در نتیجه از تحصیل باز ماند و به جای آن به نقاشی و هنر روی آورد.

در ۱۲۸۵ یک تسونامی بزرگ در هنگ‌کنگ نزدیک به ده هزار نفر را کشت، در ۱۳۴۰ اولین ورزشگاه با سقف گنبدی متحرک در مینه‌سوتا ساخته شد، در ۱۳۵۵ اولین شاتل فضایی به نام انترپرایز^۴ در آمریکا رونمایی شد، در ۱۳۶۲

^۱ Antonie van Leeuwenhoek

^۲ Frida Kahlo

^۳ Harriet Tubman

^۴ Enterprise

ونسا ویلیامز^۱ اولین ملکه‌ی زیبایی سیاهپوست آمریکا شد و در ۱۳۷۰ اولین نسخه از نرم‌افزار لینوکس بر اینترنت نهاد شد.

سقف ورزشگاه مینه‌سوتا

ونسا ویلیامز

در چنین روزی به سال ۱۱۵۶ ناتان مایر روچیلد^۲ بانکدار مهم اروپایی زاده شد که تباری یهودی داشت و یکی از پنج برادری بود که امپراتوری بانکی خاندان روچیلد را در اروپا پدید آوردند. دیگر زادگان نامدار این روز عبارت‌اند از میرزا محمدحسن خان صنیع الدوله یا اعتمادالسلطنه دوم (۱۲۲۲)، که اولین رئیس‌مجلس ایران در عصر مشروطه بود، دیوید دونبار بوئیک^۳ مهندس اسکاتلندی (۱۲۳۳) که همان کسی بود که در آمریکا شرکت خودروسازی بیوک را تأسیس کرد، بن کارسون^۴ عصب‌شناس آمریکایی هم در این روز (۱۳۳۰) زاده شد، او کسی بود که نخستین عمل موفق جدا کردن دوقلوی به هم چسبیده از سر را انجام داد و کتاب درسی مهمی درباره‌ی روان‌شناسی فیزیولوژی نوشت که به پارسی هم ترجمه شده و بعد از سخنرانی اثرگذاری که در دفاع از محافظه‌کاران کرد، به حزب جمهوری‌خواه پیوست و به نفع دونالد ترامپ وارد کارزار انتخاباتی شد. او در اسفند ۱۳۹۵ وزیر مسکن و شهرسازی آمریکا شد. بیلی د‌کید^۵ هفت‌تیرکش و راهزن آمریکایی (۱۲۳۸)، و خلیفه بن حمد الثانی امیر قطر (۱۳۱۱).

^۱ Vanessa Williams

^۲ David Dunbar Buick

^۵ Billy the Kid

^۲ Nathan Mayer Rothschild

^۴ Ben Carson

در سال ۱۳۹۵ بهمن گلبارنژاد قهرمان دورچرخه‌سوار ایرانی در اثر حادثه‌ای هنگام مسابقه دادن درگذشت. او پیشتر در جوانی قهرمان وزنه‌برداری بود و از رزمندگانی بود که در جریان جنگ با عراق یک پای خود را از دست داد. اما بر این نقص چندان غلبه کرد که به قهرمان جهانی دورچرخه‌سواری در مسابقات پارالمپیک تبدیل شد. گذشته از او دانیل گابریل فارنهایت^۱ دانشمند لهستانی-هلندی و بنیانگذار واحد دمای فارنهایت (۱۱۱۵)، روث بندیکت^۲ انسان‌شناس آمریکایی (۱۳۲۷) و کارل ریموند پوپر^۳ (۱۳۷۳) هم در این روز درگذشته‌اند.

دیوید دونبار بوئیک

بهمن گلبارنژاد

روث بندیکت

ناتان مایر روچیلد

استولپین

^۱ Daniel Gabriel Fahrenheit

^۲ Ruth Benedict

^۳ Karl Raimund Popper

بیست و هفتم شهریور

در ۹۹۹ خورشیدی، ارتش عثمانی در نبرد سسورا^۱ بر قوای متحد لهستانی و لیتوانی پیروز شد (تصویر روبرو).

روز جمعه بیست و هفتم شهریور سال ۱۲۰۸ هجری خورشیدی (۱۹ ربیع‌الاول ۱۲۴۵ ق.) خسرو میرزا و هیئت ایرانی که برای مذاکره درباره‌ی مرگ گریبایدوف^۲ به

روسیه رفته بودند، پس از تشریفاتی رسمی و سان دیدن از رژه‌ی سربازان از امپراتور و امپراتریس خداحافظی کرده و سن پترزبورگ را به سوی ایران ترک کردند. یکی از اعضای این گروه میرزا تقی خان امیرکبیر بود. در همین روز به سال ۱۲۸۶ روزنامه‌ی صور اسرافیل آگهی ترور اتابک را با لحنی جانبدارانه منتشر کرد. چهار سال بعد در ۱۲۹۰ سالارالدوله (تصویر روبرو) که نخست به هواداری از پدرش محمدعلی‌شاه مخلوع وارد جنگ با

^۱ Battle of Cecora

^۲ Alexander Griboyedov

مشروطه‌خواهان شده بود، با همدستی پدرزنش که رئیس ایل کلهر بود مدعی تاج و تخت شد. اما در ساوه شکست خورد و به پشتکوه فرار کرد.

در سال ۱۳۳۸ پاندیت نهرو^۱ نخست‌وزیر هند به اتفاق ایندیرا گاندی^۲ دخترش و ده نفر از مقامات بلندپایه‌ی هند برای یک دیدار چهار روزه وارد تهران شدند. در ۱۳۶۱ شبه‌نظامیان مسیحی در لبنان ششصد مهاجر فلسطینی را کشتار کردند و در ۱۳۸۶ پرویز مشرف پس از آن که به مقام رئیس‌جمهوری برگزیده شد اعلام کرد که از موقعیت رهبری نظامی پاکستان کناره‌گیری می‌کند و دوباره قوانین مدنی را احیا خواهد کرد.

این روز در تاریخ جهان با رخدادهای سیاسی فراوان و جنگ‌های اندک مصادف بوده است. در سال ۹۶ میلادی پس از به قتل رسیدن دومیتیان^۳، نروا^۴ خود را امپراتور روم خواند و در ۳۲۴ میلادی کنستانتین^۵ در نبرد کریزوپولیس^۶ بر رقیب سرسختش لیکینیوس^۷ غلبه کرد و قدرت را در روم به دست گرفت.

در ۱۳۱۳ اتحاد جماهیر شوروی به اتحادیه‌ی ملل پیوست، در ۱۳۲۴ داگلاس مک‌آرتور^۸ پس از پیروزی بر ژاپنی‌ها مقرر فرماندهی‌اش را به توکیو منتقل کرد و در ۱۳۳۹ فیدل کاسترو^۹ در مقام رهبر کوبا به نیویورک رفت تا در اجلاس سازمان ملل شرکت کند، در ۱۳۶۰ مجازات اعدام در فرانسه لغو شد و در ۱۳۶۷ جنبش مردم‌سالاری برمه با کودتای نظامی و کشتار شدید آزادی‌خواهان درهم شکست. در ۱۳۸۰ اولین حمله‌ی میکروبی با ارسال نامه‌های آلوده به میکروب سیاه‌زخم در آمریکا انجام شد و در ۱۳۸۶ راهبان بودایی به تظاهرات ضدحکومتی در برمه پیوستند و در نتیجه انقلاب زعفرانی در این کشور آغاز شد. در ۱۳۹۳ هم اسکاتلندی‌ها به استقلال از انگلستان رأی منفی دادند.

^۱ Pandit Jawaharlal Nehru

^۴ Nerva

^۷ Licinius

^۲ Indira Gandhi

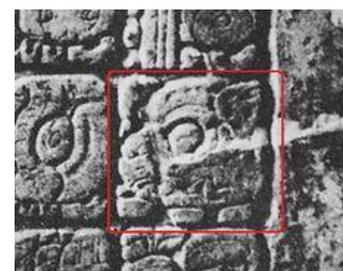
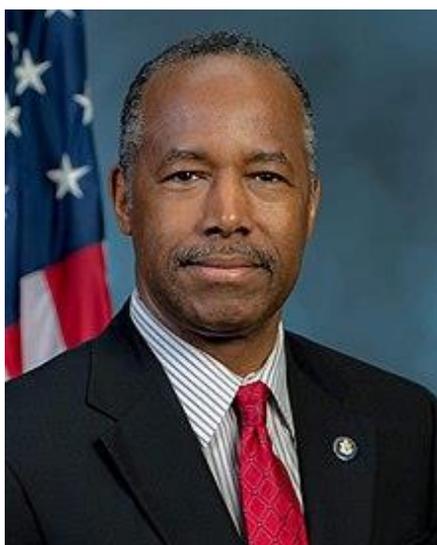
^۵ Constantine

^۸ Douglas MacArthur

^۳ Domitian

^۶ Battle of Chrysopolis

^۹ Fidel Castro

بالا: کان بعلام
میان: فرانکی آوالون
چپ: بن کارسون

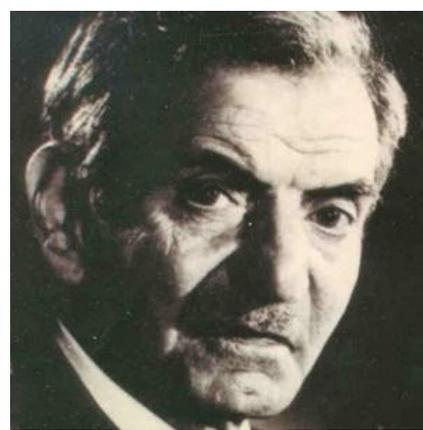
این روز با رخداد‌های اجتماعی متنوعی هم قرین بوده است. در ۱۱۸۸ ساختمان اپرای سلطنتی در لندن گشایش یافت. در ۱۱۹۱ آتش‌سوزی بزرگ مسکو پس از نابود کردن سه چهارم شهر فرو نشست. در ۱۲۳۰ اولین شماره از روزنامه‌ی نیویورک دیلی تایمز^۱ منتشر شد. این روزنامه بعدتر به نیویورک تایمز بدل شد. در ۱۳۷۶ هم غول رسانه‌ای آمریکا به نام تد ترنر^۲ یک میلیارد دلار به سازمان ملل کمک مالی کرد!

پینکر

ترایان

شهریار تبریزی

^۱ *New-York Daily Times*

^۲ Ted Turner

زادگان نامدار این روز عبارت‌اند از: ترایانوس^۱ امپراتور روم (۵۳ میلادی)، کان بهلام اول^۲ شاه دولت‌شهر سرخپوستی پالنکه^۳ (۵۲۴ میلادی)، حیدر میرزا شاهزاده‌ی صفوی (۹۳۳ هجری خورشیدی)، گرتا گاربو^۴ هنرپیشه‌ی سوئدی (۱۲۸۴)، فرانکی آوالون^۵ خواننده و ترانه‌سرای آمریکایی (۱۳۱۹)، جان مک‌آفی^۶ برنامه‌نویس رایانه‌ای و اولین تولیدکننده‌ی برنامه‌های ضدویروس (۱۳۲۴)، استیون پینکر^۷ روان‌شناس آمریکایی (۱۳۳۳) و جیمی هندریکس^۸ خواننده‌ی آمریکایی (۱۳۴۹) و شهریار تبریزی شاعر ایرانی (۱۳۶۷) هم در این روز در گذشته‌اند.

جان مک‌آفی

گرتا گاربو

جیمی هندریکس

^۱ Trajan

^۲ Kan Bahlam I

^۳ Palenque

^۴ Greta Garbo

^۵ Frankie Avalon

^۶ John McAfee

^۷ Steven Pinker

^۸ Jimi Hendrix

بیست و هشتم شهریور

روز بیست و هشتم شهریور سال سیزده هجری خورشیدی مسلمانان با فرماندهی خالد بن ولید دمشق را فتح کردند. در تاریخ معاصرمان هم این روز با چند رخداد پراکنده مصادف است. در ۱۲۸۷ روزنامه‌ی مشروطه‌خواه *ندای وطن* در تیراژ سه هزار نسخه در تهران انتشار یافت، در ۱۲۹۴ شیخ عبدالله بن جاسم از آشوب جنگ جهانی نخست بهره جست و نیروهای عثمانی را از قلمروی که امروز کشور قطر شده بیرون راند و امیر آن ناحیه شد. در ۱۳۲۵ پادگان کازرون توسط نیروهای عشایری ممسنی و قشقایی و بویراحمدی محاصره شد و جنگ سختی میانشان درگرفت. در همین روز به سال ۱۳۵۵ به دنبال ظاهر شدن یک شیء پرنده‌ی ناشناخته (UFO/شپن) در آسمان تهران دو جت اف-۴ از پایگاه هوایی شاهرخی با این حدس که شاید موشک یا هواپیمایی مهاجم به حریم تهران تعرض کرده باشد، با آن رویارو شدند. دست‌کم یکی از این هواپیماها که خلبانش پرویز جعفری بود با اختلال شدید ابزارهای الکترونیکی روبرو شد و هردو اختلال رادیویی را تجربه کردند. همچنین یکی از جنگنده‌ها کوشید موشکی به سمت شیء مورد نظر شلیک کند. پژوهشگران بعدتر این حادثه را به اثر بارش شهابی فصلی که در آن هنگام رخ داده بود مربوط دانستند و خرابی وسایل الکترونیکی را هم نتیجه‌ی نقص فنی هواپیما فرض کردند. این برخورد یکی از ده رویارویی مستند مهم با شپن‌ها در سطح جهانی است.

کاپیتان پرویز جعفری

اسکات فاهلمن

تئودور کازینسکی

در تاریخ جهان این روز با تحولات نهادی و سیاسی پیوند خورده است. در ۱۱۵۷ کنگره‌ی قاره‌ای اولین بودجه‌ی دولت آمریکا را تصویب کرد، در ۱۱۷۲ جرج واشینگتون^۱ کلنگ ساخت بنای کاپیتول^۲ را بر زمین زد، و در ۱۲۷۲ قانون جدید در نیوزلند به زنان حق رأی دادن اعطا کرد. در ۱۳۳۱ دولت آمریکا چارلی چاپلین^۳ را زمانی که به انگلستان سفر کرده بود از بازگشت به این کشور منع کرد و وی را به خاطر تبلیغ عقاید سوسیالیستی تبعید کرد. او تا بیست سال بعد پایش را به آمریکا نگذاشت. در ۱۳۶۱ هم اسکات فاهلمن^۴ اولین صورتک رایانه‌ای (emoticon) را ارسال کرد.

چارلی چاپلین در مراسم اهدای جایزه‌ی اسکار

زلزله‌ی مکزیکوسیتی

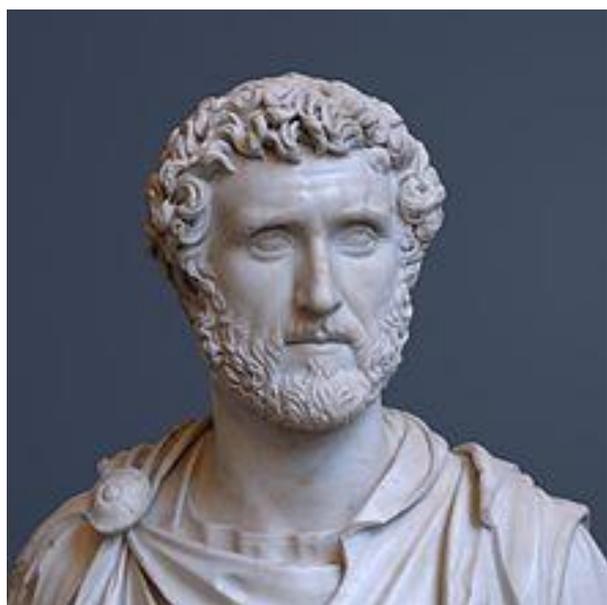
^۱ George Washington

^۳ Charlie Chaplin

^۲ Capitol

^۴ Scott Fahlman

در ۸۹۸ فردیناند ماژلان^۱ سفر خود به دور دنیا را آغاز کرد. از رخداد‌های پرماجرایی این روز هم یکی زلزله‌ی مکزیکوسیتی در سال ۱۳۶۴ است که هزاران نفر را کشت و چهارصد خانه را ویران کرد و دیگری اعلام موجودیت شخصیتی ویرانگر است که بارها مایه‌ی الهام فیلمسازان و داستان‌نویسان قرار گرفته است. در چنین روزی به سال ۱۳۷۴ روزنامه‌های نیویورک تایمز^۲ و واشینگتن پست^۳ بیانیه‌ی ضدمدرنیته‌ی تروریستی مرموز را که با نام اونابومبر^۴ شناخته می‌شد منتشر کردند. بعدتر معلوم شد این فرد که با ارسال بمب به مراکز پژوهشی و صنعتی دانشمندان و صنعتگران کلیدی را به قتل می‌رساند، یک استاد جوان دانشگاه و فیزیکدان معتبر به نام تئودور کازینسکی^۵ است. بیست و هشتم شهریور در ضمن زادروز آنتونیوس پیوس^۶ امپراتور روم (سال ۸۶ میلادی) و فردیناند پورشه^۷ خودروساز اتریشی (۱۲۸۸) هم هست.

آنتونیوس پیوس

فردیناند پورشه

^۱ Ferdinand Magellan

^۲ *The New York Times*

^۳ *The Washington Post*

^۴ Unabomber

^۵ Theodore John Kaczynski

^۶ Antoninus Pius

^۷ Ferdinand Anton Ernst Porsche

بیست و نهم شهریور

روز بیست و نهم شهریور به‌ویژه در تاریخ ایران زمین از آن رو مهم است که مبدأ تاریخ هجری قرار گرفته است. چرا که در این روز در سال صفر هجری حضرت محمد و ابوبکر به مدینه رسیدند و هجرت پایان یافت. در همین روز به سال ۵۶۶ صلاح‌الدین ایوبی محاصره‌ی اورشلیم را آغاز کرد.

در قرن پیش مهم‌ترین رخداد این روز به سال ۱۲۳۶ رخ داد و آن زمانی بود که شورش هندیان بر ضد حاکمیت انگلستان با سرکوب شدید استعمارگران خاتمه یافت و انگلیسی‌ها دوباره دهلی را فتح کردند. این شورش که یک سال و نیم به درازا کشید، توسط «سپاهی‌ها» یعنی بازمانده‌ی ارتش گورکانی هدایت می‌شد و از پشتیبانی مردمی بسیار نیرومندی برخوردار بود و هدفش به قدرت بازگرداندن بهادر شاه ظفر گورکانی و احیای دولت قدیم پارسی‌زبان و ایرانی تبار شمال هند بود. کمپانی هند شرقی در سرکوب این شورش ناکام ماند و در نتیجه متصرفات خود در هند را به دولت انگلستان هبه کرد و در نتیجه پس از سرکوب این شورش هندوستان به صورت بخشی از امپراتوری انگلیس در آمد و دولت گورکانی هم به طور رسمی منحل اعلام شد.

ویرانه‌ی دروازه‌ی کشمیر در دهلی

به توپ بستن جنگاوران هندی

شمار کشته‌های هندیان در جریان این شورش که به طور مستقیم به دست انگلیسی‌ها کشته شدند و یا به دنبال آتش زدن کشتزارها و ویرانی روستاها از قحطی مردند بیش از هشتصد هزار تن بوده است. انگلیسی‌ها پس از فتح مجدد شهرها مردم غیرنظامی ساکن آن را به شکلی منظم کشتار می‌کردند. چنان‌که پس از فتح قلمرو اوده صد و پنجاه هزار هندی را کشتند که صد هزار نفرشان شهروندان غیرنظامی بودند. انگلیسی‌ها در جریان سرکوب این شورش با بی‌رحمی و وحشی‌گری غریبی رفتار کردند و رسم اعدام از راه به توپ بستن که پیش از این نوعی عقوبت نادر و وحشیانه قلمداد می‌شد. برای نخستین بار در این دوره برای کشتن شمار زیادی از سرداران سپاهی اسیرشده میان انگلیسی‌ها باب شد، هرچند مورخان انگلیسی به نادرست آن را به دولت گورکانی نسبت داده‌اند. از آنجا که بدنه‌ی شورشیان مسلمان بودند، انگلیسی‌ها پس از اشغال مجدد هندوستان و کشتار صدها هزار نفر از مسلمانان که جنگاورتر و سرکش‌تر بودند، پیروان این دین را به کلی از مقام‌های دولتی کنار گذاشتند و اداره‌ی امور دیوانی و اقتصادی را به هندوها سپردند.

در قرن کنونی تعادل شکننده‌ای که ایران در برابر دولت‌های استعماری داشت همچنان تداوم یافت و از وقوع فاجعه‌ای مثل فتح دهلی به دست انگلیسی‌ها جلوگیری به عمل آمد. با این همه، ارتباط یادشده پر تنش و پیچیده بود. در ۱۳۰۱ شرکت استاندارد اوپل که خواهان بهره‌برداری از نفت شمال ایران بود امتیاز آن را از یک تبعه‌ی روس به نام خستاریا که مدعی تملک آن بود خرید، هرچند در نهایت راه به جایی نبرد. در ۱۳۳۳ اداره‌ی کمک‌های خارجی آمریکا ۱۲۷ میلیون دلار به عنوان وام به ایران پرداخت و این از رده‌ی یاری‌هایی بود که آمریکا پس از کودتای ۲۸ مرداد به ایران می‌کرد. در ۱۳۳۸ هم پس از دوره‌ای از تیره شدن روابط، پگوف^۱ سفیر شوروی پس از شش ماه دوری از ایران با پیام خاص خروشچف^۲ وارد تهران شد و مقدمه‌ی قطع جنگ تبلیغاتی بین دو کشور را فراهم کرد.

---

^۱ Nikolai Pegov

^۲ Nikita Khrushchev

در این میان در همین روز به سال ۱۳۱۲ محمدعلی فروغی که نخست‌وزیر بود، انجمن آثار ملی را تأسیس و طرح تأسیس دانشگاه تهران را تدوین کرد. شالوده‌ی فرهنگستان زبان پارسی و برنامه‌ی ساخت آرامگاه حافظ و سعدی هم در این روز رسمیت یافت.

رخدادهای پرتنش و پرتلفات هم در این روز کم نبوده است. در سی‌ام شهریور سال ۱۳۱۸ نخست‌وزیر رومانی آرماند کالینسکو^۱ به دست گروه راست افراطی گارد آهن^۲ ترور شد، در ۱۳۶۳ یک بمب‌گذار انتحاری در مقابل سفارت آمریکا در بیروت خود را منفجر کرد و ۲۲ تن را کشت، در ۱۳۶۹ اوستیای جنوبی با تحریک روسیه استقلال خود را از گرجستان اعلام کرد.

نبرد آما

جان کالریج پتسون

لئو اشتراوس

آنی بسانت

در تاریخ جهان بیست و نهم شهریورماه با چندین جنگ مصادف بوده است. در ۱۲۳۳ قوای متحد انگلستان، فرانسه و عثمانی که روی هم رفته به شصت هزار تن بالغ می‌شدند در نبرد آما^۳ بر قوای سی و سه هزار نفره‌ی روس

^۱ Armand Călinescu

^۲ Iron Guard

^۳ Battle of Alma

پیروز شدند و به این ترتیب جنگ کریمه^۱ با شکست روسیه پایان یافت. در ۱۳۸۰ هم جورج دبلیو بوش در سخنرانی‌اش از آغاز جنگ با ترور سخن گفت.

در ۱۱۷۵ خطابه‌ی خداحافظی جرج واشینگتن^۲ به صورت نامه‌ای سرگشاده در آمریکا انتشار یافت، در ۱۲۵۰ جان کالریج پتسون^۳ اولین اسقف ملانزی در این سرزمین به دست بومیان کشته شد و در ۱۲۷۲ چارلز دوریا^۴ و برادرش برای نخستین بار خودرویی با سوخت بنزین را آزمایش کردند. در ۱۳۲۵ هم اولین جشنواره‌ی سینمایی کن در فرانسه برگزار شد.

برهان‌الدین ربانی

سن ژون پرس

ژان سیلیوس

یاکوب گریم

زادگان نامدار این روز عبارت‌اند از کان باهلام^۵ شاه مایا (۵۲۴ میلادی)، لئو اشتراوس^۶ فیلسوف و متفکر علوم سیاسی آمریکایی (۱۲۷۸)، فضل‌الرحمن مالک اندیشمند پاکستانی (۱۲۹۸) و اصلان مشهدزاده (مشهدوف)^۷ سردار چین و رئیس‌جمهور جمهوری چین ایخکریا^۸ (۱۳۳۰). از میان رفتگان این روز هم این شخصیت‌ها شهرت بیشتری دارند: تقی‌الدین احمد ابن تیمیه فقیه و بنیانگذار مذهب سلفی (۷۰۷)، یاکوب گریم^۹ زبان‌شناس آلمانی (۱۲۴۲)، آنی

^۱ Crimean War

^۴ Charles Duryea

^۷ Aslan Maskhadov

^۲ George Washington

^۵ Kan Bahlam

^۸ Ichkeria

^۳ John Coleridge Patteson

^۶ Leo Strauss

^۹ Jacob Grimm

بسانت^۱ مبلغ انگلیسی تئوسوفیسم (۱۳۱۲)، ژان سیبلیوس^۲ موسیقی دان و آهنگساز فنلاندی (۱۳۳۶)، سن ژون پرس^۳
شاعر فرانسوی (۱۳۵۴) و برهان‌الدین ربانی دهمین رئیس‌جمهور افغانستان (۱۳۹۰).

اصلان مشه‌زاده

---

^۱ Annie Besant

^۲ Jean Sibelius

^۳ Saint-John Perse

سی‌ام شهریور

در چنین روزی به سال ۱۲۶۰ به دنبال عقد قرارداد آخال که توسط ایوان زینوویف^۱ و مؤتمن‌الملک امضا شده بود، روس‌ها سمرقند و بخارا را گرفتند. روز یکشنبه سی‌ام شهریور سال ۱۲۷۵ (۱۲ ربیع‌الثانی ۱۳۱۴ ق.) هم شیخ هادی نجم‌آبادی مراسمی برای چهل‌مرگ میرزا رضای کرمانی برگزار کرد که امین‌الدوله سیاستمدار مشروطه‌خواه نیز در آن شرکت کرد. در همین روز به سال ۱۲۸۷ مستبدین که در پی ریشه‌کنی مشروطه بودند سپاهی به فرماندهی عین‌الدوله به شهر تبریز فرستاده بودند. عین‌الدوله ۴۸ ساعت به مشروطه‌خواهان شورشی شهر مهلت داد تا تسلیم شوند و رهبران‌شان را به باغ محل اقامتش خواست و به موعظه و نصیحت پرداخت تا از جنگ دست بردارند.

در ۱۳۲۱ مجله‌ی Life روی جلد خود عکس ملکه فوزیه را چاپ کرد و درباره‌اش در مقام ملکه‌ی ایران مطالب زیادی منتشر کرد (تصویر روبرو). در ۱۳۳۳ هم به دنبال کودتای ۲۸ مرداد لایحه‌ی قرارداد نفت و کنسرسیوم بین‌المللی از طرف دولت تسلیم مجلس شورای ملی شد. روز جمعه سی‌ام شهریور سال ۱۳۵۲ هم فیلمبرداری ۲۷ ساله به نام عباس سماکار در اداره‌ی تلویزیون مشهد دستگیر شد. او از چریک‌های مشهوری بود که با خسرو

^۱ Ivan Zinoviev

گلسرخی محاکمه شد و قصد گروگانگیری اعضای خانواده‌ی شاه را داشتند. در همین روز به سال ۱۳۷۰ هم ارمنستان از شوروی استقلال یافت.

این روز در تاریخ جهان هم پرماجرا بوده است. در ۶۳۹ مردم پروس در برابر استیلای شهسواران توتنی^۱ سر به شورش برداشتند و تا چهارده سال بعد در برابر قوای این فرقه مقاومت کردند. در ۱۱۷۱ سپاهیان انقلابی فرانسه نخستین حمله‌ی قوای متحد ضدانقلابی دولت‌های اروپایی را در نبرد والمی^۲ پس زدند. در ۱۲۳۹ طی جنگ‌های دوم تریاک سپاهیان متحد انگلیسی و فرانسوی در نبرد پالی کائو^۳ بر چینی‌ها غلبه کردند.

کشتی‌گیران «نبرد آزاد»

آرماند کالینسکو

اچ. جی. ولز

در سی‌ام شهریور ۱۳۱۸ ارتش سرخ و ورماخت^۴ همراه هم در برست لیتوفسک^۵ پس از پیروزی بر لهستان رژه رفتند! در ۱۳۴۳ مالتا از انگلستان استقلال یافت و در ۱۳۵۰ بحرین و بوتان و قطر به سازمان ملل متحد پیوستند. در ۱۳۵۱ فردیناند مارکوس^۶ نخست‌وزیر فیلیپین حکومت نظامی اعلام کرد و به دیکتاتور تبدیل شد و در ۱۳۶۰ هم

^۱ [Teutonic Knights](#)

^۲ Battle of Palikao

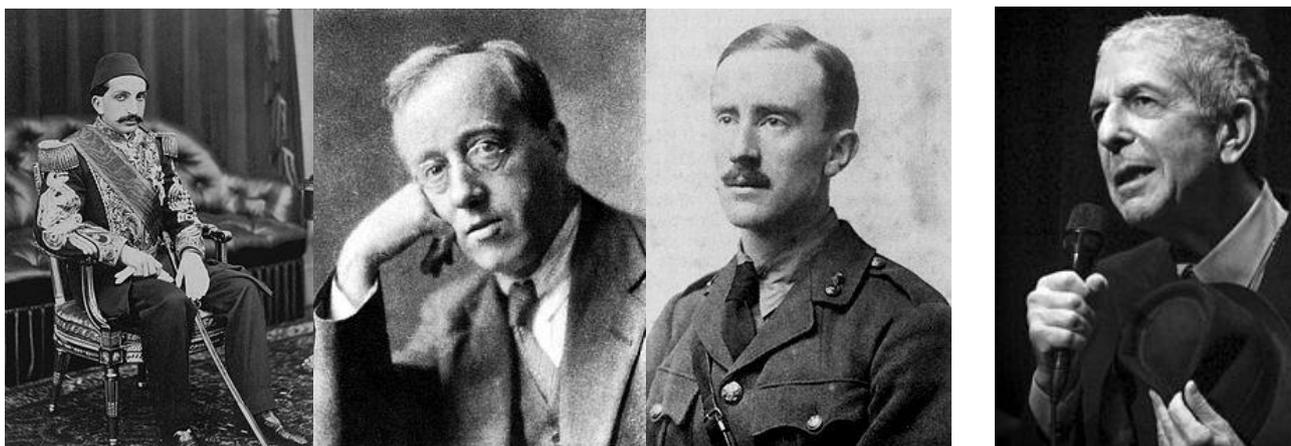
^۵ Brest-Litovsk

^۲ Battle of Valmy

^۴ Wehrmacht

^۶ Ferdinand Marcos

بلیز^۱ از انگلستان استقلال یافت. در ۱۳۷۲ بوریس یلتسین^۲ با انحلال پارلمان روسیه بحرانی سیاسی در کشور آفرید، در ۱۳۸۷ انفجار یک کامیون پر از مواد منفجره در برابر هتل ماریوت^۳ در اسلام‌آباد به مرگ ۵۴ تن انجامید و در ۱۳۹۲ اعضای گروه الشباب به بازاری در نایروبی کنیا حمله بردند و ۶۷ نفر را به قتل رساندند.

عبدالحمید دوم

گوستاو هولست

تالکین

لئونارد کوهن

در چنین روزی به سال ۱۲۰۲ جوزف اسمیت^۴ ادعا کرد الواحی زرین متعلق به تمدنی باستانی را یافته و فرقه‌ی مسیحی خود را که بعدتر به آیین مورمون^۵ تبدیل شد برای مبنای آن بنیان نهاد. در ۱۳۰۰ یک سیلوی ذخیره‌ی غله به خاطر واکنش‌های شیمیایی غلبه با رطوبت و گرما در اوپاوا^۶ آلمان منفجر شد و پانصد ششصد نفر را به قتل رساند. در ۱۳۱۲ سالوادور لوتروث^۷ مسابقات کشتی کچ موسوم به «نبرد آزاد» (Lucha Libre) را در مکزیک بنیان نهاد و در ۱۳۱۶ ج.ر.ر تالکین^۸ کتاب *هابیت‌ها*^۹ را، که اولین جلد از ارباب حلقه‌ها بود، به چاپ رساند.

^۱ Belize

^۲ Boris Yeltsin

^۳ Marriott Hotel

^۴ Joseph Smith

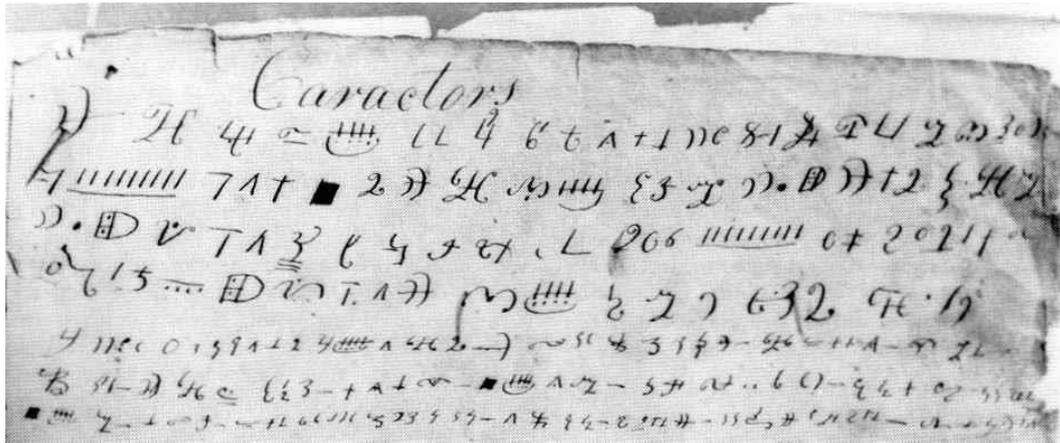
^۵ Mormonism

^۶ Oppau

^۷ Salvador Lutteroth

^۸ J. R. R. Tolkien

^۹ *The Hobbit*

الواح جوزف اسمیت

نامدارانی که در این روز به دنیا آمدند عبارت‌اند از سلطان مراد پنجم (۱۲۱۹) و سلطان عبدالحمید دوم

(۱۲۲۱) شاهان عثمانی، اچ جی ولز^۱ داستان‌نویس آمریکایی (۱۲۴۵)، گوستاو هولست^۲ آهنگساز آلمانی (۱۲۵۳)، قوام

نکرومه^۳ سیاستمدار اهل غنا (۱۲۸۸)، فریدون مشیری (۱۳۰۶)، لئونارد کوهن^۴ آهنگساز کانادایی (۱۳۱۳).

رفتگان مهم این روز هم عبارت‌اند از ویرژیل^۵ شاعر رومی (سال ۱۹ پیش از میلاد)، والتر اسکات^۶ ادیب

انگلیسی (۱۲۱۱)، و آرتور شوپنهاور^۷ فیلسوف آلمانی (۱۲۳۹).

حمله‌ی الشباب به بازار نایروبی

^۱ H. G. Wells

^۴ Leonard Cohen

^۷ Arthur Schopenhauer

^۲ Gustav Holst

^۵ Virgil

^۳ Kwame Nkrumah

^۶ Walter Scott

سی و یکم شهریور

روز سی و یکم شهریور سال ۴۸۰ پیش از میلاد قوای متحد یونانی که زیر فرمان تمیستوکلس^۱ سردار آتنی می جنگیدند در نبرد سالامیس^۲ حمله‌ی ناوگان هخامنشی را پس زدند. اندکی بعد یونانی‌ها تمیستوکلس را به همدستی با پارس‌ها متهم کردند و او گریخت و نزد خشایارشا پناهنده شد. این واقعه که در جهان باستان اهمیتی نداشته، در قرون اخیر همچون سالگرد جنگی بزرگ و سرنوشت‌ساز که اروپا را از تهدید اقتدار پارسیان رهاند، گرامی داشته می‌شود.

نبرد سالامیس

---

^۱ Themistocles

^۲ Battle of Salamis

روز شنبه سی و یکم شهریور سال ۳۱۰ هجری خورشیدی ابی بن زکریا التمایی در خراسان شورش کرد و مردم را به دین مزدیسنی فرا خواند و ادعای خدایی کرد و یکی از جنبش‌های اعتراضی دینی مهم دوران خود را ایجاد کرد. در ۱۱۸۲ هم در جریان دومین دور نبردهای میان انگلیسی‌ها و دولت ماراتا^۱، سربازان کمپانی هند شرقی در منطقه‌ی آسای بر قوای هندی که فرمانده‌ای آلمانی داشتند غلبه کردند و راهشان برای گرفتن شهر احمدنگر گشوده شد.

در دوران معاصرمان در روز دوشنبه ۳۱ شهریور ۱۲۸۶ (۱۵ شعبان ۱۳۲۵ ق.) حزب اجتماعیون عامیون شعبه‌ی مشهد با شعار عدالت، برابری و آزادی اعلام موجودیت کرد. یک سال بعد در ۱۲۸۷ ستارخان و باقرخان با بیست و یک هزار مجاهد و بیست و پنج کرور فشنگ به مهم‌ترین جبهه‌ی نظامی مشروطه‌خواهی تبدیل شدند که در برابر کودتای محمدعلی‌شاه مقاومت می‌کردند.

در همین روز به سال ۱۳۰۰ روزنامه‌های شرق ایران و بهار که در مشهد منتشر می‌شدند و دومی‌شان را ملک‌الشعراى بهار مدیریت می‌کرد، به شدت قوام‌السلطنه و دولت انگلیس را مورد انتقاد و حمله قرار دادند. در همین روز به دستور کلنل محمدتقی‌خان پسیان حاکم خراسان طرح اسکناس‌هایی جدید به تصویب رسید و پیشکار دارائی خراسان امضایشان کرد. در همین روز پان‌ترک‌ها در ارمنستان به غارت و کشتار مردم سرگرم بودند. سرداران ترک مهم در این ماجرا عبارت بودند از کاظم پاشا، عثمان نوری کوپت‌اگل، جاوید اردل، کاظم اوربای و خالد کرسیالان. در مقابلشان نیروهای ارمنی مقاومت می‌کردند که نام و نشان سردارانشان چنین بود: آرمین دانیال، بیک پیرومیان، آرمین هاروتیون، و موسی سلکیان. ارتش ارمنی‌ها و ترک‌ها در جبهه‌ی جنوبی کمابیش برابر بود و از حدود بیست هزار سرباز تشکیل شده بود. ترک‌ها بعد از شکست دادن سپاهیان ارمنی هم‌زمان با پیشروی در درون ارمنستان به کشتار

---

^۱ Maratha

منظم مردم و قتل عام اهالی غیرنظامی دست گشودند. شمار مردم کشتار شده در مرحله‌ی اول این نسل‌کشی شصت هزار تن بوده و سی و هشت هزار تن دیگر نیز در اثر شکنجه‌های ترکان به شدت زخمی یا علیل شدند.

در همین روز به سال ۱۳۵۹ عراق به ایران حمله کرد و جنگ تحمیلی آغاز شد که از نظر زمان و تلفات یکی از بزرگ‌ترین جنگ‌های قرن بیستم است. در ۱۳۹۲ هم در بمب‌گذاری پیشاور کلیسایی مورد حمله قرار گرفت و ۷۵ نفر کشته شدند.

تاریخ سیاسی جهان در این روز با چند رخداد پراکنده روبرو بود. در ۱۱۴۰ جرج سوم تاجگذاری کرد و شاه انگلستان شد، در ۱۱۵۵ ارتش انگلیس پس از غلبه بر استقلال‌خواهان آمریکایی و فتح نیویورک بخش‌هایی از شهر را آتش زد، در ۱۱۷۱ کنوانسیون انقلابی فرانسه الغای سلطنت و تأسیس جمهوری اول فرانسه را اعلام کرد، در ۱۲۷۵ هم نیروهای انگلیسی پس از شکست دادن قوای مهدی سودانی شهر دونگولا^۱ را تصرف کردند و شمار زیادی از اهالی‌اش را کشتار کردند، در ۱۲۸۷ بلغارستان اعلام استقلال کرد و در ۱۳۲۲ آلمانی‌ها دولت دست‌نشانده‌ی جمهوری سوسیالیستی ایتالیا را در این قلمرو تأسیس کردند و در ۱۳۴۴ هم جنگ دوم هند و پاکستان بر سر کشمیر با حکم

سازمان ملل به پایان رسید.

بن جانسون

---

^۱ Dongola

در این روز چند رخداد جالب توجه دیگر هم در سطح اجتماعی و فرهنگی رخ داده است. در ۹۷۷ بن جانسون ادیب^۱ و نویسنده‌ی انگلیسی در دوئل گابریل اسپنسر^۲ را کشت و به این خاطر به جرم قتل دستگیر شد، در ۱۱۹۰ اولین نامه با پست هوایی دولتی آمریکا جا به جا شد و در ۱۳۷۰ هم برای نخستین بار الواح بحرالْمیت برای عموم به نمایش درآمد.

در این روز مایکل فارادی^۳ دانشمند انگلیسی (۱۱۷۰)، محمد حسنین هیکل روزنامه‌نگار مصری (۱۳۰۲) و خولیو ایگلسیاس^۴ خواننده‌ی اسپانیایی (۱۳۲۲) زاده شدند و این نامداران در گذشتند: ژائوزونگ^۵ امپراتور سلسله‌ی تانگ چین (۲۸۳)، سلطان سلیم اول عثمانی (۸۹۹)، شاکا^۶ شاه زولوها^۷ (۱۲۰۷) و زیگموند فروید^۸ عصب‌شناس و روان‌شناس اتریشی (۱۳۱۸). جالب آن که در سال‌های اخیر شمار زیادی از شخصیت‌های فرهنگی و سیاسی ایران‌زمین نیز در همین روز جان سپرده‌اند. مثلاً ابوالاعلی مودودی نظریه‌پرداز پاکستانی حکومت اسلامی در نیویورک درگذشت (۱۳۵۸)، در ۱۳۷۹ آیت‌الله علینقی طبسی حائری نویسنده‌ی کشکول طبسی در مشهد فوت کرد و در ۱۳۷۷ شاعر و نویسنده‌ای به نام حمید پورحاجی‌زاده متخلص به سحر به همراه پسر خردسالش به شکلی فجیع در جریان قتل‌های زنجیره‌ای در تهران کشته شد.

---

^۱ Ben Jonson

^۴ Julio Iglesias

^۷ Zulu

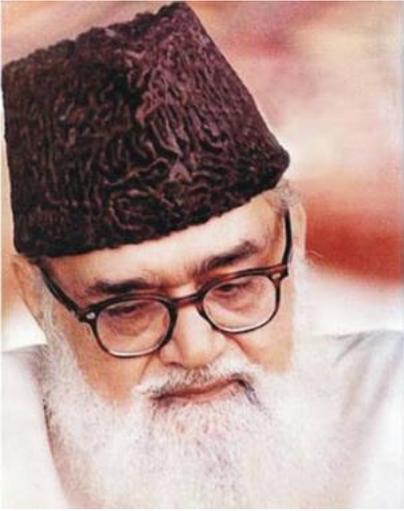
^۲ Gabriel Spenser

^۵ Zhaozong

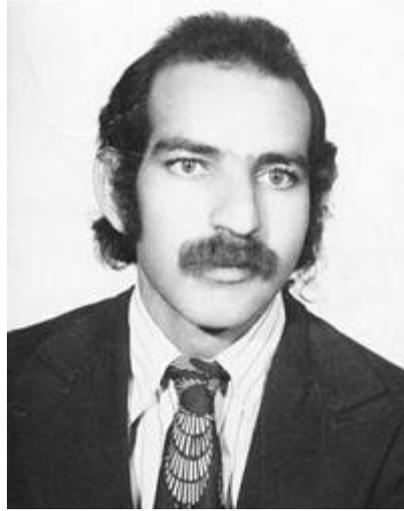
^۸ Sigmund Freud

^۳ Michael Faraday

^۶ Shaka

ابوالاعلیٰ مودودی

حمید پورحاجی زاده

شاکا شاه زولوہا

خوليو ایگلسیاس

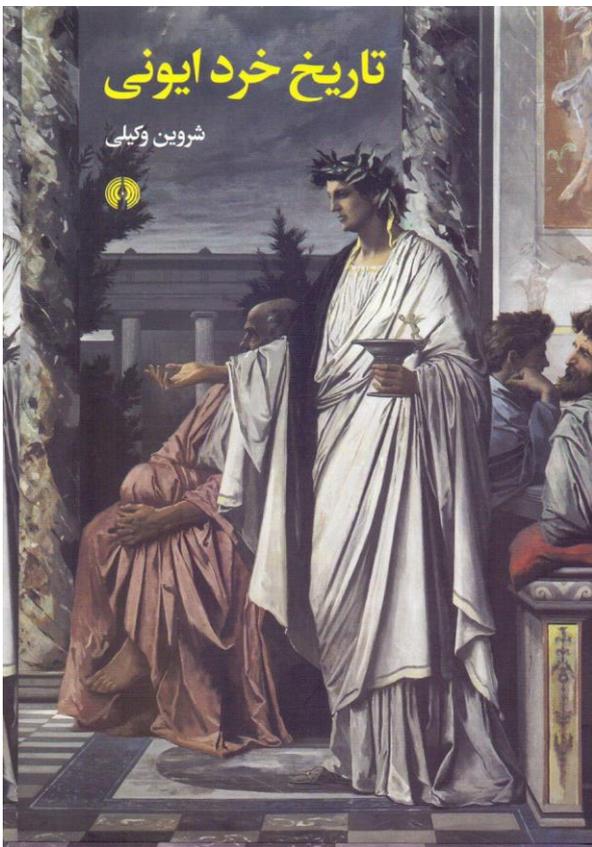

محمد حسنین هیکل

کتابهای دیگر به قلم شروین وکیلی

مجموعه‌ی تاریخ خرد ایرانی

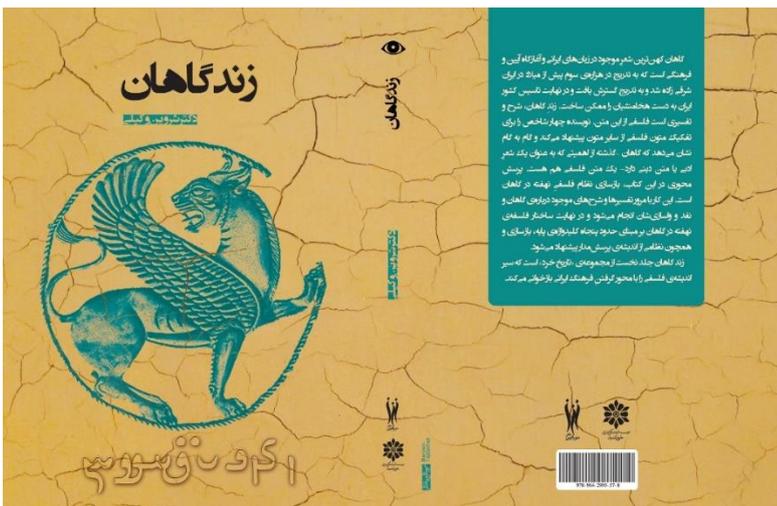
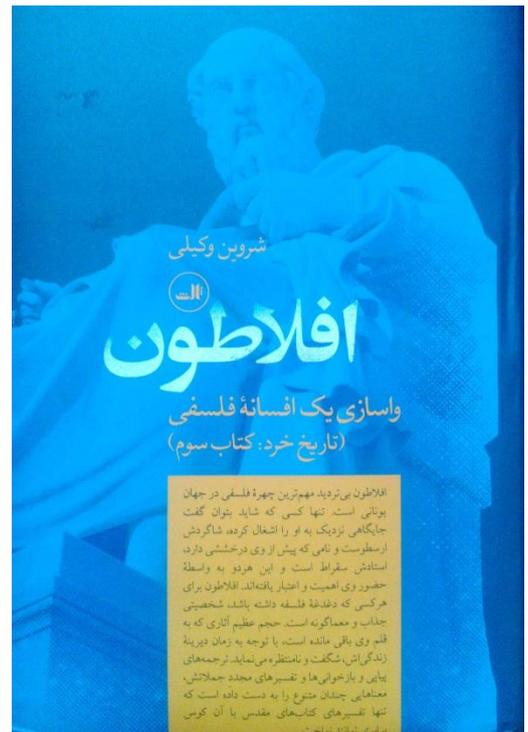

کتاب نخست: زند گاهان، شوراآفرین، ۱۳۹۴

کتاب دوم: تاریخ خرد ایونی، علمی و فرهنگی، ۱۳۹۵

کتاب سوم: واسازی افسانه‌ی افلاطون، ثالث، ۱۳۹۵

کتاب چهارم: خرد بودایی، خورشید، ۱۳۹۵

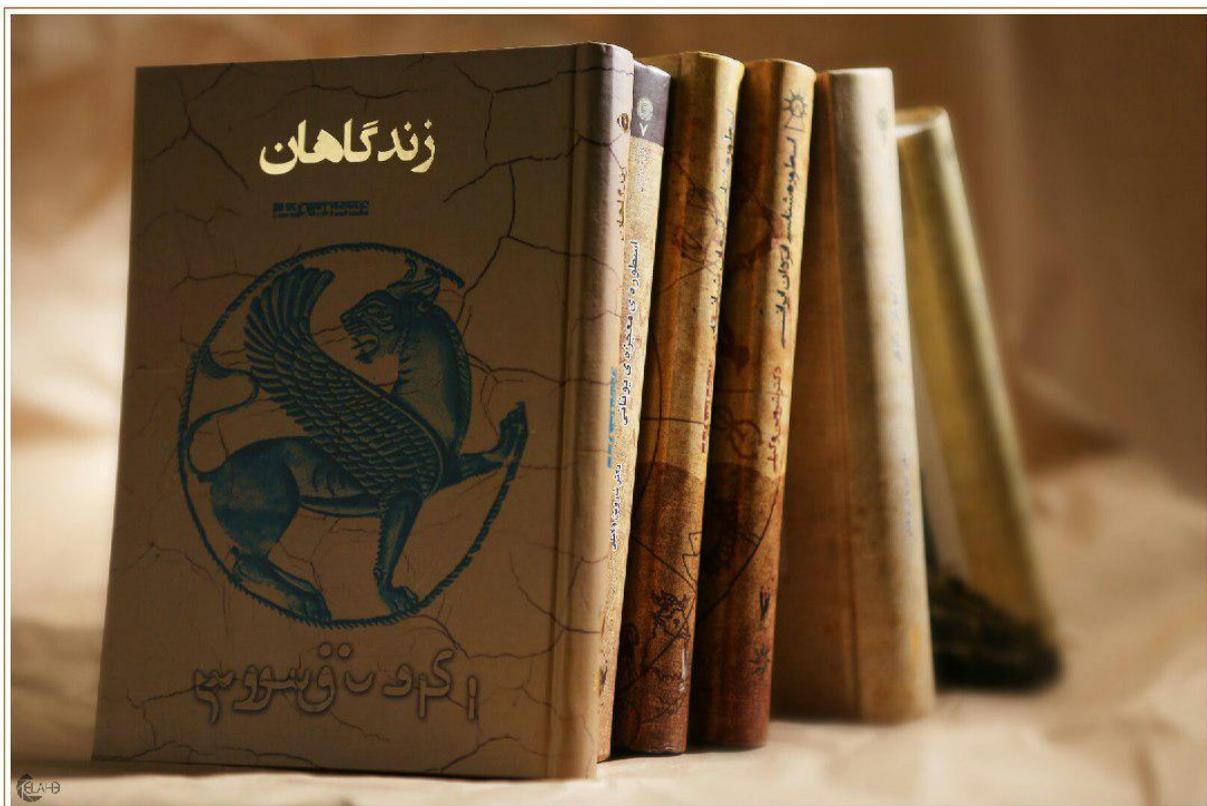
مجموعه‌ی فلسفه

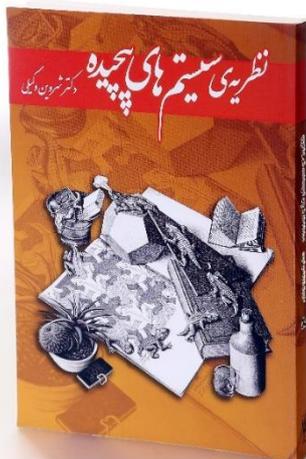
کتاب نخست: آناتومی شناخت، خورشید، ۱۳۷۸

کتاب دوم: درباره‌ی آفرینش پدیدارها، خورشید، ۱۳۸۰

کتاب سوم: کشتن مرگ‌ارزان، خورشید، ۱۳۹۵

کتاب چهارم: گفتگوهای جنگل، خورشید، ۱۳۹۸

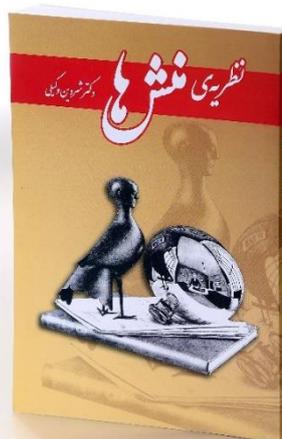
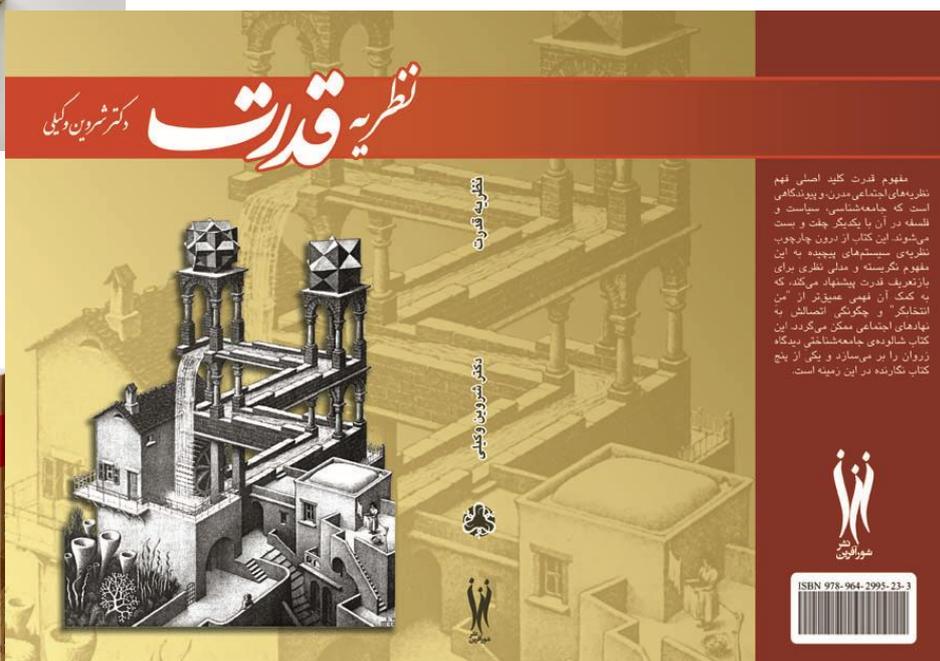
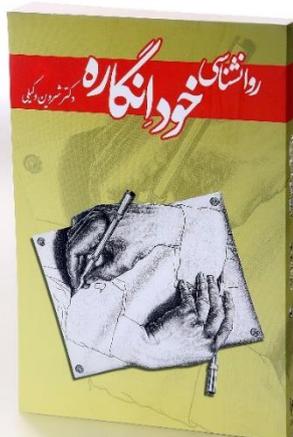
مجموعه دیدگاه زروان

کتاب نخست: نظریه سیستم های پیچیده، شورا فرین، ۱۳۸۹

کتاب دوم: روانشناسی خودانگاره، شورا فرین، ۱۳۸۹

کتاب سوم: نظریه قدرت، شورا فرین، ۱۳۸۹

کتاب چهارم: نظریه منش ها، شورا فرین، ۱۳۸۹

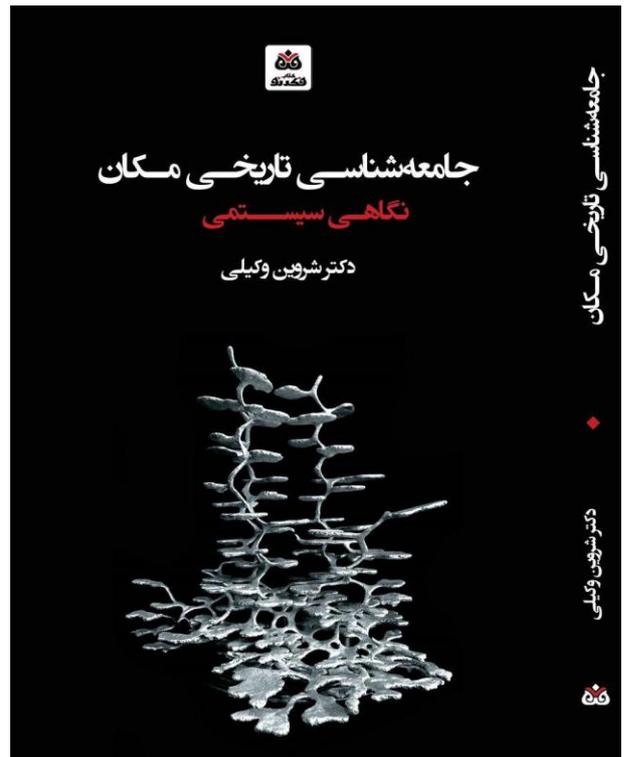
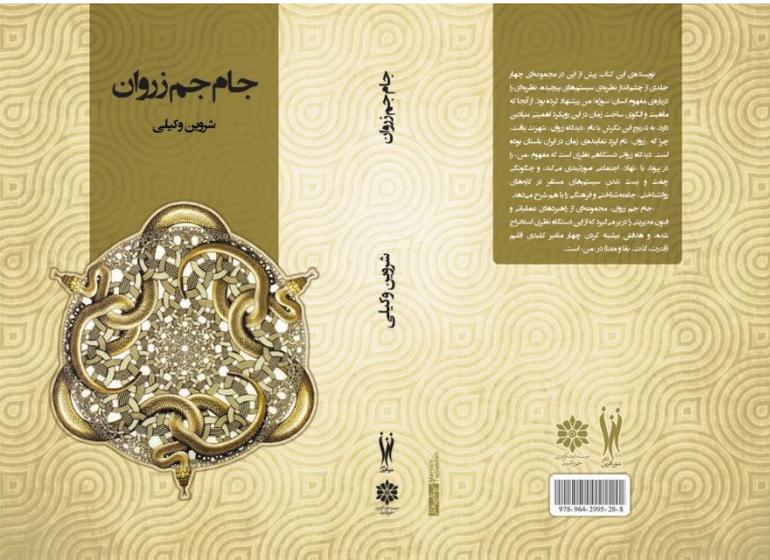
کتاب پنجم: درباره‌ی زمان؛ زروان کرانمند، شورآفرین، ۱۳۹۱

کتاب هشتم: زبان، زمان، زنان، شورآفرین، ۱۳۹۱

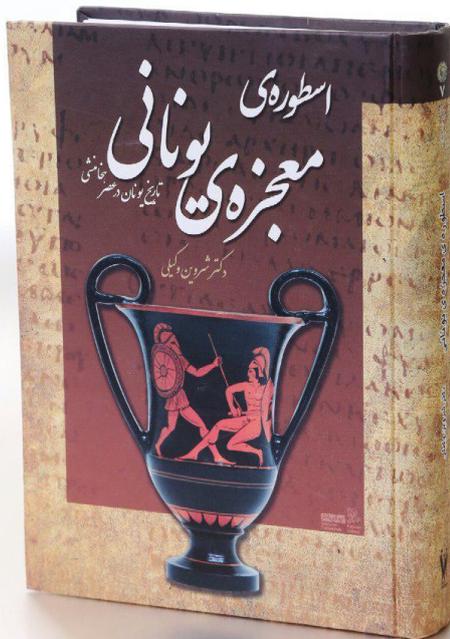

کتاب هفتم: جام جم زروان، شورآفرین، ۱۳۹۳

کتاب هشتم: جامعه‌شناسی تاریخی مکان، نشر فکر نو، ۱۳۹۷

مجموعه‌ی تاریخ تمدن ایرانی

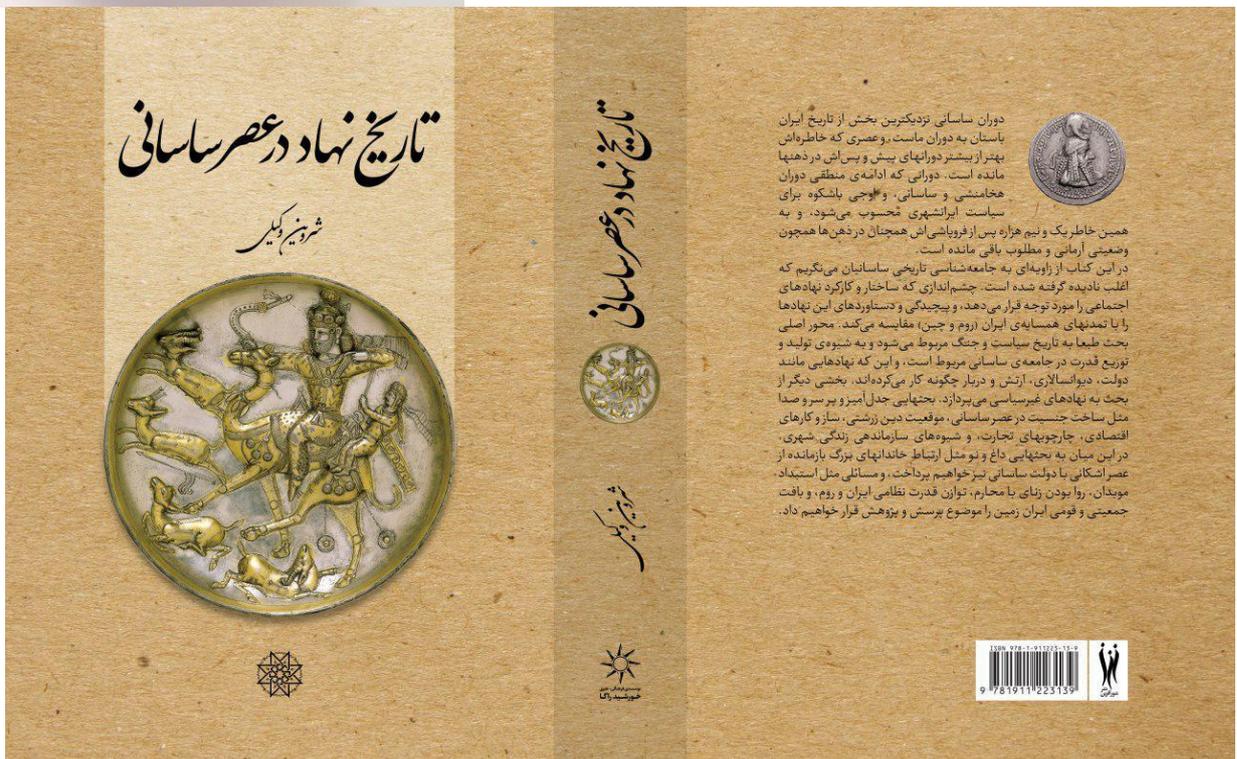
کتاب نخست: کوروش رهایی‌بخش، شورآفرین، ۱۳۸۹-۱۳۹۱

کتاب دوم: اسطوره‌ی معجزه‌ی یونانی، شورآفرین، ۱۳۸۹

کتاب سوم: داریوش دادگر، شورآفرین، ۱۳۹۰

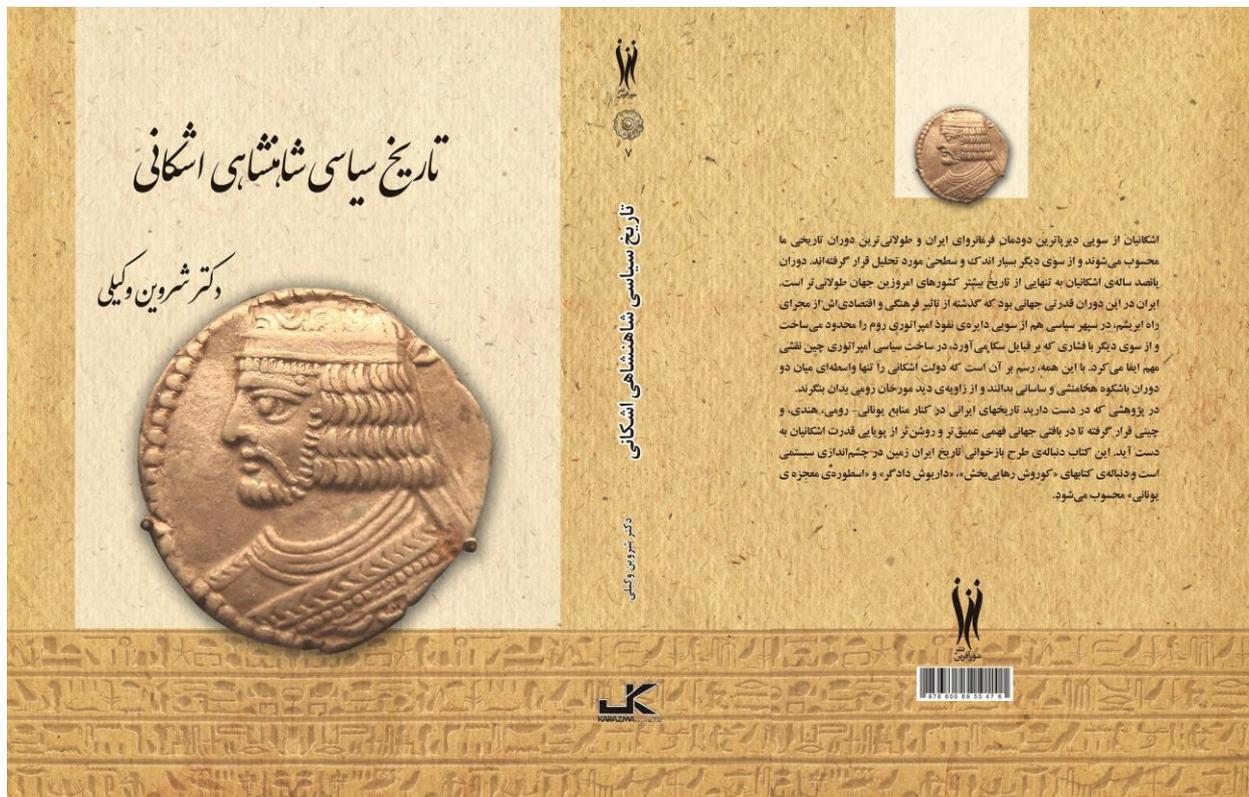
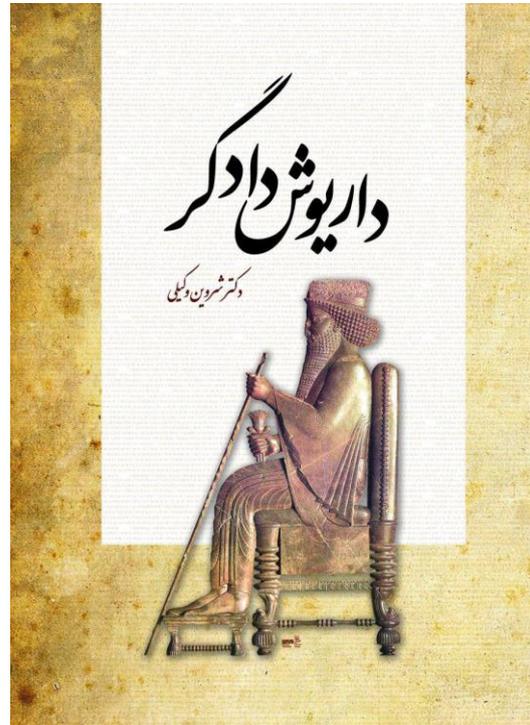
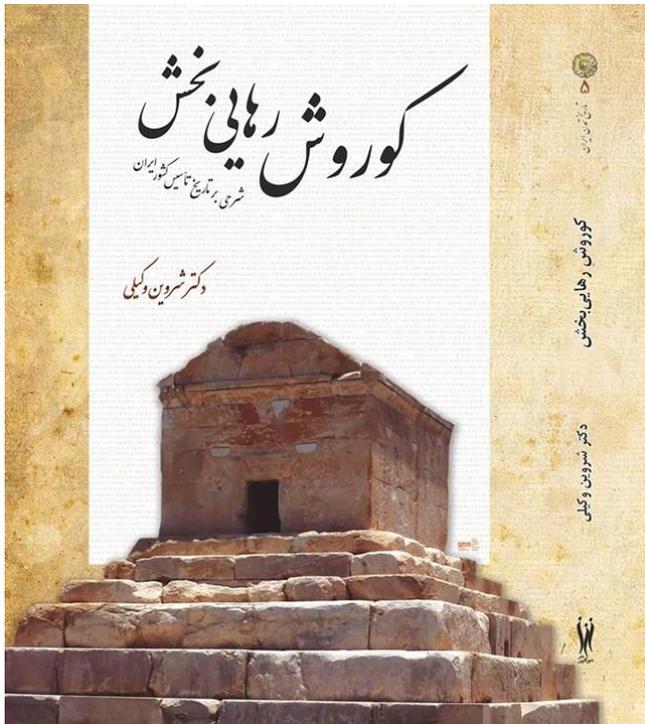
کتاب چهارم: تاریخ سیاسی شاهنشاهی اشکانی، شورآفرین، ۱۳۹۳

کتاب پنجم: تاریخ نهاد در عصر ساسانی، شورآفرین، ۱۳۹۸

دوران ساسانی نزدیکترین بخش از تاریخ ایران باستان به دوران ماست و عصری که خاطره‌اش بهتر از بیشتر دورانهای پیش و پس‌اش در ذهنها مانده است. دورانی که ادانه‌ی منطقی دوران هخامنشی و ساسانی، و آوجی باشکوه برای سیاست ایرانی‌شهری محسوب می‌شود. و به همین خاطر یک و نیم هزاره پس از فروپاشی‌اش همچنان در ذهن‌ها همچون وضعیتی آرمانی و مطلوب باقی مانده است.

در این کتاب از زاویه‌ای به جامعه‌شناسی تاریخی ساسانیان می‌نگریم که اغلب نادیده گرفته شده است. چشم‌اندازی که ساختار و کارکرد نهادهای اجتماعی را مورد توجه قرار می‌دهد، و پیچیدگی و دستاوردهای این نهادها را با تمدنهای همسایه‌ی ایران (روم و چین) مقایسه می‌کند. محور اصلی بحث طبعاً به تاریخ سیاست و جنگ مربوط می‌شود و به شیوه‌ی تولید و توزیع قدرت در جامعه‌ی ساسانی مربوط است، و این که نهادهایی مانند دولت، دیوانسالاری، ارتش و دربار چگونه کار می‌کرده‌اند. بخشی دیگر از بحث به نهادهای غیرسیاسی می‌پردازد. بحثهایی جدل‌آمیز و بر سر و صدا مثل ساخت جنسیت در عصر ساسانی، موقعیت دین زرتشتی، ساز و کارهای اقتصادی، چارچوبهای تجارت، و شیوه‌های سازماندهی زندگی شهری. در این میان به بحثهایی داغ و نوسیل ارتباط خاندانهای بزرگ بازمانده از عصر اشکانی با دولت ساسانی نیز خواهیم پرداخت، و مسائلی مثل استبداد موبدان، روا بودن زنا یا محارم، توازن قدرت نظامی ایران و روم، و بافت جمعیتی و قومی ایران زمین را موضوع بررسی و پژوهش قرار خواهیم داد.

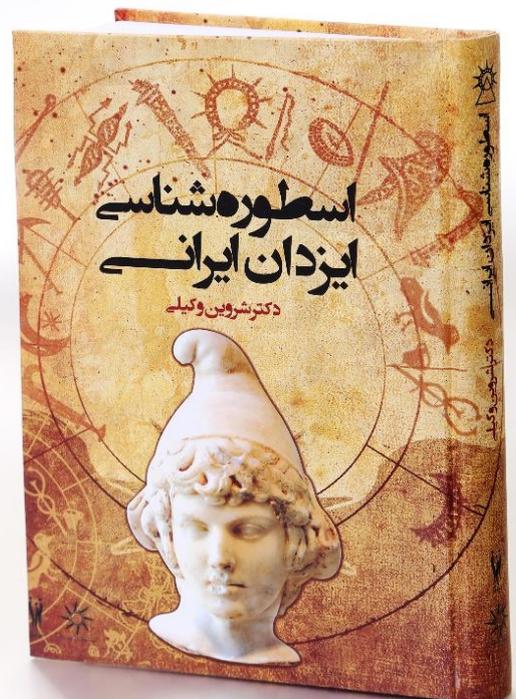
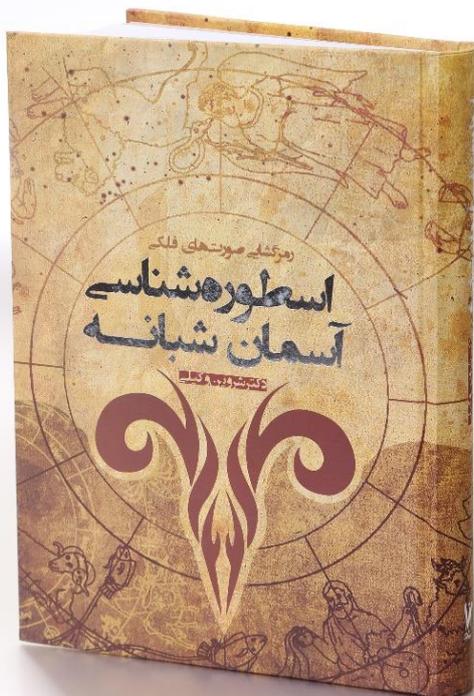
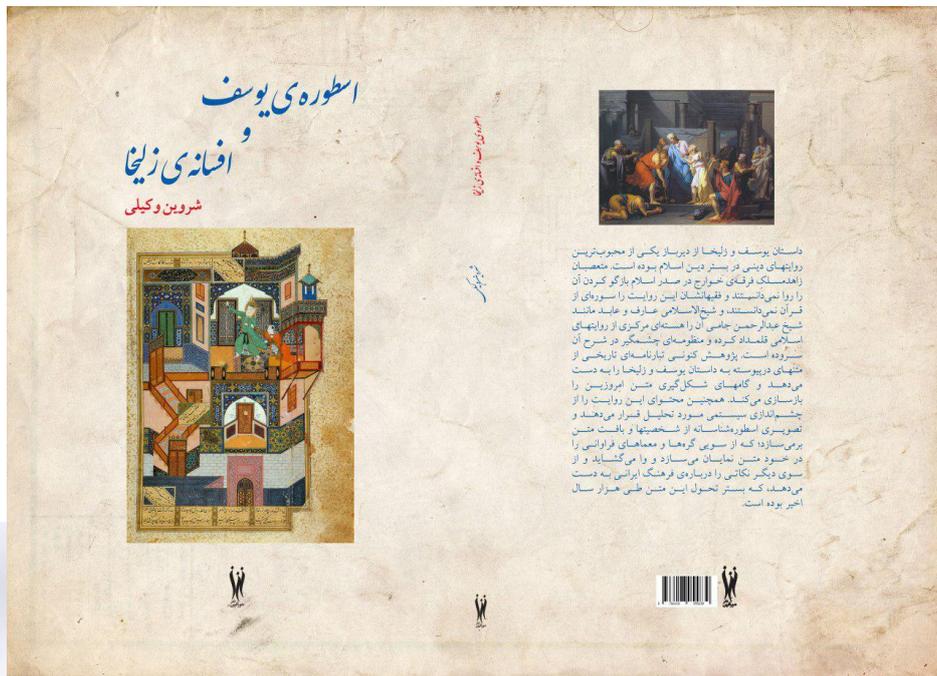

مجموعه‌ی اسطوره‌شناسی ایرانی

کتاب نخست: اسطوره‌شناسی پهلوانان ایرانی، پازینه، ۱۳۸۹

کتاب دوم: رویای دوموزی، خورشید، ۱۳۷۹

کتاب سوم: اسطوره‌شناسی آسمان شبانه، شورآفرین، ۱۳۹۱

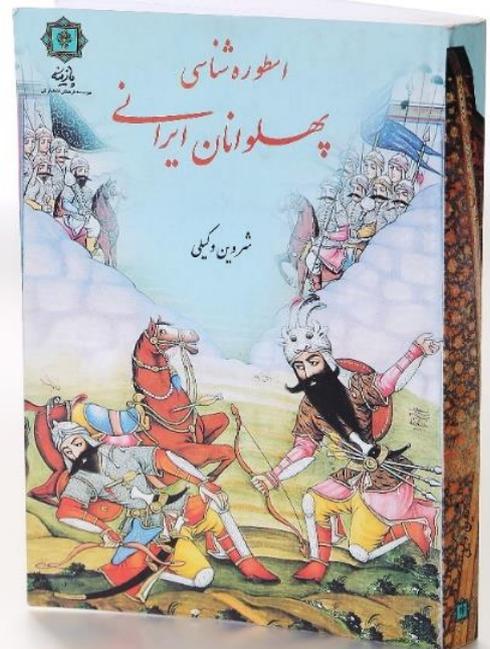
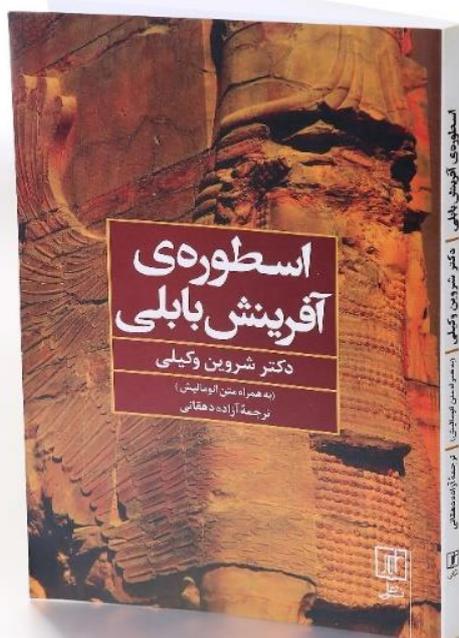
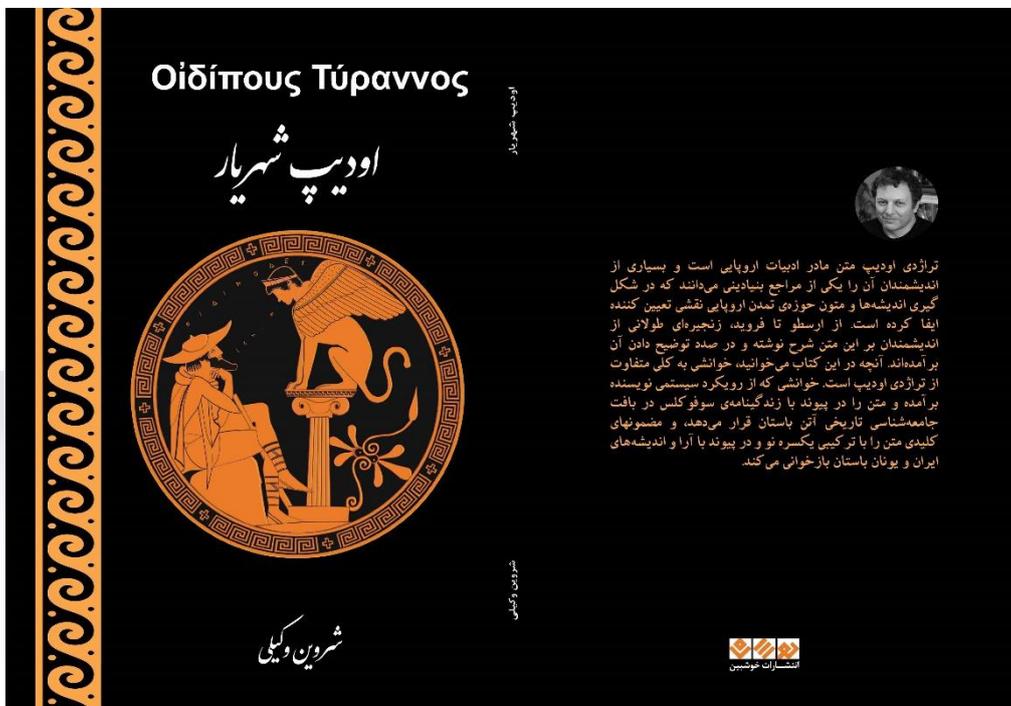
کتاب چهارم: اسطوره‌ی یوسف و افسانه‌ی زلیخا، خورشید، ۱۳۹۰

کتاب پنجم: اسطوره‌ی آفرینش بابلی، علم، ۱۳۹۲

کتاب ششم: پالایش‌های امیدوکلس، خورشید، ۱۳۹۴

کتاب هفتم: اسطوره‌شناسی ایزدان ایرانی، شورآفرین، ۱۳۹۵

کتاب هشتم: اودیپ شهریار، خوش‌بین، ۱۳۹۸

مجموعه‌ی عصب - روانشناسی و تکامل

جامعه‌شناسی جوک و خنده

شروین وکیلی

کتاب نخست: کلبدشناسی آگاهی، خورشید، ۱۳۷۷

کتاب دوم: رساله‌ی هم‌افزایی، خورشید، ۱۳۷۷

کتاب سوم: مغز خفته، اندیشه‌سرا، ۱۳۸۵

کتاب چهارم: جامعه‌شناسی جوک و خنده، اندیشه‌سرا، ۱۳۸۵

کتاب پنجم: عصب‌شناسی لذت، خورشید، ۱۳۹۱

کتاب ششم: فرگشت انسان، بی‌نا، ۱۳۹۴

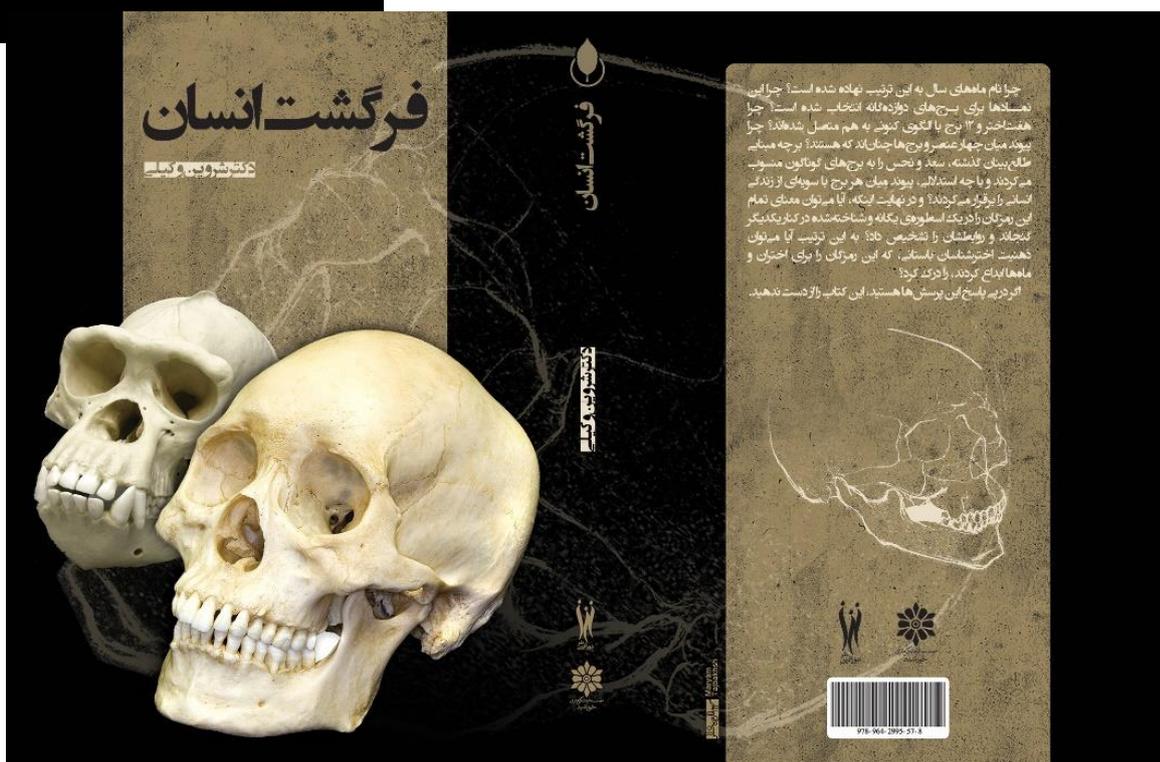
کتاب هفتم: همجنس‌گرایی: از عصب‌شناسی تا تکامل، خورشید، ۱۳۹۵

مغز خفته

فیزیولوژی و روانشناسی خواب و رویا

شروین وکیلی

مجموعه‌ی داستان، رمان و شعر

کتاب نخست: ماردوش، خورشید، ۱۳۷۹

کتاب دوم: جنگجو، اندیشه‌سرا، ۱۳۸۱

کتاب سوم: سوشیانس، تمدن-شورآفرین، ۱۳۸۳

کتاب چهارم: جام جمشید، خورشید، ۱۳۸۶

کتاب پنجم: حکیم فارابی، خورشید، ۱۳۸۷

کتاب ششم: راه جنگجو، شورآفرین، ۱۳۸۹

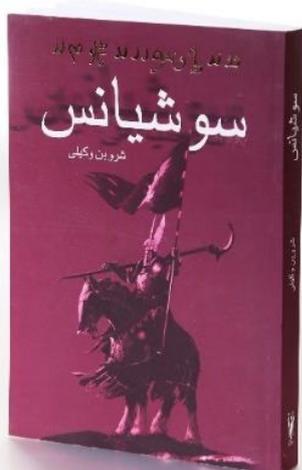
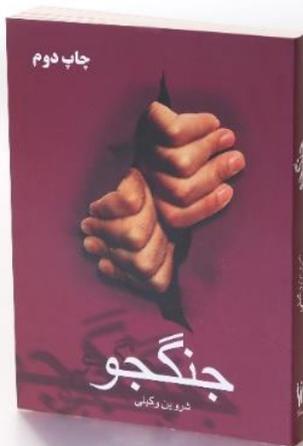
کتاب هفتم: نفرین صندلی (مبل جادویی)، فرهی، ۱۳۹۱

کتاب هشتم: دازیمدا، بی‌نا، ۱۳۹۳

کتاب نهم: فرشگرد، خورشید، ۱۳۹۵

کتاب دهم: جم، شورآفرین، ۱۳۹۵

کتاب یازدهم: زریر؛ مجموعه داستان کوتاه تاریخی، خوش‌بین، ۱۳۹۵

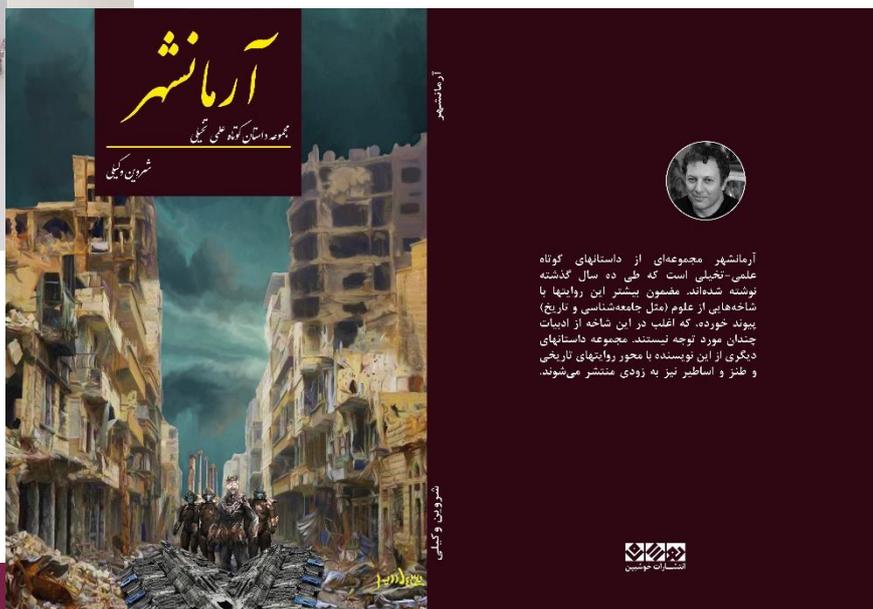
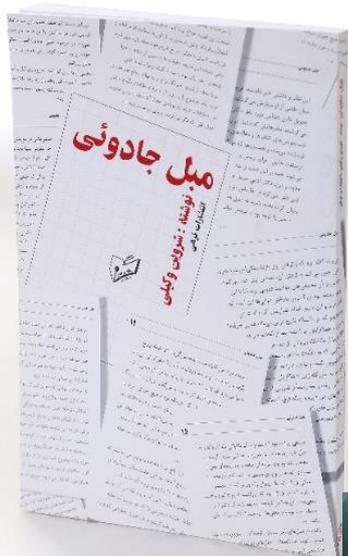

کتاب دوازدهم: گرشاد؛ مجموعه داستان کوتاه طنز، خوش‌بین، ۱۳۹۵

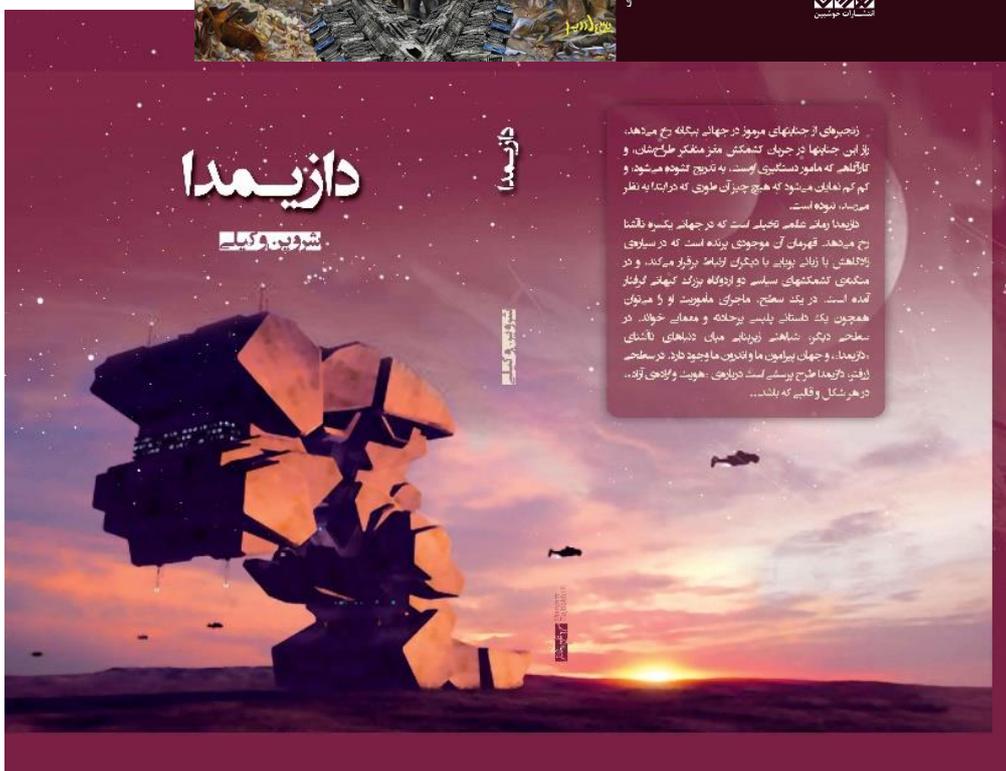
کتاب سیزدهم: آرمانشهر؛ مجموعه‌ی داستان کوتاه علمی-تخیلی،

خوش‌بین، ۱۳۹۸

کتاب چهاردهم: هشت سرنوشت بهرام، خورشید، ۱۳۹۸

آرمانشهر مجموعه‌ای از داستانهای کوتاه علمی-تخیلی است که طی ده سال گذشته نوشته شده‌اند. مضمون بیشتر این روایتها با شاخه‌هایی از علوم (مثل جامعه‌شناسی و تاریخ) پیوند خورده، که اغلب در این شاخه از ادبیات چندان مورد توجه نیستند. مجموعه داستانهای دیگری از این نویسنده با محور روایتهای تاریخی و طنز و اساطیر نیز به زودی منتشر می‌شوند.

زندگیهای از جنبه‌های امروز در جهان بیگانه رخ می‌دهد. بژ این جهانها در جریان کشمکش متز متفکر طریح‌شان، و تاکنده که مامور دستگیری است. به ترویج کننده می‌شود و کم کم نگاهی می‌شود که هیچ چیز آن طوری که در ابتدا به نظر می‌رسد، نبوده است.

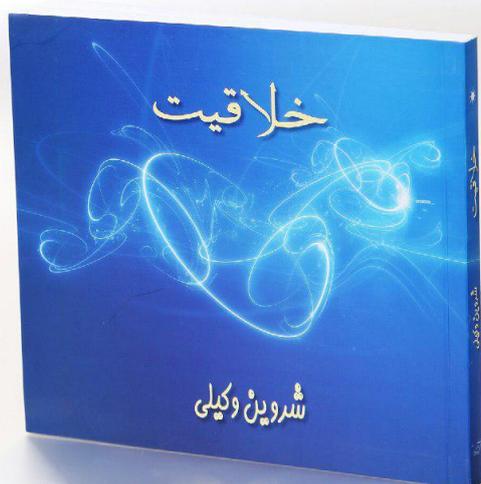
دازیمدا رفتار شگرف تخیلی است که در جهان تکسود دانا رخ می‌دهد. قهرمان آن موجودی پرنده است که در سیروی زانگهان با زبان بیوز با دیگران ارتباط برقرار می‌کند. و در مکتبی کشمکشهای بسیار دو اردوگاه بزرگ گهافت گرفتار آمده است. در یک سطح ماجرای هاپوسیت او را درون همچون یک داستان پلیس پرخاصه و معماهای خواندنی سطح دیگر، شاهانه زیرواپار می‌ای کنگلهای ناشناخته دازیمدا، و جهان بیرونها ما و اندون ما وجود دارد. در سطح دیگر: دازیمدا طرح برسان است دریایی: هویت و لایهی آزاد. در هر شکل و قالبی که باشد...

مجموعه‌ی راهبردهای زروانی

کتاب نخست: خلاقیت، اندیشه‌سرا، ۱۳۸۵

کتاب دوم: کارگاه مناظره، جهاد دانشگاهی دانشگاه تهران، ۱۳۹۲

کتاب سوم: بازی‌نامک، شورآفرین، ۱۳۹۵

مجموعه‌ی ادبیات

کتاب نخست: ملک الشعراء بهار، خورشید و شورآفرین، ۱۳۹۴

کتاب دوم: نیمایوشیخ، خورشید و شورآفرین، ۱۳۹۴

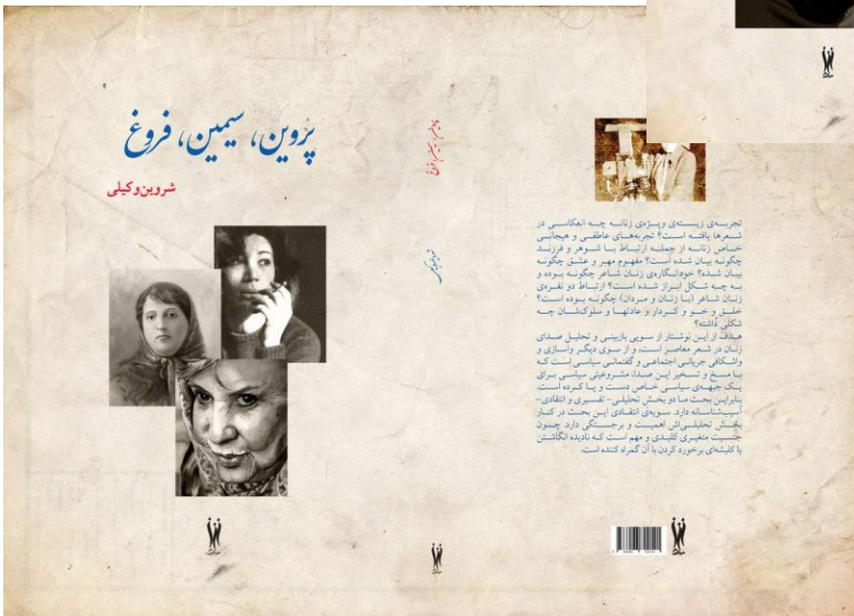
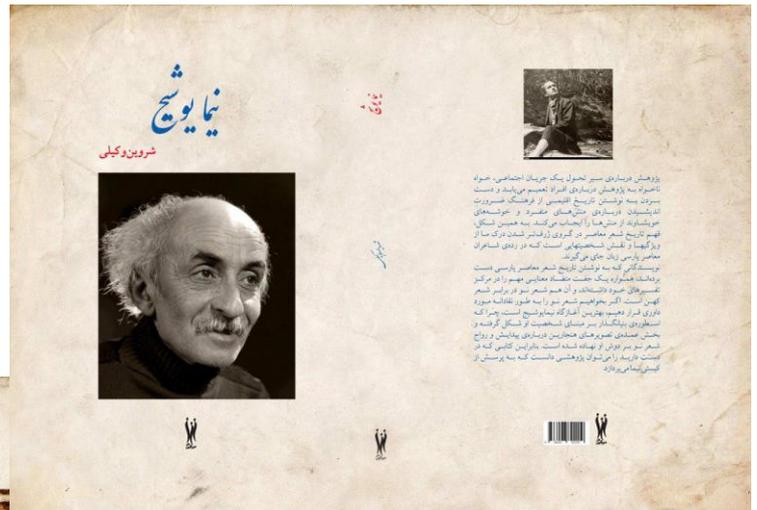
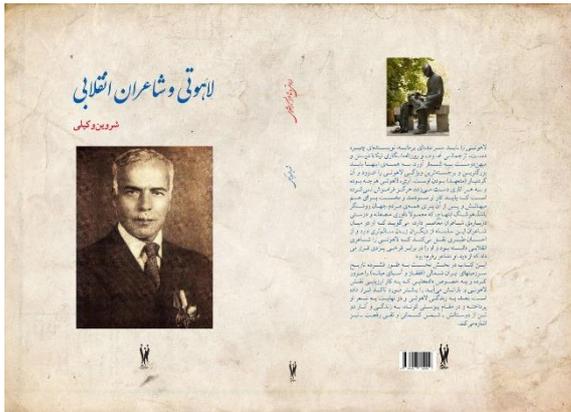
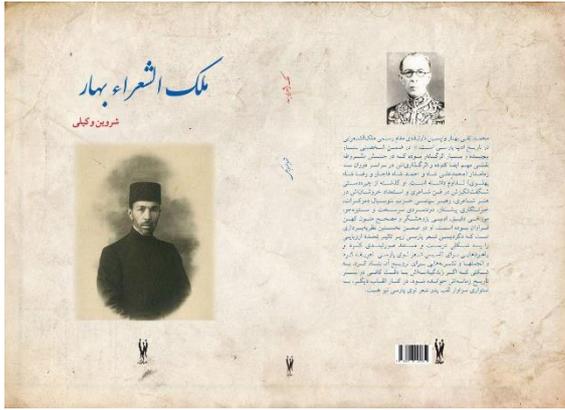
کتاب سوم: پروین، سیمین، فروغ، خورشید و شورآفرین، ۱۳۹۵

کتاب چهارم: لاهوتی و شاعران انقلابی، خورشید و شورآفرین، ۱۳۹۵

کتاب پنجم: خویشتنِ پارسی، خورشید، ۱۳۹۵

کتاب ششم: عشاق‌نامه، خورشید، ۱۳۹۵

کتاب هفتم: تپ‌اختر؛ گلچین شعر پارسی (۲ جلد)، ۱۳۹۸

مجموعه‌ی تاریخ هنر

کتاب نخست: رمزشناسی دست و انگشت در ایران، خورشید، ۱۳۹۷

کتاب دوم: نقاشی دو دشمن، خورشید، ۱۳۹۸

کتاب سوم: تاریخ هنر ایرانی: عصر پیشاتاریخی، خورشید، ۱۳۹۸

کتاب چهارم: تاریخ هنر ایرانی: عصر برنز، خورشید، ۱۳۹۸

مجموعه‌ی سفرنامه‌ها

سفرنامه‌ی چین و ماچین

شروین وکیلی

کتاب نخست: سفرنامه‌ی سغد و خوارزم، خورشید، ۱۳۸۸

کتاب دوم: سفرنامه‌ی چین و ماچین، خورشید، ۱۳۸۹

کتاب سوم: سفرنامه‌ی ختا و ختن، خورشید، ۱۳۹۷

کتاب چهارم: سفرنامه‌ی مسکو و سن پترزبورگ، خورشید، ۱۳۹۷

کتاب پنجم: سفرنامه‌ی هند شمالی، خورشید، ۱۳۹۸

سفرنامه‌ی سغد و خوارزم

دکتر شروین وکیلی

مهندس پویان مقدم

دکتر علیرضا درام‌نفری

کتابهای دیگر

کتاب نخست: نام شناخت، خورشید، ۱۳۸۲

کتاب دوم: کاربرد نظریه‌ی سیستم‌های پیچیده در مدلسازی

تغییرات فرهنگی، جهاد دانشگاهی دانشگاه تهران، ۱۳۸۴

کتاب سوم: رخ‌نامه: جلد نخست، خورشید، ۱۳۹۵

کتاب چهارم: گفتگوهای منِ پارسی (۳ جلد)، خورشید، ۱۳۹۸

مجموعه مقاله‌ها

جلد نخست: نظریه‌ی زروان، خورشید، ۱۳۹۵

جلد دوم: جامعه‌شناسی، خورشید، ۱۳۹۵

جلد سوم: تاریخ، خورشید، ۱۳۹۵

جلد چهارم: اسطوره‌شناسی، خورشید، ۱۳۹۵

جلد پنجم: ادبیات، خورشید، ۱۳۹۵

جلد ششم: روانشناسی، خورشید، ۱۳۹۵

جلد هفتم: فلسفه، خورشید، ۱۳۹۵

جلد هشتم: زیست‌شناسی، خورشید، ۱۳۹۵

جلد نهم: آموزش و پرورش، خورشید، ۱۳۹۵

